remember

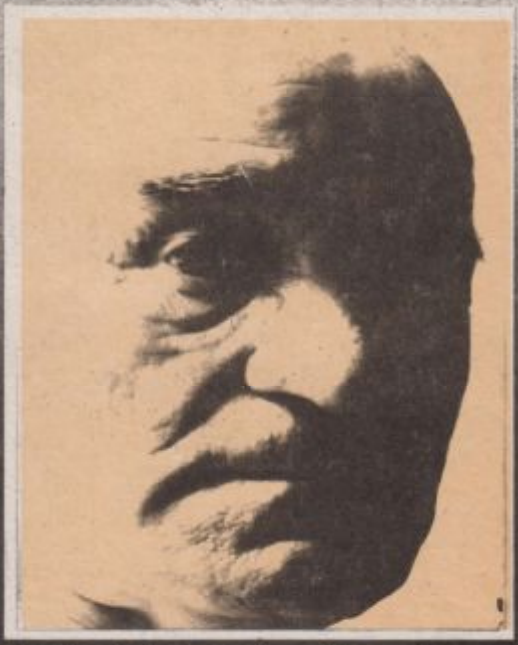

TEOHAR MIHADAȘ

STEAUA CÎINELUI

DACIA

TEOHAR MIHADAŞ

STEAUA CÂINELUI

Coperta de: CĂLIN STEGEREAN

© Toate drepturile asupra acestei versiuni aparţin Editurii Dacia

1991

TEOHAR MIHADAŞ

STEAUA CÂINELUI

EDITURA DACIA
CLUJ, 1991

Fiul meu, să te călăuzească
Steaua Câinelui!

(Vechi blestem)

ISBN 973-35-0168-9

VARIANTA V1.0
SEPT. 2018

ARĂTĂRI

Scutul soarelui, crepuscular încins, cu şiroaie uscate de sânge pe el, intra lent în pământul ars, ce i se deschidea înainte ca pentru o încrâncenată euharistie.

Pavel sta singur pe terasa hotelului *Maglabiţilor* din ultima oază a Saharei tunisiene, Neftà. Frunzele eucaliptului din faţă, excesiv de sensibile, vibrând la o abia perceptibilă adiere, se opriseră demult într-o stare din care dispăruse cu desăvârşire orice mişcare. Aştrii – încremeniţi peste pustiuri.

Avu atunci senzaţia că alunecă pe nesimţite într-o altă dimensiune a existenţei, cea de dincolo de ea, că trece într-un spaţiu stătător în afara oricăror margini, a oricărei treceri... Şi-l cuprinse un frison ce nu-l cunoscuse până atunci: frica de-a nu mai fi el, ci totul, într-o vacuitate nemărginită.

Precum vedenia unei imense şopârle tărcate-n cărămiziu şi care venea din zodii nebănuite, amurgul acoperea cu suflarea-i leneşă toate depărtările, îndoliind înserarea ce se izvodea rând pe rând, de jur împrejur, îngânând coral parcă un nesfârşit bocet, care mai aievea se vedea decât se auzea.

În marginile ultime ce se ating cu imperiile lui Nicăieri, nisipurile se împreunau nupţial cu cerurile... Acolo se întâmpla o înfiorare mare, aidoma aceleia dinaintea intrării în aşternuturile primei iubiri... voluptate a sărutului dintre deşertul pământesc şi cel al cerurilor.

Se petrecea, în spuza afundă a acelor genuni, pe care o trezea contopirea dintre nisipurile fierbinţi şi focurile aştrilor, o ameţitoare, apoteotică întrepătrundere, în incandescente, edenice cenuşi – cosmogonic orgasm.

Dacă lumea şi viaţa ar fi o creaţie a materiei, adică ţarina a fost mireasă iar focul i-a fost mire, atunci, în aceste clipe, lui Pavel i se releva anume taina creaţiunii.

Beatitudinea de la confluenţa celor două deşerturi era resimţită şi de lumea mai familiară oazei, de zidurile pe lângă care treceau grăbite spre nu ştiu unde, spre ce taină anume, femei acoperite-n negru, de toate vietăţile şi toată vegetaţia aşezării şi-a nopţii, strecurându-se viclean până-n interiorul bazarurilor, tulburând acolo liniştea obiectelor ce începeau a şuşoti ele în de ele, singure.

Sorbea, la răstimpuri, din paharul cu baharà, pe care i-l aşezase înainte o arătare de fată frumoasă ca un tăiş de sabie arabă, deşi ochii mici, dulce iscoditori, trupul şerpesc şi gesturile adiate doar – foarte familiare văzduhurilor de la acea oră ale Saharei – o arătau a fi din seminţia numizilor cei de demult, nălucitorii călăreţi albi ai lui Hannibal.

Lent, a înfricoşare, simţea cum se naşte-n sufletul său un sentiment ciudat, care, încetul cu încetul şi din ce în ce mai desluşit lua forma unui drum ce venea de foarte departe, din ultimile adâncuri, din el însuşi spre sine însuşi parcă... Iar pe drumul acela al nimănui, înainta cineva... Cu cât mai desluşit se ivea năluca aceluia, cu atât mai din el însuşi, din propria fiinţă îi părea lui Pavel că purcede, că părea să vie; cu cât mai departe se contura, cu atât mai aproape lui însuşi i se părea a fi.

Cerul întreg, cu tot rotundul constelaţiilor, părea că se mişcă venind în urma acelei vedenii rătăcind spre cin ştie unde.

Pojar de stele lumina intens asupra lui, a spectrului, urmărindu-l, iluminându-l.

O catapeteasmă înluminată în mişcare după acea fantomă era bolta înstelată. (Oamenii au ridicat temple, domuri, moschei, marabuuri, bazilici, incinte sacre de tot soiul şi catedrale, din nevoia de a-şi apropia infinitul, de a-l face mai perceptibil, mai al lor sau de a se face mai ai Lui). Dar năluca aceea eremită nu era a unuia ieşit în afara legii,

ci, mai mult, era a unuia care ieşise afară din ordinea inteligibilă a lumii.

Erau, la acea oră stătătoare dincolo de timp şi de Sahară, de fapt trei persoane în una şi aceeaşi fiinţare Pavel: el, solitudinea dintr-însul şi nu ştiu cine încă ce-i săgeta de la un capăt la celălalt singurătatea, ca un fel de strigăt îngheţat acolo.

Iar călătorul acela straniu înainta spre el pe dâra acelui drum izvorând de nicăieri şi stăruind tăcut spre niciodinioară, şi prindea conture tot mai clare de om, se lămurea tot mai aproape – i se putea observa surâsul enigmatic – şi iată-l înfăţişându-se pe ultima treaptă a scărilor ce duceau pe terasă, faţă-n faţă cu Pavel.

Prezenţa aceea nefirească era acoperită, nimbată de un fel de pulbere fină, luminiscentă, şi care emana o mireasmă de soare, de pustietate şi de ierburi lunare.

— Toma! a strigat, ridicându-se şi desfăcând braţele spre el, Pavel.

Toma însă nu răspunse nimic, ci continua să înainteze – parcă plutind lin, uşor înălţat deasupra dalelor de bazalt care podeau terasa, – surâzând tot mai senin, mai desluşit din fosforescenta boare ce-l învăluia.

Luat prin surprindere de o asemenea apariţie, tocmai aici şi acum (pe unica şosea care venea la Neftà încetase demult orice sunet de motor), Pavel nu apucase să-şi dea seama de faptul că Toma, prietenul său de mai demult, murise cu douăzeci de ani în urmă... şi-apoi se mai afla încă sub vraja cântecelor auzite cu o seară înainte în casa lui Meki, tânărul inginer tunisian care absolvise politehnica la Bucureşti şi care, din ziua când a aflat că se află un român în ţara sa, a umblat pe urmele lui, dar când el îl căuta la Bizerta, Pavel se afla la Keruan; când el era la Keruan, Pavel pleca spre Gafsà; când îl căuta la Sfax, el îşi făcea intrarea-n Monaster; iar când Meki ajungea la Monaster, Pavel se arăta la Neftà, oază împresurată de un fel de zare metafizică. Solitara ei frumuseţe de sub aştri te săgeta aparte... Stătea întins în pat, cu palmele sub ceafă, suprapuse, ca-n alte vremi, stătătoare şi ele precum

oaza Neftà, într-o aură de paradis... vremile petrecute în pământul copilăriei şi-al primei tinereţi... şi se purta cu gândurile aiurea, în neorânduială, într-o plăcută, alinătoare destrămare, când îl trezi, din acea mirifică peregrinare, ţârâitul telefonului.

„Cine naiba mă cheamă la ora aceasta – căci era târziu – şi, mai ales aici", îşi zise... „Poate că-i o greşeală sau este recepţia care se interesează de cine ştie ce chestiune oficială... Poate că e cineva dintre aceia care vor să afle şi să ştie totul, fără de cari noi am pieri de prea mult noi înşine, de pildă ataşaţi culturali neliniştiţi de starea mea de spirit ori sănătate, dacă nu cumva sufăr de rău de oază etc. Nici în inima deşertului, împresurat de mareele nisipurilor, nu pot fi singur! Aşa evidenţă a oamenilor mai zic şi eu."

— Alo!... Domnul Ionescu?

— Da, eu sunt. Ce poftiţi?

— Aici Meki, reia vocea de la celălalt capăt al firului.

— Și?

— Vă caut – reia Meki pe un ton foarte reverenţios, dar nu lipsit de o satisfacţie vicleană – din ziua când am aflat din presă că un român ne vizitează ţara, dar, cu toată strădania mea, n-am reuşit să dau de dumneavoastră decât astăzi, aici, şi nu-mi mai scăpaţi. De aici nu mai aveţi unde să vă duceţi. E ultima oază din Tunisia, şi unicul drum care duce înspre şi dinspre ea este păzit cu străşnicie de mine. („O iscoadă!" îşi spuse în gând.)

— În cinci minute sunt la hotel, continuă interlocutorul, cu o vădită nuanţă prietenească în glas.

Nici n-au trecut cinci minute, că şi aude bătăi uşoare în uşă. Pavel deschide, şi intră în cameră, cu faţa numai surâs, un tânăr zvelt, cu faţa rotundă, brună, ochii mici, sfredelitori, radiind fericire. Părul îi era negru tăciune, lucios şi creţ, sprânconele unite, prelungi, trase cu pensula.

L-a îmbrăţişat pe Pavel cu nestăpânită, năvalnică bucurie, proprie oamenilor deşertului atunci când întâlnesc un prieten. L-a condus la

casa unui amic de-al său clin Neftà. Era un fel de cămin vârât în straturile dure ale nisipurilor, nu vizibilă la suprafaţă, dar plăcut răcoroasă, cast de albă înăuntru.

S-au aşezat la masa aşternută simplu. Lipsa oricărui obiect pe pereţii proaspăt văruiţi parcă îi dădea senzaţia că se află într-un loc în care se împlinesc ritualuri, iar această întâlnire avea să se dovedească a fi chiar un ritual...

Într-unul din ungherele acelei încăperi subpământene, stătea o măsuţă destinată aceluiaşi rost liturgic. Pe ea, un magnetofon. Magnetofonul acela avea şi el aerul unui obiect de cult. Pe masa din mijlocul odăii era aşezat un platou cu gustări aromate, frugale şi felurite. Alături, lângă platou, sta surâzătoare o butelie, iar în jurul ei, şase pahare: trei mari şi alte trei micuţe. Butelia nu purta nicio etichetă.

Zâmbind din toată inima, dar nu şi fără o anumită şiretenie, – Meki era un ins pe cât de simpatic pe atâta de abscons, – tânărul inginer cu studiile făcute la Bucureşti a umplut paharele cu baharà, i-a urat bun sosit în ţara sa lui Pavel, şi a dat pe gât – aproape ca ausonii – conţinutul, obligându-l să facă şi el la fel... Al treilea, gazda, l-a dus doar la buze şi, când să-l toarne pe esofag, s-a oprit cutremurat. Mai cutremurat decât el însă a rămas Pavel, şi nu din cauza tăriei lichidului care-l paralizase aproape pe celălalt, ci din cauza surprizei ce i-o pregătise Meki: băutura nu era indigena baharà, rachiu extras din smochine, ci o veritabilă şi foarte veche ţuică de Turţ. I-au dat lacrimile, dar nu din pricina tăriei afurisitei ţuici, ci din pricina altor tării, mai presus decât băutura şi izvorând mai din adâncuri. Nu e lucru uşor să te întâlneşti cu sufletul ţării tale, după o absenţă de douăzăci şi cinci de ani, în deşertul Saharei, în casa unui om milostiv şi bucuros să te aibă oaspete. Şi nu era o ţuică de oriunde – opera aici şi o anume telepatie simpatetică între Pavel şi Meki, – ci tocmai de Dragonia, vatră magică şi sacră pentru Pavel, pentru care păstra o adâncă iubire, ca şi pentru Fagunia, alt ocol sacru şi magic al fiinţei

sale cea de dincolo de vremi.

Ciudat! Meki era şi el îndrăgostit de acel pământ de legendă, îl cunoştea foarte bine, iubea oamenii de-acolo şi-i purta în memorie priveliştile ca pe nişte mari icoane descântate. Coincidenţă greu de explicat de către psihologi, corespondenţele dintre noi şi lume, noi şi semenii noştri toţi, dintre noi şi toate lucrurile câte există, au existat şi vor mai exista în univers, fiind infinite, deci stând în afara cunoaşterii. Doar în starea de transă a vreunui pustiit din lume să se năzare cât de cât vreo noimă, vreo licărire despre acele legăminte.

S-au îmbrăţişat din nou, Pavel plângând, Meki râzând de mulţumire că i-a reuşit viclenia. Au mai şi vorbit... Pavel lăudând ţara lor, Meki pe-a lui Pavel, de care se înstrăinase demult, punând, mai presus decât datoria de a rămâne alături de ea, solidar cu ea, interesul de-a rămâne doar el însuşi şi liber, dacă se mai poate numi liber şi el însuşi un om care s-a smuls din pământul naşterii şi rătăceşte prin lume, cu rădăcinile târându-şi-le nemernice, uscate, după el.

Ca să arate mulţumire faţă de bunăvoinţa lor fără seamăn, a continuat cu decenţă laudele faţă de Tunisia, stabilind cu dibăcie frapante analogii între istoria ei şi a ţării sale: Tunisia a fost cucerită de romani şi transformată în provincie romană. Dacia a fost şi ea cucerită tot de romani şi transformată tot în provincie romană. Peste Cartagina a trecut focul şi plugurile Romei. Peste Sarmizegetusa a trecut acelaşi foc şi-aceeaşi urgie.

Temeraral şi neînduplecatul lor rege se numea Hannibal, ceea ce rimează perfect, atât ca rostire cât şi ca esenţă-n conţinut, cu Decebal, dârzul şi neînfricatul rege dac. Sufixele celor două nume sugerează o ininteligibilă, dar uluitoare comuniune şi poate că nu numai de destine.

Au venit apoi peste ei goţii şi vandalii; aceiaşi goţi şi vandali, adăugiţi de alţii, mai pustiitori decât ei, au venit şi peste Dacia. Au stăpânit peste ei greci, arabi, turci. Au stăpânit asupra romanilor şi turci, şi greci, şi alte viituri.

Au ajuns, ei, sub protectorat frânc. Dar şi noi ne-am bucurat de protecţia aceleiaşi Frânţii.

Astăzi ei luptă să-şi apere independenţa obţinută cu jertfe. Exact acelaşi lucru îl facem şi noi, nu fără jertfe.

Asemănările i-au uimit. El s-a simţit încântat de efectul lor. Începuseră să ardă frumos. Cotele mişcărilor tectonice şi ale apelor freatice din fiinţa lor, tulburată de demon, se ridicau, iar ochii aprinşi vedeau tot mai departe şi mai în sus.

Păstăioasele cu miezul untos şi ocult parfumat, perfect împreunate cu apriga tărie a palincii de Turţ, se mântuiseră de pe platou. Gazda atunci a făcut curat pe masă, a dispărut pentru câtva timp, după care a reapărut cu un alt platou în mâini, mai mare, încărcat cu fripturi de batal, pasăre, plăcinte umplute cu carne de peşte, biftecurile de mânzat şi de pui de cămile, iar în mijlocul lor, înălţându-se ca o cobră a pustiului, ori ca un minaret în miniatură, o altă butelie, tot fără etichetă. Fripturile erau garnisite decent cu nişte leguminoase ce răspândeau un abur îmbălsămat care ispitea spre înstelate alcovuri, sau îndemna irezistibil spre fapte fanatic fulgerate.

Vicleanul Meki destupă sticla. «Vin dintr-acela care s-a băut la festinul din „Salambò”, din care a băut Scipio învăpăindu-şi faţa palidă şi ochii-i de oţel», şi-a zis Pavel, ascultând gâlgâitul în paharul aurit, şi fascinat de culoarea chihlimbarie care se scurgea în mărgele. Vin din anticele podgorii ale Berberiei, cultivate apoi şi de romani, desăvârşit exploatate astăzi de pricepuţii în ale vinificaţiei frânci sau itali. Vinuri bune, pentru petrecere îndelungă, menite să te strămute solar, trezind în tine stihii incendiare, să dea incandescenţă somnolenţelor adânci din noi, şi nu dintr-acelea infestate, smintite-n taina trupului lor.

Vinurile Tunisiei sunt uşoare, uşor colorate şi tot atât de uşor parfumate, aşa cum este mai bun vinul pentru petrecere, şi nu pentru petrecanie, chiar dacă solul care-l produce este dur şi nisipos, vântul care-i dă taina miresmei – ucigător de uscat, iar soarele care-i dă

strălucirea celestă – necruţător.

Aşadar, Meki, vicleanul, i-a întins o nouă cursă. Nu vin tunisian turnase el în pahare, ci un veritabil vin de Sciţia-Minor, leneş curgător – căci era tare bătrân –, precum sângele aurului.

Golind paharul, s-a simţit catapultat în a treia tărie a existenţei, iar sângele, prin imperiul fanteziei, porni să zburde, alergând şi nechezând spre soare, aidoma unui bidiviu dintr-aceia din aceeaşi Sciţie-Minor, pe care-i călărea în tinereţea sa pe stepele pontice, exersându-se pentru strălucita carieră, de oştean al Romei, de mai târziu, pe care a aureolat-o sublim pe câmpiile Catalaunice, în final, străbunul Eţius. Pavel era, cu întreagă fiinţa sa, numai un cutremurat cântec de războinic din vechimi. Gazda se uita la el cu miloasă şi surâzătoare cuviinţă, iar Meki devenea „sadic": cu aere reţinute, de biruitor, s-a mişcat până la măsuţa pe care sta magnetofonul, a învârtit dintr-un buton complice cu el, iar Pavel, în clipa următoare, a fost catapultat cu alte două tării mai sus în alcătuirea magică a universului: în a cincea. Din maşinăria aparent meschinului aparat luciferic, a apărut o fiinţă frumoasă, cu faţa în transă şi învăluită-n horbote de borangic de pe Alutus, a pornit a pluti prin văzduhurile sublunare, împresurată de stele şi de un fel de îngânătoare înfiorare a nisipurilor, cântând un bocet nemaiauzit pe această lume, care făcea ca faţa deşertului Saharei să prindă chipul unui mort, mort de ere întregi, şi care acum, sub vraja acelui bocet, se retrezea la viaţă. Maria cânta, la acea oră, pustietăţilor lunare, nisipoase, pe strunele sufletului dacilor.

Şi a urmat o altă treaptă a catapultărilor sale în sferele magice, în cea de-a şaptea: Meki iarăşi a umblat la butoanele magnetofonului, iar Sahara s-a înfiorat din nou, de un alt cântec, spus la nai, de către un păstor care, stând în genunchi peste adormitul deşert de sub stele, trezea moartea din aşternuturile ei posomorâte, picurându-i în suflet filtratele sunete ale unui alt bocet de la ţara dacilor. Şi-a văzut Pavel atunci, aievea, chipul morţii, arătat din lumina lunii plângând ca o

maică asupra pământului. Năluca acelui tânăr îngenunchiat sub stele, în capul gol şi-n haine de mire, tulburând Sahara la miez de noapte, se chema Zamfir.

A urmat apoi teleghidarea lui în ultima sferă – ultima tărie a cerurilor, cum se mai spune, a noua, în care timp s-au uitat unii la alţii, palizi, zâmbind în felul lor. Meki a umblat din nou la butoane, iar ceea ce a urmat a fost lovitura din urmă, cea a izbăvirii totale de sub ocrotirea forţelor pământeşti, iar casa prietenului berber s-a preschimbat într-un fel de loc al descătuşării.

Peste dunele de nisip bătucite de ere întregi s-a arătat o altă nălucă. Şi venea parcă direct din lună, iar luna se deschidea asupra pustiilor aidoma unei porţi din Dragonia. Pe această poartă ieşise tânărul cu ţundră peste umeri şi ducând în mâini un întunecat suflător, din care, când a început să băsnească, a văzut el, Pavel cum spinările de nisip ale Saharei au purces a se mişca, cutremurate. Înainta încet, schimbat de tot la faţă şi lansând spre cer răscolitoare sunete, plămădite-n ponoare, în stihia din întunecimi a obcinelor, în basmul fără de bătrâneţe al apelor, în adâncul pădurilor cu arătări de zimbri şi de haiduci, şi care se revărsau în sufletele ascultătorilor, precum florile, ploile, negurile şi omăturile îşi revarsă peste plaiurile acelei ţări menite basmului şi legendei, necazului şi împăcării cu răul din lume.

Spectral înainta cântăreţul, iar făcliile cerului, toate, se mişcau după el precum o droaie de căprioare fermecate coboară în grohotişuri.

Când păcătosul acela de Mitru a încetat să cânte din taragotu-i afurisit, toată Sahara, cu toate întinderile şi depărtările ei, s-a înfrigurat din adânc. Din acea înfrigurare, Pavel s-a trezit la viaţă, dând, cu un fel de mânie nestăvilită, ca-n faţa lucrurilor prea frumoase, pe gâtlej, un pahar de horincă. — „De ce ai făcut asta, domnule Meki?” a întrebat.

Meki n-a răspuns imediat la întrebarea lui. A zâmbit doar din toată inima, satisfăcut, apoi:

— N-am văzut în viaţa mea locuri mai frumoase ca acelea din ţara

Dragonilor, zice el într-un târziu, şi nici oameni mai buni şi mai frumoşi la suflet. Acolo, dacă omul te-a poftit în casa lui şi tu refuzi a intra, acest refuz este un prilej de mare suferinţă pentru om. E în stare să plângă; zice că nu-i cinsteşti casa. Refuzul este o mare jignire şi o amărăciune care-l munceşte apoi pe el cu întreagă familia. Nicăieri în lumea umblată de mine până astăzi n-am întâlnit o mai perfectă sinteză dintre frumuseţea locurilor şi cea a sufletului oamenilor, ca acolo. Acolo, şi ursul, dacă ai dat cumva peste el, în pădure ori pe fânaţ, te pofteşte la dânsul în bârlog, exact cu aceeaşi inimă largă şi bucuroasă de oaspeţi, ca a oamenilor. Iar dacă cumva îl refuzi, el stăruie în continuare, cu gesturi largi, bălăngănind labele din faţă a îmbiere, şi dacă nici atunci nu te laşi înduplecat, ursul este în stare să se culce la pământ, şi să se clatine din spinare, şi să se tânguie amarnic. Poţi să-l refuzi? Şi să nu crezi că n-ar avea cu ce să te omenească! Asemenea oamenilor, îţi pune-n faţă toată cămara, cu tot ceea ce-i mai bun în ea: de la vreo halcă de căprioară ori noaten, ori vătui, până la zmeură, prune, mere pădureţe şi furnici. Ca desert, te poţi pomeni cu un fagure întreg de miere, smuls din stup, nu fără necazuri şi vătămări.

— Dar este frumoasă şi vecina Dragoniei, Fagunia, intervine Pavel. Ai fost şi pe-acolo?

— Desigur, am fost. Oameni minunaţi, cu suflet înalt, cu ţinută mândră, demnă, dar fiind mai avuţi decât cei din Dragonia, sentimentul averii le dă un aer de mândrie afişată, jucată într-un fel. Bogăţia te face trufaş, adică te îndepărtează de ceea ce este cuviinţă şi omenie.

— Dar mănăstirile...?

— O, da, le-am văzut. Cum să nu le văd... Ce minunată salbă strălucind pe pieptul ei ca pe al unei mirese pregătită pentru nuntă, şi rămasă mireasă! Aşa mi s-au părut mie, dar, prin porţile caselor din Dragonia se intră într-un templu sau într-o biserică mai ciudată, într-un teritoriu mai misterios, într-un fel de marabù ai cărui pereţi se

pierd în depărtări fabuloase. E vorba aici de un cult al casei, al vetrei părinteşti, al acelor aşezăminte venind din obârşie spre ei, unde sălăşluiesc larii, şi pe care ei o venerează astfel. Această legătură magică dintre ei şi începuturile lor, ocol sacru, unde intri prin acele religios maiestuoase porţi din lemn, îi menţine nealteraţi şi inalterabili. Chiar dacă necazurile îi îndepărtează de casă şi-i risipesc prin bărăgane ori prin marile centre industriale, Calata sau Minodora, ei nu uită de ei înşişi, de viaţa care se petrece în spatele acelor porţi, şi se întorc – atunci când au două zile libere –, se îmbracă-n costumele lor pitoreşti, în gaci largi şi sumane scurte, miţoase, cu căciuliţă aşezată-n creştetul capului, nu pentru a le ţine cald, ci cu un rost enigmatic, rămăşiţă a unui ritual vechi, a cărei raţiune s-a pierdut în timp, sau, poate, ca să imite Creasta Cocoşului, stânca din vârful Gant, prin – care acesta trezeşte şi provoacă văzduhurile, şi în jurul căreia, cine ştie când în trecut, se oficiau întunecate slujbe, şi se supun datinilor şi practicilor moştenite de la dacii cei de demult, cu un firesc care te încântă şi te cucereşte.

— Este un fel de a vedea lucrurile idealist, i-a întors vorba Pavel, ca să-l şi necăjească niţel şi ca să fie consecvent cu scepticismul funciar la o seminţie atât de încercată ca aceea din care făcea parte. Adaptarea provizorie la conjuncturi pare să fie legea existenţei noastre, în timp dar nu şi-n ceea ce stă dincolo de el.

Meki i-a auzit şi înţeles gândurile ce-i munceau sufletul şi i-a replicat, ca să-l consoleze:

— Naţia voastră este alcătuită din două stirpe... Din prima fac parte plugarii, păcurarii, minerii, Horia şi Iancu, Gheorghe Lazăr şi Tudor, Inochentie, Şincai şi Blaga, Rebreanu şi Manole, Eminescu, Creangă, Sadoveanu. Enescu, Ciprian şi Brâncuşi, şi alţii ca ei, iar din a doua fac parte toţi cei patronaţi de Caţavencu, Trahanache, Scatiu, până la Gore Pirgu. Peneş Curcanul face de asemenea parte din prima stirpe, în timp ce Pristanda dintr-a doua...

Există şi în Dragonia ticăloşie, tâlhari şi otrepe, ca peste tot în lume.

I-am cunoscut şi eu pe acei tâlhari, pe acele otrepe, în scurta mea preumblare prin acea ţară a Izelor. Nimeni nu duce lipsă de canalii, de ticăloşi, altfel nu ne-am agăţa cu atâta duioasă disperare de Crucea Frumuseţii şi-a Omeniei. Să-ţi povestesc o întâmplare la care am fost martor, în satul Muşata, parcă. Primarul acelui sat-comună, vieţuitoare hidoasă, cu mâinile lungi şi labele late, cu picioarele scurte de tot, de hun, dar lătăreţe-n tălpi – ca să aibă stabilitate-n viaţă –, cu capul mic, de bibilică, cu burduhan alb, de căpuşă uriaşă, s-a gândit că i-ar trebui nişte parale: nişte sute de mii. Şi şi le-a procurat de îndată printr-o dibăcie: A ordonat ca hotarul comunei să fie închis. Asta însemna că, după ce s-a strâns fânul şi otava, oile şi vacile, caii şi boii oamenilor să nu aibă voie a paşte pe acele locuri. Comuna nu era devălmăşită, fiind aşezată în munte. (Muntele nu îngăduie forme de viaţă plată. Aici fiecare pisc îşi este sieşi stăpân.)

Cu o astfel de decizie se realizau deodată două pagube, acestea constituind unul dintre cele mai eficiente instrumente ale împlinirii noii orânduiri: întâi că locul râmânea negunoit şi necălcat, ceea ce însemna că-n anul ce venea, recolta de fân va fi fost mult mai slabă, iar în al doilea rând, qamenii trebuiau sau să ţină vitele şi oile în munte, ca să piară de foame şi frig – căci acolo ninsese – ori să le închidă în grajd, de timpuriu, şi să le dea nutremântul care, de regulă în ianuarie şi februarie li se dă.

Iar poruncile, decretele şi indicaţiile care veneau necontenit de sus cereau să se facă neabătut, cu străşnicie, economii.

Din lipsă de nutreţ, în anii scurşi, pieriseră cu nemiluita bovine şi ovine la gospodării, de mirosea văzduhul a moarte.

Oamenii din Muşata erau tare amărâţi, dar şi smintiţi rău întru unire şi curaj. În vremurile lui Pintea năzdrăvanul, un atare primar ar fi fost mângâiat, cu tăişul sabiei, la grumaz.

— De ce nu mergeţi sus, cu jalbă, le-am grăit.

— Apăi, unde să mergi, domnişorule, că cel de mai sus îi e neam.

— Şi-atunci ce veţi face? Veţi închide vitele în grajd de pe acum?

— Nu, căci asta ar însemna mare pagubă.

— Păi, apucaţi-l de grumaz şi daţi cu el de pământ.

— Din păcate, nu-l putem da de pământ, domnişorule... dar îi vom da ce *trebă.*

— Şi ce anume *trebă* să-i daţi? şi de ce?

— Pentrucă altă cale nu-i. Acolo am ajuns.

— Rău.

— Suntem în comună cinci sute şi ceva de fumuri. Aceste fumuri *trebă* să încline către casa primarelui fiecare cu câte măcar cinci sute de sesterţi. Num' aşa scăpăm de năcaz.

Şi uite-aşa, primarele a făcut rost, cu bună rânduială, de trei sute de mii de sesterţi. Păi cum? Nu este el primar? Nu are el neamuri acolo... Şi, atunci, ar trebui să le aibă degeaba?... Dar tot degeaba le-a avut până la urmă.

Fără doar şi poate, unui atare primar se cuvine a i se ridica statuie; fără doar şi poate, un astfel de gunoi trebuie spulberat, şi e trist că oamenii, în loc să meargă la el cu danie, n-au mers cu ţapina... Dar natura nu se face de ruşine până la capăt. Spre compensare, ca să nu-şi sminteasscă armonia, l-a ivit pe Ilie, groparul aceluiaşi sat, soi de om opus cu desăvârşire celuilalt.

Ilie s-a pomenit în lume singur, fără părinţi, şi-a trăit tot singur, fără soţie, fără fraţi, nici rude de vreun fel. Avea, în schimb, cu nemiluita prieteni de toate rangurile, credinţele religioase, apartenenţele etnice şi de sex, vârstă şi rasă etc, îi avea pe toţi aceia cărora le-a săpat spaţiu locativ de vieţuire veşnică.

Iar când îl munceau singurătatea şi pustiul ei, căci a rămas fecior până la vârsta de şaizeci de ani, deci va muri tot fecior, iar bani pentru a le risipi cu nişte pahare de horincă nu avea, apărea atunci în pragul casei oamenilor şi le cerea o arvună... Sătenii îl miluiau, nu fără haz, iar Ilie, om cinstit, ţinea o evidenţă riguroasă a celor aconturi (arvune), iar când se împlinea suma de două sute de sesterţi (acesta era preţul

săpării unui mormânt) Ilie anunţa p proprietar să şteargă de la economiile puse de o parte pentru înmormântare suma reprezentând săpatul gropii sale.

În felul lui acest Ilie este un sfânt, şi port cu drag şi astăzi şi mereu corespondenţă cu el, trimiţându-i ilustrate şi cuvinte de la inimă. Dacă există rai, atunci Ilie, cu siguranţă, acolo va ajunge; iar dacă ar fi fost de religia noastră, a lui Mahomed, Alah l-ar ţine pe lângă El, mângâindu-l mereu pe creştetul pleşuv şi pletos pe la margini.

Şi îmi mai aduc aminte de felul cum au ripostat ţăranii din comuna Marmara, atunci când unii deştepţi, ca primarul din Muşata, în înţelegere cu alţi deştepţi, din Nababia, au vrut să vândă biserica de lemn de pe deal, moştenire de la Muşat Voievod. Nababii văzând cât de interesant se ridică spre cer săgeata ei de şindrile vechi, s-au minunat în felul lor, s-au dus la cumetrii ăia, au scos şi-au pus pe masă maldăre de dălari, şi-au decis ca biserica să fie a lor. „Interesting, wery interesting!" au exclamat ei.

— A voastră să fie, au răspuns ceilalţi, care aveau straşnică trebuinţă de dolari, căci de..., şi târguiala s-a încheiat. Urma să vină cumpărătorii, cu unelte de înaltă tehnologie, s-o demonteze, s-o ambaleze în containăre de metal fin şi s-o ducă în ţara lor, ca s-o pună la muzeu. Şi-au venit. Ba, mai mult, înainte de-a veni, au zidit în centrul comunei o altă biserică, nouă, cu ferestre colorate şi cu alte străluciri, cu zincuri şi ciment, turlă de materiale plastice şi cu zugrăveli pe dinlăuntru de să nu te mai saturi privind la ele, cu sfinţi sportivi, voioşi, şi cu mucenice nostime, cu rochiile şi pletele-n vânturi, ca spulberatele.

Dar înainte de a se înfăţişa ei, ca să ducă lăcaşul, se înfăţişaseră, dis-de-dimineaţă, oamenii lui Muşat-împărat, sătenii toţi, cu bătrâni, femei şi coconi, s-au zidit înaintea bisericii, ţinând în mâinile lor noduroase ţapinele, topoarele şi coasele, într-o înfricoşată tăcere. Căciulile miţoase le acopereau frunţile, amestecându-şi părul ţurcan cu părul de la sprâncene, şi aceasta îi făcea mai de înfricoşare. Femeile

şi fetele nu-şi arătau de sub marame decât doar ochii, care le jucau în orbite ca la strigoaice.

Le-au spus, beneficiarii, să se dea deoparte, că au treabă. Ei au tăcut. Le-au explicat cum e cu vânzarea bisericii, în interesul comunei. Ei au tăcut şi mai cu întuneric. Au încercat să-i lămurească. Ei au continuat să tacă. Unul a ridicat glas asupra lor. Ei iarăşi au tăcut, dar schimbând greuceneşte greutatea corpului, de pe stângul pe dreptul. Ala a reluat cu amenințarea. Ei au mişcat doar din ochii acoperiţi sub lâna căciulilor.

Nababii atunci au zis: „nău, nău", simţindu-şi vieţile-n pericol, s-au dus de acolo, biserica a rămas pe loc, iar oamenii, şi astăzi, când ea stă gata să se năruie de vechime peste ei, nu se duc la cea nouă, cu străluciri mincinoase pe ea, ci tot la cea din deal, lăsată de Muşat-Împărat, cu mireasmă de morminte vechi în ea.

Începuseră a se arăta zorile de jur împrejurul Saharei. Soarele învia lent, ieşind din pământul deşert ca dintr-un imens mormânt, şi se înălţa la ceruri, cu şiroaie de sânge pe faţă. Şi-n timp ce El se înălţa, îmbrăţişând şi învăluind, Pavel apunea peste întunecimile din el, învăluit în propria osândă şi-n propria Sahară, în imperiul unui somn străjuit doar de silueta eucaliptului din faţă.

Vocea Mariei, trilurile lui Gheorghiţă, rostogolirile cântătoare ale taragotului în pustie al lui Mitru stăruiau undeva departe şi adânc, precum chemările unei mari iubiri demult şi departe pierdute.

Se afla deci sub vraja acelei seri de pomină, petrecute în casa prietenului Meki, când apăruse Toma în capătul scărilor şi se aşezase la masă, lângă el, iar el l-a luat drept o realitate, când Toma părea a fi mai degrabă o vedenie, deoarece ştia că murise cu mulţi ani în urmă şi, chiar dacă n-ar fi fost mort, nu avea de unde şi cum să apară aici, în ultima oază din Tunisia, la oră de seară, oră din care se strecurase afară din el orice pulsaţie a timpului.

— Toma, bunul meu prieten, ce-i cu tine? întinde el mâinile spre prieten ca să-l cuprindă la piept, nu fără o oarecare teamă firească

într-o astfel de împrejurare. În loc de răspuns, Toma iarăşi a tăcut, nimbat de un surâs nelumesc, iar mâinile lui Pavel, spre înfricoşarea lui, făcură un ocol prin aer, fără să atingă nimic.

De unde să fi apărut? se întreba şi nu-şi putea răspunde. Din fundul oceanului de nisipuri, din apa ce iese din adâncul lor şi se lasă înghiţită din nou de ele nu la mare distanţă, după ce străbate şi adapă oaza? Din vreun marabù, sau din lună, de dincolo de stele..? Poate că din excavările stranii făcute de ploi şi vânturi, excavări care au prins chipuri de strane într-un tenebros şi înfricoşat dom al munţilor Atlas, dinlăuntrul cărora, întunecat, mi s-au arătat privindu-mă cu nişte ochi ciclopici, atunci când veneam spre Neftà, nişte mari umbre ale marilor vegheri de dincolo. Poate că l-au zămislit Liedurile, acele fluvii tulburi care se nasc după ploaie şi curg pustiitor... După care iarăşi le înghite Sahara... Nu ştiu.

Ştiu că ai suferit mult, Toma. Ai rămas de coloană în drum spre cercul arctic, şi te-au acoperit acolo zăpezile, însoţitorii şi-au dat seama că nu avea rost să strice glonţ pentru tine. Erau şi ei obosiţi şi nu prea le venea la îndemână ca să te străpungă cu baioneta. Moartea ta era sigură. Dar tu te-ai ridicat din zăpezi, te-ai scuturat de ele, înfricoşând deşertul alb prin bâjbâiala ta neagră în mijlocul lor şi prin faptul că ai purces a înainta invers, tăind, aiurit, nemărginita linişte albă... Şi-ai ajuns în ţară, numai tu ştii cum... Şi Dumnezeu. Vorbeşte, spune-mi ce-a mai fost cu tine?

— Da, am ajuns, nici eu nu ştiu cum, acasă, dar n-am apucat să mă bucur de casa mea, căci la scurt timp, m-au înhăţat guzganii, m-au predat autorităţilor, iar primaşii ţării, ca să-şi arate devotamentul, recunoştinţa, zelul şi credinţa desăvârşită faţă de generosul lor stăpân, m-au dat înapoi, iar acuma n-am mai putut să fac cale întoarsă, decât după un an de lagăr.

Eliberat de Marele Lagăr şi ajuns în micul lagăr, adică acasă, aceeaşi şobolani zeloşi m-au înhăţat din nou, m-au judecat pentru vina de a fi evadat din coloana care mă ducea spre fericirea albă, generoasă a

Siberiei, adică de a fi lezat pe marea noastră vecină eliberatoare, şi m-au aruncat în temniţă. Spune, te rog, povesteşte ce-a mai fost, ce s-a mai întâmplat cu tine.

— A venit amnistia. Ai intrat în amnistie ca şi mine. Amnistia aceea a fost un fel de manevră, de şantaj. Ea se referea numai la cetăţenii străini, băgaţi la închisoare. „Dacă vrei să ţi-i dau pe-ai tăi, dă-mi-i şi tu pe-ai mei" (Adică spionii prinşi). Aşa suna târgul, trocul, aşa cum au mai fost şi altele de acelaşi fel, între plutocraţi şi listocraţi. Născut în altă ţară şi bucurându-te de o pedeapsă-n plus pe care ţi-a dat-o cu bună conştiinţă preşedintele tribunalului: retragerea cetăţeniei noi ca nedemn pentru ea (înainte vreme cetăţenia ţării noastre se obţinea foarte greu şi se pierdea la prima infracţiune, dar astăzi se obţine în 24 de ore şi nu se mai pierde în veci) ai putut să pleci. Şi-am insistat să pleci. Te-am asigurat că-ţi voi rezolva toate problemele, chiar şi aducerea Nicanorei... Eu fiind cetăţean nabab şi preot pe deasupra, deci având posibilităţi şi relaţii certe. Ştii cât de mult am stăruit să vii cu mine în Nababia, nu? Tu ai tăcut îmbrobodit într-un surâs care vroia să-nsemne fie compătimire faţă de mine, fie dispreţ faţă de tine. Vedeam limpede-n sufletul tău ce simţeai şi ce gândeai: „După ce fiinţa aceea m-a aşteptat 12 ani, în umilinţe şi privaţiuni grele, în singurătate şi sub teroare, eu acum să plec, să trec pe lângă ea şi să o salut din mers, apucând spre alt continent?

Acolo se duc şi sunt primiţi cei care au schingiuit şi-au ucis aici, nu noi ăştialanţi care ne-am dovedit nevrednici şi idioţi... şi căpăţânoşi." Şi-ai ţinut-o pe a ta, îndărătnic şi absurd cum ai fost todeauna.

— Aşa cum am şi rămas, îi dă răspuns Toma, spre înfricoşarea lui, deoarece avea impresia vie că vorbeşte cu un spectru şi nu cu un ins aievea.

Lovit de acea replică neaşteptată, şi ca să scape de sub privirile lui crepusculare, în adâncurile cărora se petrecea parcă o ezoterică, tăcută litanie, şi-a abătut ochii într-altă parte, înspre mesele din jur. La unele stăteau nişte europence, aproape goale, aproape de tot, cu mâinile

atârnându-le leneşe şi languroase de-a lungul spetezelor. Se vedea că erau muncite de ceva necaz. La alte mese, alături, stăteau nişte tineri berberi, candizi, neîndemânatici, supli şi vânoşi. Europencele, atunci, simţindu-le prezenţa, cu tulburare întindeau prelungind alene mâinile înspre ei, precum boa se întinde poftitoare asupra victimei, şi le aşezau, închizând ochii lin, peste picioarele ori peste umerii feciorilor. Ei tresăreau zâmbind şi se luminau sfielnici. Apoi erau duşi în camerele din hotel, unde pofticioasele occidentale se înfruptau din ei până la deplină saţietate, cu hormoni. Hormonizarea intensă şi intensivă. Europa, şi-a zis Pavel, are nevoie de aşa ceva. Nu-i nimic scandalos într-asta. Şi are cu ce-i procura încă.

Când şi-a întors ochii spre Toma, a înţeles cu înfrigurare că acesta nu şi-i luase pe ai săi în tot acel timp cât a urmărit dialogul mut dintre europence şi tinerii berberi, şi că-l ţintuia parcă, ţinându-i ficşi asupra lui, cu puterea de atracţie a două mici faruri hipnotice, lin luminiscente.

— Vorbeşte-mi Toma, i-a poruncit Pavel din străfundurile fiinţei sale şi încercând din nou să-l cuprindă în braţe...

Toma îşi aduce aminte

În ziua când, în sfârşit, mi-au dat şi mie drumul – la două luni după plecarea voastră, a celor cu cetăţenie străină, căci autohtonii au rămas să ispăşească în continuare – şi bine am făcut că nu ţi-am ascultat sfatul să te urmez în străinătate, Nicanora mă aştepta în faţa porţii temniţei. A deschis braţele, ca-ntr-o răstignire, şi-astfel m-a primit pe crucea din inima Ei. Doisprezece ani a stat aşa crucificată-n iubire pentru mine, pe o Golgotă a demnităţii şi decenţei cum nu a mai văzut soarele alta pe acest pământ, la vreo altă fiinţă de femeie tânără. Răstignită a aşteptat, în singurătate, înaintea porţilor tuturor temniţelor unde Ea credea că pot să mă aflu, răstignită umbla pe

drumurile toate pe câte le bănuia că duc spre mine, răstignită adormea, răstignită se trezea, crucificată-n demnitatea Ei de plăiancă, de regină a Plaiului Bătrân de la Ţibleş, în umilinţele, jignirile, bădărăniile, şicanele, ameninţările, tertipurile, abjecţiile, întreg arsenalul mijloacelor de convingere...

Nu ştiu dacă a fost o simplă coincidenţă sau un aranjament ca Ea să se afle la poartă chiar în ziua eliberării mele, ştiu în schimb că dacă eu plecam, aşa cum tu m-ai sfătuit, peste graniţă, însemna să trec în jiep, pe lângă Ea, şi să o salut reverenţios..., adică să comit cea mai odioasă faptă din câte poate săvârşi un ticălos. O asemenea crimă şi-o asemenea josnicie nu poate fi pedepsită nici prin cele mai rafinate suplicii pe care le-a inventat sadismul minţii omeneşti. Mă mândresc şi-mi mulţumesc pentru că am avut tăria de a nu mă lăsa ispitit de propunerea ta. Este firesc să ucizi pe un răufăcător (pe tiran este o datorie sfântă), chiar şi pe un nevinovat, dintr-o pornire bolnavă, o greşeală sau din bestialitate, dar a ucide conştient pe cel care te-a iubit şi-a suferit pentru tine – şi încă cum – înseamnă mai mult decât a-ţi ucide cu bună ştiinţă mama, e ceva mai presus decât orice bestialitate.

— Te rog nu mă pedepsi atât de aspru. Am făcut-o cu bună intenţie. Ţi-am dorit binele, a dat răspuns Pavel.

— De acel bine pe care mi l-ai dorit mie ai avut tu parte cu prisosinţă. Tu eşti preot. Patria ta este necazul omului, indiferent unde te-ai găsi, iar credinţa ta este Dumnezeu. Patria şi religia mea este limba în care am vorbit cu El şi cu urma ei, cu iubirea Ei, a Nicanorei pentru mine. Identitate sublimă! Zicerea poate sa pară deplasată. Dar marile adevăruri, cele care-şi au sediul în inimă mai ales, se spun la modul acesta direct, ridicol, oblu. Nu degeaba s-a spus că sublimul este foarte aproape de ridicol. Eu la ora aceasta nu găsesc altă cale de a mă exprima decât calea ridicolului. Subtilitatea aici ar fi ceva mai de detestat decât ridicolul, ar fi să fie o perversitate.

— Absolutizări şi sofisme de felul acesta te-au dus acolo unde te afli şi unde ai fost. Ţi-am mai spus-o.

— Iar pe tine, tot acolo (dar nu chiar acolo) abilitatea deşteptăciunii.

— Nu-mi strica fericirea de a te reîntâlni. Nu mă pedepsi. Sunt destul de pedepsit de mine însumi. Spune-mi mai departe istoria vieţii tale de după ce ne-am despărţit. Terasa aceasta îmi pare un misterios instrument muzical, din cale-afară de răsunător, iar deşertul Saharei care o înconjoară până-n stele şi până la ţărmurile lumii alcătuieşte cutia de rezonanţă a enigmaticei orgi care este oaza aceasta, terasa pe care ne aflăm. Te ascult. Cântă, frate Toma.

Imperativa de la urmă i s-a părut lui Toma a fi proprie modului de vorbire popesc şi s-a înduioşat. Apoi a reluat:

— Am pornit spre gară, ţinându-ne de braţ şi glumind ca nişte şcolari. Printre lacrimi de bucurie şi printre clocote de râs, Ea mă studia, îmi spiona faţa, ochii, ţinuta, să se convingă dacă într-adevăr sunt întreg, căci auzise de la o liftă „binevoitoare" cum că s-ar fi surpat asupra mea un perete de pământ, care mi-a rupt şira spinării şi că umblu în patru labe, strâmbat din şale, că mi-a sărit din orbite un ochi şi că nu mi-a rămas în gură niciun dinte şi că molfăi mâncarea ca un hipopotam. Nicanora l-a crezut, şi-a plâns cu amar... Dar nu m-a părăsit. A zis doar atât: „Acum are mai multă nevoie de mine ca oricând", şi-a stăruit în felul ei de plăiancă în a mă aştepta, răstignită, acum mai hotărâtă ca până atunci. Dar Ea asculta de nişte voci care vorbeau dincolo de puterile pe care le ascundea iscusinţa ticăloşiei. Acele voci veneau de la Dumnezeul cel Bun.

Au supărat-o niţel pungile de sub ochii mei, edemurile foamei, cum li se spune în termeni ştiinţifici, ridurile care se adăugaseră la cele pe care le aveam pe frunte, precum şi culoarea ca o carne de peşte fiert, culoare de canceros. Păi nu ieşeam eu de la cea mai mare universitate oncologică?

— Cine-a fost canalia aceia binevoitoare care m-a înfăţişat ţie ca pe-un monstru? O, Doamne, de mi-ar apărea acum, de mi l-ai scoate acum în cale. I-aş dovedi pe loc, fără nicio amânare, cum că toţi dinţii îmi sunt întregi şi teferi în gură. I-ar simţi pe toţi împlântaţi în

grumaz.

— Toma! a exclamat ea disperată şi înfricoşată. Cum vorbeşti aşa? Ţie nu-ţi stă bine.

— Nu-mi stă bine, dar îmi face bine, Nicanora mea, am răspuns şi-am sorbit-o adânc într-un sărut îndelung. Fiinţă mai fericită decât Ea în clipa aceea nu a existat pe lume, de când ea a fost creată. Şi nici bărbat cu femeie nu s-au îmbrăţişat mai izbăvitor, mai adânc, în luminile cerurilor din moarte, decât noi doi, în camera aceea străină, din noaptea care a urmat.

Cu ultimii bani pe care-i mai avea şi-a cumpărat bilet de tren, uitându-se îngrozită la mine că nu-i ajungeau să-mi cumpere şi mie. Am lăsat-o puţin să sufere, apoi, când i-am arătat foaia de drum – eu eram un privilegiat, mă bucuram de drepturi deosebite – a râs fericită şi s-a amuzat.

Am îngrozit-o însă de-a-binelea atunci când am ajuns în gara de sub munţi. Uitându-mă pe geam, am văzut, cu uimire neagră, că numele frumosului oraş de sub munţi era schimbat. Se numea acum *Avizuha,* iar chipul acestuia împodobea frontispiciul gării, întreg, oferind un zâmbet de bonomie sadică. Ochii lui viclean întredeschişi surâzători, ca un uncheaş sau bunic, dădeau expresie unei. Stări de autojuisare care te înfricoşa şi cutremura. Înfiorătoare blândeţe! Satanică „bunătate"! Lombroziană mulţumire de sine sadic savurată.

— Cum este posibilă o asemenea oroare! am urlat, o asemenea ruşine?! Dumnezeule, mai bine rămâneam acolo de unde am ieşit. Mai bine mă prăpădeam de foame, muncă silnică şi schingiuiri, şi ger, decât să-mi vadă ochii adorarea unei atari hidoşenii. Slugărnicie abominabilă! Ultimă degradare!

Ochii Nicanorei se dilataseră enorm, ca-n faţa morţii. Oamenii din compartiment, care ne invidiaseră frumos până atunci pentru felul cum stăteam lipiţi şi cuprinşi în braţe (coşcogeamite oameni în toată firea), acum arătau mare compătimire faţă de Ea, soţia unui ins nebun, smintit, deşi îi bucura şi-i satisfăcea ieşirea mea nesăbuită, teribilă. Cei

de pe culoar s-au uitat a mirare mare la mine, considerându-mă nebun, alţii însă, şi nu puţini, mă priveau pieziş.

— Dragul meu, a gemut în şoaptă Nicanora, atârnân-du-se cu ochii de ochii mei, te roog! şi m-a dus în compartiment, compătimită de toţi cei din jur. Iar apoi, după ce mi-a aşezat capul în poale, mângâindu-l tremurător, cu dojenitoare tandreţe: „N-ai învăţat nimic din câte-ai pătimit, nimic".

— Ba da, i-am răspuns: am învăţat să te iubesc pe tine, pe toţi cei ce m-au iubit, şi pe Dumnezeu, dar nu pe cel al pământului acesta; pe Dumnezeul nostalgiei mele după o lume posibilă, sau pierdută. Zeii şi dumnezeii acestui blestemat asteroid sunt de stirpea celui al cărui chip l-ai văzut arborat şi adorat pe frontispiciul gării din oraşul prin care am trecut, şi care-i poartă numele de-acum. Este atoateştiutor şi-atotputernic. Voinţa lui este viaţa fiecărui ins, şi este frica, şi întreagă conştiinţa insului – dacă i-a mai rămas ceva din ceea ce se cheamă conştiinţă – căci ea se comportă, de la savant, poet, cărturar (vai!), dregător, până la cel mai umil truditor, până la dimopratul de noapte, după cum dictează voia şi bunul lui plac. Altă cale nu există. Singura cale dreaptă, unicul drum spre fericire este cel al poftei lui, cel aşternut cu milioane de cadavre şi betonat în ură şi sânge. Căci, dacă trece cumva, din greşeală, o zi în care să nu-şi scalde mâinile-n sânge – indiferent al cui, numai sânge să fie, — şi insul să intre în suspiciunile lui, să nu se fi uitat cum îi place în ochi sau să-i fi ajuns despre el cine ştie ce la ureche, să-i fi căşunat – devine suferind, n-are apetit la masă, tihnă ziua, şi nici somn noaptea. Atunci cheamă la ordine pe cei care-l păzesc şi le spune cu blândeţe: — De ce nu mi-aţi servit astăzi niciun vinovat? Iată-vă aşadar vinovaţi... Şi pe loc găurea pe vreo câţiva şi, văzând cum şiroieşte sângele şi cum ucişii horcăie din grumazuri dându-şi sfârşitul, de îndată se liniştea, îşi recăpăta apetitul şi dormea ca un prunc scăldat.

Voinţa lui a vorbit şi seara, în conştiinţa prietenilor mei pe care i-am chemat la telefon, bucuros să-i văd şi să le aud glasul, dar nu şi ei

bucuroşi, căci au spus ei cu frică mare că se bucură de... dar că nu s-ar bucura să mă şi vadă, sau... Să-i vadă cineva că stau cu mine de vorbă. (Aceeaşi conştiinţă dirijată electronic de conştiinţa marelui zeu cu mustăţi de geambaş a vorbit şi prin inima celui mai bun prieten al meu, după numai cinci zile de la sosirea mea acasă când, anunţându-l că am venit şi că ard de nerăbdare să-l văd şi înştiinţându-l că merg mâine la el, a intrat în panică la această veste – că am să merg să-l văd şi că deci o să fie văzut de cine ştie cine, de oricine! stând de vorbă cu mine, mi-a răspuns încurcat de tot, de mi-a fost milă de el, o milă jalnică, să nu mă deplasez la Claustrum şi nici să nu-l aştept la Bansca — orăşelul în care locuiam, adică locuia Nicanora, – ci ca să vin eu cu un tren de noapte, la jumătatea drumului dintre Claustrum şi Bansca, într-o gară singuratică şi să ne vedem acolo (feriţi de orice privire şi orice iscoadă). Gara aceea în care mi-a dat întâlnire de taină şi cu mare frică-n suflet bunul meu prieten Alec Roşioru se cheamă Răscruci. Şi când te gândeşti că Alec, îna inte de a i se releva lui noua evanghelie, a lui Avizuha, făcea câte o sută de cruci pe zi: când se scula, când se culca, când visa ceva rău, când se aşeza la masă, (chiar şi altundeva), când se ridica de la masă, când pornea! a drum, când... etc, iar o dată, în dormitorul căminului studenţesc, când eu m-am aruncat cu dezlănţuire împotriva nedreptăţilor sociale şi când am acuzat biserica (cea ortodoxă în special) pentru cultivarea decrepitudinii în sânul societăţii, pentru propovăduirea umbletului în patru labe etc., el m-a admonestat cu vehemenţă (erau printre noi şi dintre aceia care trăgeau cu urechea şi informau a doua zi organele de siguranţă printre care se afla – doamne, iartă-mă! —şi el? în chip de minuscul urechiuş) a sărit la mine şi mi-a tras o palmă, în urma căreia i-am pus perina pe cap şi l-am ţinut acolo sub perină până ce am crezut că şi-a revenit din furie, dar el, după ce i-am dat drumul mi-a aplicat a doua palmă, iar eu atunci, trecând peste jena de-a mă bate cu prietenul meu cel mai bun în faţa unor indivizi cu carnete de studenţi asupra lor, am aruncat în el doi pumni şi l-am culcat la podea. Către dimineaţă,

nenorocit şi copleşit de remuşcări a venit să-şi ceară iertare – între patru ochi – şi-am mers la crâşmă şi-am băut până noaptea târziu, vorbind despre filosofi şi poezie.

În restul drumului până la Bansca, spre amărăciunea Nicanorei care implora de la mine cu privirea nimbată de surâs, am stat posac şi urâcios, retras în încrâncenarea şi greaţa pe care mi-a provocat-o vedenia din gara de sub munte, şi scoţând înspre ea doar ghimpii, ca un arici.

Mi-a culcat obrazu-ntr-o palmă, iar cu cealaltă îmi mângâia capul tuns, de arici întărâtat şi neghiob. Trenul spinteca noaptea, urlând la răstimpuri precum leul înainte de-a ieşi la pradă. Iar adânc în inima mea, arătând acum ca o gară străină peste care ploua mărunt, un alt tren, mut, în care se suia Nicanora, pornea în noapte, fără zgomot, pentru a nu se mai întoarce niciodată... Blestemată arătare, funestă prevestire.

Am ajuns acasă. Ţinându-ne de mână am intrat înăuntru voioşi, ca atunci când am venit să-i anunţăm pe părinţii ei că ne căsătorim. L-am auzit pe socru-meu când i-a spus, cu jale-n glas, bunei lui soţii: „Toma s-a făcut mai mic de statură", şi m-am întristat. M-am uitat fără să vreau, instinctiv în oglindă. Era aşa cum bine observase el. Oasele din mine se mai adunaseră laolaltă în cei 12 ani de pustietate silnică. Şi eram şi mai subţirel, subţirel de tot. Peste scheletul meu, adus niţel, ameninţător sau tembel, din umeri, se erija hidos (nu mă mai văzusem în oglindă din clipa când am căzut prizonier şi nici în vreo apă nu mi-am mai văzut chipul), un cap de un rotund dolic perfect, dar cu nişte pungi sub ochii băgaţi în orbite adânc, atârnând ca la canguri pântecele. Nicanora a simţit ce gândesc, ce anume tristeţe mă încearcă în clipa aceea, m-a mângâiat pe ochi, mi-a cuprins la sânul ei capul şi mi l-a legănat acolo îndelung, cu înfiorată îndurare.

A urmat apoi, după numai două ceasuri, o nespus de frumoasă sărbătoare. Ceea ce s-au temut să facă colegii mei din facultate, adică să accepte să ne vedem, au făcut foştii mei elevi din Bansca, cărora le-

am fost profesor, confesor şi prieten doi ani de învăţământ la începutul carierei mele ce nici că a durat mai mult decât acei doi ani. Dar mi s-a spus, până la moarte, de toată lumea, „Domnul profesor”.

Scena a fost biblică. Foştii mei discipoli —unii cu părul deja nins uşor – cu soţiile alături, îmbrăcate-n cele mai frumoase ale lor veşminte şi ducându-şi copiii de mână, şi aceştia îmbrăcaţi ca de Crăciun, toţi cu felurite flori în mâini, s-au arătat înaintea mea (faţa mea stătea imobilă, dar şiroind de lacrimi) şi-au început să-mi cânte ca unui profet, cântece de nuntă, colinzi, romanţe şi altele, toate frumoase. Nicanora a plâns şi ea, dar altfel acuma de cum plânsese doisprezece ani într-una înainte. Iată că merită să trăieşti. Bucuria pe care mi-au făcut-o elevii mei a şters cu desăvârşire de pe inima mea drojdia silniciei de până atunci.

A venit şi Ştefan, vecinul, cu ghitara lui veche la subţiori, i-a acompaniat pe ceilalţi cântători cu vocile, apoi, după ce ne-am aşezat în jurul mesei şi-am închinat paharele, el s-a întrecut pe sine în a inventa tot soiul de giumbuşlucuri, jucând cu o drăcească voie bună rolul de bufon, recitind texte hazlii, rostind snoave cu acompaniament caraghios din ghitară, toate acestea numai şi numai ca să mă binedispună pe mine, dar şi pentru – în egală măsură— să-şi arate bucuria de care era cuprins văzându-mă acasă. Nu, nu. De dragul unor asemenea oameni, ca Ştefan şi elevii mei, Ilie groparul şi alţii ca ei, şi pentru cinstirea lor, merită să iubeşti viaţa şi să crezi în ea cu tărie, până la jertfa ultimă. O asemenea jertfă este o voluptate şi-o sacră îndatorire.

Toată noaptea care a urmat, luna a bătut peste trupul alb al Nicanorei, pe fereastră. Scăldându-se într-un somn al beatitudinii şi-n îmbrăţişările şi săruturile mele necontenite, nesăturate, se credea în braţele lui Dumnezeu, recompensată plenar pentru toate câte-a îndurat până atunci. Nu-i venea să creadă că poate să aibă parte de atâta fericire şi că o merită.

A doua zi au venit de la Varadia cumnatul şi cumnata, sora

Nicanorei, care se numeau în chip de alintare, Căpuş şi Căpuşa. Dar nu era atât nevoia de alint care le-a dat astfel de nume, ci o perfectă asemănare de formă şi conţinut între ei şi obstinatul parazit. La început, datorită naivităţii şi nesăbuinţei încrederi în oameni din partea mea, ca şi datorită dragostei curate de soră a Nicanorei faţă de Căpuşica, nu le-am dibuit intenţiile josnice şi dedesubturile abjecte, hapsâne, dar m-am dumirit amarnic mai târziu, când Nicanora a plecat din gara ploioasă, în paragină, a inimii mele, cu trenul acela mut, spre nicăieri şi spre a nu se mai întoarce.

Cumnatul – nu-l cunoscusem până atunci – era un tip scund şi grăsun, foarte agil în mişcări, cu o expresie într-una mieroasă pe faţa rozacee şi durdulie de parcă ar fi vrut să plângă – şi te cuprindea un fel de milă – cu limbuţa-n gură pofticioasă şi rotunjoară şi mereu atentă şi neliniştită, dornică să se aplice, nu conta unde, pe buzele tale, pe extremitatea dorsală buzelor, pe obraji, pe mâini, numai şi numai ca să se lipească de tine, sau pentru că aşa ghicea că doreşte nevastă-sa, al cărei milog supus cu desăvârşire era, sau, pentru că asta era firea lui din naştere.

Ne-a sărutat pe toţi cu sârg şi efluvii – dar sentimentele lui amiroseau a lichea – iar pentru socru-meu (şi socru-său, mai ales) care se afla în pat de mai multă vreme, suferind cu inima şi de reumatisme poliarticulare, a cântat şi-o liturghie după ritul ortodox, cu făclie-n mână şi cu tot sârgul sufletesc de ginere iubitor, în zicerea cântărilor bisericeşti, cu toate că el nu era preot, ci doar acţionar politic ager şi iscusit, pe mai multe tărâmuri.

Îl iubea atât de mult pe „tata-socru" încât, întrebându-l eu odată: „Ce face tatăl tău", bolnav şi acela de o tuberculoză rezistentă la antibiotice, mi-a răspuns cu zâmbetul preschimbat într-o expresie de silă: „Suflă să nu crape".

Ea, cumnata, era toată otova, aidoma căpuşei, de la rădăcina picioarelor în sus, purtată anevoie într-un mers de raţă, pe nişte membre subţiri numai de la genunchi în jos, foarte subţiri şi năpădite

de păr. Buzele răsfrânte frumos în afară nu erau totuşi făcute să sărute, ci să înfulece şi să trimită pe estuar la vale enorme cantităţi de mâncăruri, cât mai grase. Ştia să-şi manifeste cu atâta firesc nişte sentimente de afecţiune, cu atâta sinceră veselie şi efuziune, încât era cu neputinţă să-i sesizezi fondul rapace al caracterului.

Venirea mea acasă îi incomoda. Le deranja starea actelor din dosarul de la cadre, cu atât mai mult cu cât nu le-a fost greu să observe că au de-a face cu un tip incorigibil şi încăpăţânat în incorigibilitatea sa, chiar extrem de veninos în sfruntare, nedispus să facă vreo concesie sau vreun serviciu. Nu făcusem nici până atunci, şi tocmai de aceea n-am găsit de lucru decât numai la locurile pe care le vom cunoaşte mai târziu. Un individ indezirabil ca mine trebuia exclus din sânul familiei, iar ei trebuiau să se descotorosească de el pe orice căi şi cu orice mijloace. Deocamdată era urgent necesar să se afle acolo unde trebuia şi peste tot în lume că ei nu mă agreează şi că mă detestă pentru ideile mele rămase tot „reacţionare" ca şi pentru firea mea tembelă şi răzvrătită. „Este, considerau dânşii de pe poziţia oamenilor prosperi, bine situaţi şi cu cămara ticsită cu de toate, un fală goală traistă uşoară", în contrast cu desagii lor boiereşte înteţiţi.

Va trebui să-l sărăcim şi mai tare; Nicanora primeşte un salariu de nimica (deşi pentru acel salariu cu adevărat de nimica ea efectua cinci norme de muncă, adică pe a ei şi pe a încă a patru angajaţi numai pe hârtie, cu salarii grase şi care băteau mingea toată ziulica pe terenul de sport, şi cârciumile pe terenuri nocturne), iar lui nu i se va da de lucru dacă o ţine mai departe aşa, pe fală goală... Nicanora, până la urmă, de ruşinea oamenilor şi disperată, îl va părăsi.

Cât de puţin o cunoştea soră-sa pe Nicanora! Din cei doisprezece ani de aşteptare – am părăsit-o când avea doar douăzeci, şi era frumoasă cum nu erau altele, încât pricinuia insomnii tuturor bărbaţilor câţi o zăreau pe stradă – într-o suferinţă ascunsă cu neasemuită demnitate, Căpuşa nu era în stare să înţeleagă absolut nimic. Cel mult o considera, în secret, niţel nebună. Ea mergea pe

criterii obiective, materialist rudimentare: „Când nu va avea ce mânca, şi va avea şi copii, iar el nu va fi nimeni dacă va continua să se ţină tot aşa fălos, îl va părăsi, şi astfel vom scăpa de el, şi ea şi noi”. Dar *Ea* nu era *ei,* şi acest paradox dânşii nu erau în stare să-l priceapă.

Îl pricepuse în schimb perfect doctorul Petre Neagu, cel care-i cunoscuse şi pe ei şi pe Ea. „Nu se poate, şarja el zgomotos, în auzul tuturora, a fost o greşeală, s-a făcut o confuzie la maternitate, s-au schimbat din greşeală plozii. Este imposibil, este o contradicţie brutală a legilor genetice elementare ca aceste două fiinţe să fie surori. O mai desăvârşită deosebire şi mai radicală între două surori n-a cunoscut până astăzi istoria natalităţilor. Doamna Căpuşa putea fi născută de orice mamă, Nicanora în schimb, ori a rătăcit pe această planetă de pe o alta, stranie şi îndepărtată, ori că genitorii ei au fost, el, tatăl, haiduc, din prăpăstiile Pietrosului, ea, o ielă din apele aceloraşi prăpăstii, el un copil al nimănui, mândru şi pribeag, iar ea o tânără-călugăriţă a cine ştie cărui schit ascuns de lume, la prima şi ultima ei prihană. Dar surori nu pot fi şi nici nu sunt, în niciun caz.

Nicanora era copilul unor astfel de părinţi, care, din cine ştie ce motive, s-au prăpădit, iar un ins milostiv, găsindu-l cine ştie unde, l-a adus la maternitate, unde a fost confundat cu altcineva şi astfel a ajuns să fie soră cu Doamna Căpuşa. Ori că a fost trimisă, pe cine ştie ce căi, pe pământ, ca să ne fie pildă şi să ne dovedească nouă cum anume se câştigă demnitatea şi fericirea prin suferinţă şi nefericire".

Astfel vorbea despre Nicanora minunatul om, cu minunat suflet, Petre Neagu, cel care era să-i închidă ochii şi să-i lumineze, departe, drumul pe care apucase acel funest tren care pleca din gara ploioasă a inimii mele în acea seară, ducând-o pe Nicanora, probabil înspre planeta de unde coborâse la noi. Ca un levit, în deşert, care oficiază nu ştiu ce anume serviciu către Iehova, cu faţa senină şi senin acoperită de lacrimi, arăta, în camera aceea dezerta, bunul doctor Neagu.

Ca să nu stau pe spinarea socrilor şi nici pe salariul mizer al Nicanorei, chiar a doua zi m-am decis să-mi caut de lucru. Întâi am adresat o cerere la Inspectoratul Şcolar Regional din Claustrum cerând reintegrarea la catedră, în urma căruia mi s-a cerut de la secţia locală a Inspectoratului să completez un formular de vreo douăzeci de pagini, în care trebuia să declar absolut tot ceea ce biografia mea documentară şi nedocumentară, consumată-n timp istoric şi metaistoric, biologic, psihic, social-politic, cauzal şi accidental, conţinea.

Ultima pagină cuprindea numele persoanelor de la care trebuia să se ceară referinţe despre verificarea şi autentificarea datelor declarate de mine. Două zile şi două nopţi întregi – noaptea mă ajuta şi Nicanora – am stat până ce am răspuns la toate întrebările, drept în lege şi fără niciun ocoliş. Apoi am aşteptat decizia... Între timp am încercat să dau nişte ore de franceză, engleză (pe aceasta o deprinsesem, dacă îţi aduci aminte, în închisoare, de la tine) şi romeică.

Mă voi adresa foştilor mei colegi de cancelarie, mi-am zis, să-mi recomande pe câte cineva. Dar colegii mei, ca şi toţi cunoscuţii şi amicii din trecut, mă ocoleau din drum, fie că o luau de grabă pe vreo străduţă lăturalnică atunci când mă zăreau venind înspre ei, fie că, atunci când o asemenea stradă salvatoare nu se arăta la îndemână, se întorceau brusc dinaintea mea şi se prefăceau că se uită într-o vitrină, de pildă, până ce simţeau că eu mă scursesem pe lângă dânşii şi mă îndepărtasem. Îmi era milă de ei. Conştiinţa tutelară, oblăduitoare, a arătării din gara oraşului de sub munte îi tutela şi oblăduia salutar şi pe aceştia. Dar îi cinsteam în gândul meu, pentru că, într-adevăr, din cinste făceau ceea ce făceau, din grijă, atât pentru dânşii cât şi pentru mine. În felul acesta ajunsese să se manifeste cinstea oamenilor, atâta câtă le mai rămăsese nedetectată de radarurile din mintea marelui epistemolog. Căci cei care-mi arătau dragoste şi admiraţie şi bucuria de-a mă revedea, şi veneau înspre mine cu braţele deschise larg, stând

apoi în văzul lumii, deschis, de vorbă cu mine, erau ticăloşii care lansau ocări mult mai dure decât chiar altcineva, mult mai îndreptăţit le-ar fi lansat asupra stărilor de lucruri din lume, pentru ca, la rândumi, fiind de acord cu ei sau proferând cine ştie ce păreri, să meargă să le toarne la cei care-i plăteau şi răsplăteau.

Am dat zvon pe alte căi, cum că aş da ore. Anunţul oficial în ziarul local „Strămutarea" mi s-a interzis, dar când zvonul a ajuns la şcolile din Bansca, profesorii şi directorii mai cu seamă, nu numai că n-au admis să-mi facă vreo înlesnire, ba, din contră, au atras în mod drastic atenţia elevilor, ca şi părinţilor acestora, să nu care cumva să ia în vreun fel contact cu mine, cu atât mai grav să vină să primească ore de la „aşa-numitul... profesor".

Eram posesorul a două licenţe cu calificative maxime, iar o bună parte dintre profesori şi, mai ales, directorii nu erau decât, toţi, nişte mediocri absolvenţi ai şcolilor normale, foşti agenţi politici de diverse culori înainte, acum concentrate-ntr-una singură, ca să le fie bine, şi le-a fost. Şi nu le ajungeai la nas nici dacă ai fi luat scara cu tine să te urci pe ea până-n vârf ca să le vorbeşti, într-atâta erau umflaţi de propria lor importanţă, ca buricul pământului gata să nască un alt complex galactic.

În ciuda atitudinii hotărâte şi de neclintit a învăţătorilor-profesori şi a directorilor-învăţători, s-au găsit şi indivizi dubioşi care, sfidând veghea acelora, şi-au adus la mine copiii lor să-i pregătesc la limba romeică şi cea franceză. Erau evreii Saul Solovici şi Max Laub care, aşa cum înşişi sau exprimat – mai ales Laub, căci era mai guraliv şi mai vehement în vorbire, fiind el originar din Bogdania – „ne doare-n c... pe noi de ce vor zice nişte traiste-n băţ. Ce, parcă nu ni-i ştim noi cine-au fost în urmă cu nişte ani? Nu cântau ei de să se dejghine arborii din parc, când, încolonaţi, se antrenau pentru acte de vitejie pe seama ovreilor? auzi la ei, cretinii!"

Lucrau amândoi în comerţul nou, de stat, şi erau şefi de depozite, unul la Fruct-Export (i se mai spunea şi Furt-export, vom vedea mai

departe din ce cauze), celălalt, la aprozar, întreprinderi foarte apropiate ca fel de-a fi, şi-i puteau înţărca oricând de la aprovizionarea cu vitamine pe dascăli, căci prinseseră dascălii gustul şi al vitaminelor, şi al cărnii, cu întreagă gamă de produse din ea (numai cele scumpe), inclusiv cea vie, de juninci, precum şi tuturor mărfurilor de import care, tot un confrate de-al lui Laub şi Solovici le avea sub cârmă, unul Sax pe nume, mai ceva decât boierii huzururilor de pomină din trecute vremi, nu prea îndepărtate, şi pe care dascălii le înfierau cu mare sârg acuma, când le luaseră ca prin minune locul peste noapte, datorită deloc sorgintei lor sociale sănătoase, ci meritului că ştiau să slujească, cu desăvârşit şi prisoselnic zel, orice stăpânire.

Şi mi-au plătit orele în aşa fel încât realizam un venit lunar mai mare aproape decât salariul care l-aş fi primit de la prestarea unei catedre întregi, căci îmi plăteau ora nu cu zece lei, după tarifele în curs, ci douăzeci şi cinci, şi-mi trimiteau copiii tot a doua zi la lecţii, rugân-du-mă să fac cu ei şi puţină istorie antică, aşa, „cu legende frumoase şi exemple de bărbaţi minunaţi, eroi şi înţelepţi şi cu alte istorisiri care îmbogăţesc sufletul, căci istoria antică – şi nu numai aceea – aşa cum este scrisă astăzi ni-l prezintă pe Leonidas, de pildă, ca pe un fascist, pe Platon ca pe un filosof idealist burghez, pe Socrates ca pe un milog al arhonţilor, pe Moise al nostru ca pe un exponent al claselor exploatatoare din acele vremi, care căuta să apere averile agonisite de acestea fraudulos, prin nişte legi aşa-zis divine".

Nu-ţi mai spun că din când în când se oprea câte un camion la poarta casei unde locuiam şi-mi lăsa câte o ladă plină ba cu cireşe, ba cu mere, ba cu struguri, ba câte un pachet zdravăn cu preparate din carne şi lapte, sau chiar cu roate de smochine, plus câte o damigeană cu vinuri alese... după sezon.

De ce făceau aceşti oameni o astfel de politică cu mine n-am priceput nici până astăzi. Probabil că dânşii, cu o foarte ciudată şi tragică experienţă a vieţii ca naţiune, mă înţelegeau mai bine pe mine

decât mă înţelegeam eu însumi, vedeau în mine ceva, o virtute pe care eu nu mi-am descoperit-o încă.

Din oportunism nu o făceau în niciun caz, deoarece eu nu le puteam aduce vreun serviciu, vreun folos dintre acelea care să-i îndemne la rândul lor să-mi aducă foloase. Şi, ciudat, tot datorită unui alt ovrei, Paker, soţia mea a putut să ocupe serviciul ce-l avea, chiar modest, ca să nu zic mizer, pentru că cei din seminţia ei, la putere, au lăsat-o să mestece marmelada şi magiunul în cazanele de dincolo de gară, cuprinsă în faţă de flăcările focului de sub ele, iar în spate de frigul ce o pătrundea până-n oase, iar de sus o loveau ploile şi ninsorile, zicând ei: „Aşa-i trebuie la sfătoasa aia", sau: „Dacă vrea slujbă, atunci să se lase cu ceva, căci... are cu ce, gagica". Până la urmă însă au fost obligaţi întrucâtva să cedeze şi să asculte de poruncile de sus şi cei doi evrei din Samaria, chemaţi la ordin de un alt conaţional de-al lor, doctorul Viorel Munte de Cleştar, mai marele cu politica în urbe, care i-a admonestat şi i-a ameninţat că, dacă îmi mai vin într-ajutor mie, cel care refuză să se ducă la el şi să se pocăiască, să ia angajamente şi să se roage de slujbă, din trufie de bandit, are el ac de cojocul lor. Îi va înţărca niţel. Ei atunci l-au tratat aşa cum numai ei între ei ştiu s-o facă de idiot şi imbecil, şi că mai degrabă dânsul, în cazul că nu-i vine mintea la cap şi o dă pe aroganţă găunoasă şi fanfaroană, poate fi mai repede înţărcat de pe postul gras pe care-l deţine.

Nu s-a lichidat controversa dintre primul graf al urbei şi cei doi şefi de depozite ale unor produse cu ridicata de primă necesitate decât atunci când, într-o bună zi, am primit decizia de reîncadrare în învăţământ, mai bine n-aş fi primit-o. Căci, cu acea decizie în mână, plin de satisfacţie şi bucurie, m-am înfăţişat la inspectorul şef local să-mi repartizeze o catedră. Inspectorul acela provenea din învăţător şi el, cu aspiraţii. Avea ceva de mormoloc în felul cum se mişca, abil şi subterfug. Era mic de tot de stat şi cu ochii tot mici, de chiţcan. Arogant, dar cu atenţie şi perspicacitate, aroganţă de poltron, ca nu

cumva să-şi pună-n pericol importanta sa persoană fizică, pentru că în ce privea cealaltă persoană, cea umană, ea era cu atâta devoţiune aservită celor ce-i porunceau, încât nu se putea vorbi că ar fi avut-o în vreun fel, cândva măcar.

Era, din buze – buzele cu care lingea copios oriunde şi pe oricine care sta deasupra sa – binevoitor, şi avea răspunsuri potrivite pentru orice solicitant, de la cei de soiul meu până la cârdaşi şi nepoţi ai nu ştiu cui, până la profesori sau dascăli bătrâni, sau domnişoare institutoare şi profesoare tinere, pentru cele frumoase îndeosebi.

Şi, cum sta în faţa ta, la birou – în picioare totdeauna, dar nu din respect, ci din importanţă şi raţiune practică, deoarece dacă ar fi şezut pe scaunul la care ţinea cu atâta drag nu i s-ar fi văzut din întreagă autoritatea sa decât doar jumătate din fruntea, pe care de fapt n-o avea, şi părul ţepos de pe căpăţână – arăta a un fel de pinguin încorsetat, fără candoarea înţelept ridicolă a pinguinilor, pe care îi rog să mă ierte că i-am invocat aici ca termen de comparaţie.

Intru la dânsul. Mă primeşte cu un aer de bunăvoinţă gravă şi circumspectă. Am avut chiar impresia că ar fi vrut să-mi zâmbească... «Ai venit tu aici, dar ai să pleci tot aşa cum ai venit. N-avem noi nevoie de cadre ca tine. În dosarul tău de eliberat nu scrie că ai fost, sau că ai acceptat să fii reabilitat, recuperat. Ai sfidat organele de autoritate şi decizie locale, pe fratele doctor Viorel, primul nostru graf, nu te-ai dus la el să te recunoşti vinovat şi să-i ceri iertare şi apoi slujbă (iertare pentru ce şi de la cine, Dumnezeule?!), deci nici aici n-ai ce căuta». Astfel gândea Dumitru Coc, de dincolo de intenţia de a-mi zâmbi binevoitor.

— Am primit, zic eu, de la Inspectoratul regional, cu avizul Ministerului, această decizie de reîncadrare în... şi-i întind hârtia. (Decizia s-a dat în urma intervenţiilor, sus de tot, şi-a mărinimoaselor referinţe date în scris despre mine de bunii şi marii şi în veci iubiţii mei profesori din facultate, Tudor Podgoreanu şi Mihail Crasna, care începeau aşa: „Dau această declaraţie în spiritul celei mai mari

încrederi în acest om...” pe care mi le-a arătat şi mie, în secret, inspectorul general, mai târziu, ca să mi se arate prieten... Se vede că eu, cu firea mea mereu ursuză şi acră, sfruntătoare până la dispreţul total al instinctelor de conservare şi parvenire, inspiram încredere până şi ticăloşilor, căci acesta era şi el un ticălos indolent pus pe pricopseală şi huzur. A dat afară, de îndată ce s-a suit pe scaunul puterii, pe toţi profesorii capabili şi veneraţi în regiunea întreagă, chiar şi pe cei de matematici unde doi şi cu doi fac patru chiar şi-n regimurile supra-despotice, înlocuindu-i cu învăţători de teapa lui, căci şi el provenea din aceeaşi tagmă de mizeri trepăduşi veleitari.)

— Mda, mârâie binevoitor el, daţi-o-ncoa’... şi o citeşte extrem de concentrat, în profunzime. Ne bucură fap-că o să avem un cadru ca dumneavoastră, zice. Apoi ridică spre mine ochişorii de chiţcan şi reia meditativ: – Ştiţi..., dar nu avem catedră liberă...

— Faceţi-mi una din ore răzleţe, la toate şcolile şi la indiferent ce materie: romeică, latină, francă, istorie... Educaţie fizică, intervin eu cu idioata mea naivitate.

— Nu, nu. Ne pare rău, dar nici aşa nu se poate. Nu avem ore suplimentare la nicio şcoală. Asemenea ore avem doar la sate. O să vedem. Mai treceţi pe-aici. (În gândul lui: „Înainte de-a mai trece pe-aici va trebui să treci, şefule, pe altundeva...”). Mă-ntorc acasă descumpănit. Nicanora m-a mângâiat surâzător cu ochii umeziţi de o boare dureroasă. Mă duc să cer un sfat la profesorul meu Tudor Podgoreanu care, şi el la rându-i, mi-a pus mâna-n cap a mângâiere şi binecuvântare zicând: „Ai suferit, Toma, ai suferit mult”. El m-a sfătuit să accept să merg deocamdată oriunde mă vor trimite, „iar mai pe urmă vedem noi...” (Profesorul meu era şi el un naiv.) Dar directorul liceului din Bansca mi-a spus, în secret, că are ore şi pentru două catedre...

Mă înfăţişez din nou la pinguinul încorsetat în importanţă şi-i spun că sunt decis să merg indiferent unde mă numeşte. Să-mi dea numai hârtia la mână. (Am stat eu la sute de mii de kilometri distanţă de

Nicanora, şi timp îndelungat, ce contează că acum voi sta la numai vreo şase până la, hai să zicem, douăzeci, treizeci de kilometri distanţă de ea, în zilele de sâmbătă având posibilitatea de-a veni acasă.)

— Cum să trimitem noi un profesor ca dumneata la ţară! se miră el. De astfel de oameni avem nevoie aici, în oraş.

— Atunci faceţi-mi aici, în oraş, catedra, afirm eu.

— Dar v-am spus că aici nu avem ore, afirmă şi el la rându-i.

— Atunci ce-i de făcut? întreb eu.

— Aşteptăm, răspunde el.

— Până când? reiau eu.

— Nu ştiu... termină el discuţia, căci a apăsat pe un buton, a apărut o bruneţică cu ochi de veveriţă, i-a surâs cochet, iar el, surâzând foarte vag la rându-i, i-a spus să-l poftească pe celălalt care aştepta la rând audienţă.

— Nuuu! domnule Coc, scrâşnesc eu pe un ton strecurat printre dinţi, mai am de discutat cu dumneata. Te înşeli dezastruos dacă îţi închipui că eu voi deveni cerşetorul de la uşa boieriei tale. Mie să-mi dai un răspuns ferm: îmi faci, ori ba numirea?

— V-am spus, dă el răspuns cu vocea cam înfrigurată de nu ştiu ce gând, că nu am ore...

— La ţară, replic eu apăsat, ai. (Avea, de fapt, şi în oraş...)

— Nu vă putem jigni. Dumneavoastră nu sunteţi dascăl de ţară, ci profesor cu două licenţe, explică el parşiv, mieros.

— ... tu-ţi grijania cui te-a scăpat pe lumea aceasta, după casă undeva! Cu cine crezi că ai de-a face, mă gunoiule, mă scăpăule, mă marţafoi belit...? şi apuc scaunul ridicându-l asupră-i. N-am avut însă în cine lovi căci el se făcuse nevăzut, adică se prefăcuse ca prin farmec şoricel, şi-l auzeam chiţcăind pitit undeva sub masă.

Mi-a venit să râd, şi-am părăsit biroul potentatului păduche, răsuflând uşurat oarecum.

Nicanora aşternuse masa pentru prânz şi mă aştepta la fereastră, surâzând, ca-n primele zile de după căsătorie şi ca-n toate zilele câte

ne-au fost date să fim împreună. Am surâs şi eu, deşi nu era cazul. Ea a strâmbat din nas spre mine, cochet. Când am intrat în casă i-am spus:

— Nicanora mea, pregăteşte-mi bocceaua, că vin să mă ducă...

— Cine să te ducă? a răspuns ea încolăcindu-şi braţele pe după gâtul meu.

— Cei care m-au mai dus.

— Nuuu! a gemut ea, cuprinsă deodată de spaimă. Apoi, schimbând tonul şi mângâindu-mi faţa: Ce-ai făcut iarăşi? Iar ţi-ai pus mintea cu ei? Nu te gândeşti puţin la mine. Iarăşi să te ştiu dus şi chinuit... pe cine ştie unde. Toma, bunul meu Toma, nu te mai las.

— Am fost la inspectorat, reiau eu, la şobolanul ăla râios, ca să-mi dea hârtia de numire.

— Şi, cam bănuiesc ce-a ieşit...

— Ceea ce trebuia... A început să se joace cu mine de-a mingea, dându-mă când încoace, în oraş, când încolo, la sate. Aşa cum se joacă pisica cu şoarecele. Şi l-am preschimbat brusc în şoarece. Noroc că s-a ascuns într-o gaură de sub birou (sau mai ştii unde?) căci alminteri mă punea-n păcat. Aşa mă va pune numai pentru câţiva ani din nou la răcoare.

— Dragul meu, nu puteai să nu-l bagi în seamă?

— Nu, draga mea. Nici aşa. Nu ne putem permite să-i lăsăm să-şi facă de cap cum li se scoală şi cum le căşună, după bunul lor plac. Am fi mai nemernici decât ei. N-am mai avea dreptul să vorbim despre niciun drept în viaţă. Mi-ar fi ruşine să mă uit în ochii copiilor. Nu m-aş mai uita în ochii tăi. M-ar apuca greaţa de mine însumi atunci când m-aş apropia de tine.

— Dar nu câştigi nimic. El are puterea să facă ce vrea. Dă-i pace şi dă-l dracului.

— Tocmai tu vorbeşti de câştig? (Am sărutat-o.) Orice putere, oricât de monstruos instalată asupra noastră, poate fi dărâmată. Mândria va fi cu atât mai mare şi mai frumoasă cu cât ea, puterea, ar părea de

neînfrânt. Şi-apoi, pe mine însumi m-aş da dracului şi pe tine; şi decât pacea laşităţii, a fugii dinaintea ticăloşilor, mai bine odihna temniţei şi pacea morţii... tihna amărăciunii. Să trăiască ei, împreună cu cei dispuşi să li se supună, fericiţi şi fără moarte. A te lăsa călcat în picioare şi batjocorit de către ticăloşi este cea mai abjectă dintre toate mizeriile şi decăderile omului. Cea mai ruşinoasă degradare. Dacă aş accepta o asemenea supunere ar însemna să dispreţuiesc însăşi iubirea ta pentru mine şi pe-a mea pentru tine. Mi-ar fi ruşine că m-ai iubit, mi-ar fi silă de mine că m-am putut apropia şi bucura de marea ta iubire şi neasemuita ta frumuseţe. Însă a lupta pe toate căile şi cu toate riscurile împotriva acestui Coc, a tuturor cocilor şi gonococilor instalaţi pe scaunele puterii şi poruncind asupra ta şi-a mea, şi-a tuturor acelora ca noi, fără să-i fi poftit cineva, este cea mai sfântă dintre datorii.

Nicanora a lăcrimat... nu ştiu dacă de supărare ori de bucurie, şi-a răspuns doar atât: – Vino la masă. Ţi-o fi foame.

Ne-am aşezat la masă, cu o anume sfială. În tot timpul cât a durat servitul bucatelor gătite de mâinile ei, ne-am uitat pe geam, înspre colţul de stradă de unde trebuiau să apară, iar cu urechile stăteam ţintă la soneria de la poartă. (Puteau veni şi pe altă parte şi prin grădină, şi pe lângă garduri, ori pe unde ar fi poftit. Şi puteau să intre în casă, peste noi, fără să bată, ca la ei, căci ai lor eram şi noi şi toate ale noastre.)

După ce am terminat, eu mi-am fumat ţigara stând la fereastră, iar Nicanora, după ce a strâns de pe masă şi a spălat vasele şi le-a rânduit în credenţ, a venit şi s-a aşezat lângă mine, şi-am stat aşa, ţinându-ne de mână, timp îndelungat, uitându-ne pe fereastră... Dar n-au venit. Nici atunci şi nici mai târziu, nici chiar la miezul nopţii, după care ne-am retras în paraclisul inimii noastre ş: acolo ne-am rugat unul pentru celălalt, unul la celălalt, până ce-a apus ultima stea, mesager al rugăciunilor noastre în infinit.

Pe la orele zece, totuşi, a apărut cineva, dar nu dintre aceia pe care

îi aşteptaserăm noi, ci un om de serviciu de la Inspectoratul Şcolar care ne-a înmânat un plic. „Este o cursă, mi-am zis. Vor să mă prindă mai cu tact, mai discret, mai pe ocolite". Nicanora se uita cu jale imensă la mine. Toată era numai un strigăt de nelinişte şi durere. Deschid plicul. Scrisoarea dintr-însul avea ştampilă şi iscălitură apăsată. Citesc: „Vă facem cunoscut că aţi fost numit profesor suplinitor la catedra de limba romeică a liceului... în locul şi pe timpul cât va lipsi de la catedră titularul ei, tovarăşul Simion Pupă. Vă rugăm să vă prezentaţi la post". Semnat etc.

Acel Simion Pupă, titularul catedrei de limba romeică, era şi el absolvent ca mulţi alţii al unei şcoli normale, nu avea nicio calificare de profesor, dar se silea acuma, odată numit titular, să se reprofileze şi să se perfecţioneze la nişte cursuri cu totul speciale, undeva în capitală. Perfecţionarea aceea nu dura mai mult de două, trei luni, dar se repeta la răstimpuri... Cei care te perfecţionau, la rândul lor, erau şi mai abili decât Simion Pupă într-ale ajungerii. Mai ştiau, şi doreau, să poruncească, şi citeau broşuri felurite, şi transmiteau conţinutul acelor broşuri învăţate pe de rost altora, cu multă silinţă şi persuasiune.

Eram fericit. Şi nu numai eu. Era fericită şi Nicanora (ea merita cel mai mult fericirea) şi elevii. Dar această fericire din cale-afară de mare era de rău augur.

Eu fusesem numit la catedră nu ca să stau acolo şi să lucrez, ci ca să fiu dat afară curând, cu forme în regulă, fondate, pe motive legale. Ca să fi rămas şi să fiu şi promovat mai sus, trebuia să merg la Viorel Munte-de-Cleştar, ori la năimiţii pentru paza lui şi-a tot ce-i aparţinea (şi-i aparţinea totul pe întreagă gubernia) să mă rog de iertare pentru nesăbuinţele săvârşite până atunci, ce zic nesăbuinţe, crime nu altceva, să mă prostern, să iau angajamente că voi face tot ce mi se va cere şi cât anume, să jur credinţă neclintită şi neabătută, în fine, să-mi pun tot ce am bun sau rău (mai ales) la dispoziţia lor pentru binele absolut şi total al societăţii. Căci: „Cine nu-i cu noi este duşmanul nostru, iar duşmanul trebuieşte strivit". „Să-ţi pară bine că ţi-au lăsat

viaţa, îmi ziceam în gând. Interesul lor este nu să distrugă (se distruge doar atât cât este necesar), ci să te folosească, adică să te desfiinţeze prin degradare, îţi dau, îmi dai. Nu acepţi trocul? Sinucide-te. Nu vrei? Te vom ucide noi, nu-ţi face griji".

Ca să fi rămas la catedră trebuia să dau satisfacţie orgoliului şi interesului lor. Să fi trăit din mila lor. Să mă fi lăsat târât de ei oriunde le poftea inima. Să săvârşesc – drept dovadă a recuperării – crime, mârşăvii. Să te aibă la mână. Să-mi fac din această prostituare ţintă şi rost în viaţă. Dumnezeule! Chiar într-atâta de nemernic să fi ajuns? Ce crimă josnică să fi săvârşit oare vreunul din înaintaşii mei, ca să trebuiască să o răscumpăr eu acuma cu atâta bicisnicie şi cădere? Dumnezeule al orgoliului, fii binecuvântat! Un orgolios ca mine nu poate da satisfacţie unui arogant... Munte-de-Cleştar poate să aştepte mult şi bine. Aşijderea şi arnăuţia sa.

E destul – mă încurajam naiv – să aprind o scânteie cât de cât, un licăr în sufletul copiilor care mă vor asculta, un licăr care să lumineze tainic şi frumos, şi acel licăr într-o bună zi poate deveni flacără şi incendiu.

Aşa voi face, şi n-au decât să mă dea afară când vor pofti. Nu pot ieşi din legea mea pe care mi-au dat-o părinţii şi să intru într-o alta, dată de cine?

Chiar din prima zi când am intrat la clasa, directorul însoţit de directoarea ajutătoare – o fiinţă despre care vom mai vorbi într-o paranteză specială – au intrat şi dânşii după mine, chipurile să vadă cum se prezintă clasa, pereţii, portretele şi lozincile de pe pereţi, curăţenia, lumina, ordinea etc. ca nişte adevăraţi şi silitori gospodari ce erau amândoi. După ce examinau din punct de vedere gospodăresc sala de clasă, mă rugau să le permit să asiste şi domniile lor la oră. Le permiteam, fireşte, şi-mi vedeam de treabă, vorbind exclusiv elevilor şi deloc lor, fără nicio tulburare, decât doar cu mai multă ambiţie, reprimată.

Într-o zi aveam de făcut analiza literară la poezia *Somnoroase*

păsărele. Ei, folosind aceeaşi stratagemă gospodărească au intrat în clasă şi s-au aşezat printre elevi să asculte lecţia. Îi durea de fapt undeva de lecţie. Ceea ce urmăreau era să mă prindă pe mine în culpă. Şi m-au prins. N-a fost greu... În timpul pauzei am fost poftit în biroul directorului, acolo fiind de faţă şi ajutătoarea, şi-am fost cu condescendenţă colegială dojenit că nu-mi fac datoria cum trebuie. Nu fac lecţiile „aşa cum scrie la carte, aşa cum ne cer interesele clasei... noastre".

— În ce fel nu-mi fac datoria cum trebuie? am cerut eu lămuriri. Vă rog să mă luminaţi. După o întrerupere atât de mare este posibil să fi rămas în urmă cu ştiinţa literaturii şi a predării ei. V-aş fi recunoscător dacă mi-aţi veni într-ajutor ca să mă pun la curent şi la punct cu ceea ce s-a cucerit între timp în arta învăţământului.

— Colega, a zis cu bonomie importantă directorul, provenit tot din rândurile veleitarilor ca şi Simion Pupă, Dumitru Coc, Ion Gărgăleţ, Leonida Behăilă şi alţii, noi facem în şcoală politică.

— Da. Vă înţeleg. Şi ce doriţi? Eu am venit aici ca să fac carte. Să fiu profesor şi nu politician.

— Atunci înseamnă că ai călcat cu stângul.

— Cu stângul sau cu dreptul, sau cu amândouă deodată, asta este o chestiune care vă priveşte numai pe dumneavoastră, mie însă, vă rog să-mi spuneţi concret, cu ce anume am greşit la lecţie.

— Ei, cum nu ştii! Ştii dumneata bine, numai că nu vrei...

— N-ai politizat, sare cu o voce dulce şi îndreptându-şi sânii (superbi, de altfel) spre mine, mai mult cu ispită decât cu ameninţare, directoarea ajutătoare. N-ai tras concluzii politice.

— Cum, adică?! Ce fel de concluzii politice să trag la analiza poeziei *Somnoroase păsărele?!*

— Lasă, lasă, intervine cu vicleană înţelepciune directorul, un profesor eminent ca dumneata nu trebuie să ne întrebe pe noi ce trebuia să facă, cum trebuia să politizeze lecţia... Hai, nu face pe...

— Aha! m-am luminat eu deodată, ştiu: trebuia să spun că

păsărelele n-au fost vigilente şi că, în timp ce duşmanul... nu doarme, ele, în loc să vegheze treze asupra cuceririlor noastre nepieritoare, să stea de serviciu la telefon, să patruleze pe străzi, să tragă cu urechea pe la ferestrele oamenilor ca să afle cum anume sforăie sau ce vorbe de ocară spun despre, atunci când... ele s-au ascuns în rămurele, adunate-n cuiburi, ca nişte oportuniste mic-burgheze.

— Nici aşa! sesizează cochet ironia, tovarăşa directoare superbă. Ai să te descurci până la urmă, a încheiat ea din nou îndreptându-şi bustul şi împingând triumfal cu sânii aerul, arătând un piept trufaş, decoltat într-un săgetător triunghi până la buric aproape, iradiind o lumină gălbuie, densă.

A doua zi, la o altă oră, despre viaţa lui Eminescu, în loc să mă descurc aşa cum mi-a proorocit Circe-directoarea, am încurcat-o şi mai tare cu politizarea... După părerea lor, – căci iarăşi au venit amândoi să controleze buna stare a clasei, iarăşi s-au rugat să le permit să asiste la oră, iarăşi m-au poftit în cancelarie, între şase ochi, la critica lecţiei. De data aceasta directorul, cu ifos autoritar, de înfricoşată competenţă, mi-a reproşat, citez: „n-ai pomenit de banditul acela de Maiorescu care l-a exploatat pe Eminescu într-un stil barbar, infect".

Cotele mâniilor din mine s-au ridicat brusc, ieşind peste albii. „Nici chiar aşa, vită", mi-am zis în gând, şi-i răspund cu o ridicolă seriozitate:

— Domnule director, eu şi-aşa consider o crimă faţă de copii omisiunea aceasta, adică, făcând biografia marelui poet să nu pomenesc despre Titu Maiorescu. A fost o crimă... Căci dacă aş fi pomenit numele marelui dregător al culturii noastre, ar fi trebuit să spun că el l-a descoperit, l-a preţuit, l-a încurajat, l-a trimis la studii în străinătate, s-a ocupat de el în continuare după întoarcerea în ţară, de opera lui, i-a dat post, l-a purtat prin spitale, s-a îngrijit de El ca de un copil neajutorat şi stângaci, victimă permanentă a unui temperament pătimaş şi exaltat, cu neputinţă de îmblânzit, a unui caracter înflexibil

şi-a unei frunţi vizionare de profet, cu nişte efluvii lunare într-însa, încălecând ţărmii precum mareele. Cum să zăgăzuieşti o atare stihie?

Şi-apoi, încă ceva: eu sunt profesor, deci pedagog, şi nu-mi stă bine să folosesc de la catedră cuvinte ca acelea pe care le folosesc doar ţaţele şi adversarii politici în campaniile electorale, sau în aia a... Eu nu-mi pot permite „luxul" de-a rosti cuvântul de bandit de la catedră, cu atât mai puţin cu cât e vorba de Titu Malorescu.

Directoarea-Circe parcă a zâmbit undeva departe, unui vis posibil să devină realitate, şi iarăşi şi-a îndreptat bustul, îmbletindu-şi sânii misterioşi sub cămaşa albă. Ea n-a zis nimic. Dar înregistra în felul ei totul. Directorul se temea de ea şi de aceea devenea şi mai dobitoc decât era din naştere. „Daţi-mi atunci nişte ore de matematici, am continuat, căci acolo doi şi cu doi fac patru, chiar şi pentru dumneavoastră, şi n-o să-mi cereţi să politizez extragerea rădăcinii pătrate". (Eram, de fapt, complet neinformat, deoarece şi la extragerea rădăcinii pătrate trebuia să subliniez! apăsat că primul matematician care a descoperit asemenea extrageri a fost un sclavin).

Paharul însă, al indisciplinelor mele, s-a umplut şi s-a şi vărsat cu prilejul aniversării a o sută de ani de ia naşterea poetului han Edo Drenö. Cum nu a cutezat nimeni să vorbească la festivitate despre marele poet şi revoluţionar, nici chiar profesorul de limbă şi literatură hanică, scuzându-se că nu este în stare să deschidă măcar gura înaintea unui poet atât de mare (de fapt îi era frică să nu cumva să facă vreo greşeală politică), am fost rugat, la sugestia bătrânului profesor-vulpoi Ştefan Gersa, să vorbesc eu. De fapt nu se vorbea, ci se citea un text care fusese citit înainte de încă vreo trei inşi. Textul alcătuit de mine despre nefericitul poet al hanilor fusese verificat nu de trei experţi, ci de cinci, cred. Dar se vede că nu citiseră şi subtextul, care le-a scăpat cu desăvârşire, dar care nu le-a scăpat elevilor atunci când l-au ascultat intonat într-un fel de mine în sala festivă a liceului, drept care s-a pornit un entuziasm ce-a cuprins nu numai pe elevii de la secţia hanilor ci, în egală intensitate, şi pe romei, şi pe cei de la

secţia alemană, căci cu toţii s-au pornii să aplaude frenetic, iar până la urmă s-au apropiat de mine şi, spre panicarea nu numai a directorului şi-a consilierului educativ, ci şi a celorlalţi factori de răspundere îmbrăcaţi în civil, m-au ridicat în braţe şi m-au purtat aşa pe coridoarele şcolii până în curte, ovaţionând.

Purtat aşa pe braţe de nişte tineri frumoşi şi curaţi la suflet încă, îmi dădeam seama perfect de bine de gafa care se săvârşea şi mă simţeam jenat, vinovat de ceea ce putea să urmeze pentru ei.

A doua zi, când să intru pe poarta liceului, am fost întâmpinat de portar – acesta avea o putere egală cu a directorului dacă nu şi mai mare – care mi-a înmânat un plic. Mă cârmesc niţel spre dreapta, îl desfac şi citesc: „Vă facem cunoscut că s-a revenit asupra reîncadrării dv. în învăţământ". Urma ştampila şi iscălitura lui Dumitru Coc.

Adresa trimisă forurilor tutelare conţinea şi-o motivare: „întrucât exercită influenţe morale primejdioase asupra elevilor, Vă rugăm să binevoiţi a reveni de urgenţă asupra numirii lui în..."

Dar elevii n-au vrut să intre-n clasă! Unii, acasă, s-au plâns părinţilor şi-au plâns în timpul mesei în loc să mănânce. Impasul a fost însă rezolvat a doua zi când, acelaşi profesor bătrân şi viclean, Ştefan Gersa a strâns pe elevi în careu în curte şi le-a vorbit cam astfel: „Dragii mei, nu faceţi bine ceea ce faceţi. Voi vă ridicaţi nu numai împotriva conducerii şcolii, ci chiar a ministerului, căci ministerul l-a chemat pe profesorul vostru drag Toma Graţiani să-i încredinţeze un alt post, mult mai important, potrivit cu vasta sa cultură, şi noi nu ne putem opune voinţei ministerului. Bucuraţi-vă că va ocupa un post mai înalt, pe care-l şi merită, pentru talentul său şi solida sa cultură..."

În ziua următoare, profesorul Toma Graţiani, cu bocceluţa la subţioară, în care se aflau două bucăţi de pâine unse cu magiun şi suprapuse, o sticluţă cu lapte, un ciocan şi-un cleşte, se ducea la depozitul aprozarului ca să asambleze şi să repare lăzi.

* * *

Tot atât de mult cât elevii – dar în felul ei – a regretat plecarea mea de la liceu şi doamna directoare ajutătoare. Era o femeie pe cât de setoasă de afirmare pe atâta de duios supusă în intimitate, pe cât de stranie, pe atâta de frumoasă. Părţile din care se alcătuia se subordonau cântător unei armonii îmbătătoare, perfecte. Regelui Solomon i-ar fi trebuit – ca s-o preaslăvească – nu o liră, ci un întreg ansamblu de strune. Părul – al înaltei destrăbălări – era bogat, vălurit a primejdie, şi-avea culuarea mierei pe care albinele o culeg în luna lui mai de pe nişte ţinuturi neştiute de ochiul omului, dar bătute generos de ochiul soarelui. Carnaţia, cu miezuri de harbuz pârguit şi de rodie sălbatică, îi era de culoare gălbuie şi-i mirosea discret a mirt. Umbla decoltată până la cingătoare, iar decolteul ei închipuia un triunghi înspre care te duceai orbeşte, atras ca de o chemare a morţii în cea mai săgetătoare a ei întruchipare arătată. Dacă fixai doar cu coada ochilor sânii, abia ascunşi după decolteu, în catifeaua neagră a rochiei, aceia se aprindeau brusc, se învăpăiau cu neastâmpăr dureros şi începeau să fremete, să se îmbletească. Ochii cenuşii, cu licăr verde-n mijlocul mărgelei, aveau ceva din răceala meduzei, te aduceau spre ei cu descântec, încâlcindu-te lent, pe nesimţite, ca-ntr-o pânză de păianjen, şi aducându-te apoi, supus, în mreaja tentaculelor din care nu te eliberai decât atunci când ea era pe deplin sătulă, iar tu pe de-a-ntregul mort. Nu avea altă nobleţe, decât doar aceea a frumuseţii blestemate. Oriunde ai fi atins-o cu mâna parcă o rană înflorită ai fi atins. Se înfiora brusc toată şi te duceai înspre ea cu pornirea fluviului tulburat de apropierea mării în care se revarsă spre pieirea împlinirii. Aşa m-am dus şi eu în seara aceea, după balul care s-a ţinut în sala festivă a liceului, unde ea a dansat numai cu elevii – care după fiecare tango se ascundeau în locuri de taină cu gândul la ea –, dar, mai cu osârdie, cu mine. „Îţi place?" m-a întrebat la un moment dat, simţind că mă are între tentacule. „Da, am îngăimat ca şi cum aş fi sărutat-o,

dar e cam prea decoltată sindrofia asta", am adăugat, cu gândul la bieţii elevi, milos tulburaţi în inocenta lor stihie.

Pentru că refuzasem prima ei invitaţie, şoptită ademenitor la ureche, nu s-a lăsat, ci, folosind o cursă vicleană, m-a adus unde dorea. (Chemase pe mai mulţi profesori la dânsa la o cafea şi-un cognac franţuzesc, le-a dat apoi drumul pe rând şi discret la fiecare, rămânând numai cu mine, într-o înfricoşată singurătate. Pitonul şi pantera albă s-au pomenit faţă-n faţă în camera preschimbată brutal într-o junglă ameţitoare.)

Meduza şi rechinul, apoi, în apele oceanului, între corali, în infernală încleştare. Să fi fugit din faţa ei ar fi însemnat s-o jignesc ordinar, iar eu să mă dovedesc neputincios, nemernic. Nu.

În zori mă îndreptam istovit şi vinovat spre casă. În colţul străzii de unde se zărea casa am observat lumină în cameră. M-am apropiat. M-am uitat înăuntru pieziş şi-am spionat. Nicanora stătea în pat, rezemată uşor de perete şi citea. (Vorba vine că citea). Am intrat. Ea a sărit bucuroasă din pat spre mine. Masa era întinsă şi cina mă aştepta din seara trecută.

– Cum, sar eu cu agresivitate la ea, ce-nseamnă făţărnicia, prefăcătoria asta? Mă jigneşte mai tare decât dacă m-ai certa. Şi de ce nu mă cerţi? De ce nu strigi la mine? De ce nu plângi? Decât să-mi surâzi ipocrit, mai bine ceartă-mă...

— Toma! mi-a surâs ea din toată inima ei fără seamăn, acum când eşti vinovat?! Hai şi fă un duş, am încălzit apa la baie, şi vino să *cinezi...* Căci eşti stors şi ţi-s ochii stinşi, ochii tăi de fiară... Vinovată.

Gorgona acea blondă a ştiut ce vrea în viaţă, şi a obţinut tot ce-a poftit. Deci nu e de invidiat. Cunoşteam şi alţii care operează în acest sens, la gabarit mult mai mare. A absolvit un fel de şcoală condusă de popi. S-a căsătorit la douăzeci de ani cu un om foarte bogat şi foarte în vârstă. Istoria a tras cu buretele peste averi, şi-atunci frumoasa meduză s-a căsătorit din nou cu un muncitor, pentru că aceştia aveau – prin reprezentanţii lor, în mână puterea, adevărul şi dreptatea. Cu

timpul însă l-a părăsit şi pe muncitor şi s-a recăsătorit cu un judecător de la curtea supremă. Acesta reprezenta clasa muncitoare la un nivel foarte înalt, încât, căsătorindu-se eu el, Meduza devenea mult mai utilă clasei din care nu făcea parte nici ea şi nici înaltul magistrat. A avut cu magistratul şi un copil, dar mai mult decât copilul a avut nevoie continuă de bărbaţi. A adus în acest sens de la Institutul gerontolog chiar şi o adeverinţă prin care se atesta cum că are nevoie de mai mulţi... Cu atât mai imperios cu cât soţul ei – spunea ea – are un testicol defect şi s-a săturat de el până la a-i fi greaţă când se apropie de ea.

După ce am apucat spre aprozar, iar alţii, de frică, au ocolit-o, a dat peste unul Hans Potcovaru care, după ce a alimentat-o din belşug cu hormoni pe toate dealurile din Bansca, prin colibele părăsite mai, cu seamă, şi prin toate văgăunile, a făcut-o soţie şi mamă a trei copii, folosind pentru atingerea acelui scop nu numai unealta bărbătească ci şi harapnicul. Era acest al patrulea bărbat al ei un credincios discipol al lui Nietzsche.

În timp ce ea se îmbelşuga prin colibe şi coclauri cu Potcovarul, soţul ei, înaltul magistrat, urmărind-o după toate legile şi tertipurile justiţiei, a găsit-o vinovată, într-adevăr, în timp ce-şi petrecea desfătându-se fără capăt, copilul o aştepta acasă flămând şi cu febră. Magistratul a dovedit cu martori acea situaţie cu copilul părăsit flămând şi bolnav în casă şi aceasta a constituit o probă mai mult decât plauzibilă şi întemeiată pentru a intenta acţiune de divorţ.

La proces, femeile din oraşul Bansca, indignate, erau cât pe-aci să ia cu asalt tribunalul şi s-o linşeze, nu de altceva, dar pentru, chipurile, modul criminal în care se purtase cu propriul ei copil, de dragul...

Căsătoria s-a desfăcut din vina ei exclusivă şi, ca o pedeapsă în plus – pentru a da satisfacţie probabil opiniei publice indignate –, a fost înlăturată de pe postul de directoare adjunctă la liceul din Bansca şi numită preşedinte peste aşezământul educaţiei şi culturii din regiunea Dragoniei.

Nu pot spune că nu mă gândeam cu of la ea uneori, mai cu seamă când mergeam cu ciocanul şi cleştele la subţioară spre depozitul aprozarului, dimineaţa. Şi-mi era ciudă pe Potcovar. Dar fiecare ins cu norocul său. Cea mai curată, chiar dacă nu şi cea mai frumoasă femeie, este soţia, încercam să mă consolez. Dar Nicanora era infinit mai frumoasă decât oricare alta şi decât aceea.

Dând eu cu ciocanul peste cuie în şopronul depozitului de la aprozar, mă gândeam: când la Potcovarul acela, care ajunsese profesor de limba sclavină, pe care o deprinsese în nişte ani de prizonierat în ţara lui Grozan şi care, datorită acelei calităţi, dispunea de mai multă putere decât însuşi judecătorul de la Tribunalul suprem – fapt pentru care l-a şi preferat meduza nemiloasă –, când la ideea de a mă duce din nou la bunul şi marele meu profesor Tudor Podgoreanu ca să-i solicit din nou sprijinul. Nu. Şi nu m-am dus. Nicanora a fost de aceeaşi părere, să nu mă duc. Ar fi crezut că vreau să exploatez frumosul gest, nebunesc, pe care l-am făcut în 1941, când preluaseră puterea verzuii şi când, nereuşind să-l înlăture pe Tudor Podgoreanu de la catedră printr-o decizie oficială – îndărătnicul Mareşal nu era de acord –, au hotărât ei să-l alunge cu huiduieli şi busculadă, ca pe-un câine. Ne-au strâns în marea sală a căminului Asistenţa Universitară şi, după o diatribă rostită de unul cu părul răvăşit pe frunte, în cămaşă verde şi cu diagonală neagră – de altfel toţi cei din prezidiu erau în cămăşi şi arătau foarte importanţi şi foarte sumbri – ne-au îndemnat ca după masă, la cinci, când marele profesor îşi ţinea seminarul, să ne înfăţişăm la universitate în cămăşi cu diagonale, toţi, şi să-l „alungăm pe jidan de la catedra pe care o pângăreşte prin prezenţa sa acolo".

Auzindu-i furioasele fulminaţii, m-am retras spre uşă şi-am cerut cuvântul.

— Ceea ce vreţi să faceţi ne-ar umple de ruşine, am spus, şi-i rog pe colegii mei de cămin care se mai simt oameni întregi, să nu răspundă la această chemare...

O mulţime de perechi de ochi s-au holbat înroşiţi asupra mea.

Gaulaiterul a făcut un semn cu mâna spre mine. Câţiva au sărit asupra-mi cu pumni şi ocară: „Trădătorul, trădătorul!”

N-au apucat însă a mă lovi căci, mai iute şi mai dibaci decât ei – de aceea mă retrăsesem lângă uşă, ca să lovesc şi să fug, aplicând tactica gladiatorului trac –, i-am fulgerat din pumni şi din vârful încălţărilor, uluindu-i, şi-am zbughit-o pe uşă afară. Dar ei, după mine. Unul, mai iute de picior, s-a îndepărtat de restul, cu imprudenţă, şi a dat să se apropie de mine. O piedică cu dreptul şi-o laterală de stânga l-au aşternut la pământ. Ceilalţi, în grup de-acuma, după mine.

I-am purtat prin străzile întortocheate până ce mi-au pierdut urma. M-am dus direct la cofetăria *Urania* şi i-am telefonat profesorului meu să nu vină după-masă la facultate căci i se pregăteşte o primire care numai bine n-o să-i placă. Nu i-am mărturisit cine sunt. Dar el a aflat şi, de-atunci, marele meu profesor m-a iubit mult, cu recunoştinţă, şi, ori de câte ori mă întâlnea, îmi aşeza mâna peste creştetul capului, mângâindu-mă şi spunând cu tristeţe: „Ai suferit, Toma, ai suferit”. Deci nu l-am mai deranjat. Şi-i mulţumesc şi-acum Nicanorei că a fost şi ea de aceeaşi părere cu mine, să nu-l deranjăm.

De fapt, luând atitudine faţă de zurbagiii ăia cu părul răvăşit pe frunte, nu am făcut mare lucru decât ceea ce mi-a dictat felul meu de-a fi, imprudent şi nesocotit. Exact ceea ce am făcut şi atunci când inspectorul Dumitru Coc a încercat să se joace cu mine cum te-ai juca cu mingea pe maidan. Am ridicat, fireşte, scaunul asupra lui, iar el, tot fireşte, s-a preschimbat în şoarece, dispunând de un instinct al apărării şi conservării şi afirmării, mult mai abil decât al meu. Atâta doar că în faţa inspectorului mă apăram pe mine, în timp ce în faţa haiducilor în cămăşi verzi am ridicat glasul şi mai apoi pumnii ca să apăr pe altcineva, şi nu era oricine, la urma urmei oricine ar fi fost în aceeaşi situaţie...

Şi mi-am văzut, aşadar, de noile mele munci.

* * *

Sub şopronul acela aparţinând depozitului Aprozar se asamblau şi se reparau lăzi de diverse forme. Lucram acolo tot felul de neisprăviţi şi eşuaţi în viaţă. Dacă ar fi să apreciem după naţionalităţi, predominau săscuţele, iar după categorii sociale, intelectualii, printre care cu onoare mă număram şi eu, alături de vecinul Ştefan Ursulean, un fost ziarist ţărănist, doi studenţi exmatriculaţi, un medic care-şi pierduse dreptul de-a profesa medicina, un fost contabil, un fost membru activ în gărzile lui Maniu, un colonel din vechea armată şi alţi câţiva asemenea.

Se mai aflau acolo şi câteva unguroaice, precum şi fostul poliţist Peter Maro, om tare de omenie, ca dovadă – se găsea aici în loc să se găsească undeva în misiune –, împreună cu nevastă-sa, muiere baldană, cu ochii tulburi mereu, fie de plâns – căci plângea din senin pentru nimica toată –, fie de altceva, de o înduioşare pe care numai dânsa o ştia, şi suferea. Îşi tot făcea de lucru printre materialele din depozit, aplecându-se mereu în aşa fel ca să i se observe pulpele care nu erau deloc de desconsiderat, albe şi pline, iar dacă cumva simţea că bărbaţii nu-i dau importanţă, nu i le bagă-n seamă, brusc se afecta şi începea să plângă. În zadar înţeleptul ei soţ încerca s-o ogoiască, ea nu se liniştea decât atunci când unul dintre noi mergea la ea, îi punea mâna pe umeri, apoi i-o aluneca de-a lungul corpului strângând-o uşor spre sine. Ochii ei atunci se înseninau şi râdeau printre lacrimile rămase acolo sub gene.

Avea apucături de chiaburoaică faţă de bietul Peter, om sărăntoc şi pe deasupra şi cinstit, şi-l dispreţuia. Avea credinţa că merită o altă soartă – ea, fata unor oameni înstăriţi, unică la părinţi – decât să fie soţia lui Peter, care nici măcar miliţian n-a fost în stare să fie, când ea visa să ajungă măcar plutonier-major.

Îl dispreţuia amarnic şi tot amarnic îşi deplângea soarta maşteră.

Peter însă îndura cu liniştită resemnare şi supusă înţelepciune atât dispreţul ei, cât şi nevinovatele umilinţe la care se deda, şi o ierta zâmbind.

Cel mai al naibii dintre toţi câţi lucram acolo era însă unul Machedon Năsălean. Era de-o exuberanţă continuă. Inepuizabilă fântână arteziană de optimism şi voie bună. Putea să-i ardă casa, el întâmpina evenimentul cu o vorbă de duh şi cu pipăit sub fuste la una din colegele de muncă de sub şopron. Nu ştia ce-i aceea tristeţe. Lua în derâdere – şi-i stătea frumos – orice formă de viaţă gravă şi expedia în caricatură ifosele, aerele distante şi mutrele importante. Nu avea nimica sfânt şi nu putea înţelege ce-n-seamnă a respecta sau a venera ceva. El venera un singur lucru: satisfacerea imediată a cerinţelor imediate. Şi era sănătos tun din toate privinţele. Îşi iubea copiii şi gospodăria. Pe soţie mai puţin. Dar o respecta fiindcă era harnică şi îngrijită.

Când mergea în vizită la cineva, întâi se hrănea copios cu din toate, făcea aluzii gospodinei să mai aducă şi alte cele din cămară, se îmbujora la faţă şi se lega de toţi şi de toate într-o veselie şi bună dispoziţie debordante, fără pauze, iar după asta dezbrăca din priviri şi cu vorbe săgetătoare trupurile femeilor de faţă stătătoare.

Fusese gestionar de alimentară, dar nepricepând cât anume şi la cine să dea l-au băgat la furt din avutul obştesc, a achitat suma imputată – nu era pentru dânsul, ca pentru orice gestionar, o problemă –, iar acuma se afla la reabilitare, la nitică distracţie, aici, sub şoproanele aprozarului.

Lucrul pentru el era joacă. Se distra dând cu ciocanul şi râdea în hohote atunci când reuşea să bată dintr-o singură lovitură de ciocan patru cuie deodată. Le fixa cu degetele în şipcile de lemn de brad, apoi ridica ciocanul şi, cu un „hopa Mitică” strigat cu veselie, izbea în cele patru cuie care se înfigeau până la floare în lemn. Nu a divulgat la nimeni secretul acestei iscusinţe decât mie, pentru că nutrea faţă de mine o vădită simpatie. M-a sfătuit să-mi confecţionez un ciocan cu

baza de lovire mare şi rotundă, puţin curbată şi încrestată-n mici pătrăţele. Apoi m-a învăţat cum anume să aplic lovitura, împingând ciocanul uşor înainte în clipa când el făcea contactul cu floarea ouielor. Şi nu mi-a fost greu să deprind taina loviturilor. Pentru el normal, era o nimica toată. O realiza distrându-se. Dar asta făcea să scadă preţul de asamblare a unei lăzi şi-atunci l-am luat la rost noi ceilalţi să nu se întreacă-n hărnicie şi s-o lase mai moale, aşa, ca-n... El s-a supus hotărârii noastre şi, drept urmare, se plimba sau perora glumind ore întregi, se agăţa de fete, le ajuta să-şi îndeplinească norma, iar la răstimpuri, izbind rapid şi-n felul său dibaci, obţinea ca prin minune într-un sfert de oră, atâtea lăzi câte noi făceam în trei ore. Mult n-a stat el aici. A făcut ce-a făcut şi-a obţinut o nouă gestiune.

„Pe prea mulţi îi am în mână, zicea, ca să nu scap curând de-aici".

Nu câştigam mai mult decât 140-160 de lei pe lună, ceea ce însemna aproape nimica. Ia, acolea, nişte bani pentru un kilogram de lapte, unul de pâine, nişte ţigări şi un monopol cu dulce după terminarea orelor de muncă, la bufetul din colţ. Am fi putut realiza mai mult, până la trei-patru sute de lei lunar, dar din cauza perfectei planificări în cadrul producţiei ne mulţumeam cu cât se nimerea. Căci într-o viaţă strict planificată totul merge la nimereală. Aşa, de pildă, când erau şipci lungi lipseau cele laterale, când se găseau – din întâmplare sau greşeală – şi de unele şi de altele, nu erau cuie, iar dacă cumva erau cuie nu erau bucăţile de tablă (plev) cu care legam colţurile lăzilor. Iar dacă, să zicem, printr-un neobişnuit hazard, se găseau în depozit de toate, era frig în şopru atâta de aspru sau un fum, ieşind din sobele în care ardea rumeguş, atâta de dens şi usturător, încât ne luam cu toţii ciocanele şi cleştele la subţiori şi fugeam ca sobolii când părăsesc mina, care-ncotro, căutând adăpost sub streşinile caselor din vecini, chiar înăuntru, până ce urgia fumului se risipea, lăsând cât de cât o părere de căldură după dânsul în şopru.

Dar era veselie între noi, iar Macedon Năsălean o întreţinea de zor. Nici că-i păsa. El lucra de ochii lumii şi-ai autorităţilor, nu pentru bani

– pe banii câţi îi primea de aici se vorba aia pe ei –, căci avea ascunşi acasă cu grămada. Mie, în schimb, îmi era ruşine să mă duc acasă cu numai 130 de lei, se percepea la acea sumă derizorie şi un anume impozit.

M-am gândit să-mi caut totuşi un serviciu dintre acelea în cadrul cărora nu poţi exercita niciun fel de influenţe morale. Un scribălău care-nvârteşte toată ziua nişte hârtii pe-o parte şi pe-alta, fumează din când în când câte o ţigară, mai dormitează, mai cască, mai discută despre fotbal şi mai tânjeşte lenevos după câte o colegă de birou.

M-am întâlnit într-o zi pe stradă cu fostul meu elev Pătru Haleu – actualmente mare şef, adică director la Direcţia comercială a judeţului, chiar dacă nu era decât numai absolvent de liceu, şi l-am rugat dacă nu poate cumva să-mi găsească un loc, o slujbă în cadrul importantei întreprinderi pe care o conducea cu atâta autoritate. Pătru, ridicând mâna aşa cum o ridică preotul când îşi binecuvântează enoriaşii în biserică, şi sumeţindu-se din pântece – de data aceasta nu ca un preot, ci ca un veritabil stavrofor –, aruncă răspunsul implacabil: „Numai acolo (arată cu mâna înspre geamurile clădirii lorzilor) se poate rezolva problema dumneavoastră, domnule profesor, numai acolo, sau dincoace...” (Şi răsucindu-se la stânga împrejur aproape, îmi arată cu aceeaşi mână şi acelaşi deget indicator celălalt sediu, al pazei statului şi aşezămintelor sale noi.)

Am continuat, deci, să asamblez lăzi în fum şi frig şi cu nişte câştiguri de netrebnic. Situaţia mă şi amuza într-un fel, iar Nicanora râdea frumos de mine, fericită că mă are lângă ea. „Lasă, dragul meu, ni-i destul şi-atâta”, zicea ea.

Totuşi, nu m-am lăsat. M-am interesat încoace şi-ncolo, apelând la bunăvoinţa unuia şi-a altuia, deşi a acorda bunăvoinţă unuia ca mine însemna să-ţi acorzi ţie însuţi un picior în fund. Dar sunt totuşi, mi-am zis, şi posturi unde este nevoie şi de inşi ca mine şi-am şi găsit unul prin amabilitatea inginerului şef de la Ifet şi cu aprobarea poliţiei: şef-coloană-hipo în bazinul forestier Şendroaia.

M-am prezentat la post în nişte văgăuni dintre munţii Dălbidan şi Piatra Fântânilor. Acolo se aflau barăci pentru muncitori forestieri, ţapinari şi fasoneri, manipulanţi şi băgători de seamă şi, mai ales, pentru cărăuşii care scoteau cu caii lor trunchiurile de brad din coclaurile afunde până la rampa de încărcare pe drezină sau pe camioane de transport.

Pe lângă cărăuşii particulari, care câştigau sume apreciabile cu nişte cai cât zmeii din poveste, mai lucrau la cărat butucii şi caii Ifetului, nişte mârţoage flămânde şi răpciugoase, de soarta cărora se îngrijea un şef-coloană-hipo ca mine. Înaintaşul meu înfundase puşcăria deoarece ovăzul, orzul şi fânul destinat hrănirii bietelor animale de tracţiune el le vindea pe nimica toată cărăuşilor particulari; caii acestora aruncau flăcări pe nări, iar ai Ifetului trăgeau de moarte cu botul în ieslea goală.

Am stat o săptămână şi caii mei au început a necheza bucuroşi de noul stăpân, adică eu, iar când intram în grajd, ca să-i hrănesc personal ori să-i adap, mai că nu săreau la mine ridicaţi în două picioare să mă îmbărbăteze şi să mă sărute cu mulţumire mare. Şi caii mei au purces a lucra cu poftă şi depăşiri de normă. Dar într-o zi, pe când veneam cu ei la vale târând nişte trunchiuri lungi şi groase, din susul pantei s-a pornit în rostogolire un butuc noduros care era gata-gata să sfărâme picioarele unuia din bieţii mei cai. În urma butucului a coborât un urs de om cu picioarele înfăşurate-n obiele murdare vârâte şi legate-n opinci de cauciuc, cu pieptar şi suman peste pieptar, cu o cuşmă miţoasă de oaie ţurcană-n cap şi cu o ţapină în mână. Îmi zice:

— Doar n-ai venit aici să ne strici socotelile. Griji că o păţeşti. Că doară n-ai vrea să trăieşti din cei şapte sute de lei pe care ţi-i dă Ifetul. Fă cum fac toţi, şi-ţi va fi bine, altmintrelea butucul acela va veni nu numai peste cai, şi n-o să ai cu ce-i plăti, dar chiar şi peste capul tău... cel domnos.

— Lămureşte-mă, te rog, îi zic eu.

— Păi, să faci ce-a făcut şi celălalt, şi toţi câţi îi angajează aici, pe acest servici, statul. Ovăzul, orzul ni le dai nouă, iar noi nu le vom primi pe gratis. Li-s destule la caii Ifetului şi nişte ogrinji. Faci şi mata nişte bani, că doară n-ai să stai aici în frig să mănânci pâine mucezită şi slană albă cu o palmă de sare pe dânsa, aşa cum ne-o dă... Aşa hrană cum ne dau ei, tot aşa să le dai şi tu cailor. Auzitu-m-ai? De nu, va fi de rău. Câte o cupă de jinars nu ţi-ar strica...

Am înţeles totul. De aceea m-au dat aici, mi-am zis, ca să mă poată prinde în culpă şi să mă trimită din nou de unde am venit, pentru potlogării de data aceasta. Era o cursă. Şi cu tot regretul că mă despart de bieţii cai, cu toată durerea că părăseam nişte fiinţe de care mă ataşasem cu mare iubire, a doua zi m-am întors acasă dându-mi demisia din pompos intitulatul post de şef-coloană-hipo.

Noaptea, în somn, ori ziua când umblam în felul meu cu capu-n nori, aiurea, auzeam venind dinspre Şendroaia nechezat stăruitor şi de chemare. Bieţii mei flăcăi! Iar nechezatul nu contenea. Ba îi vedeam venind înspre mine în galop stârnind pulbere şi nea în urma lor. Mă trecea ca un fel de junghi amar prin inimă şi mi se umezeau achii. Dacă rămâneam cu ei acolo, ne-am fi prăpădit cu toţii, şi ei şi eu. Sau ei ar fi ajuns tot pe o mână de tâlhar, iar eu în temniţă. Căci vârvăonul acela, cu obiele murdare, opinci de cauciuc, cuşmă ţurcană şi ţapină în mână, nu glumea. Decât să dea bani el pe nutreţ pentru caii lui, îl cumpăra mai pe gratis de la şeful de coloană hipo, pe o cupă de monopol. Eu aşa ceva nu eram vrednic să fac. Dacă refuzai târgul te aştepta primejdia. Plus că, toată seara, în baraca aceea puturoasă, eram ţinta unor ordinare aluzii la adresa mea.

M-am întors deci din nou la asamblat şi reparat lăzi, dar, de data aceasta nu la depozitul Aprozar, ci pe o treaptă mai sus, la cel al Fruct-exportului.

Componenţa muncitorilor era cam aceeaşi, aici însă se confecţionau şi butoaie pentru marc, iar dogarii erau nişte namile de saşi care, într-o tăcere mereu sporită, înfricoşătoare dădeau din unelte timp de

douăsprezece ore — minus pauza de jumătate de ceas pentru masa de prânz — neîntrerupt, într-un ritm egal, uniform, lent şi continuu, tăcuţi, ritmic ca roboţii. Nu se uitau în jur, nu-i interesa ce făceau ceilalţi, străini de orice ispită, nu vedeau deloc afacerile babane care se operau în cadrul întreprinderii, în văzul lumii; ei îşi vedeau numai şi numai de treaba lor, surzi şi muţi la cele ce se petreceau în preajmă. De astfel de oameni avea nevoie domnul Soiovici, responsabilul cu beneficiile, care, mulţumit de munca şi disciplina saşilor, ca şi de cea a pocăiţilor – căci şi dintr-aceştia erau destui care munceau aici – tot atât de harnici şi de indiferenţi la cele ce se petreceau acolo ca şi colegii lor de muncă, saşii, la sfârşitul sezonului le mai dădea o îndemnizaţie egală cu două salarii, aşa, ca să fie dreptate.

Aici, în cadrul Fruct-exportului – lumea spunea Furt-export – am deprins eu nenumărate îndeletniciri şi-am devenit un adevărat muncitor politehnist. Aici am fost pe rând şi în direcţie ascendentă: confecţioner şi reparator de lăzi – sicrie pentru mere, cum le mai botezasem eu –, culegător de zmeură, afine şi mure, sortator, parafinor, bioxidor, pulpator, distribuitor de pâine, marmeladă şi slănină albă, săpător de fântâni şi, în fine, paznic la afumătoria de prune instalată la marginea oraşului. În locul ce se cheamă *Între ape,* de către un specialist în materia respectivă, un evreu samaritean. Am aşezat tocmai la urmă această funcţie pe linia ascendentă a prosperărilor mele, deoarece era cea mai importantă dintre toate, prin aceea că se considera gestiune, aveam în competenţa mea 12 cuptoare, plus cantităţile considerabile de prune care se afumau în ele. Nu era glumă.

Mi se făcea o favoare. Eu, fostul puşcăriaş, şi încă politic, să primesc încrederea din partea organelor de conducere şi-a miliţiei de-a păzi cuptoarele afumătoriei obşteşti! Era un lucru neobişnuit. Aveam şi un căţel cu mine care îmi dădea de veste ori de câte ori se arăta vreo primejdie, de pildă vreun hoţ ori vreun poliţist care venea în control în miez de noapte, ca să mă prindă dormind ori ca să-mi întindă vreo

cursă. Căţelul meu, Tufli se chema, era însă mult mai ager la minte decât orice hoţ şi orice organ de control.

De altfel, afumătoria este împresurată cu gard, iar Tufli, căţel şiret, avea un anumit fel de-a lătra pentru orişice oaspete, poftit sau nepoftit, periculos sau nu. Când era vorba de un trecător oarecare, Tufli al meu nici măcar nu se deranja să latre. Mârâia doar plictisit, vrând a-mi spune că pot să dorm sau să citesc liniştit pe Plutarh... nu-i niciun bai. Când se întâmpla să treacă ceva copii, deşi cu aceştia avea el ce avea pentru că-l necăjeau şi-l necăjiseră mult în viaţa lui, îşi vâra botul mai îndesat între picioarele dinapoi, zicându-şi: răutăcioşii ăştia de muraşi nu trebuiesc luaţi în seamă. Nu merită nici măcar un mârâit. Când se apropia în schimb vreun poliţai, fie el în uniformă sau în civil, era adulmecat de la distanţă şi Tufli făcea atunci adevărate crize de nervi. L-ar fi rupt de gambă, pulpe şi şale; i-ar fi făcut hainele ferfeniţă, l-ar fi desfigurat, dar era numai un fel de-a face pe viteazul, căci, sigur fiind că se află gard între dânsul şi poliţai nu putea să aibă loc busculada mult visată de el, şi o făcea pe grozavul. După ce deschideam poarta vizitatorului care venea în control, Tufli se retrăgea-n cuşca lui; manifestând astfel un mofturos dispreţ şi-o desconsiderare discret poltronă faţă de intrus.

Avea şi un fel parşiv de-a mă anunţa schelălăind cântător, alintându-se complice atunci când mirosea trecerea pe lângă afumătorie a vreunei femei odihnite – pe cele necăjite le lăsa-n necazul lor: „Ce zici, să nu o primim aici, să ne mai ţină de urât în această plină de fum solitudine dintre ape?" lătra el.

Când îl simţea însă venind pe Emil, elevul care se afla în examenul de bacalaureat, îl apucau năbădăile ţopăia în tot felul, nestăvilit, apucat, scâncea drăgăstos şi, după ce Emil sărea atletic gardul, cu greu scăpa de pupăturile, salturile asupră-i şi motroşelile admirative ale lui Tufli al meu.

Emil, cu care eu purtam frumoase discuţii prin parcul oraşului, singurul dintre elevii mei care nu se temea să se arete lumii alături de mine, spre disperarea mamei sale – tată nu avea, dar mai avea doi fraţi – femeie de serviciu fiind ea tocmai la liceul de unde mă alungaseră pe mine, şi pe deasupra şi de origine saxonă, se temea, şi pe bună dreptate, căci directorul o avertizase de nenumărate ori să-i interzică fiului său de-a mai veni-n contact cu un om „putred şi neserios" ca mine, să nu-şi piardă postul, ori că fiu-său nu va promova examenul de bacalaureat, căci la facultate oricum nu intra, dată fiind originea ei etnico-socială total nesănătoasă, adică femeie de serviciu şi pe deasupra săsoaică harnică, supusă şi onestă, muncind fără să crâcnească, de la patru dimineaţa, când aprindea focurile şi mătura încă o dată întreaga clădire, şi până seara târziu, căci se ţineau şi cursuri serale, când mai mătura o dată integral, spălând şi şurluind, aruncând de zor apă şi făcând farmacii din W.C.-uri.

Într-o noapte, Emil a escaladat viforos gardul precum atleţii cei mari, a dat buzna-n coliba mea ca o furtună şi, sărindu-mi de gât – Tufli se tânguia gelos, agăţat de picioarele lui – mi-a spus: „Domnule profesor aţi mai dat un examen de bacalaureat la limba română şi l-aţi luat cu 10".

Se întâmplase ca profesoara care examina acea materie să-l întrebe tocmai despre doi scriitori pe care noi, în plimbările noasare, i-am tot evocat până la a învăţa pe de rost, fragmente din opera lor, Sadoveanu şi Mateiu.

Şi când Emil a început să ridice hărţile celor două lumi mirifice cuprinse-n opera neasemuiţilor scriitori romei, aşa precum ridică un tânăr prelat darurile într-o catedrală iluminată, profesoara examinatoare a căzut în uimire, preşedintele comisiei şi-a aprins o ţigară, restul profesorilor examinatori au cam căscat, dar nu numai din guri ci şi din ochi, iar când să răspundă, după aceea, la celelalte materii – unde Emil era total nevinovat – buna profesoară de limba romeică strângea pumnii şi-i spunea încet, cu toată fiinţa: „Ai grijă!

Toată tremur pentru tine". Astfel a promovat Emil examenul de bacalaureat şi, în felul arătat aici, a venit să-mi mulţumească, şi să-şi arate bucuria de care era cuprins. Ca un câine a stat alături de mine copilul acela, romeu după tată şi saxon după mamă, până târziu, când maică-sa chemată de nişte rude care se aflau în Alexandria şi-a luat copiii, şi s-a dus acolo.

Nu voi uita niciodată ziua când au înmormântat-o pe fata aceea moartă stupid, dintr-o invaginaţie, la şaisprezece ani. Oraşul era însorit, iar pe ea, îmbrăcată mireasă, în sicriu descoperit, aşezată uşor în capul oaselor, o purtau, tropăind solemn, caii negri, spre groapă.

Aşa cum sta ea în sicriu, un vânt uşor care se pornise din te miri unde chiar în clipa aceea îi alinta faţa de ceară şi-i flutura lin pletele blonde şi voalurile de borangic. Am însoţit şi noi cortegiul, mergând nu în urma lui ci alături, cu capetele aplecate şi descoperite, într-o grea tăcere.

Seara târziu, cum ne plimbam ca de obicei prin aleile din parc – în bolta albastră cu desăvârşire şi goală se arăta ca un hublou ori o tumoră aprinsă, luna –, am auzit freamăt îndelung, brusc stârnit în coroanele şi trunchiurile capacilor, apoi s-a mai arătat ochilor noştri o altă vedenie minunată!: Din platourile lunii, porneau, plutind în aerul albastru, şapte cai albi ducând după ei un car mortuar tivit cu aur mult, iar în carul acela, în sicriu deschis, cu voal de mireasă şi pletele blonde răsfirate-n vânt precum nişte colilii pe pustia măgurilor, ni se înfăţişa vederii chipul acelei fete, surâzându-ne necontenit şi nelumesc. Am auzit parcă şi ceva ca o chemare sfâşietor trimisă spre noi pe raza lunii.

Arborii din parc au încetat brusc de-a mai fremăta şi foşni, iar noi ne-am retras în cârciuma de lângă gară, stând tăcuţi multă vreme acolo, asupra paharelor, care nu s-au mai golit.

Cu ajutorul lui Emil am izbutit să reaşez rânduială în cele peste patru sute de butoaie cu marc descărcate alandala în curtea depozitului, pe care trebuia să le păstrez şi să le dispun, adică să le

aliniez, în ordine numerică. Am încercat s-o fac, dar mai bine nu o făceam căci ambiţionând eu să aşez ordine între ele le-am smintit în aşa hal că nici maşinile electronice n-ar fi fost capabile să supună butoaiele unei aşezări raţionale. Emil însă, cu mintea lui meticuloasă şi aplicată, de saxon, şi tot glumind pe seama nepriceperii mele desăvârşite în materie de ordine, luând în zeflemea totul cu ironie de romeu, le-a adus la supunere şi disciplină, căci se stârnise mare tumult între ele din cauza harababurii din capul meu. Acum însă, zăceau ostoite şi aranjate în imensa curte a depozitului, precum broaştele acelea ţestoase şi uriaşe stau pe ţărmul oceanului.

Şi tot cu acelaşi ajutor al lui Emil am reuşit să găsesc purcica neagră, cu o dungă albă de jur împrejurul gâtului adusă precum un fular, care se pierduse de-acasă tot din cauza hăbăucelii mele, căci rămăsesem singur în gospodărie, Nicanora fiind plecată la Bucureşti la nişte afurisite de examene, iar părinţii ei la cealaltă fată a lor, la Căpuşa.

A dat chiar ştire prin studioul de radio local despre biata purcică pierdută. Şi-am găsit-o, spre fericirea ei şi-a mea, şi-a lui Emil.

În luna lui iulie, când se coc zmeura şi afinele, şi până târziu, după întâi septembrie, când se coc murele, mi-am luat o găleată smălţuită, ca să nu se oxideze marfa şi să fie refuzată sau plătită la preţ mult redus, deşi achizitorul o deconta la preţ întreg, o cănită de jumătate kilogram pe care o legam de curea pe burtă şi-n care culegeam fructul, pe care apoi îl vărsam în găleata ce stătea alături de mine, păzită, ca să n-o fure ţiganii, m-am îmbrăcat în nişte haine ponosite dar groase, am tras încălţări zdravene în picioare şi-am purces a culege fructe de pădure.

De când cu sovromurile, falnicile şi fabuloasele păduri de altădată, care au zămislit pe Făt-Frumos cu toate basmele, despre el şi cu toate celelalte personagii: zmei, zgripţori, mume ale pădurii, jumătate om-jumătate altceva, Ilene Cosânzene, împăraţi şi uriaşi, joimariţe şi căpcăuni etc., tenebroşii codri ai lui Mihai-împărat, cei cu izvoare

secrete, din care se născu muzica lui Ciprian, cea tânguită-n pustiuri aidoma legănării codrilor sub lună, în singurătăţile toamnei bătută de vânturi şi de pustia îndepărtatelor aduceri aminte... s-au transformat în parchete de zmeură. Iată de ce această specie a fructelor de pădure furniza cele mai mari cantităţi, faţă de celelalte, ce zic, puhoaie de vagoane care călătoreau în exterior, spre marea bucurie şi mai marele câştig (profit) al acelora ce răspundeau de achiziţionarea, conservarea şi expedierea ei. Cât vedeai cu ochii nu se arătau vederii decât trunchiuri de brad ori de molid căzute şi putrezite (mai bine, decât să fi ajuns pe rampa de încărcare şi înstrăinare), în care sălăşluiau şerpii, năpârcile şi păianjenii, iar peste acele trunchiuri-cadavre, creştea, năpădind totul, zmeurişul, de jos, din gura văilor, până sus unde începe zona alpină propriu-zisă, adică zona afinelor.

Venea câte o dihanie de om, măi frate, matahală pantagruelică, având pe el haine cât pentru un cămin întreg de copii orfani, prevăzute cu nişte buzunare cât nişte sacoşe, căci, după ce îngurgita enorm tot ce-i ieşea în cale, cu o poftă de mâncare mesianică, de balaur pantocrator, îşi umplea şi enormele buzunare de la haină, palton, pantaloni şi alte cele cu de toate, apoi adăpându-se copios cu vinuri, ridica mâinile, pulpoase şi păroase din cale-afară, în sus, cuprindea cu ele un întreg voievodat de codri şi, cu acele voievodate cuprinse între braţele lui brânzoase şi păroase totodată, râgâind din hăuri străfunde şi împuţind văzduhurile, grăia sentenţios, implacabil: „Asta trebuie", apoi iar se mai deşerta de gazele vocifere printr-un nou râgâit executat pe ambele extremităţi ale axei vieţii sale şi pleca satisfăcut, sigur fiind că scurta lui locuţiune, „asta trebuie", se va transforma în practică, în realitate, cum se şi întâmpla, dar nu pe banii lui, nici pe munca lui, ci numai şi numai pe banii şi munca noastră, pentru înstrăinarea pădurilor noastre, cele din veacuri. Monstrul acela omnivor, cu haine din sute de metri confecţionate pe el, era un generos deci. Termenii acordului comercial dintre el şi noi (adică ai lui cei de la noi), târgul, mai pe înţeles spus, suna astfel: „Voi ne daţi

nouă grâul iar noi vă luăm în schimb pădurile; noi vă luăm petrolul iar voi în schimb ne daţi carnea" etc.

Jumătate din acea imensă cantitate de zmeură intra, transformată în bani, direct în buzunarele celor care administrau achiziţionarea... începând ce la aşa-numitul Longwitz Petrică, directorul general al Comerţului exterior, şi până la ultimul achizitor – fost tambur major, şef de post, chestor de poliţie sau fost agent de siguranţă –, după ce se trecea prin şeful centrului Fruct-export (Furt-export) al raionului, omul marelui lord deţinător al sigiliilor, şi al directorului general al exportului Longwitz Petrică. Şeful centrului de raion numea pe şefii centrelor de achiziţie, care de la bun început – şi ei înţelegeau bine acest lucru, ca nişte oameni foarte bine verificaţi, deci de mare încredere – accepta ca preţul reprezentând cantitatea de 10 ori 12 la sută bioxid de sulf lichid, cât se introducea într-un butoi de o sută de kilograme, să se pună deoparte din banii care i se înmânau pentru achiziţie. Zmeura se achiziţiona la preţul de 5 lei. (Nu prea târziu ajunsese 20 de lei). Aşadar, la un butoi şeful câştiga şaizeci de lei. La trei sute de butoaie, să zicem, câştiga 18.000. Răspundea de zece centre, deci încasa aproximativ de zece ori 18.000 de lei. Eu nu sunt în stare să calculez mai departe. Pot spune doar atâta că venitul acesta rezulta numai de pe teritoriul unui singur raion şi acela nu dintre cele mănoase din cale-afară. Ca de exemplu centrele din Fagunia şi munţii de la apus, ori Marmaria. Sumele acelea de bani venea personal domnul director general Petrică Longwitz şi le ridica, după ce lăsa 20 la sută şefului de raion ca să se descurce el cu ai lui... La acele modeste cote-părţi se mai adăuga partea-cotă pe care o rezerva fiecare şef de centru de achiziţii pentru Domnul (nu i se zicea tovarăşul) director general, la care cote se anexau şi nişte serioase damigene cu vin, ţuică de prună de Bansca, alte damigene cu sirop — nefiert – de zmeură, afină şi mură şi merişoare menite a întări, în genere, organele excelenţei sale.

Banii se dădeau pentru întărirea poziţiei, morale, sociale, şi politice

a directorului general, iar celelalte, pentru fortificarea stării bio-fizice a lui: „Minte sănătoasă în buzunare sănătoase", sau: „Poziţie robustă în robustă prosperitate". Cel care câştiga cel mai copios însă era şeful achizitor de centru, pentru că el avea în mână cântarul întâi şi-ntâi, prin mâna lui trecea marfa, prin mâna lui treceau banii pentru achiziţii, şi tot prin aceeaşi mână mănoasă treceau şi statele de plată cu cele de funcţiuni în întreagă perioada cât dura culesul fructelor de pădure.

Cântarui era o basculă sibiană, menită să cântărească mari greutăţi şi nu bagatele de zece până la cincizeci de kilograme, de unde rezulta de fiecare cântărităr pentru dânsul un serios plus. La acel plus se aduna un altul care provenea de la manipularea barei cântarului, prin mânerul de la capătul său stâng, care, în permanenţă, cu mare grijă – să nu care cumva să greşească – era ţinut cu osârdie în mâna abilă de către şeful centrului de achiziţie: fost plutonier, fost gardian-şef, ori fost chestor de poliţie, ori fost evreu. Printr-un şfung, pe care el îl imprima discret cântarului – în timpul cântăritului care se făcea mai cu seamă noaptea până târziu şi cu mare înghesuială –, acesta consemna cu cel puţin câteva kilograme în minus marfă, după cum cantitatea pusă pe platforma de cântărit era mai mare sau mai mică. Oamenii, adică culegătorii, şi-au dat seama că sunt trişaţi, şi nu cu puţin ci cu mult cinism, şi înainte de a prezenta marfa la cântărit aici, la centrul de achiziţie, se duceau şi-o cântăreau la magazinul alimentar care se afla nu departe, la *Piatra Fântânilor.* Cum aici la centru se înregistra un minus de câteva kilograme, oamenii pe bună dreptate, protestau, unii chiar cu vehemenţă, mai cu osebire femeile, ţigănci sau vârvăoance.

La aceste proteste, şeful reacţiona zâmbind binevoitor, dar se uita către miliţianul ce sta alături, responsabil cu ordinea şi disciplina; acesta înşfăca pe protestatar – de regulă pe cel mai agresiv la vorbă şi gestică – îl ducea înlăuntrul cabanei iar acolo: „Biserica şi grijania mătii de bandit, faci inştigaţie, ai? Ţi-arăt eu ţie...", şi umflă-l cu

pumni şi vârfuri de cizmă pe instigator. „Îndemni oamenii paşnici la rebeliune, măă?” şi iarăşi buf în stomac şi-n mutră.

Când omul ieşea afară de-acolo, de la locul judecăţii, ceilalţi, văzându-l cât de lămurit arăta, se lămureau la rândul lor de îndată şi ei şi se lăsau de bună voie furaţi, arătând chiar bucurie și șagă către amândoi şefii: cel cu achiziţiile ca şi cel cu ordinea şi disciplina. „O să ajungem flăminzi, şi-o să ne fie teamă s-o spunem, şi-o să dăm din palme batjocoriţi în tot felul”, zicea bătrânul Onisim.

După ce se termina cântăritul, târziu după orele două dimineaţa, şeful nu mai ştia cum dracul să acopere atâta amar de marfă în plus, câtă rezulta din adunarea cifrelor de pe borderouri. Se apuca atunci – după ce se ospăta din plin – să iscălească ba cu dreapta, ba cu stânga, ba cu gura, în litere pe verticală, altele înclinate pe spate, altele în faţă, cu caractere cirilice, latine, gotice ori pur şi simplu punea pe maică-sa (cu care, ţăranii, care au simţuri mult mai fine decât cei mai buni psihologi din lume, spuneau, în şoaptă, „că se ţine”), să-şi puie degetul. Mai târziu, după ce mi-a câştigat încrederea — era o încredere fictivă şi absolut inutilă, deoarece pentru un om ca mine cuvântul ori mărturisirea mea nu aveau nicio încredere în faţa autorităţii –, mă chema şi mă rugă să iscălesc şi eu nume fictive în fel şi chip, nume scornite de el ad hoc, râzând. Dacă aş fi refuzat, mă puneam rău cu omul de ordine, iar dacă cumva şopteam undeva ceva, mă făceam vinovat de instigare şi de insultă adusă unui om de încredere. Iscăleam amuzându-mă şi eu, iar, la sfârşitul sezonului, şeful m-a răsplătit cu un salariu de trei mii de lei pe două luni, punându-mă pe statele de plată ca bioxidor.

Pe statele de plată, conform celor de funcţiuni, figurau şi alte posturi, ca de pildă sortator, pulpator, dogar, parafinor, dar marfa era gata sortată de către cel care o culegea, altfel şeful i-o refuza, celelalte posturi fiind toate fictive, deoarece eu, cel care puneam pe cântar marfa, o şi bioxidam, o şi pulpam, căci a o pulpa însemna de fapt a arunca bioxid de sulf peste fiecare strat de 10 kilograme, butoaiele

veneau gata parafinate de la depozit, dar salariile aferente acelor munci erau încasate de însuşi şeful centrului, iscălind pe stat fie pe soră-sa, fie pe verişoară-sa, fie pe taică-su (ca dogar), fie pe alte rudenii mai apropiate. La aceste venituri – toate absolut legale – se adăugau altele încă, tot legale: perisabilităţile: de sortare, de manipulare, de transport, precum şi altele care se numeau – nu pricep nici acum de ce – specifice.

După terminarea sezonului *fructe de pădure,* şeful se îndeletnicea, timp de vreo două luni, cu achiziţiile de mere. De aici i se arătau alte venituri, foarte legale şi acestea. Cumpăra merele de la vârvăoni – locuitorii de pe valea Vârvaielor – la preţ de categoria a doua şi le preda la depozitul Fruct-export cu preţ de a întâia, cele de categoria a treia le preda la a doua, căzăturile la a treia iar diferenţele le punea în buzunarul propriu. Cantaragiii de la depozit erau nişte saşi tăcuţi şi nevăzători, discreţi până la orbire, care nu vedeau, nu auzeau şi nici nu pricepeau nimic – inşi de totală încredere şi aplicaţi la muncă precum nişte namile mute —; şeful depozitului în schimb, domnul Dascalovici, îşi reţinea partea-cotă ce considera că-i revine lui de drept din beneficiile manipulate de către achizitor, care, după ce se termina şi sezonul fructelor de livadă: mere, pere, prune, se retrăgea în capitală, unde locuia într-un luxos apartament în plin centru şi îşi petrecea toată iarna, nu cu cine ţi-ai închipui tu ci, după cum bine intuiseră şi observaseră ţăranii, cu antenele lor foarte fine de psihologi mult superiori acelora de la universitate, care scriu tratate: cu maică-sa. Era şi mai comod şi mai economicos, la adăpost de cheltuieli şi şantajuri şi alte necazuri... Cu banii câştigaţi, cumpăra aur şi bijuterii. În anul ce urma, intra din nou în câmpul muncii.

Culesul zmeurei şi-al afinelor – murele nu apucau a se coace, deoarece le lovea bruma – nu era un lucru uşor, dar nici lipsit de bucurii nu era, după cum voi arăta mai la vale. La început mi-a fost

greu de tot. Întâi şi-ntâi, nu cunoşteam unde anume se află parchetele, care dintre ele sunt mai mănoase, mai cu faţa spre soare şi nelovite de grindină, şi nu cunoşteam nici drumurile şi cărările ce duceau la ele. Culegătorii – majoritatea ţigani – se sculau cu noaptea-n cap şi o porneau furiş, prin pădure, spre acolo, împreună cu ţigăncile şi puradeii. Porneau în taină mare şi nu îngăduiau să se ia alţii după dânşii. Când m-am sculat din somn odată cu ei din podul cu otavă, hotărât să-i urmez, ţiganii au arătat spre mine ochi şi dinţi albi a primejdie. Parcă fiara pădurii s-ar fi rânjit la mine din ascunzătoare, avertizând deranjată, gata-gata să sară şi să sfâşie. Ţigăncile, în schimb, au fulgerat şi ele din ochi albi şi dantură sticloasă, dar... A altfel de primejdie decât ţiganii. M-am supus chemării lor, a ţigăncilor, viclene, şi m-am luat după ei urmându-i prin pădure noaptea, pe cărări cu lunecuş periculos, călăuzit de ochii cu descântec ai ţigăncilor ca de nişte stranii licăre de lămpaş al diavolului.

Până la urmă au căzut la învoială şi ţiganii să merg cu ei la cules de zmeură în parchete încărcate de rod, pe care numai ei le cunoşteau, s-au arătat cu prietenie şi mândrie faţă de mine – dar mai cu seamă s-au arătat cu sfidare faţă de ceilalţi, faţă de „rumâni”, pentru ce fel de om au ei, ţiganii, în mijlocul lor, nu pe oricine, ci pe un „mare dom’ profexăr”. Ba, mai mult, la răstimpuri, când ploua ori bătea prea tare soarele, iar noi ne adăposteam sub câte un pom rămas stingher pe pustia parchetului, Burdujică trăgea din te miri unde vioara, o ducea la grumaz, o apăsa pătimaş cu falca, şi unde nu începea să băsnească din ea, acolo, în pustia amiezii din pustiul parchetelor, altădată păduri nepătrunse decât de năluca şarpelui şi umbra ursului, cântece de dor şi rană, din adânci vechimi purcese şi cu mare stihie, ascunsă, tremurător şi jalnic într-însele. Câte o ţigancă în care se trezea brusc un demon, se scula răscolită de cântec şi se pornea a dansa în ploaie sau în bătaia verticală a soarelui din crucea amiezii, zornăindu-şi bănuţii de pe piept şi din cosiţe, şi alţi bănuţi nevăzuţi care fremătau doldora de mulţi, bănuţi de aur aprinşi ca jăratecul, departe şi adânc

undeva, în blestemata ei alcătuire de femeie.

Am strâns în prima zi zece kilograme de zmeură. Zece ori cinci făcea cincizeci de levi pe zi. Salariul unui angajat era de trei până la patru sute şi ceva de levi pe lună. Eram un om cu stare. Colegii şi prietenii mei de muncă, ţiganii, predau – e drept, o familie întreagă – câte cincizeci, şaizeci de kilograme, ridicând câte trei sute de levi pe zi, fără cele câteva kilograme – vreo şapte, opt – pe care le trăgea la cântar, glumind cu ei afabil, domnul şef achizitor, furt pentru care ţiganii îl mai şi cinsteau cu rum şi răchie monopol. Căci „cu domnii trebuie să te porţi domneşte, să-i cinsteşti”, ziceau ei.

Eram un om cu bani, dar această stare financiară a încetat brusc, din ziua când s-a întâmplat ceva îngrozitor. Cum îmi place să mă izolez de lume uneori, în singurătăţi pustii, după căutarea nu ştiu cui, furat de această înclinare a firii mele, m-am îndepărtat şi rătăcit de grupa de culegători din apropierea mea. Nimerisem într-un fel de groapă goală, cu trunchiuri putrezite de brad jur împrejur şi cu tufe de zmeură grele de rod. Rod roşu intens, ale cărui miresme tari îmbălsămau văzduhul la ora aceea oprită din curgere, sub un soare oprit şi el din mers drept în cumpăna amiezii, ca-ntr-o eutanasică conjugare. M-am oprit şi eu în mijlocul acelei gropi, un fel de spaţiu zero absolut, trăind atunci sentimentul că sunt un fel de druid care comunică într-o înfiorată tăcere liturgică, fără cuvânt, cu cele două mari mistere esenţiale ale creaţiunii: soarele şi pământul. Am încrucişat braţele pe piept şi mă îmbătăm de focurile înmiresmate care se revărsau de sus asupra mea, ca şi de curenţii telurici, răscoliţi de statornicia absolută a amiezii, ce suiau şi-mi inundau fiinţa ca nişte havuzuri line, mute, dulci mistuitoare.

În acel ocol, al miezului desăvârşit, simt, la un moment dat, o stranie mişcare. Exact ca la începuturi, când în statornicia haosului şi-a neantului nu ştiu ce anume a început să mişte. Freamătul se petrecea chiar la picioarele mele. Mă uit într-acolo şi zăresc, într-o stare de înfricoşare rece, doi şerpi împletiţi laolaltă, aidoma cosiţelor la fete.

Unul era negricios şi cam obosit, celălalt era roşietic, cu arabescuri delicate pe corp şi părea vioi, dar şi iritat de prezenţa mea în acea clipă de taină a plăcerii lor, în locul acela. Se desprindea lent de celălalt – era femela – şi ridica spre mine capul, cu ochii aprinşi de mânie – mărgele rubinii iradiind venin –, gata-gata să muşte. Am dat să fug dinaintea ei, dar la numai un pas distanţă îmi apare altă pereche, alt cuplu, aceştia încercând prin zvârcolire stăruitoare, voluptuos dureroasă, crâncenă, să se împletească laolaltă. Am sărit peste ei. Puteam să-i şi strivesc. N-ar fi fost în stare să reacţioneze. Nu mai erau ei înşişi. Erau toţi ceilalţi care fuseseră înaintea lor precum şi întreg şirul care urma să purceadă din împreunarea lor. Demonia vieţii îi prinsese-n mrejele ei ca-ntr-o moarte frenetică. Nu i-am strivit, deşi o pornire atavică şi îndemnul unei nu ştiu ce fel de mânie îndepărtată, a unei alte existenţe, mă împingeau s-o fac.

Dau să sar peste trunchiul putrezit şi să mă eliberez din cercul acelui ocol dantesc. Peste putregaiul ce sta ca un fel de rană uscată pe trupul mort al molidului, se desfăta copios la soare, încolăcit de unul singur, un altul. M-a simţit. A şuierat ridicând capul şi anunţând primejdie. A şuierat în pustiu, într-o altă lume. Mai încolo, la dreapta şi la stânga, alţii şi alte perechi continuau satanicul mister într-o ameţitoare perdiţie de sine, cu freamăt surd, colcăitor.

Îngheţase sângele în mine. Dacă aş fi strigat, întâi şi-ntâi nu m-ar fi auzit nimeni, deoarece în acel ocol al morţii, în care se replămădea viaţa, în acel cerc închis în afara timpului, undele sonore nu s-ar fi propagat, iar dacă cumva aş fi reuşit să strig totuşi, şerpii toţi s-ar fi năpustit asupra mea să mă sfârtece, furioşi de sacrilegiul pe care-l săvârşisem deranjându-i din edenicul rut, al satanalicei orgii seminale.

Erau cuprinşi de fierbinţeli oarbe, ei, iar de frigul îngheţului morţii, eu.

Am fugit cât am putut, alunecând în râpi, julindu-mă la mâini, pe faţă, la picioare, urmărit de şuierăturile pe diferite acute lansate-n pustie, după mine, de mânia şerpilor pornită asupra mea. Simţeam

acut nevoia să dau de un om, să întâlnesc pe cineva şi, Dumnezeu mi-a ascultat gândul, iată că mi se arată înainte, la vreo douăzeci de metri mai la vale, nălucă de om, aplecat peste o tufă de zmeură ca s-o culeagă de rod. Mă duc glonţ înspre el, cu braţele desfăcute de bucurie. Omul acela însă nu era om... Era altceva, care, simţindu-mă aproape, s-a ridicat în labele dinapoi, zburlind părul aspru, brun de pe spinare, şi îndreptând asupra mea labele din faţă, arătând totodată o gură imensă, roşie ca fundul iadului, şi cu nişte măsele din cale-afară de fioroase: „Ce sărăcia te poartă pe-aici?" părea că vrea să spună.

Chiar sărăcia, mă gândeam să-i răspund, dar am luat-o la sănătoasa, nici eu nu-mi dădeam seama încotro. Norocul meu a stat în faptul că era el, ursul, şi nu ea ursoaica, deoarece ştiut este că femela speciilor este mai crudă decât masculul şi atacă, şi m-ar fi scuipat şi-apoi m-ar fi luat în braţe, m-ar fi scalpat, m-ar fi strivit, răzbunând astfel tot răul pe care eu l-aş fi făcut în şirul vieţii mele semenilor ei din cine ştie care şi câte reîncarnări înainte.

Cu ruşine mare m-am prezentat la centru, predând doar patru kile de zmeură, şi-aceea terciuită aproape din cauza goanei mele înfricate prin râpi, tihării şi hăţaie.

Oamenii se legau de mine cu răutăcioasă şagă, spunând: „Domnul astăzi se vede că s-a îndeletnicit cu altceva... Ceva mai plăcut decât culesul de zmeură", iar ţigăncile se întrebau a mirare unde naiba am putut să mă pierd.

Fusese o zi în care m-a urmărit aşa-numita piază rea, poate chiar o pedeapsă venită de sus, pentru ceea ce s-a petrecut – fără voia mea – în noaptea dinainte, când, în podul cu fân, sub o ploaie torenţială care răpăia cu nemiluita peste şindrilele de deasupra capului meu, o altă şerpoaică s-a strecurat nesimţită de nimeni – căci dormeam acolo, în pod, mulţime de adunătură –, ci numai de mine, sub căputul negru care mă acoperea în chip de învelitoare.

N-am mărturisit la nimeni despre nedoritele întâmplări din parchetul în care rătăcisem ca-n celălalt tărâm, decât lui Doru Dosifei,

directorul trustului Fruct-export şi fost elev de-al meu cu mulţi ani în urmă, om tare ager la minte, deşi deloc bun la învăţătură, care băga în buzunar în materie de comerţ zece evrei, cinci armeni şi niscaiva greci, veşnic activ şi atent, şi care venise aici, la centrul de la *Piatra Fântânilor,* într-un soi de inspecţie ce-l interesa în mod deosebit, dar numai pe el, mai puţin, chiar foarte puţin pe şeful centrului...

Se umpluse de bani, iar într-o zi, când soţia sa mi-a arătat, deschizând-o ca să se fălească, cutia cu bijuterii, brăţări, inele, broşe şi cercei de aur, era cât pe-aci să orbesc. Era o viperă de femeie, micuţă, cu surâs viclean, adevărată sfârlează, dar mai mult în cele rele decât în cele bune. I-a interzis soţului ei să facă universitatea, ameninţându-l că-şi ia copilul şi-l părăseşte... şi-i creează şi alte primejdii... în cazul că va încerca aşa ceva. Se temea, din gelozie, deşi Doru era un om potolit, ca nu cumva soţul ei, dispunând de bani şi fiind şi galanton pe deasupra, să se încurce cu vreo studentă sau cu vreo două. Aşa vedea ea cu ochii ei verzi, de fiinţă pizmaşă; drept urmare, mai târziu, soţul ei a fost obligat să coboare de pe scaunul de director pe unul de numai şef de secţie. De atunci Doru Dosifei s-a apucat de băut. Şi-a băut mereu, în neştire vutcă, până ce a devenit, din om vrednic, şi descurcăreţ, un părăsit.

Deci, lui Doru Dosifei i-am mărturisit cele întâmplate, el a zâmbit prieteneşte şi l-a rugat pe şeful centrului să mă puie pe statele de plată şi să mă plătească *după cum va crede el de cuviinţă.* În aşa fel a intonat atunci când a spus să mă plătească *după cum...* încât şefului nu i-a fost greu deloc să înţeleagă că trebuia să mă plătească cât mai bine, ca pe maică-sa de pildă, care gătea într-un ceaun mare, pe care şi-l adusese de-acasă anume, o zeamă de cartofi cu niţel rântaş într-însa, şi pe care o vindea cu porţia – câte-o farfurioară – la culegători, cu cinci lei, exact preţul unui kilogram de zmeură, dar care figura pe statele de plată ale centrului ca sortatoare. Bătrâna, despre care ţăranii bănuitori spuneau că se ţine cu fiu-su, mai împărţea la culegători şi pâinea, slănina şi marmelada: câte un sfert de pâine şi-o sută de grame slănină sărată ori

marmeladă – ce le poftea inima – fiecăruia, de fiecare zece kilograme cantitate de zmeură predată. Pocăită cum era, vindea pâinea şi anexele la cântar şi, hapsână, lacomă şi imperturbabilă în lăcomia ei, cu gesturi liniştite – rituale, aş zice – de parcă ar fi rostit în sine nu ştiu ce cântec religios, fura pe oameni la cântăritul pâinii, al slanei cu sare – peste care sare pusă generos de la centrul de livrare ea mai aşternea un strat de două degete, cu de la sine generozitate – şi-al marmeladei (pe care o învelea în nişte hârtii multe şi grele), în aşa măsură, încât oamenii s-au răzvrătit împotriva ei, iar ea, în timp ce ei o ocărau, le reproşa cu duioşie mare că n-au credinţă-n Dumnezeu şi că stau sub porunca lui Satana...

Ca să pot primi o remuneraţie mai bună am fost angajat ca bioxider, muncă ce te expunea la îmbolnăvire — sclerozarea celulei pulmonare, excitarea bronhiilor, provocarea unor rinite ozenoase groaznice, din cauza inhalării continue a bioxidului de sulf – dar care era răsplătită cu un fel de spor de periclitate de o sută de lei în plus faţă de salariul tarifar fix.

Deci, am intrat în noua mea funcţie. Cu a rapiditate drăcească – deoarece era coadă imensă la cântar şi trebuia accelerat ritmul muncii – smulgeam găleţile pline cu zmeură din desagile oamenilor, mă uitam să văd dacă nu cumva găleţile erau nesmălţuite (dar de multe ori mă făceam că nu văd), le răsturnam rapid în ligheanul enorm care stătea în permanenţă pe platforma cântarului şi-a cărui tară era socotită la mai mult decât era, şeful se uita prin ochelari cu mare atenţie, să fie bine sortată marfa — chiar dacă plătea, chipurile, nişte verişoare primare care figurau pe state ca sortatoare, – repezeam ligheanul de pe cântar, fuga cu el la butoaie, îl răsturnam în butoi, fuga iarăşi la un alt butoi în care era preparat bioxidul de sulf, umpleam o cană cu lichidul acela otrăvitor, o vărsăm presărând-o peste zmeura care brusc îşi schimba culoarea din roşie în galben mortuar, şi iarăşi fuga, sărind printre desagii cu găleţi, peste oamenii trântiţi la pământ de trudă în aşteptarea predării zmeurei, înşfăcam

altă găleată şi iarăşi aceeaşi cursă în cerc închis, în pantaloni scurţi, uşor depărtat din picioare şi vajnic, ţăranii, văzându-mă şi amuzându-se în felul lor, ziceau răsucind câte o ţigară din tutunul pe care-l păstrau în taşcăul vârât în şerpar: „Uitaţi-vă la domnul profesor, cum sare, ca un ţap”.

Îi mai ajutam pe neajutoratul şef de centru, care nu ştia cum să-şi ascundă mai bine lădiţa de fier în care-şi ţinea blagoslovitele câştiguri, şi-n alte treburi: totalizarea coloanelor de cifre de pe borderouri (mărturisesc că în această situaţie am reuşit să deprind, în sfârşit, la perfecţie şi repeziciune, operaţia aritmetică ce se numes; e adunare.), iscălirea poziţiilor – şi nu erau multe, ci foarte multe – fictive... Şi-i mai ţineam de urât povestind cu dânsul la câte un pahar de vinars.

Într-o zi, însă, m-am simţit a fi cel mai năpăstuit om şi mai întristat din câţi pot fi pe lume. Era duminecă, în ziua de duminecă afluenţa la cules era lăcusteaseă. Toate satele de pe Vărvaie şi de pe alte văi ieşeau cu mic cu mare la cules de zmeură ca să-şi facă bieţii oameni nişte bani.

Repeziciunea cu care trebuia să umblu atunci era mult sporită. Păream şi mai caraghios, şi mai „ţap” în felul cum săream de la cântar la butoaie şi înapoi cu lighenele şi găleţile-n mâini.

Veniseră în acea zi de duminecă – blestemată fie-n veci – la agrement, Doru Dosifei, directorul Trustului, Pătru Haleu, director comercial pe judeţ, Gavrilă Zâmbete, inspector comercial pe linie de minister, cu soţiile toţi trei foşti colegi de clasă în liceu, elevi de-ai mei mai demult, cărora li se ataşase – colegă de liceu fiindu-le şi de promoţie – Nicanora, care venea împreună cu ei, aici la *Piatra Fântânilor,* nu pentru agrement, ci ca să mă vadă... și să stea câteva clipe alături de mine, cu mine.

Se aşezaseră pe un dâmb, la liziera pădurii de molizi, nu departe de locul unde se prelua marfa. Ei ne vedeau limpede pe noi, aşa cum şi noi îi vedeam limpede pe dânşii. Aşternuseră pături pe iarbă, se aşezaseră confortabil, cu vădită plăcere, întinseseră ştergare – li se mai

spune şi măsăriţe – iar peste ştergare au revărsat un fel de corn al abundenţei de bunătăţi, unele cumpărate de la carmangerie, altele preparate de soţiile lor: şunci, safalade, friptură la cuptor, pui fripţi, şniţele, icre roşii de Manciuria şi negre de aia a mamii lor, brânzeturi, ouă umplute, salate asortate şi alintate cu undelemn grecesc, prăjituri, îngheţate, unele mai delicioase decât altele, deoarece nevestele lor vroiau să dovedească că una-i mai gospodină decât cealaltă, în sfârşit, ţuici de prună brumată, vinuri cu demon frumos ascuns în ele, de Srainingher, Demetria, Nechinţa, Merveş, Sânt-Iosif etc.

A pus pe ştergar şi Nicanora o bocceluţă cu mai nimica toată într-însa faţă de bunătăţile pe care ceilalţi le răstunaseră înainte. M-am uitat la ea. Cu mare jale a scos din bocceluţă ceea ce adusese, şi cu şi mai mare jale s-a uitat la ele, privind în acelaşi timp, cu mărită jale, spre mine. I-am văzut durerea. Mi-a venit să urlu. Ea, cu faţa îmi zâmbea mie, iar cu ochii îşi plângea sieşi. Avea lacrimi în ochi, iar lacrimile nu curgeau pe obraji – obrajii erau cuprinşi de acel surâs nimbat, plin de mister, adresat mie – ci înăuntrul ei, peste inima amarnic îndoliată la ora aceea. A ciugulit puţin din bucăţica de plăcintă, a ciugulit şi mai puţin, aproape deloc (le-a atins numai, din politeţe) din bunătăţile la care foştii ei colegi o tot îmbiau să se servească – dânşii se îmbujoraseră la feţe din cauza ţuicilor, a vinurilor şi mănoaselor bucate înghiţite-n stomac, şi râdeau în hohote, glumind, tachinând, iar la urmă cântând romanţe: *Mândra mea de altădată, Mi-e dor de ochii tăi, De ziua nunţii tale-ţi scriu* (aici Nicanora a surâs forţat, ca să-şi oprească plânsul ce o podidise irezistibil, în ciuda puterii ei supraomeneşti de autostăpânire), *Ciobănaş cu trei turme de oi. Pe umeri pletele-i curg râu,* după care au dat-o pe cântece lumeşti porno. De ce o îmbiau pe Nicanora să poftească să se servească, de aceea ea se amăra şi mai tare şi-mi surâdea mie cu ochii în lacrimi. Eu smulgeam găleţile din desagi, le răsturnam la iuţeală mare pe cântar, săream „ca un ţap" peste obstacolele din cale, alergând, ţopăind, la butoaie, turnam bioxidul de sulf peste zmeură, tuşeam şi strănutam

zdravăn de mai multe ori – Nicanora asista la acest manej cu surâzătoare jale – iar când mă apucau strănuturile şi tuşea o treceau junghiuri negre; mă uitam la ea, mă podidea plânsul, dar îmi părea bine că bioxidul de sulf mă făcea să tuşesc, să strănut şi să lăcrimez puternic, căci astfel nu se vedea adevărata cauză a lacrimilor mele. Mă năpădea brusc o stare de revoltă împotriva mea şi, în timp ce smulgeam din desagi o altă găleată, cu mânie, mă admonestam şi mă pedepseam astfel: „Eşti un nemernic, o canalie, un netrebnic, un nimeni. Cu tine poţi face ce pofteşti, dar ce ai cu această fiinţă, fără seamăn de nobilă, ca s-o umileşti şi s-o chinuieşti astfel? Nu ţi-i ruşine? Nu-ţi vine să te pălmuieşti?" (Tocmai în aceste clipe amarnice Nicanora, am observat o bine, s-a uitat la mine învăluindu-mă în acel surâs al ei înalt luminător, parcă-mi auzea gândurile şi se bucura milos, compătimindu-mă pentru naiva mea răzvrătire neputincioasă asupră-mi.)

„Mă voi duce chiar mâine la Viorel Munte-de-Cleştar să-l rog de iertare pentru toate relele câte le-am făcut împotriva clasei muncitoare, toate crimele împotriva minunatei sale avangarde, a lui personal etc., voi face promisiuni, voi lua angajamente, jurăminte că nu voi mai greşi deloc şi că-i voi sluji – şi ei de aceasta aveau nevoie, iar eu aveam cu ce-i sluji, mai mult şi mai bine şi mai onest decât foarte mulţi alţii, deoarece idiot cum sunt din fire, adică cinstit, eram în stare s-o fac cu prisosinţă, odată ce mi-am dat cuvântul – cu tot ce am mai bun în mine. Adică cum? Eu sunt mai cu moţ decât alţii? Şi pentru ce? Ca să sufere umilinţe şi răniri această fiinţă minunată care m-a iubit şi mă iubeşte cum numai mama ar fi făcut-o, mai presus decât mama; cu deosebirea că mama m-ar fi dojenit pentru tembelismul şi sfruntarea mea, în timp ce Nicanora nu, niciodată. De mâine înghit pastila mortibing şi devin şi eu om ca toţi ceilalţi. Sunt caraghios. Doar nu eu voi schimba lumea, sau voi denunţa târgurile excelente de la Ialta şi nu mai ştiu de unde p... mamii lor, aranjate de bandiţi beţivo-lombrozo-rahitici. Voi bea şi eu excelenta „limonada cu

gesturile de fericire aferente, voi merge acasă, mă voi ascunde de mine şi voi vărsa-o apoi peste propria-mi mutră...", vorba poetului.

— Haidaţi fraţilor, a zis Patru Haleu, ridicându-se cu greu de jos şi întinzându-şi ciolanele bine burduşite cu esânzi şi muşchiulatură flască, haidaţi că mi-e cam frig... Şi-aş băga ceva la căldură...

Zicând acestea, a strâns-o tandru pe nevastă-sa la sine cu o scrâşnire, tot tandră, din dinţii burduşiţi şi ei cu re-ziduri de carne şi de alte cele. „— Şi aş zice s-o continuăm la mine. Am nişte piftii de curcan... mâââh! Iar o supă bună de fazan nu ne-ar strica. Avem şi dintr-astea, a făcut una...!" şi iarăşi a strâns-o la sine pe nevastă-sa.

În ăst timp însă, aşa clătinat cum se afla şi rezimându-se lin pe umerii lui nevastă-sa, a zărit-o pe bătrâna mamă a şefului de centru cum se căznea să împărţească ciorba cenuşie, de cartofi, culegătorilor.

— Ce face aia, acolo? întrebă el.

I s-a spus ce făcea bătrâna, de către directorul trustului.

— Cum? s-a indignat el brusc. Asta-i speculă, asta-i exploatare... A primit vreo aprobare de la mine? O arestez imediat, o arestez... şi cu mare efort ceilalţi l-au putut opri din spontana hotărâre luată de domnul director comercial pe gubernie ca s-o aresteze pe bătrâna pocăită, care astfel îşi agonisea nişte bănuţi pentru susţinerea templului, a bisericii şi-a fraţilor. Sau numai aşa. Că doar nu era să stea degeaba.

Nicanora a rămas cu mine, nu i-a urmat. Ne-am dus pe sub stelele nopţii din azurul strălimpede, pe-o cărare piezişă, până la casa unui ţăran care ne-a adăpostit în camera de oaspeţi. Acolo, sub căldura plocăzii şi lângă surâsul ei adânc izbăvitor, sărutând-o în lacrimi, îndelung, într-o tăcere ca a stelelor, i-am spus despre decizia luată, de-a mă face om ca foţi oamenii...

Nicanora a tras cerga de peste faţa mea să mă vadă bine, m-a privit adânc şi stăruitor în ochi, îndelung şi adânc surâzând în felul ei, m-a mângâiat pe păr, pe ochii care-mi scânteiau, mi-a strâns capul, cu părul şi minţile răvăşite, la pieptul ei (îi auzeam inima cum bate) şi

abia a îngăimat, ca un cântec depărtat, ca o şoptire dulce, de taină, ca un sărut lin, fără sfârşit:

— Tu nu poţi fi decât ceea ce eşti... Şi eu numai aşa cum eşti te... (m-a sărutat încet pe frunte). Pe tine, acesta, şi pe nimeni altul. Şi-apoi, nu te cred. Şi-mi pare bine că nu te cred. A vorbit în tine mânia, frumoasele tale mânii de heruvim căzut. Nu te cred, şi mă bucur că nu te pot crede. Rămâi aşa. Iar eu sunt împăcată aşa. Şi voi sta alături de tine până la capătul lumii, sărmanul meu haiduc, bunul meu drag. Nu-i detest şi nu-i urăsc pe ceilalţi, nici nu-i condamn pentru ceea ce fac – fac exact ceea ce trebuie – dar vreau ca tu să rămâi tu, şi să nu fii ei, alţii, altul decât cel ce eşti. Dar să ştii că erai tare caraghios în pantalonii ăia scurţi – trebuia să-i îmbraci numai atunci când te duceai tu, hai-hui, în excursii, iar aici să-i fi luat pe cei lungi – cum alergai cu mult sârg de la marfa omului la cântar, de la cântar la butoaie, de aici la butoiul cu bioxid, iarăşi la celelalte, şi fuga înapoi la cântărit... Zău, erai caraghios. Dar îmi plăceai...

— De-aceia ochii tăi erau veseli şi aveau în ei lacrimi?

— Nu de-aia, dragul meu, a răspuns ea, trecându-mi a joacă degetele prin păr.

Culesul afinelor se făcea mai *dificultuos.* Trebuia să porneşti după-masa şi să ajungi seara în munte, căci afina cea bună creşte-n zona alpină, dincolo de limitele pădurilor, şi să dormi acolo. Te porneşti apoi dis-de-dimineaţă cu nevastă şi copii cu tot, vâri un fel de piaptăn mare, ca un fel de lopată excavată sub tufă, tragi în sus, afinele se strâng în pieptene, sufli peste ele ca să spulberi frunzele, şi tot aşa, până ce umpli găleata ori bărbinţa (aici se foloseşte mai cu spor bărbinţa), te opreşti la un izvor, laşi să curgă apa prin afine eliberându-le de ultimele frunze sau corpuri străine ce se mai află în ele, vii nişte kilometri buni până la centru cu desagă, cu bărbinţa ori găleată de-a umeri, o predai şefului la cântar, unde ţi se trage din

oficiu unu, două sau mai multe kilograme – după cantitatea prezentată – îţi iei banii, te duci la alimentară, ori la bufet mai degrabă, te tratezi cu ceea ce se cuvine, şi aşa mai departe.

M-am dus numai o singură dată şi, în loc să caut cu pieptenele sub tufele de afine, îmbătat de vastitatea văzduhurilor şi chemat de gestul hieraticelor creste, orfic anesteziat de aerul ozonat şi rarefiat, am rătăcit fără noimă în sus, ademenit parcă de un alt eu al meu astfel regăsit aici în ţările alpine. A fost mai mult o minunată excursie decât o zi de muncă ziua aceea.

„Vulturi treceau prin Dumnezeu deasupra noastră
Alunec în amintire, e-atât de mult de-atunci...
Pe culmile vechi, unde soarele iese din pământ...
Privirile tale erau albastre şi-nalte de tot”,

zice *marele p*oet.

Înalte de tot erau atunci amintirile şi gândurile mele. Iar afinele sunt cel mai preţios dintre toate fructele. (Nemţii nu făceau gemuri din ele, ci le băgau direct în fabrica de medicamente Bayer). Nu în zadar se spune în cărţile din vechime: „Peste cele mai scumpe lucruri ale tale, presară afine”.

Către terminarea sezonului de achiziţii zmeură şi alte fructe de pădure, s-a întâmplat; acolo, la *Piatra Fânlânilor,* minune cu mine, şi n-a fost singura din viaţa mea, căci Dumneeu m-a pus mereu la grele încercări, dar n-a îngăduit să pier, niciodată.

Într-o seară, în timp ce se prelua marfa, iar eu îmi făceam slujba mea, şeful centrului mi-a înmânat lămpaşul pe care-l ţinea în mână ca să-i lumineze, şi care începuse să fileze, şi m-a rugat să mă duc până-n cameră la dânsul să-l umplu cu petrol.

M-am dus. Afară ploua. Oameni cu nemiluita erau îngrămădiţi în holul cantonului, unii dormind, alţii făcând discret altceva, căci era întuneric beznă. Anevoie am păşit printre ei, peste ei, am ajuns la

damigeana cu petrol şi-am dat să torn în lămpaş. Dar în damigeană nu era petrol, ci benzină, iar domnul şef uitase că rugase în după-amiaza aceleiaşi zile pe şofer ca să-i dea nişte benzină.

Flacăra lămpaşului s-a strecurat imperceptibil afară, a luat contact cu buza damigenei, apoi brusc cu benzina dintr-însa, iar damigeana atunci, cu zgomot detunat şi lansând în toată camera flăcări, mi-a explodat chiar în mâinile cu care o ţineam înclinată asupra lămpaşului.

Am zbughit-o afară şi odată cu mine au dat năvală şi grămada de oameni ce se afla, dormind sau făcând altceva, în hol. Noroc că detunătura a făcut să plesnească sticla de la geam şi flăcările să se elibereze cu vuiet afară, ca nişte uriaşe limbi întărâtate. N-a ars nici măcar un fir de păr din capul meu, nici măcar de pe mâna în care explodase damigeana cu benzină.

Am scăpat atunci, întocmai precum tânărul din biblie...

M-am adăpostit, în meditaţie, sub un molid. Flăcările nu conteneau să iasă pe fereastră. Eu, închipuindu-mi că va arde cantonul şi că odată cu el vor arde şi nişte oameni, şi că vinovat de această calamitate nu era altul decât eu, cumpăneam bine crengile molidului şi mă gândeam de care anume să-mi anin gâtul. N-a murit nimeni, iar vinovatul era şeful, care nu-mi spusese să am grijă cum torn din damigeană, cu lămpaşul stins, căci în damigeană nu era petrol ca până atunci, ci benzină. Au ars doar câteva paturi şi haine de-ale dânsului, ponosite, dar şi actele toate, toate borderourile, spre norocul lui, căci n-a mai trebuit să iscălească atâta amar de poziţii false ca să acopere plusurile, ci, cu un proces-verbal de incendiu, s-au aranjat toate bine.

După doi ani a înţărcat bălaia pentru şmecherii din comerţ. Întreprinderile forestiere, înţelegând că Fruct-exportul le ia pâinea de sub nas, au luat ele asupra lor exploatarea fructelor de pădure. Era şi firesc din moment ce ele tăiau pădurile, le replantau şi tot ele îngrijeau de parchete. Ele trebuiau să fie beneficiarele deci.

Cum eu îmi însuşisem la perfecţie întreagă tehnologia de

achiziţionare şi conservare a fructelor de pădure (aveam o experienţă de trei ani în specialitate), inginerul şef de la întreprinderea forestieră a raionului Amadia, fost elev de-al meu, mi-a propus să mă angajeze ca muncitor sezonier, şi anume pulpator, la centrul de achiziţii din Valea-Seacă. Am acceptat.

Mi-am alcătuit un plan de atac. M-am deplasat întâi şi-ntâi la faţa locului, cercetând aproape toate parchetele, ca să pot evalua cam ce cantitate de zmeură poate să-mi intre. Minunate au fost zilele când am rătăcit de unul singur prin parchetele din dreapta şi stângă Ştefăniţii şi de dincolo de ele. Fiinţa mea era în acele zile dăruită de la Dumnezeu cu numai soare şi cântec, azur şi şoptire de ape, freamăt verde şi mireasmă de nupţii în plină lumină.

Nu putea să-mi intre cantităţi apreciabile, deoarece o bună parte din recoltă fusese bine lovită de grindină.

Am alcătuit un deviz despre materialele necesare: butoaie, tuburi de bioxid de sulf, nişte rogojini, precum şi nişte boniere. Munca mea nu era numai de pulpator (pulpatorul este tipul care operează cu tehnica de conservare a fructului), ci şi de dogar şi de bioxider, şi de salahor, dar şi de cantaragiu, deoarece eu preluam marfa, dădeam un bon pe care treceam cantitatea predată de culegător; acesta aduna bonurile în şerpar, iar de două ori pe săptămână, la chenzină şi salariu, se prezenta la Valea-Seacă un casier al Ifetului şi plătea oamenilor pe baza bonurilor emise de mine. A, uitasem să spun, mai eram şi distribuitor de pâine, slănină şi marmeladă, câte un sfert de pâine, una sută grame slănină albă sau una sută grame marmeladă; după gustul şi dorinţa clientului.

Cântăream cu mare grijă marfa oamenilor, nu ca şefii de la Fructexport, asta nu numai că nu ştiam să fac altfel, clar şi de teamă, căci apăruse pe acolo unul Ianula, fost şi acesta elev de-al meu, un fel de tehnician în multe sectoare de activitate, cu ochi de şobolan şi zâmbet mieros – faţa lui atunci când zâmbea arăta ca unul din ăia cu moţ lăsat la margine de drum – şi care se exprimase faţă de un prieten de-al său,

la un pahar de băutură, care a venit şi m-a pus în gardă, „Am auzit că se află aici un domn profesor, o pasăre bună de vânat”.

După ce preluam marfa şi eliberam bonurile – el şedea acolo lângă mine, arătându-mi mare afecţiune şi mult respect – treceam într-un fel de debara, şi, de-acolo pe fereastră, distribuiam oamenilor merticurile de pâine şi slană ori marmeladă. Pâinea de un kilogram o tăiam în patru părţi, cât mai egale (mă specializasem în această artă în puşcărie, după cum bine ştii), kilogramul de slănină îl împărţeam în exact zece bucăţele a una sută de grame fiecare, la fel lada de marmetadă de cinci kilograme, astfel încât nu-mi rezulta niciun fel de plus, adică de beneficiu, gheşeft, profit sau cotă-parte cum se mai spune.

Elevul meu, acum tehnician dibaci în multe direcţii-, din prea mare dragoste, nu se dezlipea de lângă mine. Mai aducea cu dânsul şi câte o sticlă de monopol.

— Vai, dom’ profesor, când mi-aduc aminte ce ore frumoase făceam cu dumneavoastră! Ce păcat. Atâta vă iubeam, toţi, şi cu cât drag aşteptam să intraţi în clasă. Nu ştiţi cât mă bucur că vă reîntâlnesc. Vă pot ajuta cu ceva? Îmi daţi voie să aprind o ţigară? Şi-acum încerc – după atiţâa ani – jena pe care o simţeam când ne eraţi profesor. Să trăiţi! Daţi-mi voie să-nchin un pahar cu dumneavoastră.

Într-o seară s-a oferit să facă el oficiul de distribuitor al pâinii, slanei şi marmeladei. „Pâinea şi slănina şi marmelada, dom’ profesor, nu se dau la bucată, aşa cum faceţi dumneavoastră. Ele se dau la cântar. Lăsaţi-mă pe mine să-i servesc eu astă seară şi-o să vedeţi că vor fi mai mulţumiţi.

L-am lăsat. Cu uimitoare dexteritate – era tehnician şi-n această meserie – glumind în tot timpul cu oamenii, mai sârguincios cu femeile – arunca bucata de pâine peste cântar, cu putere, ca să primească cântarul un şfung, îi mai aplica discret şi rapid un nou şfung odată cu aruncarea bucăţii, adăuga una, două, chiar trei bucăţele, anafuri sau chiar firimituri, ca să lase impresia că dădea

oamenilor cantitatea ce li se cuvenea până la miligram, tot astfel proceda şi la cântăritul slăninii şi-al marmeladei – aici folosind şi multă hârtie de ambalaj – încât, după terminarea oficiului acela, făcând noi casa, am constatat – şi nu era de mirare – că s-a realizat un beneficiu de trei sute de lei şi ceva. „Vedeţi? Aşa se distribuie piinea şi celelalte, dom' profesor. Numai la cântar".

I-am băgat, cu politeţe, ca să nu-l jignesc, banii în buzunar. „Nuuu, nuuu, s-a ferit el, sunt ai dumneavoastră". „Nu, că sunt ai tăi, căci tu i-ai realizat", zic eu. Până la urmă, cu mare greutate şi cu mari stăruinţe din partea mea i-a lăsat acolo unde i-i pusesem.

În seara următoare, m-a lăsat singur. A stat la cârciumă. Îndemnat de duhul cel bun, de îngerul meu păzitor, în loc să împărţesc plinea şi adausurile de slănină şi marmeladă la cântar, aşa cum mă învăţase priceputul şi afectuosul meu elev, eu am dat tot la bucată pâinea şi tot la bucăţi dinainte cântărite exact, celelalte. Când am dat ultimului culegător partea de alimente ce i se cuvenea, cineva, fără să bată-n uşă, se înfăţişează-n debara în chip de spectru ivit dintr-o hazna. Avea aerul unui ins plin de autoritate, ca de altceva. În orice caz, se vedea lămurii, era omul care nu făcuse absolut nimic în viaţa sa, dar acuma dispunea de puteri; în pardesiul larg şi lung, ca de căpătate, aroganţa lui lua forme jalnice, iar bestialitatea, leneşă, placidă, în care se desfăta eul său, puţea îngrozitor. Îmi venea să-l iau în pumni şi să-l calc sub călcâie. Era inabordabil. Vorbea de foarte sus şi cu mâinile-n buzunarele mari cât nişte pungi. Fără niciun cuvânt, s-a dus direct la cutia de carton în care ţineam banii şi-a-nceput să numere. Zice:

— Câtă pâne ai primit?

— Două sute de bucăţi a un kilogram, răspund cu o scrâşnire din dinţi pe care am înghiţit-o în loc să i-o articulez în grumaz.

— Câtă slănină?

— Douăzeci de kilograme.

— Câtă marmeladă?

— Patru lăzi a câte cinci kilograme lada. Şi te rog – era să adaug,

otreapă – lasă-mă să număr eu banii, căci eu răspund de ei. Uite, aici sunt banii pe cele două sute de kilograme de pâine. Număr mai departe: Aici sunt banii pe cele douăzeci de kilograme de slănină. Număr mai departe: Iar aici sunt banii pentru cele patru lăzi de marmeladă. Îmi pare rău, dar n-a rămas nimic în plus. Deci n-am cu ce să te cinstesc, şi te poftesc să ieşi imediat afară. Mi-e somn şi mi-e silă. Nu cumva nu vrei să ieşi? Mă obligi să te bat până ce te... pe tine.

Nu ştiu cum dracu' anume m-am uitat la el când i-am spus ultimele cuvinte, că individul plin de autoritate ca de altceva, şi-a vârât mâinile-n buzunarele mari cât nişte pungi şi-a părăsit debaraua cu linişte solemnă, îndepărtându-se de oameni cu capul foarte sus, în sferele abstracte ale gândirii.

— Ce faceţi, dom' profesor, bem ceva? apare şi mă întreabă, zâmbind afabil de scabros, tehnicianul. Eu am adus nişte spirt din ăla ultrarafinat, îl adăugim cu nişte apă, dumneavoastră daţi numai nişte suc de afine ca să facem afinată. Ştiţi ce bună e?

— Afinele le-am pus pe toate în butoaie.

— Nu-i nimica. Scoateţi de-acolo câteva, n-o fi foc.

— Am aruncat bioxid de sulf peste ele şi mi-e să nu-ţi facă rău la rânză. Bioxidul ăsta de sulf e otravă foarte puternică şi... o să te am pe conştiinţă. Dau mai bine eu astă seară un rom. Păstrează spirtul pentru altă împrejurare.

Mă complăceam la modul pervers în a-i primi şi cultiva amiciţia acestui gunoi omenesc. Ştiam că nu mă poate prinde şi doream să aflu până unde-şi va împinge ticăloşia.

În ziua următoare a venit la centru casierul Ifetului ca să plătească oamenilor. El, Ianula, a stat mereu cu credinţă, lângă mine, fumând şi spunând glume.

După ce casierul a terminat, scot şi eu un bon din buzunar, îl întind casierului şi-l rog să facă bine să-mi dea banii pe el. Era bonul unui sărman om care venise cu întreagă familia de la distanţă mare aici, la cules de zmeură. Văzând însă omul că parchetele erau sărace-n fructe,

deoarece le bătuse grindina, s-a mutat în alte meleaguri cu parchete mai mănoase, ca acelea de la Piatra Fântânilor de pildă, rugându-mă să-i scot eu banii şi să i-i trimit prin poştă acasă, lucru pe care l-am făcut, iar casierul nu s-a opus.

Era sâmbătă. Mi-am luat şi eu chenzina. Am asigurat paza butoaielor şi-am plecat cu autobuzul acasă, la Nicanora. Cum m-am dat jos din autobuz, la autogara din Bansca, inspirat iarăşi de demonul cel bun, m-am dus direct la poştă şi-am expediat suma de două sute şi ceva de lei omului acela care mă rugase să-i fac acest serviciu. Păstrasem asupra mea recipisa.

Luni dimineaţa, urc pe autobuz să mă întorc la locul meu de muncă. În Amaradia m-am oprit pentru scurt timp, căci aveam nişte probleme de rezolvat la sediul întreprinderii. N-apuc bine să intru-n incinta întreprinderii, căci, de îndată ce am păşit pe coridor, doi tipi în uniformă s-au şi postat înaintea mea, poruncindu-mi scurt şi îndesat:

— Faţa la perete!

— Dar pentru ce? replic inutil şi ridicol eu.

— Faţa la perete, n-auzi? apasă ei şi mai îndesat vorba.

Pe lângă mine şi pe lângă ei simt cum trece triumfător, zâmbindu-şi sieşi şi pereţilor, a căpăţână goală şi spoită pe dinăuntru cu rahat aburind încă de mulţumire de sine, silueta de jigodie, păşind răscrăcănat, cu burdu-hanul prosper, a elevului meu păzitor, Ianula. A cârmit dispreţuitor spre mine mutra-i de târfă, ca şi spre cei doi, cărora parcă vroia să le spună: „Aşa e că l-am prins?”, şi a dispărut în birouri.

Am fost condus la sediul miliţiei din Amaradia, flancat cu mare străşnicie şi vigilenţă de către cei doi uniformi. Mă pomenesc împins într-o cameră nu prea mare, fără fereastră – cameră de anchete, şi de tortură, dacă vreţi – iar un tip burduhănos, tuciuriu şi tare sprâncenat, cu ochii mari, negri, inegali în pupile, stând desfăşurat peste scaun, m-a luat în primire cu înjurăturile ele rigoare:

— ... tu-ţi biserica ta de bandit, credeai că ne scapi, hai?

— Te rog, domnule gunoi, să nu mă-njuri, replic eu cu inconştienţă.

— Cee? mă-njuri pe mine?

— Tu mă-njuri pe mine şi nu eu pe...

— Aşaaa? No, las că-ţi arăt eu imediat, grijania mă-tii...

— A scroafei care te-a scremut, scrâşnesc eu fără să-mi pot stăpânii indignarea.

Şi-atunci el ridică scaunul de sub cur, cu mare pornire, şi se repede asupra mea.

În aceeaşi clipă însă, am ridicat şi eu un alt scaun, care stătea la stânga mea, privind la el crâncen, ca un luptător care faţă-n faţă cu moartea, transformă frica într-o sfruntare a morţii, teribilă, cu urlet mare.

M-am simţit prins de mâini şi imobilizat de către cei doi care m-au condus în faţa domnului căpitan Crăpnic, şeful economicului. Părul de pe la locurile ascunse îi ajungea cred până la genunchi, stropşiţi cu tot felul de zoiuri, căci cel de pe mâini întrecea pe al unei gorile. Eram ţinut de braţe. El mi-a vârât doi pumni icnind, în plex. Presimţind că mă va lovi acolo, am întărit puternic muşchii, la timp. Dar, negândind nimic, orbit de revoltă şi greaţă, nu am rămas inofensiv, ci am vârât aşa ţinut de braţe de către ceilalţi doi, de către trei ori vârful bocancului de la dreptul, direct în vânjoasele-i genitoare.

— Tu măăă?! Dai în mine, tu, măă?!

Eu: Buf, încă una, tot acolo.

A năvălit cu pumnii asupra mea, dar n-a apucat să-mi articuleze decât vreo doi, căci apare în uşă unul în kaki, cu albastru ceresc pe epoleţi. Zice:

— Ce se-ntâmplă aici?

— Domnule, intru eu pe fir imediat, m-au adus aici de pe stradă, ca să mă înjure şi să mă lovească. Da. Pentru că dacă m-ar fi adus pentru altceva, atunci, în loc să mă lovească şi să mă înjure, m-ar fi întrebat despre ceva, vreo chestiune care sper că v-ar interesa.

— Noi înainte batem şi înjurăm şi după aceia intentăm, îmi dă

răspuns locotenentul în kaki, cu, albastru feresc pe epoleţi. Despre ce este vorba, căpitane? Ia s-auzim.

Căpitanul de la economic îşi reia locul pe scaunul de la birou şi mă întreabă cu buzele aproape închise:

— Cine a verificat tuburile de bioxid de sulf?

— De unde vrei să ştiu eu?

— No, poftim! Vedeţi cum răspunde?

— Adresaţi-vă şefului de la depozit şi nu mie cu întrebarea. El are în grijă tuburile, completez eu.

— Da' cine. Biserica mă-tii, le-a folosit?

— Poate că mă-ta, atunci când te-a hăfbălit. Şi dacă mai vomiţi peste amintirea mamei mele, porc de târfă şi de cretin, nu voi mai răspunde la nicio întrebare.

— Şireturile jos de pe bocanci, adă buletinul încoace, şi la beci cu el. Peste câteva ceasuri de gândire vei vorbi altfel.

Gealaţii care m-au condus până aici s-au aplecat cu repeziciune şi mi-au tras şireturile de la bocanci. Buletinul însă l-am tras eu însumi, încet, din buzunarul dinlăuntru al hainei, iar el, ca şi toţi ceilalţi, au rămas cam în cumpănă când l-au zărit. Apoi s-au arătat cu uimire, căscând ochii mari. Coperţile buletinului meu de identitate erau roşii, întocmai ca la carnetele de membru... La gândul că eu aş fi membru, având asupra mea misii de taină, i-au trecut nişte răcori. „Aida, am făcut-o, 'tu-i mama mă-sii", îl auzeam zicându-şi în gând. Tu încă, dragul meu Pavel, ştii că, la condamnare, mi-am pierdut cetăţenia romeică. Retragerea ei a fost ca o pedeapsă în plus. Pe atunci, cetăţenia romeică se obţinea foarte greu şi se pierdea la proxima şi cea mai mică infracţiune. Astăzi, ea se obţine în douăzeci şi patru de ore, chiar şi mai repede, în însăşi clipa când ai înregistrat cererea, dar nu se mai pierde în vecii vecilor. Îi rămân recunoscător acelui preşedinte de tribunal, căci prin acel plus de pedeapsă – şi a făcut-o lucid, cu intenţia şi gândul bun de a-mi oferi e posibilitate de scăpare, şi mi-a şi oferit-o – eu am scăpat nu numai de ticăloşia acestora şi-a altora, dar

chiar şi de la moarte. A fost mâna îngerului meu păzitor. La ieşirea din temniţă mi s-a eliberat, aşadar, buletin de apatrid, care buletin, după multe avataruri şi graţie bunăvoinţei ambasadei suiziene, care gira interesele cetăţenilor sifoni aflători în Romeia, şi care mi-a eliberat toate actele necesare – sifonii neavând încă reprezentanţi la Bucureşti – l-am transformat în buletin de cetăţean străin. Şi un astfel de buletin avea coperţile roşii ca alea de membri în ecleză, şi mai avea şi putere S-au speriat:

— Dă-l încoace, zice el.

— No, răspund eu. Pe acest buletin tu nu ai dreptul de-a pune mâna. A, pe şireturile de la pantafi şi pe altceva, da, dar pe buletinul acesta, *nu.*

— Păi, de ce nu spui, tovarăşe?

— Las' că-ţi spun eu mai târziu. Nu te speria, nu este carnet de membru ci, şi-acum te vei speria ceva mai mult: este buletin de *cetăţean străin.* Uită-te bine la el, că după aceea îţi spun eu ce urmează. Şi-acum, vă rog să-mi spuneţi pentru ce m-aţi adus aici, căci despre înjurături şi loviturile în plex şi peste cap vom sta de vorbă mâine... Ascult.

— Nu ştiţi cine a verificat tuburile de bioxid de la depozit?

— N-am de unde să ştiu. Eu am fost angajat ca muncitor sezonier, ca pulpator.

— Dar ai folosit acolo bioxidul.

— Sigur că l-am folosit.

— Şi înainte de a le folosi, nu le-aţi verificat?

— Nu am această calitate.

— Dar cele folosite erau verificate?

— Da, din moment ce au funcţionat bine.

— Şi nu ştiţi cine le-a verificat?

— Nici calitatea aceasta nu o am. Întrebaţi pe magazioner sau pe şeful depozitului, cum se va fi numind... Măcar atâta lucru ar trebui să ştiţi, nu numai să-înjuraţi şi să loviţi, că de materialele întreprinderii

răspunde cel care le are în primire, magazionerul, şi nu un muncitor ocazional, sezonier.

De fapt ce se întâmplase: magazionerul şi cu un prieten de-al lui, tehnician de meserie, vrând să bea ceva şi neavând bani, s-au gândit să-i procure imediat. Şi i-au procurat. Magazionerul avea în depozit vreo sută şi ceva de tuburi de bioxid de sulf. Acestea trebuiau verificate înainte de începerea sezonului de culegere a fructelor. Au făcut aşa, doar un script, din care reieşea cum că tehnicianul făcuse la timp verificarea tuturor tuburilor. Cum de fiecare tub se percepea o taxă, cei doi prieteni au făcut pe loc rost de banii necesari unei bune petreceri. Dar verificarea nu se făcuse decât pe hârtie ca, doamne, atâtea şi-atâtea alte treburi mult mai grave şi mai costisitoare, pe scară uriaşă.

Cineva i-a mirosit şi i-a denunţat. „Ăla trebuie să fie, şi-au zis imediat, banditul ăla cu zmeura de la Valea-Seacă. El umblă cu tuburile şi el a făcut escrocheria. Elevul meu, Ianula, a confirmat bănuielile, adăugând: Am observat eu că nu-i funcţionau bine... că se cam chinuia cu ele. N-a făcut nicio verificare, s-a înţeles cu magazionerul şi-au împărţit banii furaţi din avutul statului. V-am spus eu".

Putea să fie altfel? Nu. Silogismul era perfect: tuburile de bioxid nu erau verificate; ăsta a umblat cu tuburile; ăsta n-a verificat tuburile. Banii pentru verificare însă, au fost încasaţi; el a folosit două tuburi, deci el a luat banii. L-am prins.

Treaba cu verificarea tuburilor, mincinoasă, cumva s-a lămurit. Dar mă mai avea la mână şeful cu încă o potlogărie. Mă întreabă, de data aceasta absolut sigur că m-a prins şi că nu am nicio scăpare, revărsându-se relaxat peste spetează:

— Dar banii aceia... Unde sunt? Aşa e că... i-ai... şi face un gest manglitor cu mâna, zâmbind şmechereşte.

— Nu i-am... răspund, imitându-i gestul de manglitor.

— Şi unde sunt, dacă nu-i mai ai?

— Aici, la mine.

— Aha! N-ai avut când să-i...

— Ba am avut când să-i... Şi-i arăt recipisa de trimiterea banilor, vârându-i-e aproape sub nasul borcănos, – din ale cărui furnale a început să arunce afară cu ropot cumplit, într-un fel de batistă-prosop, cantităţi enorme de puroioase mucozităţi fetide – salvatoarea hârtiuţă ştampilată, de la poştă. El, dă să pună mâna pe ea:

— Noo, nu pune mâna pe ea, îi retrag eu recipisa de sub ochi şi întorcându-mă către cel îmbrăcat în kaki, i-o arăt lui spunându-i: – Dumneavoastră (ca să-i flatez vanitatea) v-o dau în mână, dar lui, nu. El este în stare – sunt sigur – s-o rupă şi-apoi să mă acuze că mi-am însuşit banii altcuiva şi să mă bage la închisoare pentru găinării pe care, dacă dânsul în locul meu le-ar face cu siguranţă şi firesc, crede că oricare altul le-ar face la fel.

— Mda, zice cu importanţă cel în kaki cu azur pe epoleţi, în chestiunea tuburilor de bioxid şi-a banilor ăia ne am lămurit, deşi ar trebui să te pedepsim pentru că ai iscălit în fals statele de plată atunci când i-ai ridicat... (Pedeapsa pentru aşa ceva, chiar dacă nu ar fi fost deloc legală, ar fi fost, în schimb, prea mică, ori ei îmi căutau pricină pentru ceva mai mult.)

— Greşeala aceea – deşi nu e o greşeală –, dacă să zicem că ar fi, vina ar purta-o atunci în exclusivitate casierul, căci el este angajatul întreprinderii, funcţionar al statului, şi el este dator să cunoască legile în această privinţă.

— Bine, bine încheie el.

— Pot să plec? completez eu.

— Nuu, drăguţule, acum de-abia intrăm în subiecte mai serioase.

— Vă stau la dispoziţie, numai că statul, pe care-l slujiţi cu atâta sârg, va pierde astăzi câteva butoaie bune de zmeură, adică nişte mărci germane sau dolari de care are uriaşă nevoie, din cauză că nu va avea cine să preia zmeura.

— Nu te fută grija, mi-a retezat-o el. Ia spune-ne, ce-aţi discutat cu

preotul Bondare, când ai fost la el acasă?

— Exact ceea ce dumneavoastră ştiţi perfect de bine, chiar de la sfinţia sa. Nimic mai mult. Şi-apoi, oricât de ticălos ar fi cel care te invită acasă la el, nicio lege de pe lumea aceasta nu mă obligă să devin din invitat, delator.

— Eşti cam fudul. N-ai învăţat nimic din cei şapte, opt ani cât ai stat la răcoare.

— Ba, din contră, replic eu.

— Avem noi mijloace să te dăm pe brazdă până la urmă... Dar, ia spune, ce ţi-a propus mecanicul-auto acela, Păpuşan, fostul tău elev, când v-aţi întâlnit şi-aţi stat într-o seară în bufetul de la Rodana-Veche?

— Aaa! Ştiţi dumeneavoastră foarte bine, ca şi-n cazul cu sfinţia sa, părintele Bondare, dar ca să ne amuzăm numai, daţi-mi voie să reconstitui: era nătărău, idiot şi neîndemnatec, omul vostru. M-am distrat. Îmi spunea, în secret mare, la ureche, cu privirea plafonând în vag, ca un imbecil, cum într-o mină părăsită din munţii Rodanei s-ar afla ascunşi nişte partizani. El a stat de vorbă cu dânşii... N-aş fi dispus să mă pună în legătură cu ei? Zicea, cum că şi-ar fi fost exprimat dânşii, partizanii aceia misterioşi, dorinţa de mă cunoaşte. C-ar avea mare trebuinţă de mine. L-am tot lăsat să bâlbâie până ce, plictisindu-mă de moarte, m-am ridicat – după ce am plătit – şi-am dispărut dinainte-i, fără a-i da nici măcar bună seara. Căutaţi oameni ceva mai isteţi. Faceţi azurul de pe epoleţi de ruşine. Vă faceţi de minune... Pot să plec? E nevoie de mine la centru şi am şi la telefoane o convorbire foarte urgentă, care v-ar interesa în mod deosebit, mai ales pe domnul căpitan, licenţiat în pumni şi sudalme.

S-au uitat meditativ unul a celălalt, s-au înţeles din priviri şi mi-au spus ca pot să plec, adăugând că voi mai trece pe la ei.

Am ieşit şi m-am îndreptat direct spre telefoane, care erau departe de sediul miliţiei. Căpitanul a venit după mine: Acolo, la telefoane, am cerut telefonistei să cheme un număr, fictiv, bine-nțeles.

— Ce locuinţă? întreabă telefonista, care mă cunoştea bine şi mă simpatiza, având o mare admiraţie şi iubire pentru Nicanora. Despre Nicanora se vorbeşte în regiunea întreagă ca despre un personaj de legendă şi de basm.

— Ambasada Suizei, răspund eu cu un zâmbet care voia să spună că ne-am înţeles gândurile, aşa cum s-au înţeles şi ei acolo, în birou la miliţie.

Umblă ea cu stecherele prin găurile aparatului şi-mi că o legătură. Intru în cabină, lăsând uşa întredeschisă. Angajez acolo o convorbire, când în limba frâncă, când în cea sifonă, când în romeică, atunci când era cazul, spre înfricoşarea domnului căpitan, care a dat buzna peste telefonistă: „Întrerupe! Întrerupe!"

Am aşezat aparatul în furcă. Am ieşit din cabină, dar, când să părăsesc incinta, căpitanul a venit la mine, mai că nu s-a aşezat în patru labe, s-a înduplecat totuşi din şira-i zdravănă şi cârmind capul lui brun şi oacheş în sus, către mine, a purces a se gudura, schelălăind aidoma unui dulău miţos şi lovit de jigodie: „— Domnule, sunteţi om cu carte, om învăţat, domnule profesor, nu mă nenorociţi, am copii, retrageţi-vă reclamaţia..."

Din convorbirea mea cu nimeni, reieşea cum că un anume individ m-a dus cu forţa, în pumni şi picioare la miliţie, fără niciun motiv, unde m-a maltratat la modul bestial (s-o recunoaştem că n-a fost chiar aşa, dar putea fi foarte bine) şi m-a înjurat, şi că rog a se interveni la ministerul de interne romeu, la guvern, ca să fie pedepsit acel animal-brută... exemplar.

L-am lăsat să schelălăie după mine, cu coada între picioare şi căpăţâna cârmuită-n sus a rugăciune, şi i-am dat pace. Dar nu şi el mie, căci peste două luni, tot umblând după mine, hotărât să mă-nhaţe în vreun fel, m-a şi înhăţat şi era cât pe aici să mă vâre-n puşcărie pentru o găinărie ordinară, scornită de el şi ajutat de alţii ca el.

Lucram la depozitul Fruct-export, la săpatul unei fântâni, împreună

cu echipa lui Tangari, ţiganul din Amara. Un achizitor de mare vază, priceput om de afaceri, fiind el prieten cu toată ştăbimea, om frumos, roşu şi gras la faţă şi mereu galeş zâmbitor către semenii săi şi care îmi purta un real respect de când fusesem profesor fetei sale, dar şi din respect şi compătimire faţă de Nicanora (nu era cazul, după părerea ei), a vorbit cu şeful trustului, Dosifei, acela a fost de acord, rugându-i să mă lase pe mine să merg cu dânsul. „Domnule profesor, mi s-a adresat et cu vădită bunăvoinţă, mie nu-mi convine să vă văd expus aici în postura aceasta. Mi-e ruşine. Aţi fost profesorul copilei mele, şi-ai altor copii care v-au iubit şi vorbesc şi-acum cu dragoste şi admiraţie și nostalgie de uumneavoastră. Haideţi cu mine... Şi vă fac eu salar egal cu cel care-l câştigaţi aici. Îmi ţineţi de urât, asta o să faceţi".

Şi într-adevăr, nu făceam altceva decât să-i ţin de urât, povestindu-i vrute şi nevrute. Tipul manifesta un susţinut şi sincer interes faţă de tot ceea ce ţinea de cultură, îndeosebi de istorie.

Iar eu la vremea aceea ştiam multă istorie, pe care astăzi, din cauza istoriei, am uitat-o cu desăvârşire, căci această nobilă disciplină şi-a pierdut celelalte dimensiuni, trecutul şi viitorul, rămânând doar cu una singură: prezentul.

Surezan acela, aşa se numea, lucra de pe poziţii forte şi acţiona pe teritorii vaste cu achiziţiile.

Era sezonul achiziţionării de prune, faimoasele prune de Bansca, din care se extrăgea şi mai faimoasa ţuică de Bansca, cea care, dacă o bei, şi dacă este veritabilă, poate fi, vorba aceea, microbul, bacilul, agentul patogen cât rădaşca de mare, ea tot il nimiceşte. Printre comunele ce se aflau sub aripa sa acaparatoare exista şi una mizeră, cu toate că înainte vreme era una dintre cele mai bogate şi mai prospere din întreaga regiune, dar atunci era locuită de saşi, iar acuma de nişte oameni care până atunci nu făcuseră nimic altceva decât să umble cu traista-n băţ de pe-un făgaş pe altul. Comuna era devălmăşită. Normal, devreme ce era populată de colonişti. Nimeni nu mai îngrijea

de nimica. Oamenii tândăleau încoace şi-colo, mai dădeau zilnic pe la circumscripţia medicală, unde stăteau pe capul doctorului cerându-i fel de fel de boabe pentru fel de fel de boli şi de căşunături, mai mult stăteau la bufet şi, ca să poată bea la bufet, furau din puţinele prune câte se făcuseră pe nişte bieţi pomi neîngrijiţi, şi din câte rămăseseră nefurate, le aduceau la vânzare şi astfel îşi petreceau zilele. Iarna smulgeau blănurile de lemn cu care era pardosită zdravăn casa omului dinainte şi aşa se încălzeau. Către primăvară, când gardul şi podelele se terminau, se apucau de uşi şi de ferestre, punându-le şi pe acestea pe ei.

Pe Surezan nu-l interesa deloc marfa ce putea să-i intre din această comună bicisnică. Dar pentru că şi aici erau nişte prune şi că, din motive politice măcar, trebuiau achiziţionate, mi-a dat cinci mii de lei, un cântar în curtea unei văduve şi m-a lăsat să cumpăr bruma de prune ce se afla cumpărabilă.

Nu intra mai mult de zece kilograme pe zi. Pe el nu-l interesau însă decât vagoanele şi nu kilogramele la zi. Făceam cântărirea cu mare atenţie şi migală, ca să nu fie nemulţumiri. Plăteam la centimă. Într-o zi, o mutră de lichea s-a apropriat de mine în taină, cu aerul că-mi face un serviciu, cu gândul că o să-i pice vreun şperţ ca să aibă cu ce merge la bufet, şi mi-a şoptit: „Domnule, acela şi acela nu au grădină cu pruni. Ei le fură de pe pomii colectivei".

Mi-am zis că nu am nicio calitate să mă intereseze de unde şi de neunde procură oamenii prunele. Aceasta era treaba şefului de post şi nu a mea, iar cel care mi-a şoptit mie la ureche cu siguranţă că-i şoptise şi şefului, din moment ce era de meserie şoptitor. Iar ca să-i legitimez eu pe devălmaşi, nici pe departe n-aveam dreptul, eu, un bandit şi-un duşman al poporului cum eram considerat de către oamenii aşezaţi.

Seara însă, s-a prezentat la casa văduvei unde îmi aveam şi eu prăvălia mea mizerabilă, şeful de post, care, după ce a stat câtva timp cu ea – fiinţă extrem de sensibilă, care se îmbujora şi plângea din

senin, şi-n a cărei cameră era foarte frig –, a trecut în camera mea şi mi-a cerut să-i prezint borderourile cu preluarea mărfii.

Oamenii care aduceau marfă furată mi-o predau pe alte nume. Mi s-a atras atenţia asupra acestui fapt de către şoptitor dar eu, considerând, aşa cum am mai spus, că nu aveam calitatea să-i legitimez, am trecut pe bună dreptate cu vederea acea neregulă. Erau trei inşi care predaseră marfă pe nume false, şi pe care şeful de post îi cunoştea foarte bine, dacă nu-i pusese chiar dânsul s-o facă, ca să mă poată prinde pe mine-n culpă. A ridicat borderourile. A doua zi, mergând acasă, am cerut de la Doru Dosifei cinci sute de lei împrumut, ca să pot face un drum până la Bucureşti, să cer un sfat de la bunii mei profesori în legătură cu situaţia mea şi să mă consult şi cu ambasada Sifoniei, dacă este de acord cu o eventuală repatriere a mea.

Dosifei mi-a dat banii ceruţi, aşa cum îmi mai dăduse şi-n alte dăţi, dar, după două ceasuri, aflând el că voi fi arestat, a venit val-vârtej la mine şi m-a rugat să i-i restitui. I-am restituit, fireşte, cu amărăciune şi durere pentru gestul lui. Nu s-a îndepărtat nicio sută de metri de casa unde locuiam – a socrilor – căci s-a şi înfăţişai unul care m-a poftit la miliţie. Nicanora, cu a doua sarcină, în luna a cincea, m-a urmat la o mică distanţă. Acolo, la miliţie, fără să-mi spună nimic, nici pentru ce m-au adus, nici pentru cât timp, m-au aruncat într-o celulă unde mai era un ţigan care furase nişte gâşte de pe un rât. Nu era pentru prima dată când fura, dar acuma în sfârşit, au dat de el. La început, m-a distrat prezenţa mea aici în celulă, crezând că-mi vor da drumul curând. Când însă s-a făcut de ora cinci şi mi s-a întins gamela cu nişte lături calde într-însa, mi-am dat seama că situaţia-i serioasă; mi-am amintit de cei aproape opt ani de gamelă şi mi-a venit sa plâng, sigur fiind că Nicanora, însărcinată în luna a cincea, a stat cât a stat în curtea miliţiei şi, mai târziu, alungată de-acolo, acum dădea ocoluri clădirii, sau se plimba prin faţa ei, şi se va plimba până la cântatul cocoşilor, aşa cum cu câţiva ani în urmă dădea târcoale zidurilor de la închisorile unde bănuia că m-aş îi aflat, ori făcea plimbări prelungite,

până noaptea târziu, în faţa porţilor ei, în speranţa că se vor îndura de ea paznicii şi-i vor da ştiri despre mine sau că mă vor arăta cumva vederii ei.

Nu ştiu dacă a dormit vreun ceas, căci dis-de-dimi-neaţă se afla tot acolo, în faţa porţii miliţiei. Pe la zece m-au scos şi pe mine pe porţi, dar nu ca să mă duc acasă, ci ca să mă ducă ei, sub escortă, la procuratura din Măclean, să decidă procurorul de-acolo asupra mea, întrucât infracţiunea a fost comisă pe raza raionului Măclean. Nicanora, după mine, până la gară, după mine de la gară mai departe, s-a instalat în curtea procuraturii din Măclean; alungată de-acolo, de alţi paznici, nu s-a lăsat speriată, ci a kilometrat, dincolo de gardul curţii procuraturii, până târziu după-amiază când, în fine, spre supărarea celor care aşteptau să mă vadă la zdup, ieşeam clin incinta instituţiei juridice şi întâlneam – ca atunci când am părăsit puşcăria, – în faţa mea, pe Nicanora. Întocmai ca şi-atunci mi-a surâs cu faţa înlăcrimată de bucurie şi iubire.

Ce se întâmplase? Procurorul de la Măclean, om bătrân şi înţelept, pe nume Hosu, care cunoştea nu numai legile ţării şi pe cele internaţionale, dar şi urmările nerespectării lor, a spus celor ce mă aduceau la dânsul că el, pentru o nimica toată – vreo sută şi ceva de lei, preţul a vreo douăzeci de kilograme de prune furate din perimetrul gospodăriei agricole colective de către colectivişlii pe care eu nu-i puteam opri să nu fure, o nimica toată, nici măcar fondată din punct de vedere legal, – nu poate dresa acte de condamnare, cu atât mai mult cu cât inculpatul este cetăţean străin, şi dacă cumva ambasada va cere lămuriri, nu ei, cei de la miliţie, vor răspunde, cu atât mai puţin statul român, ci el, procurorul Hosu, bătrânul slujbaş, care-şi făcuse serviciul acesta ingrat o viaţă întreagă după tipicurile crăieşti ale Habsburgilor. „Va trebui să cer aprobarea procuraturii generale", le-a răspuns bătrânul, înţeleptul şi curajosul – căci curaj se chema a respecta legea atunci şi aici – procuror Hosu. Şi procuratura generală a înjurat straşnic şi-a dat ordin „să-l lase pe om în pace. Ce?

v-aţi pierdut cu totul minţile, nătărăilor şi cretinilor. Vreţi să creăm conflict diplomatic pentru găinăriile voastre?"

Ne-am prins de mână, ca-ntr-un film pe care-l văzusem demult, aşa cum se prindeau acolo cei doi protagonişti, Katy şi Heatclif – filmul se chema *La răscruce de vânturi* – şi-am zburat spre gară, în neştire, fluturându-ne bucuria, sufletul tot, în vântul care venea pe Samusa în jos dinspre munţii cei de demult ai Rodanei.

Pe mirişti de la gara Măclean pe Samusa, i-am cuprins amândouă mâinile într-ale mele şi, privind adânc şi cu adâncă tăcere în ochii ei, i-am zis: „Iartă-mă, Nicanora, pentru toate necazurile câte ţi le-am făcut şi stăruiesc încă în a ţi le face. Mă simt vinovat faţă de tine, şi numai faţă de tine. Mă vei putea ierta? Ţi-am ieşit în cale ca să te chinuiesc şi să te supun la umilinţe şi jigniri, din partea cui, Dumnezeule?! Merit iertarea ta?"

Drept răspuns, Nicanora m-a acoperit cu surâsu ei celest înlăcrimat, şi-a încleştat braţele de grumajii mei şi şi-a lipit obrazul fierbinte de faţa mea dură, ţepoasă la acea oră. Am înţeles tot. Am exclamat cu privirea spre cerul înserării: „Dumnezeule, cum să-ţi mulţumesc pentru că mi-ai dăruit-o?! Pentru că mi-ai scos în cale pe această, nu ştiu dacă meritată de mine, însoţitoare a mea în viaţă?"

Ea a dat din cap cum că ştie şi că este pregătită de orice. Ba mai mult: că ştie şi *pentru de ce anume* este pregătită şi decisă să îndure orice încercare, oricât de mare.

— Nu ţi se pare, reiau eu cu un aer filosofic, că am mai trăit cândva, cine ştie unde şi când, şi că ne-am iubit atât de mult încât a trebuit ca să renaştem şi să continuăm acea iubire, spre lauda lumii şi atenuarea blestemului? Uite, pe această piatră am mai stat cu cine ştie câte mii de ani în urmă, acest freamăt al serii l-am mai ascultat, cu aceeaşi înfiorare, familiaritatea elementelor din jur şi până departe am mai resimţit-o, altminteri n-am resimţi-o atât de dureros în clipele acestea; dulceaţa acestui sărut am mai cunoscut-o. Şi-o să mai stăm pe-această piatră, o să mai rătăcim pe aceste mirişti arse, o să mai cunoaştem

înfiorarea serii şi-a sărutului, o să ne mai întâlnim... cine ştie peste câte veacuri ori milenii, ere, ori galaxii. De aceea nu-ţi pasă de nimic şi înduri totul cu o linişte mai presus decât viaţa, cuprinsul şi durata ei. De aceea sfidezi totul cu senină durere şi liniştită demnitate. Dar ce merite am eu ca să trebuiască să mă bucur de nepreţuita favoare de-aţi fi fost hărăzit de soţ? „Sau de hoţ", adăugă ea aruncându-şi în aerul crepuscular enorma-i podoabă neagră a părului atârnându-i pe umeri şi peste trup, până la cingătoare şi tăiată misterios, de-a lungul, de-o şuviţă albă.

Pe tren am schimbat tonul şi tematica discuţiilor noastre. „Va trebui, am început eu, să merg la Bucureşti... să aranjez o eventuală repatriere. Aici nu mai putem avea linişte... nici pace, nici bucuria ds-a fi împreună... decât cu preţul prostituării mele totale. Şi prostituarea este prostituare numai pentru cei care sunt conştienţi ca o fac, pentru restul ea fiind un lucru firesc. Cei care-mi poartă de grijă sunt prea ingenioşi, prea neînduplecaţi în tenacitatea şi măreţia lor ca să nu izbutească să mă înhaţe cumva până la urma urmei. Au puterea, au legea, au puşcăriile, au satisfacţia, de ce să n-o facă? La urma urmei, vorba funcţionarului acela de la ambasada sifonă, Hurmuzos, căruia şi lui i-au întins o cursă mai vicleană decât viclenia sifonilor, l-au ruşinat în public şi l-au împachetat, trimiţându-l colet acasă la el, ca să facă acolo aprecieri critice la adresa ordinei social-politice şi nu aici în zodia ireproşabilei dreptăţi, când eu mă plângeam că nu vor autorităţile să-mi dea voie să plec, sau îmi dau, dar fără soţie şi copil: „Nu întindeţi prea tare coarda, căci într-o seară pun pe cineva care vă loveşte în stilul lor şi vă aruncă într-o râpă... O să spună apoi că te-ai îmbătat, te-ai încăierat cu ceva derbedei, ai căzut şi-ai murit acolo de beat ce erai..."

Unealta prin care au izbutit să-l prindă-n laţ pe iubitorul de femei diplomat – era mai bine dacă se deda la alte cele, cum fac mai toţi cei de profesia lui – ei între ei – era o otravă de bucureşteaneă având miezuri adormitoare-n frumuseţea ei şi ochi verzi, de Penă Corcoduşă

ajunsă locotenent...

Zicea tot el: „N-o să ai la cine te plânge, sau la cine să se plângă acela care ar căuta dreptatea. Pe cel care ţi-a dat în cap te duci şi-l reclami la cel care ţi-a dat în cap, ca să-l pedepsească... Nu?" Şi a continuat: „O să flămânziţi şi-o să vă fie teamă să spuneţi că vi-e foame". Vorba aceasta o mai auzisem.

Reiau: „Nicanora, va trebui să plecăm, să părăsim această ţară, pe care nu ştiu de ce o iubesc atâta. Poate pentru faptul că vorbesc aceeaşi limbă ca poporul ei, port acelaşi nume, poate pentru că statul romeu m-a scos din coclaurile unor munţi şi m-a purtat în şcoli şi m-a făcut domn – mai bine nu mă făcea – sau poate pentru că este bună, şi seminţia care-o locuieşte tot atât de bună, dar mereu oropsită şi batjocorită în bunătatea şi nevoia ei. Sau poate din alte mai multe şi mai tainice motive... Tu ai fost cea care a consfinţit acest legământ de iubire dintre mine şi ţara aceasta. Sunt nevoit să o părăsesc, deşi, în adâncul statornic al fiinţei mele, mă gândesc cu nădejdea că poate nu voi reuşi s-o părăsesc. Ori de câte ori mi se pune câte o piedică în calea acestei hotărâri mă bucur şi-mi zic: „aşa trebuia să fie; dar trebuie să încerc totuşi plecarea. Vreau să te fac fericită. Voi munci cu înverşunare pentru aceasta... ca şi cum, atunci când smulgi un pom cu rădăcini cu tot din pământul în care a crescut ar însemna că-l faci fericit. Voi face tot posibilul ca să putem pleca, deşi am presentimentul ferm că nu vom reuşi, pentru că aşa este drept să se întâmple, iar eu nu vreau să plec. Deşi nu mă pot lupta cu ei. Sunt mulţi, au toată puterea în mâna lor şi sunt şi proşti. De prost, atunci când are şi putere, trebuie să te fereşti ca de câinele turbat, ca de ciumă".

Ajunşi acasă, până ce Nicanora a pregătit de cină, m-am refugiat în grădină şi-acolo, singur, m-am simţit inundat de luminoase lacrimi, ca de sunetele unei muzici de Chopin executate la pian de mâinile lui Rubinstein.

A doua zi am plecat la Bucureşti. În gara Sărăcuţa m-am întâlnit cu

un alt fost elev de-al meu, care era acum foarte elegant îmbrăcat şi foarte bine situat. Era poet şi scria imnuri de preamărire a sondelor de petrol precum şi a combinaţiilor horti-pomicole ale unuia Paiacik...

S-a repezit spre mine cu vădită bucurie că mă vede, că mă regăseşte. Eu, însă, abia i-am întins mina şi m-am depărtat de el lăsându-l descumpănit şi rănit între liniile gării Sărăcuţa. Mi-a părut rău. Dar el s-a dus la Uniunea poeţilor şi-a stăruit acolo, la cel mai mare, să se intervină în cazul meu, să fiu redat societăţii şi muncii care mi se cuvine. La sesizarea mai marelui peste poeţi, procuratura generală a restudiat dosarul meu penal şi-a constatat că pe nedrept am fost condamnat. S-au prezentat chiar doi procurori la mine acasă, – Nicanora s-a speriat grozav, – să mă anunţe, cu mare bucurie, că mi s-a şters pedeapsa şi că începând de a doua zi voi fi un om repus în toate drepturile... N-am avut noroc. A doua zi a izbucnit răzmeriţa hanilor din pustie, iar procuratura a revenit asupra reabilitării mele, motivând că: „nu este cazul acum să redeschidem asemenea dosare. Să i se dea de lucru (de fapt mi se dădea, aşa cum reiese din cele relatate până acum), dar nu în sectorul cultural”.

Ajuns la Bucureşti, m-am străduit din răsputeri să obţin o audienţă la ministrul Educaţiei. Şi-am obţinut-o. Îl cunoşteam. Era din aceeaşi sorginte etnică din care ieşisem şi eu şi-am colaborat, imediat după măreţul act de la... pe linia noii politici, eu contând atunci ca un om cu orientare generos apucată spre stânga. M-a recomandat ca pe-un element de valoare şi nădejde marelui doctor Simionas Sefaras, secretar general responsabil cu predarea bunurilor noastre, datorate şi, mai ales, nedatorate, prea darnicului nostru mare prieten... care m-a şi angajat pe postul de secretar al dânsului. Desigur că n-am stat mai mult decât una, două luni pe fructuosul post, adică până m-am scârbit peste măsură.

Ministrul era filosof. Avea o mutră de berbecuş – fără coarne, şut, deşi, după cum vom arăta, ştia bine să-mpungă şi fără coarne. Avea păr de aluminiu, făcut inele, şi se uita la tine cu buzele ţuguiate cu un

fel de libido straniu, abstract, din nişte ochi spălăciţi, era doct, dar fără personalitate. Era bucălat filosoful nostru şi-l citea pe Aristoteles în original, (poate că tocmai de aceea nu pricepea mare lucru). Deoarece el făcuse liceul elinesc, nu ca mine romeicesc, şi-a venit să-şi continue studiile în ţară ca bursier al statului romeu, bursă acordată în baza certificatului de origine etnică romeică, aşa cum o primisem şi eu şi mulţi alţii încă atunci.

Era îmbrăcat ca un burghez respectabil, cu jiletcă şi ceas de aur trecut cu un lanţ, tot de aur, peste burtica-i sofianică, perfect rotundă, ca un op filosofic. Avea picioare scurte şi subţiri, iar mâinile îi erau roz-gălbui şi moi, ca din aluat pentru prescuri făcute. Niciun pic de aer de atlet în alcătuirea lui. Tipul aparţinea categoriei antropologice picnic-digestive, cu pufoaică de grăsimi peste schelet, nu de muşchi. Şi când te gândeşti la pieptul lui Platon – numele de platon înseamnă pieptosul – ori la statura de comandant de oştiri a lui Aristot Stagiritul...!

Starea de spirit constantă – faculté maitresse – a ministrului filozof era teama. O teamă care zâmbea înainte şi adulmeca mereu cu coada ochilor la dreapta şi la stânga, iar din urechiuşi trăgea cu iscusinţă atenţie înapoi. Se numea Eutanasia Goza. I-am povestit, scurt şi adânc, necazul pentru care l-am deranjat. După ce m-a ascultat cu oficială decenţă, zâmbitor lezat, mi-a răspuns:

— Problema ta nu se poate rezolva decât de către organele locale de-acolo, din Bansca.

— Bine, dar n-aţi auzit ce fac cu mine?

— Ştiu ei ce fac. Ei te-au pedepsit, tot ei te rezolvă.

— Bine, dar sunteţi ministrul... (dei coioni, în gândul meu) şi-am venit la dumneavoastră ca să...

— Da, dar nu pentru oricine. Tu ai apucat pe alte drumuri în loc să mergi mai departe alături de noi. Acolo ei îţi rezolvă problema. Eu nu te pot ajuta cu nimic.

— Deci, mă trimiteţi în gura lupului...

— Te trimit acolo unde trebuie şi să-ţi măsori cuvintele. Noi nu suntem lupi...

(În gândul meu: ai dreptate. Nu eşti lup, ci coiot — specia cea mai hidoasă de şacali, şi încă un coiot-filozof.)

Am întors spatele şi-am ieşit afară din somptuosul birou, fără să-i mulţumesc măcar pentru bunul sfat ce mi l-a dat, domnului ministru „dei coioni", vorba italianului.

M-arh dus ia marele meu profesor, Tudor Podgoreanu, să-l consult. S-a uitat la mine lung şi uşor crispat, mi-a mângâiat creştetul capului cu mâna lui de levit, şi-a adâncit rictusul acela tragic din colţurile buzei de jos şi mi-a spus: „Pleacă de-acolo, cât mai departe. Să-ţi piardă urma. Măcar până ce iarăşi dau de ea. Vino aici, în capitală, sau unde-ţi vine mai la indernână... Şi-apoi vom mai vedea ce-i de făcut. Ţine legătura cu mine".

În drum spre gară, mergând cu capul aplecat, mi-am adus aminte de bătrâna săsoaică, cea care şi-a pus în seara aceea, acolo, la marginea satului în care s-a întâmplat tărăşenia cu prunele furate, capul pe şina ferată şi l-a tăiat trenul.

Mă plimbam, după un obicei de care nu mă pot debarasa nicicum, spre seară, în nişte grădini pustii, aproape de calea ferată. În satul acela nu rămăsese niciun sas, decât o singulă femeie, foarte bătrână şi care nu avea pe nimeni. Am zărit eu ceva, ca o arătare de om, care stătea pup chiar lângă linia de fier, dar mi-am zis că este vreo fiinţă necăjită care culege ierburi de pe rât ca să dea la nişte găini, ori la vreun purcel. Necăjită era fiinţa aceea, dar nu se afla acolo pentru a culege ierburi, ci ca să aştepte trenul, iar când trenul a apărut de după cotitură şi a venit spre ea cu ochi mari de foc, ea, bătrâna singură şi părăsită de lume, şi-a aşezat cuminte gâtul pe şină, trenul a trecut şuierând peste el, trupul s-a răsturnat pe terasament, dând din mâini şi din picioare de parcă ar fi aplaudat nu ştiu ce spectacol, iar ochii din capul rămas între sine se mişcau repede repede, la dreapta şi la stânga, ca la o jucărie hazlie. Iar faţa îi râdea toată, cuprinsă parcă de-o

nemaicunoscută până atunci extază.

Ajuns acasă i-am spus Nicanorei: „Draga mea, va trebui să părăsim acest oraş. Aici nu ne aşteaptă decât tot alte şi alte necazuri. Ce-ai zice dacă ne-am muta la Claustrum? Acolo, chiar dacă n-am găsi de lucru – deşi cred că prin oficiul ele repartiţie a forţelor de muncă am găsi – cu siguranţă că se vor afla mulţi amatori de ore de limba frâncă, ori brit-anglă. Sau aş face lucrări premergătoare la examene, pentru studenţi, lucrări de stat la cei de la fără frecvenţă – de ce nu, şi la cei de la zi, – aş scrie articole – chiar şi poezii pe care le-ar publica și iscăli alţii – sunt atiţia dornici de glorie literară – și mi-ar da şi mie cât de cât ceva din ce vor primi”.

— Dragul meu, răspunde ea, surâzându-mi iertător, întâi şi-ntâi, în oraşul Claustrum nu se poate intra cu una cu două. Este declarat oraş închis. Nu zic că nu se poate. Dar taxa (adică şperţul) de intrare este de 60.000 de lei, oferită celor care au puterea în mâini la primărie, şi-apoi mai trebuie satisfăcută încă o condiţie: să fii de altă seminţie decât cea romeică. Ori eu sunt, din păcate, romeică, iar tu... Romeu, şi încă dintre cei nealteraţi, aşa cum susţii, cu orgoliu şi pe bună dreptate.

— Am o idee, şi cred că-mi va reuşi. Voi cere plecarea în Sifonia. Autorităţile se vor opune, folosind fel de fel de tertipuri ca să mă oprească. Nu mă voi lăsa. Până la urmă vor fi obligaţi să-mi dea paşaportul. Ambasada sifonă, în schimb, nu-mi va da viza de intrare în Sifonia. Eu am să păstrez în secret acest refuz. Am să mă reîntorc la Miliţia regională şi-am să arunc paşaportul pe masă, zicând: „Domnilor, nu părăsesc această ţară. Am vrut însă să dovedesc că pot pleca. Şi v-am dovedit. Dar nu plec. Vă pare bine, nu? Dacă însă nu voi fi lăsat în pace, atunci, cu tot regretul, voi pleca fără zăbavă. Rămân în ţară. Nu cer decât atât: când îmi anulaţi buletinul de cetăţean străin şi-mi eliberaţi buletin romeu, să-mi stabiliţi domiciliul

în Claustrum, să-mi daţi slujbă corespunzătoare studiilor pe care le-am făcut şi să mă ajutaţi să intru în casa proprietate personală...”

Eram un naiv, pentru că ei atâta aşteptau: să fii cetăţeanul lor, adică sub protecţia legilor şi sub grija lor amănunţită.

— Dar domnul ministru, compatriotul tău, ce ţi-a spus? Nu ne poate ajuta cu nimic?

— Miniştrii ăştia nu au patrie, nici prieteni, nici chiar părinţi ori fraţi – într-atâta sunt de devotaţi cauzei pe care o slujesc. Ei n-au decât un singur crez adevărat: dorinţa de-a fi şefi, şi-un singur dumnezeu: scaunul apucat sub fund. Aceste două cuceriri sunt plătite cu preţul devoţiunii. Sunt oameni de caracter, Nicanora, sunt caractere forte, ferme, nu se abat de pe linie. Ministrul acesta de pildă, compatriot de-al meu, oricât de mult m-ar jigni pe mine această apropiere şi oricât l-ar incomoda pe el, datorită caracterului său ferm şi-a totalei dăruiri faţă de scaunul de sub el, nu l-a primit în casă pe fratele său, care ieşea din închisoare, unde ispăşise abominabila vină de-a fi gândit altfel decât el et comp., şi care venise să-i ceară pentru o seară adăpost, o haină ca să-şi acopere trupul şi o cină. L-a alungat de la poarta casei sale, gol, singur şi flâmând. Nu e de jucat cu caracterul unor astfel de bărbaţi. Aşa că, să terminăm cu acest subiect.

Iată ce-aş propune eu. Părinţii tăi au, la Plaiul-Bătrân, o casă frumoasă şi două grădini. Voi şi-aşa nu vă mai întoarceţi acolo, nici tu, nici sora ta Căpuşa, cu atât mai puţin bătrânii. Roagă-i să vândă casa şi cele două grădini până mai este timp, căci mai târziu o să le piardă pe de gratis, aşa cum au pierdut şi cele câteva jugăre de pământ pe care le-au avut pe hotarul comunei. Devălmăşie nu se poate face acolo căci e zonă de munte, dar cum tatăl tău, bolnav şi foarte înaintat în vârstă, nu poate merge să-şi lucreze pământul, primăria a şi pus mâna pe el şi l-a împărţit la oamenii săi de nădejde... Aşa va păţi şi cu casa şi cele două grădini. Se instalează într-o bună zi boahtărul sau mai ştiu eu cine în ea – căci e casă de gospodar, mare, situată-n plin centru – şi ale boahtărului, ori ale primarului vor rămâne, ori la vreo finucă de-a

acestuia.

Obţin, cu siguranţă, cam o sută patruzeci de mii pe ele. Dacă-ţi dau ţie 70.000 de mii, noi ne cumpărăm cu ei o casă altundeva, la Claustrum de pildă, şi am scăpat de sub grija ăstora de-aici. Un apartament de două camere putem cumpăra oricând, oriunde.

— Ar fi foarte bine, a răspuns cu îndoială-n suflet Nicanora, dar tu ştii cât de greu este să dezlegi pe un romeu de pământul pe care şi l-a cumpărat din muncă şi l-a lucrat o viaţă-ntreagă, şi de casa pe care el, cu mâinile lui şi-a ridicat-o.

— Dar o să le piardă.

— Va rămâne cu sentimentul că i le-au luat şi nu că le-a dat, le-a înstrăinat. Dar am să încerc.

A încercat zadarnic, deoarece încercaseră cu mult mai multă abilitate, înaintea ei, alţii... De la o vreme sora Nicanorei – despre care doctorul Petre Neagu spunea că pune mâna-n foc că nu e soră cu Nicanora şi că s-ar fi încurcat scutecele la maternitate când s-au născut –, Niţişor, şi cu soţul ei, Liviuţ Căpuş, (Căpuşa şi Căpuş, cum îi poreclisem eu intuindu-le prea bine frumuseţea caracterului) veneau suspect de des să-i viziteze pe bătrâni. Locuiau într-alt judeţ, el era şef peste nişte păduri, iar ea institutoare – n-aveau copii şi nici n-au avut — aveau cămara burduşită cu bunătăţi de tot felul şi băuturi curate, câştigau bine – mai cu seamă el –, slujeau statul şi eclezia cu abnegaţie şi sârg.

Şi nu veneau cu mâinile goale. Aduceau la părinţi – aşa cum stă bine unor copii recunoscători –, mai ales la bătrânul, tot felul de trufandale, chiar şi haine, iar Livişor Căpuş, după ce bătrânul socru (despre taică-su când l-am întrebat ce face mi-a răspuns în silă, că „suflă să nu crape”), se arăta mulţumit de aşa ginere, iar el, ginerele, atent, îi mai făcea o plăcere: îi administra o slujbă religioasă după rit ortodox, ştiind pe de rost toate textele şi tipicurile, el făcând pe părintele iar ea, Niţişor, pe diacul. Glas aveau amândoi, dar şi credinţă. Bufneam în pumni şi eram gata să vomit de scârbă. Bătrânul

în schimb părea încântat. Erau aşa de serioşi amândoi, el când o făcea pe preotul iar ea pe psaltul, încât te copleşea mila şi dezgustul şi constatai cu resemnare că cel mai neserios lucru este să iei ceva prea în serios ori să iei în serios ceea ce-i neserios. Ehei, dar ei aveau un ţel precis. Aici se ascundea adevărata lor seriozitate. Şi ţelul a ieşit în curând la iveală. Ei erau copiii cei buni. Şi tot aşa, cu daruri şi servicii divine, cu pricezne, evanghelii, utrenii şi... (până la urmă i-au făcut şi prohodul, tot ei) irmosuri bisericeşti, într-o bună zi ne-am pomenit, noi ceilalţi, copiii ingraţi, Nicanora şi cu mine, că cele două grădini de la Plaiul-Bătrin cu casă cu tot, au fosv vândute pe 130.000 de levi, banii au fost predaţi, toţi; lui Niţişor şi Liviuţ, iar aceştia au cumpărat o foarte frumoasă casă familiară la Nărădia, aşa cum stă bine unor oameni temeinic aşezaţi, cu poziţie, serioşi şi cuminţi, nu ca Nicanora, care s-a încăpăţânat să mă aştepte amar de ani şi care s-a măritat cu un zăpăcit, „fală goală, traistă uşoară" ca mine, iar acuma trăieşte ca o „sărăntoacă" şi le mai face şi de ocară numele şi familia. Şi-a mai adus şi-un copil în viaţă, ca şi cum asta-i mai trebuia... şi... parcă vine din urmă încă unul. Vai de capul ei de... mofturoasă şi de ţâfnoasă. Nimic nu s-a ales de ea. Şi ce fată bună şi frumoasă era. Asta i-a fost soarta.

— Dar soarta se poate aranja. Totul e să vrei, a luat cuvântul Căpuş, soţul ei. Dar ea este ca şi el, semeaţă, ca şi cum semeţia ţi-ar da de mâncare şi ţi-ar ţine de cald. I-am spus de-atâtea ori, ei, bine-nțeles, deoarece cu el nu se poate vorbi, e fudul şi sfruntător ca un de-ăla fără minte. Nu-i nimic de capul lui. Face numai pe nebunul. Şi-o face pe suferinţa ei şi ruşinea noastră. M-am săturat să tot fiu chemat la organizaţia de temelie şi întrebat: „Ce-i cu banditul ăla de cumnată-tu. N-are de gând să-şi pună minţile-n cap?" „I—am spus, tovarăşe graf, dar parcă ai cu cine să vorbeşti? Acum i-am mai administrat o lovitură din banii obţinuţi pe o casă pe care socrul meu a vândut-o, nu i-am dat nicio leţcaie. Eu şi cu nevaslă-mea îl renegăm. Ni-i milă însă de neiericita aia pe care a supus-o total voinţei şi nebuniei lui... Şi nu ştim cum să facem să o despărţim de el".

— Lasă, a răspuns ea, are un copil, mai vine încă unul, nu o să aibă cu ce să-i crească, iar sentimentul ei de mamă atunci îi va porunci să-l părăsească... important este ca până atunci să nu-i ajutăm în nici un fel.

— Ştii bine, i-ai spus şi tu şi eu lu' soru-ta să-l convingă să meargă la eclezie. Cu originea lui sănătoasă, cu... pregătirea şi... talentul... pe care pretinde că-l are dar mai cu seamă cu referinţele de la profesorii lui din Bucureşti cu care se tot laudă, l-ar primi chiar în rândurile ecumenice. Ideea mi s-a sugerat deja. Dar ai cu cine vorbi? Nicanora, la spusele noastre spre binele lor, n-a răspuns nimic. A surâs doar, de sus, sfidător, orgolios. A înnebunit-o de cap. Lasă c-o să vadă ea. Tatăl meu a fost taxat de chiabur, ca şi tata, dar dacă am ştiut cum să ne purtăm ne-au primit în enclavă. Ei se ţin măreţi. N-au decât să se hrănească cu măreţie.

Când am aflat de târgul cu vânzarea casei de la Plaiul-Bătrân şi cumpărarea celei de la Nărădia, pentru Căpuş şi Căpuşa, în exclusivitate, ca să le fie lor bine şi să trăiască ani mulţi fericiţi pe pământ, am zâmbit a scârbă amestecată cu puţină revoltă. „Cum mama dracului, am apostrofat-o pe Nicanora, tu nu eşti copilul lor? Tu eşti venită de pripas, culesă de pe drumuri în casa lor? Aşa e că nici nu te-au consultat măcar înainte de-a face acest minunat gest părintesc? Cum ai putut să te naşti tu, frumuseţe şi briliant fără seamăn acestui pământ bolnav de urâciune ca de scrofuloză, din asemenea părinţi? Are dreptate doctorul Petre Neagu. Alta a fost fata lor, una care ar fi semănat, de departe sau de aproape, nu contează, cu Niţişor a lor, scumpa de ea! Fără îndoială că s-au încurcat scutecele la maternitate când să te ducă la alăptat... Gestul este de-o ingratitudine şi-o murdărie incalificabile, ca şi cum din coada sau de sub coada îmbârligatului ar fi purces ideea şi nu din capul unor oa meni, cu atât mai puţin, mai josnic, din inima şi cugetul unor părinţi..."

— Toma, dragul meu, a dilatat ochii înspământată spre cele spuse de mine, Nicanora. Sunt părinţii mei. Nu vorbi aşa. Te roog!

— Nu, nu pot accepta ca autorii acestei josnicii să fie genitorii tăi.

— Ba da, ba da. Te implor, nu te porni aşa, căci greşeşti... Nu-ţi stă bine. Vezi, dragul meu, nu ştiu cum să-ţi spun... eu am optica, felul meu de-a vedea lucrurile, grav avariate, deformate. Le văd hiperdimensionate. Dar nu le văd rău, ci le văd, cum să-ţi spun, mai aşa cum ar trebui să fie. Şi eu sunt cea câştigată, eu cea bogată, eu posesoarea unei lumi, a unei înţelegeri despre ea în care mă simt mai fericită, în felul meu, binenteles. Pentru mine, de pildă, părinţii mei sunt nişte sfinţi. Aşa cum tu eşti (cu surâs jenat, ca un sărut)... un zeu. Hai să zicem că tata nu este chiar sfânt, în orice caz o prezenţă deosebită, venerabilă pentru mine, dar mama, ţi-o jur, mama mea este o sfântă.

Şi Nicanora – mi-am dat seama mult mai târziu, când lucrurile se văd de la distanţe mari şi ne apar, deci, în adevărata, adică în înalt imperativa lor realitate şi noimă, avea mare şi frumoasă dreptate. Nu ştiu cât de venerabilă era persoana tatălui ei – mie mi se părea un om straniu de corect cu sine –, dar despre biata maică-sa nu greşea cu nimic atunci când spunea, cu durere, că este o sfântă. A adăugat: „Se vor aranja şi pentru noi cumva, odată şi-odată, toate, iar tu, a continuat apoi, fixând asupra mea ochii ei cu surâzătoare chemare nimbată, mândră, tu pentru mine, nu eşti numai o persoană pururea dragă, ci... un fel de zeu, sălbatic... şi prostuţ. Orice nimeni te poate duce cu vorba dacă ştie cum anume să exploateze copilăreasca ta bunătate şi să te viclenească. Dar ferească-l dracu' să te atingă acolo unde pe tine te doare frumos, acolo unde sfârşeşte-n tine omul bun şi-şi arată faţa-i teribilă zeul. Eşti în stare să apuci de tentacule balaurul şi să te lupţi cu el, fără armă, doar cu mâinile şi puterea de zmeu a neînduplecării tale. Alţii, foarte mulţi, ar zice – cum şi zic – în şoaptă, că ai fi nebun, iar eu tocmai de aceea te iubesc, pe acel nebun caraghios, dar care stă, tocmai prin această ridicolă nebunie, deasupra oamenilor...

Dacă, de pildă, te-ai fi dus la Dumitru Coc, sau la alţi Coci, căci sunt

mulţi, să te rogi ca să-ţi dea serviciu, catedră, luând angajamente că... şi nu numai faţă de el ci şi faţă de aceia înaintea cărora el a jurat de mult că-i va sluji cu neprecupeţită şi foarte aplecată sârguinţă... nu ţi-aş mai fi îngăduit să te apropii de mine. Şi-ar fi însemnat pentru mine, această pierzanie, cea mai mare suferinţă.

— Să revenim totuşi la cele omeneşti, reiau eu. Tu eşti mai lovită de soartă decât soră-ta. Plus de asta eşti şi mamă a unui copil şi-a încă unuia care vine. La tine erau datori să se gândească în primul rând. Noi trebuie să plecăm neapărat de-aici – ei şi-aşa au plecat demult –, nouă ne-ar fi trebuit o vizuină, altundeva, departe, şi nu lor, care şi-aşa stau foarte confortabil acolo unde stau, în aşezămintele direcţiei silvice. Te-au dispreţuit şi-acest dispreţ venind din partea unor nemernici ca soră-ta şi cumnată-tu, dar, vai, şi din partea părinţilor tăi, mă-ntunecă amarnic şi mă răneşte. Dar nu trebuia nici măcar să ne acorde vreo prioritate, trebuia numai şi numai să-mpărţească-n două părţi egale banii obţinuţi pe casă şi grădini. Cu 70 de mii de lei cât ne-ar fi revenit, ne cumpăram noi un culcuş undeva, de pildă la Claustrum. Iar ei ne-au detestat şi ne-au lăsat pradă nevoii şi lupilor, în vânturile pline cu iscoade. Nu voi ierta niciodată această mârşăvie.

În aceeaşi zi am căutat să dau de socrii mei şi le-m zis: „Pentru ce semănaţi ură între fraţi? De ce pe una o trataţi ca pe fata voastră iar pe cealaltă, care are mai multă nevoie de ajutorul vostru, o trataţi ca pe-o nemernică? Aţi băgat zâzanie şi pizmă între fetele voastre. Este mai mult decât o ruşine". „Este averea noastră şi facem ce vrem cu ea, mi-au răspuns calm, cu satisfăcută indiferenţă, n-ai să ne-nveţi tu ce şi cum, să facem".

Nu am mai zis nimic, nici măcar bună ziua, niciodată de-atunci încolo către ei, spre suferinţa ascunsă a Nicanorei. Dar la scurt timp după aceea am părăsit oraşul Bansca instalându-mă la Claustram, de unde veneam: în fiecare sâmbătă la Nicanora şi la copilul nostru. A cerut ea cinci mii de lei împrumut din cei 140 de mii. Cu înţeleaptă umilinţă a cerut, surâzând, ca şi cum ar fi zis: „daţi-o naibii, v-ajung

135 de mii, ia daţi-mi şi mie vreo cinci mii... ca să ne cumpărăm şi noi nişte haine... El, Căpuş, care avea deja bancnotele-n portofoliu şi, deci, putea vorbi ca un american, i-a răspuns cu aroganţa unuia ce de la turnul Kremlinului parcă i-ar fi vorbit: „Nu te supăra, nu putem da nimic. Sunt deja investiţi toţi... Şi-apoi chiar dacă ţi-aş da, voi nu aveţi cum şi de unde să mi-i restituiţi." (Pare cu totul incredibil, dar aşa a fost.)

I-a vorbit rânjind onctuos, compătimitor, sigur de sine şi, nu ştiu de ce, palid la faţă. Nicanora a fugit din faţa lor, îngrozită, şi-a plâns toată noaptea, refuzând să-mi spună mie ce se întâmplase, implorându-mă să nu o întreb de ce plânge. (Mi-a mărturisit mult mai târziu, înainte de-a muri cu trei zile, eu am surâs cu amar şi-am sărutat-o, și-am mângâiat-o îndeling, simțeam cum cântă-n sufletul ei, care se pregătea de moarte, despărţirea... plângând, căci dacă, Dumnezeule, mi-ar fi mărturisit atunci când s-a petrecut josnicia, neîndoielnic, l-aş fi strivit sub picioare pe căpuşul acela, oricât de mare mi-ar fi fost greaţa.)

Copiii cei buni, iubitori de părinţi, au rărit vizitele la Bansca de îndată ce-au pus mâna pe bani. Le-au cam înteţit însă din nou de la o vreme, când boala bătrânului avansase, ficat nu mai avea, tusea cardiacă-l chinuia într-una, şi nu numai pe el, ci şi pe toţi ceilalţi, dar mai cu seamă pe Nicanora, care îngrijea de un copil, făcea acasă normele, lucrând peste nişte hârtii cât nişte cearceafuri de mari, cu fel de fel de aliniaturi pe ele, unor angajaţi ai întreprinderii care nu făceau nimic altceva decât băteau mingea toată ziua pe arena de fotbal, făceau chefuri şi „ciocneau" şi, pe deasupra, îşi pregătea și cursurile pentru examenele de la I.S.E.P., unde reuşise să se înscrie datorită sprijinului acordat de evreul Pakor, cel care i-a spus în taină să nu treacă-n biograie faptul că eu am fost condamnat, şef de cadre al întreprinderii.

Dar mai presus de toate suferea pentru că-i era tată şi bănuia, cu frică şi durere, că i se aproprie moartea. O simţea atunci când intra în baie, prezentă acolo, mută, ca o aripă nevăzută care bătea fără sunet,

şi te înfrigura. Simţea cum prezenţa Ei, a aceleia, se irita, atunci când intra ca să-i spună o vorbă de mângâiere bătrânului tată, căzut deja în mrejele ei – şi mai simţea cum în obiectele toate din camera bolnavului, până şi-n ceaşca în care i se servea ceai, ori în bucata de pâine ce rămânea nemâncată, se strecurase un anume parfum, ca de obiecte bisericeşti foarte vechi, parfumul Ei, al umbrei aceleia care stătea pitită prin unghere, într-o liniştită aşteptare.

Simţiseră apropierea morţii şi copiii cei buni de la Nărădia se încredinţaseră de la un medic cum că bătrânul nu mai are de trăit decât nişte zile şi de aceea, grijulii cum erau, sporiseră vizitele iarăşi, cu cadouri şi cu aceleaşi servicii religioase oficiate la capătâiul muribundului. Slujbele bisericeşti le împlineau fără patrafire, dar cu carnetele roşii asupra lor, păstrate la loc sigur. Într-o zi, venind ei din nou i-au adus bătrânului şi o cămaşă albă, ca de mire. Când am văzut-o m-am înfiorat şi eu. Era parcă o cămaşă a morţii. Şi considerând ei că aici, acasă la el, bolnavul nu avea o îngrijire adecvată – aici fiind gălăgie din cauza copilului, iar doctorii neavând competenţa necesară pentru a-i acorda o asistenţă ca lumea – l-au convins să meargă cu ei la Nărădia unde, având altă îngrijire şi alte condiţii se va face bine. Ca orice muribund, care încearcă instinctiv să înşele moartea, s-o deruteze fugind dinaintea ei, bătrânul a acceptat propunerea şi s-a dus. Doctorii din Bansca când au aflat că pleacă mi-au spus să nu-l las deoarece poate muri pe drum. „Face ce vrea cu viaţa lui", le-am răspuns. Era aceasta într-o joi. În dumineca imediat următoare, noi, adică eu, Nicanora şi copilul, stăteam la masă. În timp ce serveam supa, am zărit pe poştaş că intră-n curte. Nicanorei i-a scăpat din mână lingura şi-a strigat cu spaimă: „Tăticul meu, tăticul meu!"

Înţelesese: telegrama anunţa moartea bietului bătrân.

Copiii cei buni şi iubitori de părinţi îl duseseră pe bătrân la ei nu de altceva, dar pentru că ştiau că el avea sub perină o legătură mare de bani, pensia pe mai mult de zece ani, pe care o strânsese acolo fără să dea nici creiţar pentru întreţinerea casei. Zicea: „V-am ţinut o viaţă

întreagă, am agonisit prin trudă case şi pământ, acum trebuie să mă ţineţi voi". Şi biata soacră-mea, îngrijind de o vacă şi lucrând grădina, câştiga anevoie banii necesari întreţinerii casei şi îngrijirii lui. O luase de soţie pentru că era foarte tânără şi foarte vrednică, cuminte şi neobosită în ale gospodăriei, dar nu adusese la căsătorie niciun fel de zestre, drept care s-a transformat din clipa aceea într-un fel de roabă a casei pe toată viaţa. Dar se ruga în puţinul timp care-i rămânea la icoana Maicii Domnului Isus şi nu a cârtit niciodată cu nimic împotriva sorţii.

Cu o zi înainte de-a închide ochii, bătrânul l-a chemat la el, lângă pat, pe Liviuţ – care de fapt mereu lângă patul bolnavului se învârtea, – şi ştia el bine de ce – şi veghea, aşteptând ceva, mereu ca o nălucă prin preajma muribundului, – l-a mângâiat pe creştetul capului aplecat cu smerenie mare sub mâna binecuvântătoare, i-a făcut semn să caute sub perină, el a căutat cu sârg, surâzând în sine-i triumfător, şi-a scos de-acolo legătura aceea magică în care se aflau vreo douăzeci de mii de lei, un ceas de aur, elveţian, cu lanţ mare şi masiv, tot de aur, precum şi nişte broşe, tot de aur vechi şi acestea. I le-a dat sărutându-l pe fruntea aplecată anume la sărut. Şi merita...

Când bărâna roabă a aflat de cele întâmplate, s-a tulburat cu înveninare mare, s-a înfăţişat înaintea soţului ei şi a cârtit pentru prima oară în viaţa lor de peste treizeci de ani trăiţi împreună, zicând: „Păi bine, Ioane, o viaţă-ntreagă stau şi robotesc lângă tine şi-acum m-alungi din faţa ta, lăsând unui străin ceea ce era al altora? Asta ţi-e omenia şi recunoştinţa?..." Şi bătrâna a spus acele cuvinte cu ochii plângând. Dar şi ochii bătrânului atunci s-au umplut de lacrimi şi, fără a putea vorbi, i-a rostogolit dincolo, aşa plini de lacrimi cum erau, într-o îngheţată alunecare.

Săraca bătrână nu ştia că grijuliul ginerică nu era decât mâna abilă, care acţiona din umbră, a fiicei sale Niţişor, el nefiind altceva decât o unealtă servilă, un milog, dar tot atât de hapsân ca şi asociata lui.

Ne-am dus fireşte şi noi la înmormântare. Cea care a plâns cel mai

mult şi de-devăratelea a fost Nicanora. Eu am participat la acest trist eveniment din respect faţă de ea. Şi mi-am reprimat nişte porniri cumplite, tot din acelaşi respect.

Cheltuielile de înmormântare s-au ridicat, cu masa pe care au dat-o şi la care au participat numai rudele lui toate, din oraş şi împrejurimi, cărora le-a demonstrat că cine-i el, s-au ridicat la vreo trei mii de lei, restul de vreo şaptesprezece rămânându-le beneficiu net. Nicanora a trebuit să-şi suporte cheltuielile de drum – rudeniilor sale le-a plătit el, Liviuţ, drumul până la Nărădia dus-întors – singură, pe contul ei, din cei patru sute de lei salariu, reprezentând nu numai munca ei, adică a serviciului pe care-l presta ea, ci şi a celor trei fotbalişti, cum am mai spus-o care...

— Fă-te-ncoa cu nişte bănuţi, a invitat-o frăţeşte el pe Nicanora, rânjind drăgăstos, că mă duc la agenţie să vă scot biletele... (Abia m-am stăpânit să nu-i disloc fălcile.)

— Nu-i nevoie, mi le pot scoate şi singură. Şi te rog să-mi faci... adică vreau să zic, să nu faci imprudenţa de a ne însoţi la gară... şi s-a uitat amenin ţător, cu surâs de primejdie înspre mine. În aceeaşi clipă s-a ridicat, dreaptă, m-am ridicat şi eu, ea a sărutat-o pe maică-sa cu ochii înlăcrimaţi şi ne-am dus, cu copilul după noi, care s-a lipit de poala maică-sii, refuzând cu îmbufnare să primească sărutările ce veneau să i se ofere din toate părţile. Numai pe bună-sa a lăsat-o să-l sărute, ridicând faţa spre ea şi cuprinzând-o de după gât cu braţele lui de copil.

Despre nişte ierni frumoase, câţiva prieteni dragi şi, mai ales, despre unul nespus de drag

Iarna, a continuat Toma, este pentru mine anotimpul eternizării şi-al iluminărilor vecine cu empireul purităţii desăvârşite. Muzică mai

vastă şi mai săgetător şoptită, în cea mai profundă şi mai imaterială cutie de rezonanţă, nu există. Descătuşarea este totală, ieşirea din limite, beatitudine absolută şi înaltă mântuire.

Adormire mai adânc surâzătoare în dimensiunile de dincolo iarăşi nu există, şi nici întâlnire mai tandră şi mai de taină cu tot ceea ce a existat şi toţi cei câţi au fost să existe. Aştrii toţi dispar odată cu pământul şi materia se transformă în ninsoare, într-un fel de cântare fără voci, ninsă. Harurile transcendenţei coboară liniştit şi liturgic asupra sufletelor noastre regăsite în ceea ce au fost să fie cine ştie când, în timp, şi cine ştie unde, odinioară. Peste nebănuitele abisuri cu tenebre din noi, peste adâncurile oarbe şi muncite mereu de puterile Naibii, coboară tăcut cântecul ninsorii, transformând ca prin minune demonia de-acolo într-un mântuitor somn, iar faţa hidoasă de până atunci a acelor bolgii se acoperă de surâsul-nimb al izbăvirii. Paradisul ni se redăruie, iar noi ne redobândim într-însul. Spada vuitoare de la porţile alungării stă şi ea tăcută ca o mumie acoperită de zăpezi. Simţi suflul divinităţii cum se strecoară peste tot, ca un prea fericit și darnic surâs. Sărutul fiinţelor pierdute de mult înseamnă fericirea recontopirii în El. Paradisul este un imperiu al ninsorilor necontenite, beatificare prin moartea care înseamnă revenirea-n nemurirea din care a dispărut orice urmă a vieţii, resimţită acum doar ca pe-o colindă albă, şoptirea unei poveşti de demult, ce nu se mai termină.

Când ninge îmi aduc aminte de marii bărbaţi ai istoriei, de marea lor singurătate, de cei ai istoriei sângelui meu, de teribila lor solitudine în care s-au retras, de iubirile mari câte mi-au fost date să le iubesc în imemoriale alte vieţi – una parcă în Sumer, alta la Troia, într-un castel de pe podişurile evului mediu, la Ninive sau în pădurile din patria mea cea de dincolo de vremi şi galaxii – de mine însumi cel de-atâtea ori muritor aici, ori cine ştie unde aiurea, iarnă, tu, înşelător de adevărat imn nefiinţei noastre!, cât de nefericiţi sunt cei care nu te cunosc. Când începi a te arăta în toată splendoarea fiinţei tale

somptuos liniştite, în toată nefiinţa ta şoptitor cântătoare, cum fug din cămările vieţii toţi orbeţii ei, precum sobolii atunci când presimt naufragiul! Tu eşti naufragiul în abisurile himnice de peste versanţii ceilalţi.

Nemaifiind el însuşi, sufletul nostru este însăşi eternitatea, o ipostază înşelătoare a acesteia. Nu mai rămâne altceva din noi decât veşmintele rătăcind după vedeniile care-am fost, ca voalurile după mireasa care nu mai este decât amintirea ei.

Aceleaşi zăpezi, cele de-atunci... care cad neîncetat peste sahara din sufletul meu ce nu vrea să-şi găsească liniştea şi împăcarea, cu toată stăruinţa lor orfic eliberatoare, m-au adus aici, pe această terasă, înaintea ta.

Pavel Ionescu simţi brusc că se stârneşte un fel de viforniţă-n fiinţa lui toată. S-a zgribulit sub hainele-i uşoare, de vară, de parcă un roi de fulgi s-ar fi abătut asupra lui, din senin. Figura prietenului său se estompa năpădită de aceiaşi fulgi grăbiţi, deşi peste cerul Saharei stăpânea imperturbabilă o lună plină, enorm de singură.

„Şi să ştii, a continuat iarăşi Toma Graţian, duhul din mine care nu-şi găseşte linişte nici împăcare şi care cunoaşte adevăratul deşert – nu acesta al Saharei, ci acela al neînduplecatelor insomnii – nu-şi găseşte somnul decât atunci când în rătăcirile mele ating teritoriile unde ninge. Şi intrând în lumea lor vrăjită, îmi aduc aminte... Reintru în taina copilăriei, cu acele cântece minunate ale ei care se strecurau parcă direct din inima împunsă a lui Isus în inimile noastre curate atunci, în vraja acelor lumi de basm – pe care numai zăpezile le evocă în fantezia noastră, – numai atunci când afară ninge ca-ntr-o genune ele se zămislesc de către fiinţe singure şi tulburate la firida vetrei ori stând singure ca nişte druizi în mijlocul codrilor, ori pe câmpuri, şi-ţi aduci aminte de ceea ce nu mai este, de cel sau cea care nu se mai arată... Redobândesc dimensiunea feericului şi am sentimentul că într-adevăr duhul meu este suflat în mine de către Duhul cel Mare şi restabilesc, prin mijlocirea amintirii şi-a farmecelor ei, legătura

mistică, în plină lumină, feerică şi îmbălsămată cântător, cu Principiul din care emană Creaţiunea. Anotimp al iluminatelor interiorizări lucide, „iarna, anotimp al artei senine, lucida iarnă", luciditatea paradisiacă, hieratică, inocentă, zice poetul, când te scufunzi lent şi luminos în neantul beatitudinii având în ea cântec cu descântec, ca de miresme albe şi de albe luminaţii. Ninsoarea este împărăţia revelaţiilor, când devenim copii şi ele ni se arată ca-n faţa copiilor. Când începe să ningă – mai ales peste locuri pustii – faţa pământului cea satanalic crispată şi chinuită se transfigurează. Ninge atunci de parcă peste chipul lui Isus ar ninge, de parcă pământul tot ar fi trupul şi faţa Lui, iar văzduhurile năpădite de liniştita cântare albă, eterna Lui duhovnicie parc-ar fi fiind. Şi cum mai ningea peste turnul gotic din Bansca şi se arătau defilând lent fantome de cavaleri în veşminte albe, pe cai albi, cu coame de omăt, în crucea nopţii, dinaintea orologiului cu 12 ochi!

Iarna, deci, când nu găseam de lucru, din cauza prea înţeleptelor planificări, stăteam la fereastră şi priveam îndelung cum ninge peste oraş şi dincolo de el, mai cu atenţie uitându-mă cum ninge peste turnul catedralei gotice, cea cu patru ceasuri luminate, ca patru ochi mari, prin care el scurta timpul, şi pe scurgerea lui orizontală dar, mai ales, pe cea verticală. Bătăile acelor misterioase orologii, abia răzbind până la urechea mea prin adânca fulguire, le aud parcă şi-acum, mă urmăresc mereu prin noaptea mea, a eternei insomnii.

Priveam îndelung, pierdut în reverie, fulgii îmi năpădeau sufletul, iar sufletul începea să-şi aducă aminte. Memoria se răscolea ca o negură străbătută de nu ştiu ce fior izvorând din adâncul vremii şi-al pământului şi ca din neguri astfel tulburate se zămisleau vedenii ce cutreierau teritoriile închipuirii mele, aidoma unor năluci de negură şi nouri. Şi cum mă acopereau neîncetat fulgii, fulguirea aceea lină, stăruitoare se preschimba într-un cântec alb, de-o îndelung bântuitoare, nefirească nuntă. Elementele toate câte alcătuiesc universul şi fiinţele toate câte înseamnă viaţa se contopeau şi

deveneau cântecul acelui cântec care eram eu, ca-ntr-un sublim sărut săvârşit deasupra mult şi dincolo de păcat, în starea dinainte de Cuvânt, dinainte de Mişcare... Sau de după ultimul Cuvânt şi după cea din urmă Mişcare.

Ieşeam în capul gol şi mă pustiiam ore în şir prin orfica lor stare albă, suiam până pe dealul Catarg, iar de acolo mă înălţăm la cer într-o tăcere de moarte, acceptată şi primită ca pe o înaltă euharistie. Şi mai vedeam de pe acel catarg cum ninge încă peste toate apele şi locurile unde odinioară s-au dat bătălii.

Noaptea, stând eu şi ascultând respiraţia fină a Nicanorei lângă mine, bătăile inimii ei fără de asemănare, le auzeam forfota şi foşnirea de-afară şi simţeam un gând nebunesc, ce mă îndemna să o ridic în braţe, să ies cu trupul ei mai alb decât ele în mâinile mele şi s-o ţin ca pe-o ofrandă înaintea lor, s-o ningă, să ningă peste ea şi să ne acopere pentru totdeauna în niniveenele lor plocăzi.

Şi, singur în miezul nopţii şi-n mijlocul zăpezilor, începeam a cânta cu voce stinsă, ca de sub morminte, colinzi... şi lieduri străbătute de acelaşi fior religios şi eram deodată copilul de-altădată, tânărul nesăbuit în ar-derile-i făr' de răgaz, şi eram cel de atâtea ori rătăcitor pe acest pământ, în nu ţin minte câte veacuri anume înainte şi-n câte ipostaze, precum şi-n cele ce mi-i dat să mai fiu încă, vai!

Prietenii mei în acele zile de transă şi amărăciune erau copilul meu, de care mă ocupam ca o bonă, Hairy, Erich, Aty, ciudatul doctor veterinar Sendi, dar mai cu deosebire, micuţul Cristi, copilul vecinului meu, căruţaşul.

Harry Kramer şi Erich Kolrus erau colegi de serviciu cu Nicanora, împărtăşind aceeaşi soartă cu ea, adică muncind şi pentru alţi trei, patru, care, fie că băteau mingea pe arena de fotbal, fie că băteau câmpii, cârciumile ori trotuarul, salarul curgea.

Acasă la Harry şi Erich, unde mai veneau alte două familii de saşi, tinere, făceam uneori – mai ales iarna – petreceri minunate. Şi le organizam nemţeşte: de fiecare ins se percepea o taxă de treizeci de

lei, de pildă; cu banii astfel obţinuţi se procurau cele necesare petrecerii, bărbaţii făcând rost de băutură, iar femeile de cele necesare pregătirii bucatelor: chiftele, aspicuri, grisine, prăjituri etc. Munca era riguros divizată, pe vocaţii şi îndemânări, specialităţi şi delicatesuri. Fructele: portocale, curmale (se mai găseau încă pe-atunci), merele erau procurate de către bărbaţi. Dacă se sărbătorea ziua de naştere sau onomastică a vreunuia sau vreuneia dintre noi sau dintre ele, atunci contribuiam cu toţii cu o altă sumă de bani, ne interesam cam de ce avea mai multă nevoie sărbătoritul şi-i cumpăram un frumos şi util cadou.

În timpul petrecerii povesteam glumind despre tot felul de nimicuri – ca oamenii serioşi – dansam, dar mai ales cântam, prinşi de după umeri şi legânându-ne la dreapta şi la stânga, nişte luminoase cântece de drumeţie (Wanderlieduri), iar mai apoi, aprinzând lumânări (după ce stinseserăm becurile) şi aşezându-le pe masă şi-n ungherele camerei, cântam alte cântece, având în ele vedenie ce venea de dincolo de lume şi trecea tot dincolo – trecându-ne şi pe noi acolo pentru câteva clipe – ca: „Morgenrot, morgenrot...", sau „Am brunen for dem tore", sau „Weite wiesen im demergrau", sau „Schone abend sterne", sau cântecul acela de leagăn având în el mireasmă şi duh de rouă lunară ori de brume din cealaltă faţă a lumii, „Guten Abend, gut Nacht", sau tot cântec de leagăn şi acesta, dar pentru un anume Copil: „Stile Nacht, hailige Nacht..." şi altele şi altele, încât ne întorceam la casele noastre, târziu, la ore mici, cu sufletele fermecate şi feţele cătând într-o înlăcrimată tăcere spre bolta plină de stele.

Cu aceste prilejuri aveam onoarea să-l întâlnesc pe înţeleptul bătrân Breith, cel care înainte de vreme avea în proprietate personală vile minunate în locuri pitoreşti, bune pentru vânătoare – el însuşi fiind un pasionat vânător – păduri de molid, precum şi dealuri cu vii şi pomi fructiferi, mai cu seamă meri ionatani, parmeni aurii, batuli, stetiner, gustav etc., încât, dacă treceai printre ele primăvara, când erau pomii în floare ori toamna, mai ales, când erau încărcaţi de fruct, aveai

sentimentul că nu om trece prin edenicele acele livezi, ci o nălucă a lui dintr-o altă viaţă.

Mai deţinea bătrânul sas şi o fabrică de mezeluri, o cramă şi-un mare restaurant, cel mai de seamă din Bansca. (Ziceau foştii lui ucenici, care deprinseră meseria de mezelari – şi nu le-a mers rău în viaţă cu o astfel de meserie – în carmangeria lui Breith, cum că, atunci când câte un trepăduş căruia îi plăcea să umble cu limbuţa – această specie umană a proliferat mai târziu monstruos şi s-a şi instituţionalizat, chiar devenind foarte prosperă şi de speriat – se ducea la dânsul să pârască pe cutare cum că fură..., bătrânul înţelept răspundea în silă şi indiferenţă: „lasă-i să fure atâta timp cât este de unde... Atunci când nu va fi ce să fure va fi de rău". Acum, acest Iov al zilelor noastre nu blestema, nu se amăra, nu se pierdea cu firea (cine ştie ce se petrecea cu adevărat în mintea lui), ci, retras într-un fel de debara de doi pe trei metri pătraţi, împreună cu soţia – cu demnitate resemnată şi ea – iar aici, unde îşi aveau patul, îşi mai ţinea şi un foarte mic atelier unde confecţiona nasturi feluriţi, migălind cu mâna tremurândă şi glumind, nasturi din coarne de cerb. Coarne din cerbii pe care-i vânase el cândva. Asemenea nasturi aveau mare căutare şi el muncea de dimineaţa până seara târziu, nu de altceva, dar ca să nu stea degeaba şi, mai ales, să nu trebuiască să-l întreţină copiii. „Mie nu trebuie să-mi puie nimeni în blid, nimeni altul decât soţia mea ori eu însumi", zicea.

Sèkely Ati era reparator de aparate de radio. Mi-a fost elev. N-a trecut examenul de bacalaureat – spre folosul lui, – cu toate intervenţiile mele pe lângă profesorii din comisie, şi a deprins meseria de depanator. Avea clientelă cu nemiluita şi câştiga bani mulţi. Dacă, de pildă, un profesor lua pentru o oră de matematici douăzeci de lei, Aty, pentru că umbla câteva minute numai prin măruntaiele aparatului cu un fel de ciocan prevăzut cu plumb topit în vârf, lua – de la client la client, şi el era un foarte fin cunoscător de oameni – cincizeci, o sută, ba chiar mai mult, dacă cumva, pentru restabilirea

unei legături între fire, zicea c-a pus de la el nu ştiu ce material preţios.

Petreceam zilnic, ore întregi, în atelierul său, iar el nu se sfia să mă primească acolo, se arăta chiar mândru ca-l vizitează „o persoană ca a mea". (Am regretat amarnic mai târziu că-n timpul pierdut în atelierul lui Attila nu mi-am dat silinţa să-nvăţ de la el acel meşteşug care m-ar fi ferit după aceea de multe necazuri şi nevoi. Întâlnirile aveau loc zilnic şi se prelungeau uneori dincolo de orele de funcţionare legală a atelierului, drept care ne-au ieşit şi vorbe în cetate precum că noi ne închideam acolo cu băutură şi femei şi ne dedam la desfrânări. „Măcar de-ar fi fost adevărat", vorba doctorului veterinar, Sendi Deleanu.

Sendi era un om de-o veselie continuă, debordantă, răspândind în jurul său buna dispoziţie, vorbirea lui fiind mai mult un fel de hohot de râs decât vorbă, deoarece ştia să glumească, să caricaturizeze şi să biciuiască, râzând într-una, copilăreşte, cu faţa incendiată de voie bună şi de un anume apetit pentru ghiduşia coţcară. Spre deosebire de Ati, care lua totul, chiar şi fleacurile, în grav şi-n foarte serios – pe nevastă-sa mai cu seamă, pe care o bătea zdravăn – Sendi Deleanu nu lua absolut nimic nici în prea grav şi nici în prea serios. Iată de ce, având el cincizeci de ani, nimeni nu-i dădea mai mult decât vreo treizeci şi şase... să zicem.

E drept că nu-i plăcea să fie grav sau serios, dar se arăta curios, receptiv şi plin de interes faţă de lucrurile grave. Îi plăcea să asculte poveşti despre oameni celebri sau fapte strălucite, ziceri filosofice şi replici înţelepte, şi se pierdea cu faţa într-un surâs feciorelnic, în extaz – o faţă de culoare cărămizie aproape, din cauza vinurilor ce le bea şi-a proteinelor pure, nobile pe care le îngurgita – atunci când se întâmpla să ajungă în situaţia de a-i recita poezii, căci se întâmpla şi aşa ceva – şi el de-abia aştepta acel *moment poetic,* – atunci când mă lua cu dânsul în şaretă şi mergeam să castrăm – eu numai asistam – taurii şi berbecii şi armăsarii, târziu toamna, în comunele şi satele din raionul Bansca, comune şi sate pierdute misterios într-o lume a

brumelor, care-ţi dădeau o stranie înfiorare şi-o nestăvilită poftă de vin şi de-o căldură anume. Erau aşternute cu brume statornice acele aşezări prin care treceam noi cu şareta, ca nălucile, şi parcă li se înălţau la ceruri casele prin fumul care suia liniştit vertical, nederanjat de nicio adiere, din ele spre dincolo de ele, în alte împărăţii, ale altor brume.

După ce termina funesta operaţie de dezbărbăţire a bieţilor tauri, vieri şi armăsari, şi berbecilor urmând a deveni ei după aceia boi şi cai şi porci şi batali, ne retrăgeam în casa vreunui tehnician, subaltern de-al lui Sendi, şi-acolo, noi între noi, dar nu chiar numai noi singuri, mântuiam câte o căldăruşă întreagă de fudulii gătite în fel şi chip şi cănile de vin răcoros aferent, după ce, bineînţeles, întărâtasem pofta de mâncare cu nişte ţuici de peste 60 de grade tărie.

Cu celălalt prieten, cu Tao, fiul meu în vârstă de trei ani, mă înţelegeam de minune. Dimineaţa, după ce-l ştergeam bine, cu un ştergar, de acea sudaţie fină cu care se trezesc de obicei copiii, îl frecţionam cu zăpadă pe tot corpul, iarăşi îl ştergeam, frecţionându-l, de data aceasta cu un ştergar de cânepă aspru, îi dădeam de mâncare şi-l culcam. După un astfel de procedeu copilul dormea tun iar eu puteam să vagabondez cu mintea şi închipuirea liber, timp de câteva ore. Erau situaţii când, neavând altceva mai interesant şi mai bun de făcut, scriam versuri. E drept, îmi era ruşine de mine, dar nu divulgam acea nevolnică îndeletnicire la nimeni, nici măcar Nicanorei, care s-ar fi bucurat.

Într-o dimineaţă, când tocmai îl scăldam, în zăpada proaspăt căzută, pe copil, a apărut în uşă, ca din nicăieri, Nicanora. A încremenit între uşori cu faţa albă şi ochii holbaţi de frică. Copilul i-a râs însă cu atâta sănătate şi voie bună încât a trezit-o brusc din starea de panică a mamei care-şi vede copilul în primejdie, şi Nicanora, fericită, s-a jucat copilăreşte cu amândoi, sărutându-ne şi strângându-ne în braţe, încâlcindu-ne părul.

Într-o altă zi însă, nu mai ţin minte ce pagubă a făcut copilul –

parcă a tras radioul, de pe dulap, de firul de la antenă, l-a dat jos stricându-l, gata gata fiind să-i vină peste cap. Eu, cu nervii ca-ntr-o damigeana de benzină neastupată, căreia îi este suficientă o scânteie cât de mică pentru ca să explodeze – de fapt stăteam la masă şi... concentrat, compuneam versuri – m-am repezit la el, l-am pălmuit năpraznic, l-am apucat apoi de guler şi, de la o distanţă apreciabilă, l-am azvârlit ca pe-un sac, în capătul patului. Puteam în acea erupţie oarbă a unor otrăvuri zăcute-n mine, cătrănitul, să săvârşesc o crimă, ce zic, o monstruozitate. Copilul s-a adunat ghem, ca ariciul în faţa primejdiei şi-a stat chitic acolo, în colţul patului unde ajunsese din aruncătura mea, până după-masă, când a venit de la serviciu maică-sa. „Mămică, i-a spus cu tristeţe şi confidenţă, nebunul de tata a dat în mine ca un orb".

Am auzit din antreu cuvintele copilului. M-au năpădit şuvoaie de catran topit. Ca o reptilă neagră se târa sângele prin mine. Îmi venea să-mi dau în mutră cu pumnii şi să izbesc capul de ziduri tari, din cremene colţuroasă. M-am îmbrăcat sumar, am ieşit ca un ucigaş din casă afară şi-am rătăcit pe câmpurile de la marginea oraşului până târziu noaptea, ca un nemernic, un blestemat.

Până la urmă, bunul meu şi înţeleptul prieten To, fiul meu, m-a iertat şi ne-am împăcat. Ca să mă răzbun pe poezie – deoarece din cauza ei, adică din cauza metehnei mele de-a versifica, în loc să fac altceva mai util, de pildă să mă fi dus la cei de la putere, să-i rog de iertare şi să le cer o slujbă din care să trăim ca oamenii şi noi şi nu din salariul Nicanorei, am săvârşit acea faptă monstruoasă faţă de copil, am cules din mizera mea bibliotecă toate cărţile de versuri – afară de Eminescu (pe cartea lui n-am cutezat a pune mâna mea de proxenet) de la Arghezi, ediţia biblie, până la Beniuc etc... care, alelei! era prezidentul Uniunii celei mari! m-am dus cu ele-n traistă la anticariat şi le-am vândut la preţuri derizorii, iar cu banii astfel obţinuţi l-am luat pe Tao de mână, am intrat în toate cofetăriile din urbe, l-am servit cu tot ceea ce-i dorea inima, i-am cumpărat banane, portocale şi

curmale, precum şi un frumos joc de la magazinul copiilor. Prietenia şi solidaritatea dintre noi s-a întărit în urma acelei nesăbuinţe sălbatice. Până atunci, de pildă, Tao mă mai pâra Nicanorei pentru una sau alta din boacănele mele – căci făceam mai multe decât el – dar din ziua aceea, a împăcării, nu m-a mai spus niciodată, la nimeni, nici la cei care l-au ameninţat mai târziu că dacă nu spune nu ştiu ce despre taică-su îl vor arunca într-un beci cu şobolani şi salamandre. „Nu-i nimica, a răspuns el cu sumeţire demnă, pentru tata, oriunde m-aţi arunca, eu mă voi simţi foarte fericit".

Despre Cristi însă, ultimul de care ne vom aminti aici, mi-e greu să scriu. Ar trebui să preschimb cuvântul în lumină de ceară de albine ca să pot mărturisi aşa cum s-ar cuveni despre fiinţa lui pierdută. Avea doi ani şi era unicul copil al vecinilor mei, el căruţaş, ea gospodină. Când mă arătam înainte-i uita şi de mâncare şi de maică-sa şi de taică-su şi de caii acestuia, de toate jucăriile puţine pe care le avea, de orice şi de orişicine, întindea mâinile precum oamenii care adoră le întind către Cel de Sus, înspre mine, cu ochii dilataţi de fericire; îl suiam în braţele mele, îl aruncam de mai multe ori în sus – el chicotea de bucurie – şi, lipit de pieptul meu ca şi cum ar fi fost parte dragă şi dureroasă din mine însumi – ne duceam la mine-n cameră şi, acolo, împreună cu Tao (Cristinel îi dase fiului meu acel nume hotentot) ne jucam, felurite jocuri, iar dacă eu mă aşezam la masă, chemat de mizera mea ispită, să scriu sau să citesc, el şi cu Tao se retrăgeau sub aceeaşi masă şi-acolo se prefăceau într-un mod foarte serios şi foarte grav (gravitatea şi seriozitatea excesive stau bine copiilor dar nu şi academicienilor sau altor autorităţi, deoarece aceştia devin fie hilari fie odioşi, în tot cazul caraghioşi...), cum că citesc sau scriu şi ei... La răstimpuri, atunci când mă vedeau pe mine că aprind ţigara şi trag din ea, rupeau şi ei o parte dintr-o foaie de carte pe care o ţineau în mâini spre „lecturare..." o răsuceau în chip de ţigare şi-şi făceau şi ei pauza de muncă sau de reculegere, prefăcându-se că fumează.

Cristinel avea un vocabular foarte redus: Ampant (elefant), mor-

mor (urs), nuna (luna), capa (capra), paca (vaca), bibobul (bivolul), hum-huma (câinele), nupu (lupu), etc. Aria lui lexicală se rezuma la numai câteva cuvinte, şi-acelea spuse cam aiurea, plus nişte exclamaţii sau gângăveli, ce-i drept foarte sugestive, spunând mult mai mult decât spune însăşi noţiunea, termenul, conceptul etc.

Oricât de sărac îi era vocabularul şi de nătâng, nu ştiu cum se făcea că ne înţelegeam de minune. De ce?... Poate din cauză că niciunul din noi nu încerca să se afirme, să se evidenţieze, să demonstreze, să impună... Nimeni nu se credea filosof, niciunul deştept. Exprimam doar nişte sentimente de simpatie reciprocă şi ne simţeam ceea ce eram fiecare, nimic altceva sau altcineva, foarte bine unul lângă celălalt. Atâta tot. Nu intenţionam să-i impun vreun punct de vedere, dar cu atât mai puţin el mie. Nici vorbă să ne pândim gândurile şi intenţiile ca diplomaţii şi precupeţii, să facem cârdăşii ca politicienii, să arătăm unul faţă de celălalt zgomotoasă şi falsă iubire pe tribune, în faţa lumii întregi, fără ruşine, munciţi de temerea vicleană ca nu cumva cel pe care-l săruţi să nu te lovească mai repede decât ai tu de gând să loveşti... ci noi comunicam din priviri surâzătoare, într-o miraculoasă armonie a contrariilor, căci el, Cristi era candoarea, inocenţa, iubirea în stare genuină, în timp ce eu eram o demonică agora a tuturor iasmelor din ultimul limb al iadului, a tălpii iadului, cum spun sărmanii valahi. El îmblânzea demonia din tenebrele mele prin candoarea sa, iar eu îi ridicam şi mai sus în lumină puritatea fiinţei lui, prin dorinţa de a mă ridica la el. Un dar mai minunat de la Dumnezeu ca prietenia lui Cristi nu mi s-a dat pe lângă acela al Nicanorei. Dar... o să vedeţi voi mai departe... Cine ştie!! Mai bine să nu vrem să ştim.

Într-o zi de iunie, zeul Cireşar mi l-a răpus pe Cristi. Şi nu atât mie mi l-a răpus, nici sieşi (căci cine ştie de ce rele a scăpat prin acest rău), ci părinţilor săi, căci una este să-şi înmormânteze copiii pe părinţi şi alta ca părinţii să-şi înmormânteze copiii, mai ales pe primul, pe unicul copil, aşa cum era Cristi.

Un nenea – trimis al demonului de Cireşar – a venit cu căruţa – căci era zi de târg în Bansca – şi-a poposit în curtea lor. Era prieten acel nenea, trimis al zeului Cireşar, cu tatăl lui Cristinel, cărăuşul. Şi avea acel nenea cireşe multe în căruţă, roşcovane şi gălbioare, pietroase şi moi, şi dulci şi parfumate...

Iar Cristi, prietenul meu, a mâncat cât l-a ţinut burtica – zeul Cireşar stătea ascuns după zidul casei, lângă grajd, şi de-acolo râdea cu diavolească plăcere uitându-se la Cristi cum înfulecă de zor la cireşe. Ca o căţea lăhuză se lingea pe buze procletul când se gândea la victima ce-i cădea în mreje.

Peste noapte, Cristi s-a umflat ca toba de la fanfară, a gemut în nişte dureri crâncene, nici nu putea scânci de ele, căci făcuse o încurcătură de intestine şi trăgea să moară. Au venit doftorii şi-au zis că trebuie să-l opereze urgent. Cristi, în tot acest timp, nu căta spre nimeni, nu aştepta de la nimeni ajutor, ci întindea mâinile numai spre mine, implorând numai de la mine, cu ochii ceţoşi, cu înfricoşare şi rugă fixaţi asupra mea, mântuire. Numai în braţele mele, după ce se cuibărea acolo, se ogoia cât de cât de sub muşcăturile oarbe ale durerii.

Până la spital n-a vrut să meargă altfel decât în braţele mele, strâns la sânul meu. Îl simţeam cum stă lipit acolo ca şi cum parte vie din propriul meu trup ar fi fost. Când maică-sa, disperată şi covârşită de suferinţă îl chema să meargă la ea, Cristi îi zâmbea stins şi duios ca unei mame, dar capul făcea semn de negaţie şi se prindea cu şi mai multă putere şi credinţă de pieptul meu.

Când să-l predau medicilor ca să-l ducă-n sala de operaţie, el a întins pentru ultima dată, ca-ntr-o rugăciune, ca-ntr-un strigăt adânc secerător mâinile spre mine, implorându-mă din ochii stinşi de durere, dar blând şi sfâşietor deschişi asupra mea, spunând parcă: „nu mă lăsa, nu mă lăsa!”

Şi Cristinel a murit pe masa de operaţie. Dar cu mâinile şi ochii a rămas până în ultima clipă întinse şi rugător deschişi către chipul meu

şi astfel îmi apare, şi nu o dată, înaintea ochilor, de departe, din adâncul nopţii, mereu. Astfel, sub această înfăţişare, a rămas el viu în memoria mea, ca-ntr-o foarte veche, misterios luminată-n unghere, biserică. Am dus cu mine la mormântul lui pe-o foarte bătrână femeie, care de foarte mult a uitat de păcat, ca să răsădească peste amintirea lui flori de Nu-mă-uita. Aşa, ca o datină. Ca un semn. Mai ştii unde răspunde? Şi repet ritualul acesta în fiecare primăvară. De stropit le stropesc eu, dar după ce postesc sever, post negru, timp de trei zile.

Tot o datină-i şi aceasta. Nici aceasta nu se ştie unde răspunde şi unde ajunge. Iar ultimul lui scâncet, atunci când a întins înspre mine pentru ultima dată mâinile, implorând scăpare, îl simt cum trece prin mine uneori, ca o lamă rece de aur alb, risipind în cerc raze din altă lumină.

PARTEA A DOUA

Pe terasă oamenii se răriseră, iar ierul se spuzise de stele. Arăta ca e Sahară fosforescentă, sus, atât de multe erau stelele, cât nisipul deşertului.

Pavel a ridicat capul din palma în care şi-l proptise vreme îndelungată şi s-a uitat adânc în ochii lui Toma. În orbitele ochilor acestuia se arăta un alt cer, spuzit până departe, într-alte margini, de miliarde de galaxii minuscule. L-a străbătut un fior. Iar ochii lui Toma rămâneau nemişcaţi în abisala lor depărtare.

Un grup de spălăciţi pistruiaţi s-a retras în camere, ele, femeile, ducându-i după dânsele, foarte triste, pe bărbaţii beţi. Pavel s-a dus un timp cu ochii după una, care l-a chemat la rându-i, lacomă. Privirile lui Toma însă au rămas fixe, încremenite într-o haotică imobilitate.

Prin frunzele eucalipţilor a trecut parcă o undă străină, o înfiorare aidoma cu aceea pe care o simţi când atingi pentru prima oară buzele care te aşteaptă. Aceeaşi stranie cutremurare lină au simţit-o se pare, şi nisipurile, căci au purces să freamăte şi să mişune surd. Se petrecea o taină. Căci şi spuza cerului s-a înfrigurat.

Se petrecea o fuziune, o beţie a contopirii dintre cele trei elemente, cele trei stihii, cele trei regnuri: pământul, viaţa şi eterul, pentru a săvârşi cine ştie ce eleusinie.

O rafală de vânt, apărută din neunde, a trecut prin oază, cutreierându-i somnul, apoi, ca o nălucă uriaşă, a dispărut înghiţită de golurile de sub stele ale Saharei. Toma a tresărit, pălind ca săgetat de-o chemare. Pavel şi-a culcat din nou falca în palmă, cu cotul proptit de

suprafaţa mesei, pregătit să asculte pe mai departe mărturisirea.

Şi Toma a reluat, aproape-n silă: „Iar după ce m-am mutat din Bansca în Claustrum, viaţa mea a intrat într-o altă fază, nu mai deosebită de cea dintâi în privinţa articulaţiilor ei fundamentale, dar totuşi alta. Moartea lui socru-meu mi-a fost de folos. Nici nu i-am făcut pomenirea de trei luni că soacră-mea a vândut casa din Bansca cu 75 de mii de lei, dintre care cincizeci i i-a dat Nicanorei, zicând: duceţi-vă de-aici, cumpăraţi-vă o căsuţă unde veţi şti voi, şi Dumnezeu să v-ajute. Şi-am cumpărat de îndată în Claustrum o foarte frumoasă casă, casă boierească, dar plină toată de chiriaşi. Nici nu puteam cumpăra altceva cu suma de 50 de mii. Văduva marelui industriaş Mrener, cea care se lăuda c-a fost curtată şi culcată de regele Carol al II-lea, zis Caraimanul, se lăuda pe la cunoscuţi că a găsit „un poii" (pe limba hanilor, fraier) care i-a cumpărat casa, cu chiriaşi, în care nu va intra niciodată, deoarece nu are buletin de Claastrum, aşa că ea va rămâne şi cu banii şi cu casa, mie nerămânându-mi altceva de făcut, alt drept decât să plătesc impozitul şi să execut reparaţiile de rigoare ale edificiului. Se înşela boieroaica, fata unui alt mare industriaş, proprietar al unei mari fabrici de zahăr înainte vreme în frumosul oraş Vaşarheu. Nu ştia că, aşa idiot cum mă arată mutra şi firea şi încrezător în oameni până la tâmpenie, am trăit câteva mii de ani în preajma sifonilor şi-am învăţat de la ei cât de cât, vrând-nevrând, nităică viclenie. De-aici i s-a tras mai târziu decepţia. În contractul dintre Nicanora şi ea, Clara (eu am refuzat categoric să figurez ca proprietar alături de Nicanora, care a plâns din acest motiv, la cadastru, gândindu-mă că nu-mi stă bine să moştenesc ceva de la nişte oameni care nu m-au agreat, ba pe deasupra m-au şi jignit, jignind-o pe Nicanora), se stipula cum că atunci când Nicanora îi va pune ia dispoziţie o locuinţă corespunzătoare, ea, Clara, îi va ceda partea ei locativă din imobilul înstrăinat. De aici i s-a tras altă decepţie.

Numai una a doua parte din casă a cumpărat Nicanora cu cei 50 de

mii de lei, cealaltă jumătate, total ocupată de chiriaşi, a cumpărat-o soacră-mea, aşa cum se afla, şi-a înscris-o pe numele celor doi copii ai mei, Tao şi Dao. Mai mult decât viclenia pe care aş fi deprins-o de la sifoni însă, m-a ajutat ca să ies din încurcătura în care am intrat cu casa şi din mrejele întinse-n calea mea, cu dibăcie mare, de fosta proprietăreasă ca şi de chiriaşi, duhul căruia îi sunt dat eu în grijă de către Cel de Sus, aşa după cum se va afla mai încolo...

Pe când duceam tratative pentru târguirea casei, mai duceam altele cu Miliţia regională care insista, rugându-mă să renunţ la cetăţenia străină şi să cer pe cea romeică – ei mi-o acordă urgent şi cu dragă inimă – căci dacă fac acest pas, atunci tot ei mă vor ajuta să intru în casa cumparată şi să obţin şi serviciu. Aşa că eu, atunci când am cumpărat, fără nicio perspectivă de a o şi locui, casa, mă bizuiam cumva pe promisiunile făcute mie de către comandantul Miliţiei şi nu pe şiretenia ce de la sifoni mi s-ar fi trăgând.

Nicanora a rămas pe mai departe la Bansca, îngrijind de doi copii, pregătind examenele pentru facultatea pe care o urma fără frecvenţă şi satisfăcând şi slujba ei, şi nu numai a ei, ci a încă vreo trei, patru care... iar eu m-am instalat la Claustrum, într-un antreiaş de 1/4 din casa cumpărată şi care despărţea printr-un perete improvizat o jumătate a casei de cealaltă jumătate. Nu avea încălzire, dar era mai cald într-însul decât dacă ar fi avut sobă, deoarece venea într-însul căldură din trei părţi: prin peretele care dădea în bucătărie, prin cel care dădea în camera lui Clari, ca şi prin cel care mă separa de holul cel mare ocupat de chiriaşul din partea din faţă. Era o căldură plăcută, discretă şi constantă. Atâta doar că se auzeau, nefiltrate deloc, zgomotele de la W.C. Compensam însă acest neajuns prin bucuria ciudată pe care mi-o dă geamul antreiaşului, de deasupra uşii, care, plasat sus de tot, fiind mic şi prevăzut cu gratii, îmi amintea de vraja singurătăţii trăite de mine în anii de temniţă.

Între antreiaşul unde îmi instalasem eu un fel de pat şi bucătărie, se interpunea un altul, de vreun metru pătrat, amănunt topografic ce

trebuie reţinut pentru că ne va fi de folos la o mai bună înţelegere a situaţiilor în care s-a petrecut un straniu eveniment.

Înainte de a-ţi povesti toată tărăşenia în legătură cu casa, despre procesele purtate şi bătăliile – chiar bătălie – date, până ce-a dat şi Dumnezeu – care a acţionat prin mâna lui Sofronie Stâncă – să intru în ea cu toată familia, în ciuda dispoziţiilor ferme lansate de primarul Claustrumului, unul Burdulea Lopodea, de a mi se lua jumătate din casă, pentru a fi atribuită unui prieten de-al lui, tot din neamul lopodăilor, ajuns acela om cu multe grade sub umăr, îngăduie-mi să-ţi relatez, fiindcă merită, istoria dialogului meu cu ambasada Sifoniei şi, în paralel, disputa cu organele de miliţie din Claustrum.

La un moment dat ai noştri s-au hotărât să lichideze într-un fel sau altul cu cetăţenii străini. Sau pleacă în ţările unde s-au născut, sau renunţă la cetăţenia acelor ţâri, optând pentru a noastră. Eu redobândisem cetăţenia străină, în urma unui certificat eliberat de ambasada Suisei, cea care gira şi interesele Sifoniei, care nu dispunea de un asemenea for reprezentativ în Romeia. După obţinerea acelei cetăţenii, văzând eu că-mi umblă pe urme şi-n suflet şobolanii şi jigodiile şi tot felul de gorobeţi ca să mă prindă iarăşi şi să mă-nfunde din nou la puşcărie, m-am decis să părăsesc ţara, sau, mai exact, să fac niţel şantaj, deoarece ştiam că nu au niciun interes, ba dimpotrivă, ca eu să plec. Deţineam secrete (!), ştiam prea multe şi, pe deasupra, aveam un condei „veninos” şi limbă „spurcată”, după chiar opinia lor. Când însă autorităţile noastre au decis să rezolve odată pentru totdeauna cu spionii de cetăţeni străini, m-au chemat şi pe mine să mă-ntrebe ce-am de gând: – Renunţ la cetăţenia străină, sau părăsesc ţara?

— Păi, le răspund eu, am şi făcut cerere de repatriere chiar alaltăieri şi aştept să-mi daţi paşaportul.

— Daţi-ne puţin carnetul de identitate, zice ofiţerul.

— Poftim, zic eu.

— Aşteptaţi o clipă, zice el.

— Aştept, zic eu.

Dispare şi, după câteva clipe, reapare şi, ca şi cum nu m-ar fi văzut niciodată, mă neglijează total, ce zic. Mă dispreţuieşte cu desăvârşire, adresându-se altor petiţionari.

— Domnule, intervin eu, m-aţi chemat aici ca să lămurim o situaţie, mi-aţi ridicat buletinul, vă rog să mi-l daţi înapoi.

— Care buletin? răspunde el. Mi-ai dat mie vreun buletin?

— Acum câteva clipe, replic eu.

— Vezi-ţi, domnule, de treabă, nu mi-ai dat niciun buletin, ori vrei să mă iordăneşti pe mine?

— Bine, răspund cu indignare (el zâmbea satisfăcut), o să vă oblig să-mi daţi altul nou.

— Buletinul tău n-a fost valabil, deoarece certificatul de naţionalitate pe care ţi l-a eliberat ambasada Suisă... pe unde ai umblat cu alte şuste, nu era valabil.

— Voi aduce alt certificat de naţionalitate chiar de la ambasada Sifoniei.

— Ai face mai bine să ceri cetăţenia romeică.

— Aţi face mai bine voi să nu-mi daţi un asemenea sfat, deoarece un bandit ca mine nu poate fi vrednic de un asemenea titlu, de-o astfel de onoare. Un duşman al poporului romeu, cum mă consideraţi, nu poate pretinde a fi şi cetăţean al ţării romeiceşti.

— Te facem noi om, te aducem noi pe brazdă.

Fug repede la Bucureşti. Tocmai se reinstalase acolo ambasada sifonă. Intru. Portretele regelui şi reginei afișate-n hol m-au făcut să zâmbesc niţel, deşi, amintindu-mi de un anumit trecut, ce-i drept foarte îndepărtat, m-a trecut un fior de măreţie. Intru într-un birou, al secretarului ambasadei. Stau în picioare la uşă, iar domnul diplomat de la masa sa de lucru nu catadicsea să mă poftească să stau sau să mă întrebe ce anume doresc. El era scufundat într-un fel de ladă mare de carton, plină cu pachete de ţigări – se ştie că ţigările sifone sunt foarte bune –, le scotea din ladă, băgat cu capul până-n umeri şi, extrem de

concentrat şi cu o impresionantă celeritate, le aranja pe porţii şi merticuri, după rang şi naiba ştie ce alt criteriu diplomatic. Scoţând capul dintre pachetele cu ţigări – vreo două îi rămăseseră pe umeri, pe alte două trei le ţinea în mâini –, a aruncat asupra mea nişte ochi bărnaci şi balaoacheşi şi, vârând din nou mâna în sacul acela de carton, aplecându-se din umăr mult, m-a întrebat ce poftesc.

— Sunt născut în Sifonia, încep eu, am fost închis mulţi ani aici...

— Şi-acuma nu-ţi dau serviciu şi te hărţuiesc, mă întrerupe el, continuându-mă.

— Da, exact, reiau eu, şi-aş vrea să plec în Sifonia, deocamdată, şi după aceia voi vedea eu... încotro o apuc.

— Da, sigur, sigur. Noi vă recunoaştem ca cetăţean sifon şi, chiar dacă nu sunteţi doctor, Sifonia vă primeşte, iar din partea noastră aveţi întreg concursul şi tot ajutorul. Aşteptaţi puţin şi vă aduc iscălit de domnul ambasador certificatul. Iar după ce s-a întors cu certificatul, în taină: Ştiţi, Sifonia are nevoie de oameni bogaţi... nu de săraci...

În tot acest timp, diplomatul fuma, sorbind cu voluptate din ţigară, trăgând-o afară cu nişte degete puhave de vădancă – după ce a sorbit din ea din nişte buze roz cărnoase şi umede –, fără să mă îmbie şi pe mine la una măcar. Ultimul dintre nemernici, dintre ţigani ar fi făcut gestul elementar, binevoitor, într-o situaţie ca aceasta.

— Dacă, reia el misterios, aveţi cumva nişte bijuterii, ceva aur, lucruri de valoare, mi... le predaţi mie. Vi le scoatem noi, dar... ştiţi, serviciu la serviciu. Înţelegeţi ce vreau să spun. Cota parte care ne revine.

— Am înţeles, am înţeles, dau eu răspuns, înjurându-l crâncen în gândul meu. Nu-i puteam spune că nu am nimic, nici măcar verigheta pe care mi-au luat-o la anchetă şi nu mi-au mai dat-o înapoi. Nu m-ar mai fi primit nici măcar pe poarta ambasadei dară-mi-te să-mi dea viza de intrare în Sifonia. Acel secretar de ambasadă, având asupra sa gestiunea ţigărilor, era de fel de pe la Calatis şi numea Sinfirischis. Era

rozaceu la obraji, negru la ochi, durduliu la pântece şi foarte agil în mişcările mâinilor, ale picioruşelor şi-ale buzelor ca nişte felii de portocală. Era scund şi avea gât scurt. Urechile îi erau mari, pliahure.

Mă întorc cu certificatul la Claustrum, mă prezint cu el la Miliţie şi cer ieşirea din ţară.

— Statul sifon vă primeşte? mă întreabă de data aceasta comandantul.

— Da, desigur, uitaţi am aici certificatul de recunoaştere a cetăţeniei sifone. Şi, ca un prost ce sunt, îi arăt, sfătos, certificatul. El îl trage rapid spre el. Îl bagă-n buzunar, apoi mă întreabă:

— Dumneavoastră ce doriţi?

— Cum, ce doresc? replic eu, să-mi recunoaşteţi cetățenia străină şi să-mi daţi drumul să părăsesc această ţară. V-am adus certificat...

— Care certificat? mă interpelează el calm, indiferent.

— Certificatul pe care mi l-aţi luat din mână adineaori.

— Vezi-ţi domnule, de treabă, ce crezi că ne duci pe noi cu iordane?

Îi întorc burzuluit spatele şi ies din biroul domniei-sale. Glonţ, iarăşi, la Bucureşti.

De data asta am dat peste un alt tip, bărbat simpatic, înalt, frumos şi altetic, cu o seducătoare sprânceană, care s-a recomandat Leonidas Carbuzi. Acesta, după ce mi-a atras atenţia, în taină, să mă dau la o parte din faţa ferestrei – pentru că fereastra era studiată de la alte ferestre aflătoare la casele de dincolo de stradă – m-a ascultat cu bunăvoinţă, s-a deplasat într-un alt birou şi s-a întors înmânându-mi un alt certificat de recunoaştere a cetăţeniei sifone, atrăgându-mi subliniat atenţia de a nu-l arăta la nimeni înainte de-a scoate copie după el, legalizată, ca s-o am asupra mea în cazul că originalul se va pierde din nou în buzunarul vreunui funcţionar bine instruit.

Am revenit la Claustrum şi-am procedat aşa cum m-a învăţat Carbuzi. Mi s-a răspuns că da, eu pot părăsi ţara, dar nu şi soţia cu cei doi copii, deoarece aceştia şi cu mama lor sunt cetăţeni romei.

— Nu, am replicat eu, aceştia sunt copiii mei, iar mama lor este

soţia mea şi cum soţia mea n-a declarat că-şi menţine cetăţenia romeică, atunci când s-a măritat cu mine, ea a dobândit automat cetăţenia saţului ei, adică a mea, aşa că vă rog să-mi eliberaţi paşaportul pentru plecare.

— N-ai să ne-nveţi tu pe noi că care sunt legile ţării şi că ce spun legile internaţionale. Tu poţi pleca. Ţie-ţi dăm paşaport... Copiii şi soţia rămân aici.

— Vă rog, atunci, răspund eu, să mă expulzaţi.

— De ce să te expulzăm când poţi să pleci cu forme în regulă.

— Tot o formă în regulă este şi expulzarea.

— Şi... De ce nu vrei să pleci cu forme regulate?

— Pentru că refuz să-mi părăsesc familia cu forme regulate, de bunăvoie.

— De ce nu ceri cetăţenia romeică?

— Faceţi o gravă greşeală politică, domnule. Cum să acorde statul romeu cetăţenia unui duşman al acestui popor? Nu. Nu cer nici cetăţenia unui stat care mă consideră bandit şi duşman, şi nici familia nu mi-o voi părăsi de bunăvoie. Expulzaţi-mă.

Şi m-am dus din nou la Bucureşti, la ambasada Sifoniei. „Insistaţi mai departe, mi-au răspuns aceia, dar fără să-ntindeţi prea tare coarda că... N-o să aveţi nici la cine să interveniţi şi nici anume cine care să intervină în cazul că...”

Am insistat, şi după ce am plătit o taxă îngrozitoare pentru obţinerea vizei de ieşire pentru soţie şi copii, şi după ce mi-am vândut, cu mare strângere de inimă, cu atât mai mult cu cât nu aveam deloc convingerea şi nici dorinţa de-a părăsi ţara, bietele mele cărţi, puţine dar de preţ, la nişte scriitori tineri de la Claustrum – care se mirau de ce cer mai mult pentru cărţile fără chipuri decât pentru cele care aveau chipuri – mă prezint din nou la aceeaşi ambasadă ca să cer viza de intrare în Sifonia, mai exact spus, m-am dus să le cer paşaport sifon de plecare din ţară, după ce ai noştri mi-au eliberat hârtiile de repatriere.

Aveam nişte bagaje uşoare, cu nişte haine de corp, plapumă şi lenjerie de pat şi nimic altceva.

— Va trebui, îmi vorbeşte urâcios un funcţionar – altul decât Carbuzi – să cereţi acordul Ministerului de Interne al Sifoniei. Fără acel acord nu vă putem înmâna paşaportul. Plătiţi o taxă de urgenţă – taxă destul de aspră – ca să o abţinem cât mai repede.

Plăutesc taxa de urgenţă, iar a doua zi mi s-a răspuns scurt că ministerul îmi refuză intrarea în Sifonia.

— Pentru ce motive, cer eu lămuriri.

— ... dă el din cap. Apoi, mişcând dăscăleşte din acelaşi cap: „Ce ne-aţi făcut? ce ne-aţi făcut acolo?"

— Eu, unul, n-am putut să vă fac absolut nimic, decât că am făcut, e drept modeste, servicii culturii sifone. Am plecat la vârsta de 15 ani, n-am fost nici cu nemţii, nici cu italienii, nici cu englezii, nici cu ruşii, nici cu nimeni.

— Asta-i situaţia. Cereţi cetăţenia romeică, «dacă ţi-a trebuit şcoală romeică şi s-o faci pe romeul», în gândul lui. Nu aveţi voie să vă repatriaţi în Sifonia. Mi se pare c-aţi făcut şi armata în Romeia.

— Da, am făcut-o, şi cei cu asta? N-am luptat împotriva Sifoniei.

— După legile ţării noastre, v-aţi pierdut din acea clipă cetăţenia sifonă. La revedere.

Mă-ntorc acasă zbuciumat, dar nu chiar trist. Undeva, şi-ntr-un fel, îmi părea bine că nu plec. Asta era şi intenţia mea din subconştient. Şi Nicanora s-a bucurat, deşi a plâns frumos niţel.

A doua zi mă înfăţişez la comandantul Miliţiei din Claustrum.

— Am venit, îi zic, să vă predau actele pe care mi le-aţi eliberat. Am vrut doar să vă dovedesc că pot să părăsesc ţara, iar acum, când pot pleca, ca să vă mai dovedesc şi altceva – ceva mult mai interesant şi mai adevărat – anume că mă simt legat de această ţară şi că nu vreau s-o părăsesc, am venit să vă restitui actele ce mi le-aţi eliberat şi să vă cer cetăţenie romeică.

— Ne bucurăm, ne bucurăm, s-a ridicat el din scaun, mi-a strâns

mâna şi m-a îndemnat să merg cu cererea de primire a cetăţeniei la Sfat.

— Două lucruri vă cer: atunci când îmi eliberaţi buletinul să-mi stabiliţi domiciliul la Claustrum, şi să-mi acordaţi sprijinul dumneavoastră pentru a putea să intru în casa proprietate personală a copiilor şi soţiei mele. Şi încă ceva: sprijin ca să pot ocupa un post corespunzător cu studiile făcute.

— Desigur, desigur, răspunde el triumfător, să ţineţi legătura cu noi...

S-a bucurat. Pentru dânsul refuzul meu de-a părăsi ţara era un succes. L-am lăsat acoperit, tot, de un fel de surâs de-o reală satisfacţie. Nu ştiu dacă bănuia ceea ce se petrecuse cu mine la ambasada sifona. Ar fi înţeles totul dacă cumva ar fi auzit de celebrul proverb roman despre şi sifoni: „Sifona fides nulla fides".

Sifonii au procedat cu mine aşa cum au procedat şi cu prietenul nostru Tudor Cauz care, încrezător în ei, întrucât îl asiguraseră că-i dau viza de intrare-n Sifonia, şi-a vândut tot ce brumă avea, a plătit ultima chirie – deci nu mai avea nici unde să stea – şi s-a prezentat la ambasadă pentru viză. Aceasta se întâmpla pe la orele 11, iar după-masa trebuia să părăsească Romeia. Ei bine, aceiaşi funcţionari amabili care i-au promis că-i vor da viza i-au răspuns şi acum, tot cu amabilitate, că nu i se acordă viza cerută.

Bietul Cauz atunci, inspirat, nu ca mine, se duce la ambasada hitiţilor, oameni vestiţi prin cinstea şi respectarea cuvântului dat, şi obţine de la ei intrare-n Hitiţia, pe motivul că, mai demult, vitejii hitiţi au stăpânit secole de-a rândul partea de nord a Sifoniei (Sifonia însăşi) şi deci părinţii lui Cauz au fost cândva supuşi hitiţi. „Aferim, bre, efendi, au răspuns generos funcţionarii de la acea ambasadă, buiursum, ghidi orda, ghidi orda". Adică: „Poftim domnule, cu plăcere, poftiţi, poftiţi, desigur." Şi Cauz ajunge în Hitiţia într-un lagăr de refugiaţi. Se naşte între timp un conflict între sifoni şi hitiţi, guvernul hitit a cărui promptitudine în a rezolva problemele politice

este renumită, decide expulzarea tuturor sifonilor din ţara hitită. Odată, şi împreună cu aceştia, s-a putut întoarce la părinţii săi, în ţara de naştere, şi prietenul nostru Tudor Cauz, sărmanul, căci după trei ani a murit de rac. (Apropo de conflictele necontenite dintre hitiţi şi sifoni, ele se pare că înseamnă o contraofensivă, o revanşă de durată a troienilor asupra aheilor, un fel de răzbunare a acelora pentru relele şi jaful săvârşit în timpurile homerice de strămoşii sifonilor asupra strămoşilor poporului hitit.)

La „neşansa" mea de a pleca în Sifonia a contribuit foarte mult, cred, şi plecarea – mai bine-zis alungarea ruşinoasă – din Romeia a simpaticului funcţionar Leonidas Carbuzi, făcut de la maică-sa mai mult pentru a fi excelent exemplar de prăsilă decât slujbaş în ale diplomaţiei, căci iată ce i s-a întâmplat: Cum îi plăceau foarte mult femeile, iar ele la fel de mult pe el, căci era chipeş, cu deochi în priviri şi zdravăn la adică, s-a luat după una, un fel de cobră superbă pe care un mascul cum era Carbuzi ori trebuia s-o aibă, ori să se sfâșie cu unghiile până la a-şi da sufletul.

Apăreau în ceva ziare din capitala Sifoniei nişte articole denigratoare faţă de bunăstarea continuă, nestăvilită din Romeia, iar cei din R.P. Romeică au dibuit pe autorul acelor articole – care nu era altcineva decât frumosul Carbuzi – şi, cum nu puteau să-l aresteze, i-au scos-o-n cale pe funesta frumuseţe cu ochii mari, negri şi cu trup de jăratec înăbuşit.

Iară bietul Leonidas s-a dus după chemarea din ochii ei afurisiţi, adus ca un orb după dânsa, din priviri doritoare, până ce a ajuns în aşternutul ei, lângă ea, amândoi dezveliţi, iar când să-i prezinte scrisorile de acreditare, ca un diplomat ce era, în genunchi înaintea acelui dureros de misterios imperiu, şi-a pus satana – marele senior peste acele împărăţii minunate – coada, şi bate „soţul" dânsei la uşă.

Diplomatul, stânga-mprejur şi, buf, aşa gol cum se afla, pe fereastră afară, în nişte tufiş. Peste el în tufiş au dat şi nişte câini pribegi precum şi alţi câini în uniforme are l-au umflat bine-n pielea goală din pulane,

apoi l-au umflat în maşina Miliţiei şi direct în birourile acesteia. Cu greu s-au dumirit cei de la Miliţie că vinovatul era funcţionar cu drept de imunitate asupra sa, căci hainele în care se aflau documentele despre starea sa nu se aflau şi ele asupră-i. Ele rămăseseră în valiza diplomatică a frumoasei şi ticăloasei Pena Corcoduşa ofiţer.

Abia a doua zi au anunţat ambasada că se află la miliţie un diplomat de-al majestăţii sale... şi-aşa mai departe..., au venit de la ambasadă cu haine, l-au îmbrăcat, l-au împachetat şi l-au trimis; acasă, conform legilor şi normelor diplomatice în vigoare.

Ţi-am reţinut niţel atenţia asupra acestui caz ca să ne şi amuzăm şi pentru că văd că nu-ţi iei ochii de la nordica aceea de la masa de-acolo, care, după cât se vede, te aşteaptă cu nerăbdare să-i prezinţi scrisorile de acreditare... fără... recepţia care a urmat în povestea lui Carbuzi.

— Totdeauna ţi-a plăcut să mă necăjeşti, Toma, să mă împungi. Şi asta mai mult din cauză că sunt popă.

— Nu, nu din cauză că eşti popă, Pavel, ci din aceea că eşti cam pehlivan şi... nici nu-ţi stă rău.

— Dar, mai bine, te rog să continui a-mi relata despre ce s-a mai întâmplat cu tine în continuare, după ce ai redevenit cetăţean romeu. Mă bate gândul să devin scriitor, să scriu despre toate cele întâmplate cu tine, să te fac erou.

— Nu-i rău. Dar mă tem că o asemenea carte nu va interesa pe nimeni altul decât doar pe tine. Ce folos poate să prezinte o carte în care lucrurile sunt prezentate exact aşa cum s-au petrecut? Literatura nu este viaţă ca atare, ci ceva care stă deasupra vieţii. O compensare sublimă sau o recompensă. O renaştere şi o re-creaţiune a ei, după o altă dorinţă, altă fantezie şi altă viziune despre biata de ea. O prelungire a ei în ea însăşi prin fantazare; o redobândire în ficţiune.

— Atunci, continuă să-mi povesteşti, aşa, ca să ne treacă de urât şi ca să nu fiu ispitit să mă uit la nordica de-acolo şi nici tu să n-ai motiv de a-mi spiona necazurile.

— După ce am devenit cetăţean romeu, a continuat atunci Toma Graţiani, m-am prezentat la Inspectoratul şcolilor ca să mi se dea de lucru. Ionel Gălbioară, inspectorul-şef, fost elev de-al meu pe vremuri, mi-a spus că există o dispoziţie pe linie de minister al culturii potrivit căreia eu nu am drept să lucrez în sectorul cultural-educativ. „Dar trebuie să vi se dea de lucru, a adăugat el, altundeva, în alt sector".

M-am înfăţişat, după îndelungi aşteptări pe la diverse uşi şi-n diverse culuoare, la domnul şef al Miliţiei, cel care-mi propusese că mă va sprijini să-mi găsesc slujbă potrivit cu studiile absolvite etc... dar şi acesta nu-a răspuns cam în acelaşi fel ca şi şeful peste învăţământ, dar mult mai ferm şi mai sec: „Tovarăşe (eram de-acum tovarăşi), noi nu umblăm cu influenţe şi intervenţii. La noi există legi, iar noi le respectăm. După lege, dumneata eşti obligat să te prezinţi la oficiul de repartizare a forţelor de muncă şi cei de-acolo te vor rezolva".

M-am dus „la cei de-acolo". Aştept nişte zile până ce mi-a venit rândul să apar înaintea unui funcţionar care sta dincolo de un ghişeu. Îi pun sub ochi cererea şi-i mai şi dau nişte explicaţii suplimentare. „Mda, zice el aplecând capul, ca şi cum ar fi vrut să împungă şi ridicând mărgelele ochilor înspre mine, dar trebuie să prezentaţi dovadă de negaţie de la Inspectoratul şcolar cum că nu au nevoie de dumneata acolo"... Şi-mi restituie cererea.

Mă duc din nou, din nou aşteptând pe coridoare zile la rând, deoarece inspectorul era când în inspecţie, când ascuns undeva unde nici dracul nu ştia, ca să poată lucra fără să fie deranjat, fie la şedinţă, sus, sau la şedinţă, mai jos, sau – cu atât mai bine pentru dânsul – la vreun chef cu dăscăliţe şi profesoare tinerele, iarăşi nici naiba nu ştia unde anume, împreună cu alte soiuri de şefi, cu alte răspunderi, la care chefuri – se zvonea prin lume — după ce şefii se îmbătau până la înflăcărare, dezbrăcau pe gagici în pielea goală, le urcau pe masă şi le puneau să danseze în felurite chipuri, ei întărâtându-le pofta de dans prin aceea că le puşcau cu sifoanele în părţile ele mai sensibile, şi cele

din faţă şi cele dinapoi, şi mai ales cele dintre dinainte şi dinapoi. Erau acestea întâmplări obişnuite în viaţa şefilor de peste tot şi, mai presus de orice, semn eclatant de bună stare.

Ajung totuşi la Ionel Gălbioară – şeful. (Acesta, după cum îl descrie şi numele, la acele chefuri, şedea numai într-un colţ şi se amuza de bunul trai al celorlalţi, privind numai şi zâmbind mereu precum fecioarele.)

— Dă-mi te rog un act de negaţie, cum că n-ai nevoie de mine în învăţământ, îi zic prieteneşte.

— Nu pot. Mă puneţi într-o situaţie foarte delicată, răspunde respectuos el. Cum să eliberez eu o asemenea dovadă celui mai bun profesor al meu? Nu, nu pot.

— Atunci repartizează-mă undeva la o catedră.

— V-am spus că există o hârtie prin care vi se interzice să lucraţi în sectorul cultural.

— Atunci ce să fac?

— ... ridică el din umeri.

Mă gândeam să-i spun: „Să mă duc în...” Nu i-am spus deoarece un sentiment de respect al profesorului către elev nu m-a lăsat s-o fac. De altfel, nici nu-l puteam trata pe Ionel Gălbioară ca pe Dumitru Coc care, la chefurile pe care le organiza chiar în laboratorul de fizică a liceului din Bansca – prevăzut şi cu un fel de covoraş, dar nu pentru rugăciuni, ci tot pentru un fel de îngenunchieri – se dovedea a fi cel mai sertic, mai vivace, mai atroce şi mai veloce dintre toţi, aşa mititel şi nevoiaş cum arăta.

Am părăsit biroul strecurându-mă afară pe uşă ca o umbră blestemată, apăsat niţel din umeri sub povara amărăciunii de care eram acoperit. Nu i-am întins nici mâna, nici bună ziua nu i-am dat, dar am simţit cum mi se preling pe şira spinării, discret şi duios, picături de lacrimi. Erau de fapt lacrimile care căzuseră peste obrazul lui, la plecarea mea pe uşă. Le-a şters repede, de frică să nu care cumva să-l vadă cineva, secretara, femeia de serviciu, sau vreun alt

coleg, vreun subaltern.

Ce-i de făcut? Trebuie să recurg la un tertip. Iar până la tertip, ia să mai merg eu la un alt elev al meu, la Sabin Zacu, cel care are post mare de tot, la senoria guberniei.

Sabin Zacu era un om minunat şi un bărbat adevărat. Iar pe deasupra mai trecea şi printr-o criză de îndrăgostit, stare care-l făcea să fie mult mai curajos şi mai generos. Ca tot masculul în plin exerciţiu al dinamicei sale creatoare de viaţă. M-a primit deîndată. A râs cu bucurie şi m-a tratat şi cu cognac.

Apoi, ferm şi fără temeri, cu toate că se afla la a treia uşă dincolo de biroul marelui senior, a ridicat receptorul, a formar un număr şi-a rugat pe un coleg de-al său de facultate, acum inginer-şef la panificaţia oraşului, să-mi dea ceva de lucru în cadrul întreprinderii sale.

— Este un fost profesor de-al meu, un om deosebit şi de cultură, şi poet pe deasupra, m-a flatat el, Sabin. Îl am în mare respect. Am învăţat, în foarte scurt timp, de la domria-sa cât n-am învăţat în restul anilor de liceu şi de facultate de la toţi ceilalţi profesori, a subliniat el flatarea, sincer.

— Am un post la moară, răspunde inginerul şef de la panificaţie, de muncitor.

— Şi ce trebuie să facă acolo, cere lămurire Sabin.

— Să descarce sacii de pe camioane şi căruţe, să-i aducă şi să-i golească-n coşul morii, apoi iarăşi să-i care plini cu făină şi să-i încarce pe aceleaşi camioane şi căruţe.

— Şi asta toată ziua?

— După cât este de lucru. Şi este, slavă... naturii. Sabin întoarce jenat faţa către mine. Nu atât lui îi era milă de mine cât mai mult mie de el, de situaţia în care-l pusesem.

— Excelent, excelent, am răspuns, mă duc chiar acuma să-mi facă angajarea.

Am ieşit repede. Sabin m-a petrecut din ochi cu jale. După un sfert

de oră mă aflam în faţa unui tânăr zvelt, înalt şi cu privire de om laş. Mă conduce la o doamnă, şefa cadrelor (umblam de la un şef la altul), doamnă destul de grasă şi la propriu şi la figurat, purtând un nume exotic.

— Ordin de la tovarăşul Sabin Zacu de la senioria guberniei, torăie inginerul-şef, să-l angajăm pe dânsul.

Iese şi mă lasă cu şefa.

— Unde lucrat până acuma la tumna-ta?

— Unde s-a nimerit, răspund.

— Nu ţelegem.

— Acolo şi-acolo, şi-acolo, şi aşa mai departe, explic eu.

— Copletam acest foae, zice ea, şi-mi întinde o mulţime de file-formular, iar tupa ce copletare, pretat la mine şi venit la răspunsa, la tupa o săptămuna.

— Sărut muna, mulţumeşte, răspund eu şi ies cam descumpănit afară.

După o „săptămuna" mă prezint din nou ca să primesc răspuns.

— Pare reu, nu putem, angajare la tine, îmi vorbeşte cu sobrietate de fier şefa. Nu putem.

A doua zi Sabin Zacu era chemat la marele senior Voievoda. Voievoda ţinea la Sabin. Dar mai mult încă la funcţia sa de senior. Îi zice, şi autoritar şi părinteşte:

— Sunt informat că tu sprijini pe bandiţi şi te ocupi de soarta lor, intervenind în numele senioriei ca să se dea posturi duşmanilor regimului nostru. Ce anume este adevărat dintr-astea?

— Da, răspunde în felul său bărbătesc Sabin. L-am lugat – şi nu, nicidecum în numele senioriei, pe fostul meu coleg şi fost prieten, Sulifache, să-i dea de lucru, indiferent unde, fostului meu profesor, căruia îi sunt foarte îndatorat şi căruia îi port o frumoasă amintire. Nu i-am cerut să-l facă nici secretar, nici pontator, nici normator, nici băgător de seamă, nici portar, ci încărcător şi descărcător de saci la moară. Omul n-are pe nimeni. Trebuie să trăiască din ceva. Că doar n-

are să se apuce de furat şi tâlhărit. Şi-a venit la mine să mă roage să-l ajut. Şi l-am ajutat după cum v-am explicat, tovarăşe prim-voievod. Dacă am comis vreo greşeală prin aceasta – şi bravul Sabin Zacu scoate din buzunar cu un rictus, şi de mânie dar şi de scârbă, şi de satisfacţie, carnetul cu coperţi roşii – poftiţi carnetul meu, daţi-mi dezlegare de-aici să mă duc să-mi caut de lucru unde va da Dumnezeu.

— Uite ce, Sabine, dacă cumva ai greşit – şi eu te înţeleg – şi nu spui tot adevărul în chestiunea asta cu prefesorul, de data aceasta te iert.

— Nuuuu... Ştiţi.

— Dar dacă este aşa cum spui tu, reia implacabil prim-voievodul, atunci să dăm pe ei...

Ei, aceia, erau de fapt duşmanii lui Sabin, care demult îl pândeau la cotitură ca să-l găsească-n culpă şi să-l bubuie. Deţineau posturi tari şi ei, dar nu la conducerea guberniei, ci la aceea a cetăţii, care era subordonată celeilalte. Suspiciunea şi urmărirea se făcea pe motive etnice, Sabin având neşansa de-a fi velh iar pe deasupra şi om vrednic şi incoruptibil. Şefa de cadre de la panificaţie când a auzit că Sabin intervine pentru un fost deţinut politic – dacă ar fi intervenit pentru vreun borfaş era treabă cinstită – şi-a zis că acum e gata cu el. L-a prins, şi-a sesizat grăbit conducerea cetăţii, unde predominau, ce zic, unde tronau un exclusivitate cei din neamul hanilor. Conducerea cetăţii a atras atenţia conducerii guberniei, iar primul-voievod l-a chemat la ordine şi întrebări pe vinovatul Sabin, după cum s-a relatat mai sus.

— Ia-ţi carnetul, şi-ntoarce-te la treaba ta, dă ultim răspuns voievodul.

După câteva zile, cine se strecoară ghemotoc pe uşă, în biroul lui Sabin, cu nişte hârtii la subsuoară pentru iscălit?, tocmai mai marele peste cetate, care, în urma lucrăturii urzite de el împotriva lui Sabin, a fost schimbat din postul mare pe care-l deţinea de amar de ani şi pus într-unul care însemna că este subalternul lui Sabin. Sabin l-a tratat cu

surâzător dispreţ.

Cu Sabin s-a rezolvat problema, dar ce mă fac eu? Unde dracul mă mai duc? Tot la vreun truc va trebui să recurg. Şi-am şi recurs. Vreo trei săptămâni m-am lăsat nebărbierit. Mi-a crescut o barbă ţepoasă, neagră şi nişte mustăţi zburlite încât arătam ca haiducul Cadara din munţii fabuloasei mele patrii din copilărie. Am procurat şi o şapcă leninistă (sifonii îi spun mavroscufi) şi după ce mi-am confecţionat acea arătare fioroasă m-am prezentat din nou la oficiul de repartizare a forţelor de muncă. Hainele de pe mine erau ponosite şi mototolite. Îmi mai lipseau în picioare opincile de piele de porc mistreţ ca să arăt leit cu un Aris Veluhioti, căpetenia de partizani, feroce, care a ucis mii de oameni „vinovaţi" prin ţinuturile Farsaliei, şi-al cărui cap, împreună cu a altor treizeci de soţi întru isprăvi asemănătoare, a stat atârnat în piaţa din oraşul Taracala.

Acolo, la braţele de muncă, arătându-mă în faţa ghişeul ui dincolo de care m-a întâmpinat aceeaşi funcţionară plină de importanţă şi care nu ştia limba romeilor decât foarte rău, am început, cu un petec de hârtie în mână, să strig cu aprindere mare, întocmai ca sifonii când discută probleme politice, amestecând cuvintele italieneşti cu cele frânceşti şi cele haneşti: „Je veue manger, io volio mangiare, şi no, io ucidero, ucidero. Io sono görök, sifono, ho combatuto contra il capitalismo e il militarismo anglo-americano, boz meg, e adeso non ho cosa manger". Şi mişcam din mâini, şi ridicam tot mai aprins vocea. Funcţionara roşcovană, cu ochi verzi şi cu carnaţia trandafirie pe corpul arătos, s-a speriat, întărâtată. A dispărut de la postul ei, s-a repezit într-un birou şi-a reapărut cu un tip brunet, sprâncenat şi cu ochi mari, adulmecători.

— Ce e? mă întreabă el impasibil.

Eu repet, în explozii, aceleaşi cuvinte amestecate. El mă pofteşte să intru. Mă introduce într-un fel de salon, îmi face semn să cuprind loc, apoi cheamă la dânsul pe un ins cu păr gri, mărunţel la statură, borcănos la mutră, cu o privire foarte concentrată şi pe care, clin

fericire sau nefericire, îl cunoşteam. Era jurisconsultul întreprinderii.

De îndată ce a apărut şi m-a zărit a fost gata-gata să mă salute şi să mă tutuiască. Printr-un semn aprig, cu subînţeles, i-am dat să priceapă – şi el a priceput îndată, era romeu – şi s-a prefăcut, cu mare artă actoricească, precum că nu mă mai văzuse în viaţa sa, deşi am stat de multe ori împreună la o bere ori la o cafea.

— Ştiţi romeica? mă întreabă el.

— Non capisco... je ne comprend pas le romeico, răspund.

— Atunci ştiţi frânca.

— Oui, corn çi, com ça.

— Que voulez vous?

Şi eu îi explic într-o frâncă stângace, stâlcită (el se sforţa chinuitor să nu zâmbească) şi-l asigur că dacă nu mi se dă de lucru voi începe să fur sau chiar să ucid. Că sunt sifon de origine şi că am luptat ca partizan pentru cauza...

Şeful oficiului mi-a arătat atunci mai multe locuri de muncă. Mai toate erau gestiuni – deci posturi grase, cu posibilităţi de-a procura bunuri de consum la preţ redus sau fără preţ, sau de-a-ţi facilita venituri laterale – dar eu ştiam un lucru, că un fost condamnat politic, un bandit, nu are voie, după lege, să poarte răspunderea de bunuri aparţinând „poporului". Jurisconsultul nu ştia că eu ştiu de acea dispoziţie şi se temea să nu fac gafa de-a cere un atare post riscant, de unde aş fi fost aruncat afară imediat ce se afla că nu sunt cutare şi cutare, ci un intelectual parşiv care induce-n eroare conducerea şi pe oamenii săi de încredere. Am ales atunci postul de om de serviciu la o şcoală de ucenici, utilaje C.F.R., din două motive: că aveam să lucrez cât de cât la o şcoală, eu profesorul, şi că respectiva şcoală unde era să-mi desfăşor munca de om de serviciu se afla foarte aproape de casa unde locuiam, într-un antreiaş, casă proprietate personală a soţiei mele şi-a copiilor, despre a cărei tristă istorie îţi voi vorbi mai târziu.

Mi s-a înmânat hârtia şi m-am prezentat – după ce m-am bărbierit şi mi-am schimbat hainele de histrion – la direcţiunea şcolii.

Directorul, om abil şi cu glas cântător, s-a uitat cam ciondâş la mutra mea şi m-a predat secretarului şcolii, individ malign, cu faţa crispată de alcool, cu o privire crudă, de cretin, căutând cu ochii când la tine, cu neîncredere ameninţătoare, când în pământ, ca hiena. El avea mai multă putere decât directorul în şcoală, fiindu-i conferite lui drepturi specifice şi speciale.

Mă pune, fireşte, să-mi scriu autobiografia. După ce a citit-o cu mare chin, ajutat şi de fiică-sa, care îi era nu numai fiică ci şi mână dreaptă-n şcoală, m-a cumpănit cu o ură acră şi mi-a dat în primire postul, zicându-şi: „Acum am de lucru cu ăsta, am pe cine urmări, am ocazia să mă evidenţiez”.

Fiică-sa, spre nenorocul meu, mă cunoştea de la soţia unui pictor care îi era verişoară. Şi s-au pus din acea clipă amândoi cu o prigoană asupra mea pe care numai un protocreştin ar fi fost în stare s-o îndure. Nu soseam bine cu căruciorul, pe care-l împingeam prin oraş cu demnitate şi eleganţă, de la panificaţie sau din piaţă cu cumpărăturile pentru cantină, ori de la depozitul C.F.R. cu recuzite şcolare, că domnişoara Tortezan, fiica secretarului, iritată-n pene ca o cloşcuţă în călduri, striga la mine, mă îndemna să apuc mătura şi să mătur prin curte, „mai repede, ce te mişti aşa, n-auzi? Aici nu eşti la redacţie şi nici n-ai să te plimbi ca-n clasă printre elevi...”; mă punea să arunc apă la closete, să fac rânduială prin pod şi pivniţă, mă trimitea chiar şi după ţigări, mai că nu apuca băţul la mine, astfel umbla într-una pe urmele mele, mai râu ca boieroaica parvenită în bătătura curţii conacului.

Nu ştiam ce să fac. Nu am vocaţie de martir. Nici de brută, ca s-o smintesc în bătaie. Eram însă disperat. Uneori plângeam, eu coşcogeamite haiduc Cadara, de ciudă că nu-i pot face nimic. Orice reacţie din partea mea înteţea persecuţiile.

Taică-su, retras în biroul său, cu glaja de ţuică nelipsită înainte-i (ţuica i-o aduceau bieţii elevi), morocănos ca un păianjen, dar mereu cu ochii în patru, aţintiţi pe fereastră parcă o dirija ca pe-o prozelită,

jubilând în ungherul său tenebros.

Duhul meu cel bun însă, duhul protector de dincolo de alte protecţii şi precauţii, a intervenit la timp – ca şi-n alte situaţii – şi m-a scăpat de pacostea care se abătuse asupra mea. Într-o bună zi sunt chemat de director, la el în birou, unde-mi pune-n vedere că sunt concediat, fără drept de preaviz. Ăsta, fiind niţel bărbat şi niţel om, am avut cutezanţa să-i răspund bărbăteşte. Toată mânia şi otrăvurile adunate-n mine din pricina acelei negricioase putori, cu sprâncenele unite, am revărsat-o asupra lui: „Mă condamni la moarte civilă?! am urlat. Te voi condamna şi eu, poate chiar acum, la moarte fizică. Decât să fiu condamnat pentru furt, sau să mă fac de ruşine, cerşind, mai bine să fiu condamnat pentru că te-am ucis pe tine, trântorule. Te joci cu viaţa mea? Nu plec de-aici!"

— Domnule, zâmbeşte el la mine – cu înţelegere. Eu am cunoscut situaţia ta din primul moment când te-ai prezentat aici cu repartiţia de la oficiul braţelor de muncă. M-am făcut numai că nu ştiu. Mă gândeam în sinea mea că, după un timp oarecare sau când se va fi ivit o ocazie favorabilă, să-ţi cer de la Inspectoratul şcolar numirea dumitale ca profesor de romeică aici. Aş fi fost bucuros să am un profesor ca mata. Dar cei care ţi-au făcut acest pustiu de bine sunt prietenii matale de la revista *Tribala.* Este unul acolo... (confidenţial), care-ţi poartă apele sâmbetii, adică de grijă, unul ca Turtezan de-aici, are a sesizat organizaţia fundamentală de la direcţia C.F.R., întrebând: „Ce caută banditul acela acolo, între viitori ceferişti?" Are un nume cam bizar. Se cheamă Nicolaie Brainer şi este pe-acolo, pe la *Tribala* cam ce este pe-aici Turtezan. Am primit deci ordin să te concediez imediat.

Mă cam bucuram în sinea mea. Totuşi, zic: „Dă-mi un preaviz de măcar două săptămâni. N-am ce mânca".

— Voi explica eu situaţia undeva mai sus, şi cred că-ţi voi putea acorda preavizul cerut şi să-ţi poţi lua chenzina. Te rog să mă scuzi.

Directorul acela era din neamul hanilor. Era omenos şi drept... şi

cânta frumos, ca la operă. Mai târziu, când m-am „reabilitat”, mă saluta cu bucurie atunci când se-ntâmpla să ne întâlnim pe stradă, şi-i spunea la ureche soţiei sale: „Acesta-i tipul acela ciudat despre care ţi-am povestit...” îmi făcea plăcere să-l întâlnesc. Pe numitul Niculae Brainer în schimb nu l-am întâlnit prea des, deoarece plecase din ţară şi acum se afla portar la un mare hotel, proprietatea unei foarte bogate femei dintr-o ţară din Orientul Mijlociu.

Datorită tot lui Ştefan Kuhn, directorul acelei şcoli, am obţinut o transferare la fabrica de confecţii „Vâlvătaia roşie”, întâi la metraj, acolo unde se măsoară cu metrul stofele, apoi am avansat pe postul de călcător cu fierul, dar nu călcam stofele costumelor, sau costumele, ci mucavaua care se punea ca întăritură între stofă şi căptuşeală, pentru că dacă aş fi călcat costumele, acelea riscau să fie pârjolite. Pârjolirea aceasta se făcea firește în detrimentul statului, ceea ce nu era rău, dar se mai făcea şi-n beneficiul muncitorilor, ceea ce era foarte bine. Iată cum: costumul afectat puţin prin ardere nu se mai trimitea la export – pentru că fabrica „Vâlvătaia roşie” lucra numai pentru export, afară de acele confecţii cu defecte diferite care rămâneau pentru uz intern –, ci se scotea la sorţi. Fiecare muncitor cotiza cu o nimica toată, doi până la cinci levi, până ce se obţinea suma reprezentând costul costumului afectat. Apoi fiecare dintre participanţi – de obicei participau toţi şi toate, muncitori şi muncitoare – îşi scria numele pe-o bucăţică de hârtie, hârtiile se adunau într-o sacoşă, iar din sacoşă, cineva, uneori chiar directorul, trăgea afară una. Numele cui era trecut pe acel bilet devenea şi posesorul costumului, costum care-l costa doi, sau trei, sau cinci levi maximum. Defectul nici nu se observa.

Reprezentanţii ţărilor însă unde se vindeau confecţiile, ştiind ei bine că romeii sunt vestiţi în a şelui, făceau un control, la recepţie, amănunţit, costum de costum, ce zic, cusătură de cusătură.

Era o ambianţă socială plăcută în fabrică, chiar dacă cele două seminţii ale cetăţii erau amestecate aici. În orice caz, în pauza de la 11, ori de la 19, era o bucurie să-i vezi pe toţi, fete sau bărbaţi, hani sau

romei, cum îşi desfac bocceluţele cu merinde, cum le întind pe mese şi cum se îmbie unii pe alţii, şi cum se servesc ca dintr-al lor, toţi, fără deosebire, glumind la răstimpuri, ori vorbind, dar numai despre fotbal, sport la care hanii ţin excesiv de mult, până la a-şi pierde firea.

Un alt tablou interesant şi plăcut de văzut era acela (are se desfăşura în faţa porţii de la intrarea-n fabrică, seara târziu, la orele 10, căci se lucra în două ture. Toate fetele muncitoare erau aşteptate în faţa porţii de către băieţii muncitori de la alte fabrici, care se prezentau aici ca să le ducă acasă, fie pe biciclete, fie pe motociclete, fie chiar pe jos, de braţ. Felul cum se detaşau unele de altele şi se lipeau fiecare apoi de partenerul ei, ca mieluşelele la stână când le dai drumul din ţarc la mamele lor, ofereau vederii mele o privelişte care, pe mine cel puţin, mă impresiona şi înduioşa până la a-mi da lacrimile.

După ce m-au avansat de pe postul de metrofor pe cel de călcător cu fierul, în loc să dau de bine – cum se-ntâmplă în mod obişnuit în atari ocazii – eu am dat de dracul.

Într-un salon lung şi scund îţi ţăcăneau timp de opt ore necontenit vreo optzeci de maşini de cusut şi-ţi euforizau urechea şi nervii până ce simţeai o senzaţie de ameţeală. Faţă de acea acupunctura pe care maşinile de cusut o efectuau asupra sistemului tău nervos, acupunctura aplicată de chinezi era doar un alint, o joacă de-a gâdilatul.

Se lucra pe bandă rulantă. Timp de opt ceasuri stăteam în picioare. O fată roşcată, iute ca o nevăstuică, trăgea la maşină mucavaua, întărind-o, apoi mi-o pasa mie ca să-i fixez întăritura prin călcatul cu fierul încins. Fierul stătea permanent în priză. Aşezam mucavaua, bătută-n fir, pe o măsuţă, o udam bine cu o cârpă ce se afla într-un vas cu apă, aşterneam un strat de săpun peste mucavaua udată, iar apoi veneam cu fierul peste ea. Fierul lansa, odată cu un fâsâit strident şi un jet de fum puternic, cu miros otrăvitor în el, deoarece săpunul cu care ungeam materialul era făcut din grăsime de mortăciuni tratată cu enorm de multă sodă. Inhalând, vrând-nevrând, aburii aceia fierbinţi

şi foarte toxici, seara simţeam că nu pot respira, că plămânii mei nu se dilatau decât anevoie.

Cele opt ore în schimb treceau repede, şi asta din cauză că, fiind în luna lui Cuptor – deci foarte cald – modista din faţa mea, femeie cu neastâmpăr, sfârâind tot timpul de draci pe scaun, de parcă peste sufletul ei aş fi trecut cu firul încins nu peste mucava, dar mai ales pentru că se încingea iute pe scaun din cauza atât a caniculei din afară cât şi a aceleia care o chinuia dinlăuntru, se tot ridica, din cinci în cinci minute, de pe scaun, ridicând în acelaşi timp şi fusta în sus, spre aerisire. Spectacolul pe care-l oferea cu nostimă naturaleţe făcea să treacă o oră de timp în cinci minute, aşa încât eu nu lucram opt ore ci, înmulţind pe cinci cu opt, doar patruzeci de minute pe tură.

Nu-i mai puţin adevărat însă că din cauza acelor complimente galante pe care mi le adresa – şi nu numai mie – mieroasa drăcoaică, dacă mi-ar fi dat şeful atelierului să calc costume, de bună seamă că jumătate din ele ar fi fost pârjolite. Şi-şi arăta funduţul cu atâta graţie şi firească gestică, de parcă obrajii şi-ar fi arătat, după ce i-a dichisit în faţa oglinzii.

Bine, bine, dar asta nu repara deloc ceea ce stricau aburii îmbibaţi cu otrăvuri de sodă caustică de sub fierul meu mereu încins. Drept aceea am început să tuşesc sec şi neîncetat, mai cu seamă noaptea. De hrănit mă hrăneam foarte prost, ia acolea o ciorbă-lături la amiază, la cantina fabricii „Vâlvătaia roşie”, la care se adăuga „felul doi”, adică nişte cartofi terciuiţi şi întinşi cu grijă şi pricepere în fundul farfuriei, ca să pară mulţi, şi cu un zgârci de carne cocoţat alături de ei, sau, de obicei, nimic. Mi se reţinea în schimb lunar pentru masa de la prânz 130 lei din cei vreo treisute şi ceva cât primeam pe lună. Seara mă hrăneam cu un iaurt, iar dimineaţa, când plecam la fabrică, un alt iaurt, fapt pentru care chiriaşii mei, doamna şi domnul Gamner, ea muncitoare la abator(!) iar el, om bogat cândva, acum lucra ca tâmplar la atelierele municipiului, oameni care se hrăneau seara cu cârnaţi încolăciţi în cratiţă şi plutind în grăsime, grăsime-n care tăvăleau

miezuri mari de pâine, şi cantităţi nu glumă, iar dimineaţa chiolhăneala se repeta întocmai, râdeau să se strice de alimentaţia mea frugală, „domnească”.

Nici nu-mi puteam permite să mănânc altceva din banii ce-mi rămâneau, dacă ţinem seama de faptul că la două săptămâni o dată mă duceam la Bansca – familia nu se mutase încă la Claustrum –, ca să o văd pe Nicanora şi pe copiii noştri şi, din când în când – pentru că nu-i puteam refuza pe tovarăşii mei de muncă – mă abăteam, mai cu seamă după ora 10 seara, împreună cu ei, la câte un rom, care, îţi închipui, îmi făcea foarte bine... Ajuns acasă serveam iaurtul cu o felie de pâine şi mă culcam, având o senzaţie de furnicată moleşeală pe la genunchi. Cu aceeaşi senzaţie porneam spre fabrică, senzaţie care se accentua tot mai mult, aşa încât de la o vreme simţeam că nu mai pot sta în picioare. Ca-n alte vremi, pe la canalul, nu ştiu cum îi mai zicea. Acolo, cel puţin, mă aşezam în genunchi şi dădeam din târnăcop din poziţia aceasta, aici însă nu puteam repeta figura – masa era prea înaltă, iar fata care stătea la stânga mea şi mă aproviziona cu material de călcat era prea mândră că are drept coechipier pe un domn mare, cu universitate, şi-mi era ruşine de ea... ca şi de toţi câţi lucrau în lunga şi scunda sală.

Dar, mă mai punea dracul să cumpăr şi câte o carte, câte o revistă – la filme nu m-am dus în toată viaţa mea decât de vreo trei ori numai, şi-atunci din obligaţii străine de voinţa mea —mai şi fumam, aşa încât tot iaurtul rămânea hrana mea de bază dimineaţa şi seara, şi din când în când câte puţin parizer ori brânză din cea ieftină. Ca să fiu sincer până la capăt, mai serveam şi câte un grătar – porţie specifică – la care se adăugau nişte pahare de vin, dar acestea toate: grătar, gustare înainte de grătar, vin şi ţigări din cele fine etc, nu le plăteam eu, ci nişte persoane importante care, nu ştiu nici astăzi de ce, îmi arătau o prietenie înduioşătoare, galantă. Unii dintre ei, zgârciţi – sau asta le era metoda de lucru ori modul de a-şi arăta simpatia faţă de mine – nu mă duceau la restaurant, ci mă invitau la plimbare şi ne plimbam aşa,

pe frig ori pe caniculă, eu flămând şi obosit, ei sătui şi dornici de şuetă, şi îţi era mai mare scârba cu câte tertipuri încercau să mă atragă-ntr-o cursă, provocându-mă, variat de ingenios, prin critici aspre adresate regimului şi conducerii, chiar şi prin înjurături feroce. Trebuia să le adresez un picior undeva şi să-mi văd de iaurtul şi fierul meu de călcat, de nostima colaboratoare de alături de mine ca şi de cea de vizavi, de toţi cei cu adevărat prieteni, dar mă amuzam autocinic să-i urmăresc, să le urmăresc jalnica bunăvoinţă şi şi mai jalnica misie, să văd până unde vor merge, iar până la urmă le spuneam exact ceea ce mă interesa pe mine să ajungă la urechile celor care-i plăteau...

Şi să nu credeţi că erau oameni simpli, ci cu studii superioare, unii avocaţi pledanţi, alţii profesori, alţii scriitori, alţii... Oameni simpli şi frumoşi erau tinerii aceia care veneau la orele zece seara să-şi întâlnească iubitele la poarta fabricii şi să le conducă acasă, pe biciclete, motociclete, sau pe braţe..., nu intelectualii aceştia care puţeau a laşitate de la distanţe mari, oricât de des şi de mult s-ar fi spălat dumnealor în băi luxoase – foste ale altora cândva –, cu săpunuri din cele mult parfumoase.

Unii îmi veneau chiar acasă, aducând cu dânşii băutură, şi de îndată ce se instalau – vorba aceea, ca la ei – în scaun, exclamau eliberaţi: „Aici se mai poate spune şi-o vorbă adevărată, aici se poate vorbi cinstit şi deschis". Bineînţeles că vorbele lor nu mă flatau, ci mă scârbeau, dar, aşa cum am mai spus, mă complăceam într-un fel de autoflagelare, tolerându-i în preajma mea, ascultându-i, mirându-mă şi întrebându-mă cu mâhnire imensă despre condiţia fiinţei umane, regină peste toate animalele şi făcută după chipul şi asemănarea...

Am spus toate cele de mai sus despre semenii mei nu pentru că eu aş fi fost zămislit dintr-un alt aluat, mai nobil, nu, ci pentru că sunt înzestrat cu un fel de însemn în plus care mă obligă să fiu altfel decât odios. Nu ştiu dacă aceasta este o virtute, dar, dacă totuşi este, o datorez unui anumit orgoliu, în cazul că orgoliul poate genera virtuţi.

Dacă da, atunci fie binecuvântat acel orgoliu, acea trufie, acea îndărătnicie care nu face niciun rău semenilor, ci numai ţie şi celor care te iubesc, dacă aşa se poate chema acel ceva...

Bârfa-i bârfă, dar plămânii mei începuseră să se sclerozeze de-a binelea. Mândria şi ambiţia de a rezista aburilor otrăvitori inhalaţi opt ore la rând nu-mi era de niciun ajutor, dacă nu cumva lucrau mână-n mână cu soda caustică din săpunul făcut din mortăciuni, ale cărei emanaţii le inspiram.

Tuşeam zdravăn, mai cu seamă noaptea, şi transpiram. Se zice că acestea ar fi simptomeie bolilor pulmonare. M-am prezentat la minunatul doctor, şi om pe deasupra, Petre Neagu, care, după ce m-a ascultat şi m-a văzut şi la raze mi-a spus-o-n felul său răspicat de a vorbi: „Îţi trebuie odihnă şi hrană consistentă, să laşi dracului fierul acela de călcat. Altminterea te cureţi".

— Ei şi ce dacă? răspund eu cu ostentaţie filosofică.

— Ar fi păcat, zice el, după ce ai scăpat de...

— Niciun păcat.

— O pierdere.

— Îmi vine să zâmbesc.

— Hai lasă-te de prostiile astea, şi adăugă o frază naivă, rimată, pe care-i plăcea să o repete: „Trebuie să trăieşti, pentru că ne trebuieşti".

Avea dreptate. Mi-a dat şi un fel de dovadă ca s-o arăt la conducerea fabricii. Dar eu nu aveam niciun drept, dreptul la asistenţă medicală acordându-se după nişte ani de muncă-n fabrică, şi la urma urmei nu oricui, în niciun caz mie, ştiam şi înţelegeam acest adevăr foarte bine – iar în vreun sindicat nu figuram, ei, şi ce dac-aş fi figurat? —, drept care, întrucât conducerea fabricii nu era de acord nici cu transferul meu la vreo altă muncă, dar nici, mai ales, cu părăsirea locului acesta de muncă, într-o bună zi, pur şi simplu, ca un om liber ce eram, nu m-am mai prezentat la lucru, la „Vâlvătaia roş'e".

Dimineaţa, după ce-mi serveam iaurtul, spre distracţia soţilor

Gamner, plecam de-acasă ca să las impresia a mă duc la fabrică, să nu-şi râdă de mine nici Gamnerii şi nici Klarica, fosta proprietăreasă (şi încă ce proprietăreasă!) a casei soţiei şi copiilor mei de-acuma, să nu considere că am fost concediat ca un netrebnic şi că trăiesc din te miri ce, ca un şomer, ca un trântor, eu cel care mă ţineam; după părerea lor, om deosebit şi foarte cult, şi o luam direct spre Grădina botanică, unde-mi petreceam vremea stând de vorbă cu plantele, florile şi cu o anumită amărăciune care nu contenea să mă apese. La orele două, exact când termina lucrul prima tură din fabrică, mă-îndreptam şi eu, ca orice muncitor cinstit, spre casă, nu înainte de a face o haltă în piaţa Tăcerii, la lăptăria din colţ, unde serveam, pe bani număraţi, două pahare de lapte bătut şi două cornuri.

Sâmbetele mă repezeam până acasă, fără să-i spun Nicanorei că nu mai lucrez, ca să nu o supăr, dar ea a fost aceea care, văzându-mă palid şi tras la faţă şi tuşind sec într-una aproape, m-a rugat aşa cum numai ea ştia s-o facă faţă de mine, să las dracului fierul acela cu aburii lui infecţi, că „doară n-om muri de foame. Caută să dai nişte ore, dar rămâi acolo la Claustram, e mai bine acolo pentru tine decât aici, în chiar gura lupului".

— Cum ai spus? „e mai bine pentru tine acolo *decât aici?"* Da e mai bine, dar nu decât lângă tine, am complimentat eu, idioţenie care-a bucurat-o nespus şi s-a simţit fericită, cum nimeni alta pe lume. Dar a stăruit implorându-mă să nu mă mai duc acolo, la călcatul „cu fierul acela afurisit, dragul meu", lucru pe care eu îl şi făcusem după cum bine ai înţeles din cele povestite mai sus.

Am continuat peripeţiile mele prin Grădina botanică. Am găsit între timp şi doi inşi cuviincioşi care urmau cursurile liceale pe-nserate şi cărora le dam ore de romeică şi istorie. Aceştia îmi mai aduceau şi câte o sticlă cu ţuică, ba chiar şi câte-o bucată de slană şi pâine din aceea albă, crescută orgolios. Nicanorei i-am interzis sub ameninţarea că nu o voi mai iubi dacă-mi va trimite colete cu de-ale mâncării, trăgând de la gura ei şi-a copiilor. Da' de unde! Şi aveai pe

cine să amenințI!

Într-o zi mi-am dat seama că am rămas în buzunar cu ultimii trei lei. M-am îndreptat spre Grădina botanică. La lăptăria din piața Tăcerii am servit cele două pahare cu lapte bătut. Am mai cumpărat cu restul niște țigări și-o cutie cu chibrituri. Satisfăcut și resemnat – „ce-o fi o fi de-acum", îmi ziceam – am dat să tai piața înspre locul de destinație. Hop! Ce văd? În fața ochilor mei, mai că nu intra-n ei, să nu cumva s-o scap, o hârtie de una sută lei. M-am uitat în dreapta și-n stânga, înapoi și-nainte, să văd dacă nu cumva o reclamă cineva, dar în piață la ora aceea nu se afla nimeni, decât niște șoferi care stau liniștiți la volane în taxiurile lor, adică nu ale lor.

Am ridicat-o, ce era să fac, și mi-am tras zilele – vreo zece la număr – până când mi-au achitat orele bieții aceia de elevi seraliști, niște coșcogeamite slujbași pe pe nu știu unde-n Claustrum, fugiți de la sate în urma blagoslovirii acestora după ritul pravoslavnic. Și să mai zici că nu sunt un om cu noroc, că nu există un duh protector și călăuzitor care te urmărește – pe fiecare după cum merită și îi este soarta – nevăzut, la tot pasul în viață, fără să știi ce anume urmărește.

Pe vlăjganii aceia de elevi seraliști mi-i recomandase Axinte Dorna, un fel de controlor economic pe linie de stat peste gubernie, om cinstit și îndărătnic foarte în felul de-a fi, mai ales în serviciu. Nu știu dacă îmi era – sau mai bine îi eram – prieten, dar pot s-o spun cu mâna pe inimă că se atașase de mine precum un câine de stăpânul său. Iubea poezia, dar nu știa s-o scrie. Îi plăcea nespus de mult să se arate poet – își și bărbierea părul de pe frunte până foarte sus pe craniu ca să aibă frunte înaltă, ca poeții – dar poezia nu i se arăta. Axinte mă vizita zilnic la orele cinci după-amiază. Îmi citea versuri. Dorea să le publice. I se refuzau, nu atât pentru că nu avea pricepere în meseria versificației, ci pentru că nu avea relații. Nu-i spuneam că sunt proaste, dar îi spuneam că nu sunt publicabile. „De ce, întreba el naiv, cum arată o poezie publicabilă?"

— Uite, cam așa, îi dădeam eu răspunsul concret, înșirând versuri

comemorative pe-o hârtie la-ndemână. Cam aşa.

El lua hârtia şi trimitea apoi compunerile mele la revista *Tribala,* spre publicare. Aceia, bănuind cine era autorul, că doară mă publicaseră de câteva ori şi pe mine, sub pseudonim, dar renunţaseră de a mă mai publica după ce s-a aflat la oficiul de plăţi numele adevărat al impostorului, adică al meu, drept care, furios pe „fiii de popi, de boieri şi de chiaburi de la *Tribala",* Axinte le-a trimis la revista *Romeia literaturnaia,* care apărea în capitală. Şi nu-şi pune dracul coada de-i publică cei de la *Romeia literaturnaia* versurile, şi încă pe prima pagină, în chenar. N-au trecut nici două săptămâni, că versurile comemorative ale lui Axinte Dorna au apărut traduse şi-n nişte reviste literaturneşti din ţările vecine şi prietene, chiar şi-n cea mai prietenoasă decât toate, prietena peste prieteni.

Lui bietul Axinte nu-i mai ajungea nimeni nici cu strămurarea la nas, de mândru ce era. Se plimba încet, solemn, plin de sine şi de trufie prin cetate, cu revista-n mână, alta-n buzunar, alta în celălalt buzunar. Versurile au fost recitate şi la radio de către unul dintre cei mai buni actori din capitală. S-a prezentat cu revistele şi la sediul conducerii supreme, unde a arătat cât de josnici, de oportunişti sunt cei de la *Tribala,* care se publică numai pe ei înşişi şi pe prietenii lor, dispreţuind creaţiile unor oameni cu adevărat devotaţi cauzei obşteşti, drept care primul graf a strigat poruncă fermă către conducerea revistei *Tribala,* să studieze cazul poetului Axinte Dorna şi să-i raporteze de ce nu l-au publicat până-n prezent...

Cazul a fost dat de către redactorului-şef al *Tribalei* spre cercetare şi elucidarea celui mai poltron dintre toţi citi se aflau acolo, unul pe nume Runy Elitescu. Foarte abil şi foarte viclean – ca mai toţi poltronii – acesta l-a invitat la dânsul pe Axinte şi, cu aleasă politeţe, l-a rugat, oferindu-i loc la o masă, precum şi hârtie, să scrie o poezie pentru numărul imediat următor al *Tribalei.*

— Hm! a răspuns cu vehement dispreţ Axinte, ce-ţi închipui că eu scriu versurile aşa... cum le scrieţi voi, la un şpriţ, la comandă? Nuuu,

puişor. Mie-mi trebuie răgaz pentru concentrare şi meditaţie, nuuu aşaaa – şi-a, zâmbit Axinte scâncind din colţul buzei cu răzbunătoare semeţie

— Atunci, reia Runy Elitescu, scrieţi o notă despre ce doriţi dumneavoastră, o notă scurtă, pentru rubrica „Insectar".

— Ia te uită, se miră Axinte, ce-ţi închipui că eu sunt cârpaci, sluga matale? Fugi dom'le de-aici! şi a părăsit, vexat, biroul redacţiei.

Până la urmă, au lămurit ei problema, în taină mare, acolo sus, la conducerea supremă, arătând convingător – şi nu greşeau – că cel care a scris acele versuri publicate-n *Romeia literaturnaia* şi traduse apoi şi-n alte limbi frăţeşti, ca cea a hanilor şi-a hulanilor, este unul din ăia... traistă goală fală uşoară, un fel de impostor mai periculos decât fratele Axinte, căruia noi nu-i aflăm nicio vină, celălalt este vinovatul, care-i vârâ-n cap prostii şi cine ştie ce alte tâmpenii, după care, vigilenţa asupra mea, s-a accentuat şi s-a învârtoşit al naibii.

Tot mai des eram poftit la grătare prin restaurante şi grădini de vară de către „prietenii" ceilalţi, care ridicau tot alte probleme critice şi de ocară faţă de regim şi oamenii lui, dar care pe mine mă lăsau, spre uimirea lor, filosofic indiferent.

— Este aşa cum este, le răspundeam, nici că se putea mai bine în situaţia geopolitică în care ne aflăm. Că oamenii folosiţi de conducere sunt aşa cum sunt, de vină suntem noi ăştialalţi, care am făcut-o pe demnii, pe oportuniştii viitorului şi am refuzat să slujim atunci când aveau nevoie şi ne-au cerut-o.

Numai ştiau ce să mai creadă. Ziceau în sinea lor: „E parşiv al naibii, e dat în mă-sa, cheltuim banii statului degeaba cu el. Ne duce de nas. Trebuie să-i aplicăm alte metode. Să ne mai gândim." Şi se mai gândeau oamenii cu plicurile de bancnote noi prin buzunare, căci niciodată nu i-am văzut să scoată hârtii uzate, ci numai noi nouţe, atunci scoase din fabrica de bani.

Ieşeam şi cu A-xinte la câte o bere, la câte o cafea, dar cu el stăteam cu dragă inimă de vorbă. Cunoştea o mulţime de fete frumoase şi pe

toate le iubea, ca un adevărat poet cu frunte-naltă ce era. Dar şi cu ele era cinstit, din cale-afară, dar nu şi aprig, căpăţânos, aşa cum se arăta a fi în slujba ce o presta, cu subalternii. Pentru aceştia, prea blândul şi prea darnicul la fetele frumoase Axinte era spaimă şi derută. Ştabii de prin comune o luau la goană prin păpuşoaie, razna pe coclauri, atunci când auzeau că vine-n control Axinte al meu. Îi abţiguia când îi găsea în nereguli – şi nu se putea să nu-i găsească – fără milă, cu sadism, şi asta mi-l făcea tare simpatic. Se mulţumea cu foarte puţin, aproape că nu mânca nimic, nu bea decât rareori câte o ţuică, făcea cadouri scumpe la fete şi îndrăgea poezia şi n-ar fi primit – să te fi ferit sfântul – nici în ruptul capului nimic de la absolut nimeni. Plătea la toată lumea, dar n-a permis niciodată să i se plătească. Din cauza acestor metehne însă – mai ales din cauza cinstei şi corectitudinii în slujbă – a păţit-o rău de tot, odată.

Adulmecase el, cu nasul lui de câine ciobănesc, cum că la Vlădisla, comună harnică şi bogată, se fac din partea primarelui, în colaborare cu un fel de casar, strâmbătăţi şi furturi din buzunarele oamenilor. S-a deplasat incognito, a tras drept la primărie, unde a cerut să i se pună la dispoziţie toate actele, borderouri şi chitanţiere aflătoare prin sertare şi dulapuri. I s-au pus la dispoziţie după cum ceruse. Dar el n-a fost mulţumit. Primarele a observat nemulţumirea şi a dat porunci tainice să se aducă şi să se pună pe masă bunătăţi. Dar Axinte, zâmbindu-şi numai sieşi cu acel rictus de trufie cinică, nici nu s-a uitat măcar la bunătăţile de pe masă, dar-mi-te să se atingă de ele. S-a uitat el, dar nu la ofrandele de pe masă, ci prin dulapuri, el personal, şi cotrobăind şi iscodind el acolo – căci era priceput în a scotoci – a dat peste o legătură cu nişte chitanţiere, bine dosită şi uitată într-un colţ de dulap foarte întunecos. A luat-o.

Primarele şi casariul au început a simţi frig prin măruntaie. Nu i-a fost uşor lui Axinte să-şi dea seama că acele chitanţiere – din care rămaseră doar câteva file şi cotoarele – reprezentau încasarea din partea primăriei a unor impozite fictive.

A totalizat sumele înscrise pe cotoare şi-a obţinut frumuşica sumă de vreo două sute de mii de lei şi ceva. Casariul şi cu primarele au început a se gudura – dar cu autoritate – în scopul de a-l îndupleca să lase dracului vechiturile acelea de chitanţiere. Da' de unde. Ţi-ai găsit omul! Mai tare l-au întărâtat în cerbicia sa. Spre panicarea deplină a celor vinovaţi, care făceau ca iepurii încoace şi-ncolo, Axinte a dat poruncă toboşarului să sune din tobă prin tot satul – însoţit de el – şi să vestească oamenilor să se prezinte toţi la primărie, toţi aceia care posedă chitanţe de tipul acesta – şi arăta oamenilor chitanţierul-cotor pe care-l flutura în mână, arătându-l în văzul tuturor.

Oamenii s-au prezentat. De pe un chitanţier vechi li se elibera chitanţă cum că achitaseră suma de atâta, ce reprezenta impozitul pe, să zicem, asistenţă medicală ori juridică, pe asistenţă sindicală etc, astfel încât bietul primar şi cu sărmanul casar îşi realizau şi ei banii de care aveau nevoie pentru...

În disperare, primarele telefonează la primul graf al municipiului, care îi era prieten şi cârdaş totodată. Prim-graful la poftit la telefon pe Axinte şi i-a poruncit domol să treacă peste treaba aceea cu...

Axinte a răspuns sec, cu acelaşi rictus cinic de satisfacţie în colţul buzei:

— Tovarăşe prim-graf, căci şi Axinte era tovarăş, eu nu am puterea să fac ceea ce-mi cereţi. Eu am o singură putere şi-o singură datorie: să înaintez situaţia constatată la procuratură. Cereţi, vă rog, tovarăşului procuror să treacă... nu mie.

Primul-graf a urlat atunci la el. Axinte i-a închis telefonul şi s-a dus de-a dreptul la procuratură. Nu a apucat să se întoarcă acasă, căci de pe stradă a fost poftit până undeva, iar de acolo, de undeva, s-a pomenit arestat şi depus la penitenciarul tribunalului din Claustrum. Să nu credeţi că s-a speriat. Îl muncea doar indignarea şi de abia aştepta ziua procesului. A cerut hârtie, să facă memorii. I s-a refuzat. A cerut să fie scos în audienţă la foruri superioare. I s-a refuzat, de asemenea. Atunci Axinte s-a resemnat şi aştepta cu mânie reprimată

ziua procesului. Acolo a aflat, din citirea actului de acuzare, cum că se face vinovat de calomnii şi denigrări la adresa oamenilor din conducere. Le compromite prestigiul şi-i lezează în autoritatea conferită lor de sus. Pentru a nu se repeta asemenea fapte generate poate de nişte resentimente, procurorul a cerut pedeapsă exemplară pentru inculpatul Axinte Dorna. Când i s-a dat şi lui cuvântul, Axinte a strigat apăsat: „Furt, furt la drumul mare! tâlhărie! Mai murdară decât pe vremurile de exploatare!" şi, mergând să iscălească depoziţia, a smuls dosarul dinaintea preşedintelui, a smuls un creion roşu din buzunar, cu mânie aprinsă, şi-a haşurat cu violenţă toate paginile din dosar, de era să le rupă – le-a şi spintecat niţel pe-alocurea – strigând din nou cu apăsare: „Furt, furt. Escrocherie, minciună!"

Dintre toate fetele frumoase pe câte le iubea şi cărora le făcea cadouri scumpe (aproape tot salariul îl cheltuia pe atari cadouri şi atenţii) numai una singură s-a dovedit că-l iubeşte, şi nu era dintre cele frumoase, sau drăguţe, ci tocmai cea mai urâţică dintre toate, ea singură l-a cercetat în închisoare, i-a adus lenjerie de schimb, de mâncare, şi-a umblat, bătând la multe porţi, pentru a se face dreptate în cazul lui Axinte. Tot ea a fost acea care a cerut direct de la vârful piramidei ierarhice de conducere o anchetă neutră, pe altă linie decât cea a justiţiei, lucru pe care l-a şi obţinut, şi-atunci să-l fi văzut tu în contraofensivă pe firavul poet Axinte Dorna... Cerea sus şi tare, cu înverşunare şi teribilă neîncredere, pedepsirea aspră a tuturora: primar, casar, procuror, judecători, secretari, chiar şi asesori, arestarea şi condamnarea exemplară, iar după ce-şi vor fi terminat pedeapsa, să fie trimişi la furnale ori la mină.

Când tărăşenia s-a terminat cu bine pentru Axinte, ai esta a luat-o în căsătorie pe Maria, fata urâţică, dar vajnică în apărarea necazurilor lui. Şi şi-a găsit Axinte liniştea într-un cămin al său, unde s-a dovedit a fi un soţ milostiv şi tolerant, răbdător, precum un arimateian, dar nu pentru multă vreme, căci a murit curând după aceea de cancer. Iar detractorii lui – căci ticăloşii pe lumea aceasta au nu numai audienţă

sus, dar au şi noroc, şi-au găsit şi ei liniştea şi tihneala, văzându-şi mai departe de treburile publice.

Tot datorită dragostei faţă de mine a lui Axinte, ca şi relaţiilor sale multiple cu fiinţe frumoase, am lichidat starea de şomer-parazit cum mă considerau în mod oficial – care mă jena şi mă expunea mai des şi mai insistent prieteniilor acelora cu grătare şi plimbări socratice. Cât timp mă aflam în câmpul muncii ştiau că opt ore eram la loc sigur, iar după acestea, obosit şi nu tocmai bine hrănit – ei ştiau exact ce, cât şi când mănânc, când, unde şi cu cine am băut un rom, dacă m-am dus sau nu acasă la femeia aceea cu ochi negri şi mari, cu gât de amazoană, cu freamăt înfricoşat, de pustie răscolită de vânturi coborâtoare din Urali în trupul ei, dacă am îmbrăţişat-o şi de câte ori şi cum anume, de unde atâtea calorii! etc, nu puteam face altceva decât să dorm şi nu să-mi umble mintea împotriva lor, te miri pe ce cărări duşmănoase anume.

Într-o după-amiază stăteam amândoi amărâţi, tăcuţi, ca două păsări rătăcite pe-o creangă, în faţa a două pahare de bere, la braseria Ursus. Nu ziceam nimic, iar el suferea că de ce eu nu vreau să zic nimic. Simţeam cum se frământă şi-l doare starea mea de om fără lucru, om al nimănui şi-al străzilor... şi-al prietenilor acelora. Ar fi dorit să-mi citească nişte versuri scrise proaspăt, să-mi asculte părerea despre ele, dar eu continuam să tac, prins între pahar şi colţul tavanului din braserie, precum ar fi stat prins un enorm păianjen negru, cumplit de morocănos. (Am datoria să-ţi mai spun aici, în paranteză, că Axinte a reuşit să scrie o foarte frumoasă poezie, dar numai înainte de-a muri cu vreo două săptămâni. Dădea el acolo expresie prelung cântătoare, ca-ntr-un lamento îndepărtat, ca-ntr-un bocet din ţara de sus, unei stări de suflet care nu era altceva decât o chemare a mamei sale — moartă demult – chemare care venea stins şi stăruitor din adânc şi de departe foarte.)

Nu ştiu cine-a spus: „Ca să afli adevărul trebuie, înainte de asta, să mori”. Se poate parafraza aforismul: ca să reuşeşti să scrii o poezie cu adevărat frumoasă trebuie ca prin cuvântul ei să treacă, într-un fel al tău, chemarea morţii. Vezi Eminescu, Poe, Rilke, Gerard de Nerval, Leopardi, Dante! etc.

Dar să continui. Stăteam deci noi amândoi întunecaţi şi amărâţi la masă, când intră pe uşă şi vine direct la noi — adică la Axinte – o femeie cam la treizeci şi şase de ani, cu păr roşcat şi ochi verzui, exultând de voie bună, bucuroasă că-l întâlneşte pe Axinte, bucuroasă să-mi strângă şi mie mâna, zdravăn, prieteneşte, şi să se aşeze la masa noastră, fără să aştepte inutila invitaţie. Eu m-am uitat la ea pieziş, sumbru. Ea s-a îndreptat din bust şi s-a retras pe spate, vrând parcă să-mi spună: ce-i mutra asta acră, ce dracu-i cu tine? Şi-a zis: „Ce naiba-i cu voi, mă, de-mi staţi aşa ca după înmormântare? Ia, chelner, adu trei coniace-ncoa la băieţi!” Era veselă şi dorea să se veselească şi mai mult alături de noi. Dar noi stăteam ca doi corbi în ploaie. Era dornică să se distreze şi râdea strălucitor, chiar dacă niţel zgomotos, având un fel de-a-nchide ochii aproape de tot atunci când râdea, de nu i se zărea decât o foarte fină dungă de lumină crepusculară, ca un început de zori într-un vis frumos în ei.

O chema Eva Lupaş şi purta pe braţ semnul osândei — crucea neamului ei – de la Auschwitz, unde şi ea, elevă pe-atunci, a trebuit să suporte isprăvile lui Adolf. (Atunci am înţeles de ce dorea cu atâta ardoare să se bucure de viaţă.)

Văzând ea că nu izbuteşte să risipească ceaţa ursuză care stăpânea peste inimile noastre a încercat să ne amuze spunând bancuri. Noi nimic. „Ai, mă, ce aia a calului aţi păţit? Poate că nu vă place că stă cu voi o jidoavcă...”, şi iarăşi s-a uitat la noi surâzând, arătându-şi acea zare de lumină a ochilor aproape închişi, care îi dădea un aer din cale-afară de nostim, vin soi de amestec de candoare, de vino-ncoa, de autoironie şi de scrutare dureroasă, dar discretă, undeva departe de tot.

— Iacă, mă ridic şi mă duc. Vă las să zăceţi în voi ca dihorii-n vizuină.

— Nu, Eva, nu te supăra pe noi. Nu pleca, s-a rugat între zâmbet şi jeluire Axinte. Prietenul meu, om ales, om cu două universităţi, om de talent, scrie versuri, este filosof (în tot timpul acestei retorici sărmane, Axinte zâmbea jenat ca nu cumva să devină penibil şi să nu mă supere, să nu o scoată cumva din sărite pe brava şi necruţătoarea roşcată de la masa noastră), este tare necăjit.

— Da' de ce? I s-au înecat corăbiile?

— Păi, uite ce... El a stat vreo doisprezece ani prin prizonierate, prin închisori şi la munci forţate, a scăpat în sfârşit, este sănătos, după cum vezi (zâmbind) este tip bine, dar nu are din ce trăi... Nu găseşte de lucru. N-ai putea cumva tu, acolo la întreprinderea ta (hâhâ) să-i găseşti ceva... vreun post?

— Pentru asta vă cătrăniţi voi în halul acesta? Mâine-l şi angajez, şi încă pe un post ţâţă: voiajor. E bine?

— Bine dar, intervin eu în scârbă, trebuie repartiţie de la braţele de muncă, trebuie negaţii de la Inspectoratul şcolar, la Oficiul de repartizare a forţelor de muncă m-am făcut de minune, mă cunosc ca pe-un cal breaz... Nuu, nuuu, rămân şomer, sau...

— Păi repartiţia mă duc şi-o iau eu mâine dimineaţă, fest, intervine ea. Am un post de voiajor vacant. Pe titularul acelui post l-au condamnat la moarte pentru delapidări masive. A fost graţiat, dar auzind că va fi găurit cu glonţul, într-o noapte a albit în cap şi a făcut şi-o stare depresivă vecină cu nebunia. I s-a ridicat şi tensiunea de la paisprezece la douăzeci şi patru. S-a zis cu el. Aşa-i trebuie. A fost un ovrei prost. Imbecilul ăla de Germetz, directorul comercial, e plecat pentru două săptămâni în capitală şi, conform nomenclatorului, eu, secretara de bază, îi ţin locul şi hotărăsc în numele lui. Cu celălalt director, n-am probleme, este om înţelept şi bun, nu-şi dă aere de cine mi-s eu, se apleacă prietenos asupra necazurilor oamenilor şi se fereşte cu mult bun simţ să nu devină odios. Bine-ar fi ca toţi directorii

să-i semene lui Kovaci.

A doua zi îmi luam în primire noul post. Mi s-a dat de la serviciul aprovizionare un catalog imens, un fel de op ca acelea pe care le scriu academicienii, în care erau trecute toate sortimentele, pe categorii, de făinoase şi păstăioase, de băuturi spirtoase, de import şi indigene, de uleiuri şi conserve, biscuiţi, napolitane şi toată gama de produse vita-dulci, în sfârşit produse de carmangerie, fructe de import, mostre de diverse produse noi, iar alături de denumirea sortimentului erau trecute pe două coloane preţurile precum şi gramajul fiecărui sortiment ambalat. Trebuia să-nvăţ, pe de rost, toate denumirile, preţurile respective şi gramajele. Şi le-am învăţat, într-o zi şi-o noapte, stând cu picioarele-n apă rece. Nicanora – care se mutase la Claustrum – avea fericit prilej de a se revanşa pe profesorul ei de altădată, făcând ea de data aceasta pe profesorul cu mine. Şi nu era de glumit. La emotivitatea cochet sfruntătoare cu care răspundea ea la întrebările mele din vremea aceea minunată, când i-am fost profesor, eu replicam – spre satisfacţia ei – cu o supunere şi-o aplicaţie la învăţătură de tocilar. Nu admitea nici cea mai insignifiantă abatere de la textul scris.

Luni dimineaţa, cu opul acela impresionant băgat într-o geantă enormă, ca de diplomat, geantă pe care tot serviciul de aprovizionare mi-a dat-o, mi-am luat în primire noua slujbă. Aveam sub răspunderea mea o anumită zonă a municipiului Claustrum, cu toate prăvăliile: bodegi, alimentare, tutungerii, bufete şi cofetării, pe care trebuia să le prospectez în vederea bunei lor aprovizionări. În total eram şapte voiajori, eu fiind singurul romeu printre ei, fapt care-l intriga până la isterie pe şeful serviciului, unul Elemer Pok, care susţinea sus şi tare, cu nervozitate agresivă, că eu nu am ce căuta pe acel post, că nu mă pricep, să mă duc la treburile mele şi să las postul de voiajor altuia care-l merită, şi aşa mai departe. Avea el interesele şi socotelile sale. Dar nu m-am lăsat intimidat. Am reclamat comportarea lui Pok, Evei pare a sărit în sus de mânie: „Banditul acela să-şi vadă de treabă, că, dacă nu, va merge el acolo unde trebuia

demult să meargă... Nilosistul dracului! Parcă nu ştim noi cine-a fost şi ce-a făcut? Şi mai face şi pe nebunul acum. Să nu te laşi". Apoi în taină: „Ştie tot despre tine, canalia, de la taică-su, alt bandit pe vremea dominaţiei hortyste. Care acum este portar la revista *Tribala.* Ştie şi de la nevastă-sa, care este profesoară. Ştie că nu eşti sifon, că n-ai venit în ţară cu refugiaţii sifoni, că eşti romeu. Şi încă ce romeu! ştie că ai prieteni la *Tribala* şi că dai pe-acolo uneori, când ei încearcă să te facă colaboratorul lor. Unul a şi iscălit – ca să-ţi facă un bine el nişte traduceri din marele poet celtiber în *Tribala.* Le ştie pe toate şi nu te are la inimă, zice la şedinţele noastre că eşti un impostor şi-un bandit, duşman al clasei muncitoare. Eu i-am zis câteva, dar mai bine spune-i-le în, în felul tău... ştii tu cum. Este laş şi-are să se înmoaie".

Aşa mi-a zis Eva, iar eu am făcut întocmai cum m-a sfătuit ea. La proxima şedinţă de lucru, unde se analiza munca noastră, a voiajorilor, când el din nou s-a asmuţit asupra mea – deşi lucram la fel de bine ca ceilalţi colegi ai mei – n-am stat pe gânduri întunecate ca până atunci, ci m-am dezlănţuit asupra lui, din toate văgăunile ascunse ale fiinţei mele, din toate coclaurile de aramă ale trecutului meu, din toate tenebrele în care-şi mişcau spinarea ameninţător fluvii lente de lavă, ţinute-n zăgazuri până la acea oră, de s-a metamorfozat, auzind ce-i spun, viteazul Pok, într-un fel de rozător, scâncind, cu lăbuţele pe masa de birou.

— Vei fi fiind tu din neamul cel crud al avarilor –, mă lansez eu în fulminaţii retorice – dar ia seama că şi eu fac parte dintr-un alt neam, mai avar decât avarii la o adică. Ai auzit de Spartacul? Dar de Alexandru?! Ei bine, ei sunt părinţii mei, din munţii teribili ai minţii şi inimii lor purced şi izvoarele sângelui meu. Dacă te mai legi de mine, am să ţi-o dovedesc, am să te sfârtec. Pune-ţi bine-n cap.

Nu ştiu din ce motive, dar din ziua aceea m-a lăsat în pace. Au contribuit la aceasta, cred eu, şi vorbele înţelepte spuse lui de către directorul plin al întreprinderii, minunatul om de omenie acela, Karoly Kovaci.

Aflând de cele petrecute, Eva a sărit la mine şi m-a îmbrăţişat ca o nebună, arătându-şi acea zare de zori de zi a ochilor către mine ca inundată de-o stranie lumină.

Aşadar, vizitam pe rând prăvăliile, treceam pe borderouri tot ce-mi comandau responsabilii de unităţi – la unele, responsabile – pe la orele unsprezece terminam cu munca mea de voiajor propriu-zisă, mă aşezam atunci pe-o bancă în parcul de lângă abator – acesta era cel mai apropiat de depozitul I.C.R.A. (Întreprinderea cu ridicata a produselor alimentare) – unde ne prezentam, după indicaţiile voiajorului şef, spăsiţi şi obosiţi nevoie mare, zgribuliţi când era frig (deşi noi veneam de la vreun cognac) ca să predăm comenzile spre executare. Văzându-ne aşa de nenorociţi cum arătam, Mihai Merca, şeful depozitului, un aromeu care semăna leit cu un luptător roman şi care ştia despre fiecare din oamenii cu care colabora mai multe decât chiar serviciul secret de informaţii, ne spunea, după ce ne lua documentele din mână şi se uita pe sub sprânceană la noi, zâmbind cu subînţeles: „Numai Dumnezeu ştie cum trăiţi”.

Într-adevăr, Dumnezeu ne pusese mâna pe creştet. Trăiam nu bine, ci foarte bine, ca niciodată în viaţa mea de până atunci, ca şi după aceea.

Pe banca din parcul abatorului făceam tot un fel de muncă de voiajor. Intram în cămările propriei mele conştiinţe, unele pline de fantasme, altele neconţinând nimic altceva într-însele decât vedenia vântului şi, din comenzile pe care mi le solicitau gestionarii acelor cămări, eu încercam să fac nimburi pentru ele şi haine de sărbătoare, şi alte neînsemnate lucruri, nu atât comestibile cât frumos cântătoare.

Dezmăţul acesta n-a durat mult. Titularul serviciului pe care-l prestam eu, dacă a văzut că a scăpat de la moarte, a scăpat curând şi de boala stărilor depresive persistente şi de boala tensiunii mărite, s-a reîntors la postul său. Directorul comercial, domnul Germetz a hotărât, scurt, ca eu să fiu concediat, ca necorespunzător, ca unul care nu se pricepe la comerţ. Eva m-a luat de mână şi ne-am dus amândoi

în biroul lui Germetz. Era un tip placid la mutră şi cu un rictus de om suferind, albicios la culoarea feţei. Stătuse-n puşcărie înainte de 23 August, împreună cu însuşi şeful de stat de-acuma al ţării şi se bucura de-o severă autoritate din cauza aceasta. Altminterea era cam tembel şi lăsător, îi plăceau fetele tinere şi băuturile de import, ca şi ţigările, tot de import. Mai mult o făcea pe directorul decât era de adevăratelea. Dar nu era rău, aşa cum vei vedea.

Intru deci, împreună cu Eva, la el în biroul cu un bar alături, la dreapta, plin cu butelii suple, pântecoase, masive, rococo, fantezi, baroc etc., precum şi cu de-ale gustării, lucruri rare şi alese: omari, icre negre, de Manciuria, ohtapode, stridii, sardele cu trufe de Perigot şi alte soiuri de peşte etc. etc., exact ca-n biroul unui adevărat director comercial, la întreprinderea cu ridicata a produselor alimentare, I.C.R.A.

Eva ia cuvântul:

— Nu-l putem lăsa pe drum pe omul acesta. A lucrat foarte bine până acum. De-ar lucra şi alţii atâta de cinstit ca el... Îi putem găsi un loc în cadrul întreprinderii. Nu-i cu neputinţă. Trebuie să-nţelegem... Să fim oameni.

— Ştii, ştii ce vrei spune la tu, Evo. Tu iubeşte la el, se uiţi la el, văzut eu. Şi la el la tine, la (râzând) întreprindere ta... acolo. Mai bine amândoi acolo.

— Nu fi abject, i-o reteză cu asprime Eva. Discutăm cazul unui om şi nu trivialităţi. Trebuie să-i găsim de lucru aici.

— Nu pricepe la comerţ.

— Cum nu pricepe? A lucrat la Bansca la Fruct-Export, la Aprozar... a lucrat, când era student, la prăvăliile unchiului său din capitală, marele cofetar...

— Asta nimic. Asta nu comerţ. Asta lofos. Nu putem. Gata.

— Asta este răspunsul unui om care se laudă c-a lăcut puşcărie pentru o cauză umanitară? strigă Eva către el cu învăpăiere. Să-ţi fie ruşine. Şi el a făcut puşcărie, mai multă şi mai grea decât tine,

boierule!

— Mit? mit? (adică, ce? ce?) Şi pentru care motiv făcut...? Asta nu fascist?

— Fascist pe dracu' să te ducă. Pentru vina, dobitoc bătrân, că a vrut să gândească după mintea şi inima lui. Şi nu... după scaunul de sub curul altora. Şi are două licenţe asupra lui, luate cu brio, şontorogule!

Eva şi cu Germetz erau din aceeaşi seminţie şi se ştie bine că cei aparţinători acelei seminţii se tutuiesc şi se fac cu ou şi cu oţet, ca-n faţa cortului, atunci când discută în contradictoriu între ei. De aceea îşi permitea Eva atari familiarităţi eufemistice cu consangvinul său, „dobitoc bătrân".

— Şi câţi ani focut?

— Focut vreo doisprezece în total, boule.

— Tospreseze?!

— Tosprăsece. Te miră, da?

— Oi, ioi! a pornit a se tângui Germetz. Atunci tam la el metiat lucru. Hat nem, nu se poate. Dam la el la deposit, manipulant te mărfuri. Apoi, reverenţios, către mine. Nu superat, asta teocamtat, urma fedem noi alta post pentru tomn profesor.

Când ne-am aflat în hol, numai noi doi, după ce-am ieşit victorioşi (adevărata victorie aparţinea Evei) din biroul lui Germetz, am cuprins-o eu de data aceasta pe Eva-n braţe şi-am sărutat-o pe toată faţa, mai ales pe zarea aceea enigmatică din ochii ei zâmbitori închişi undeva departe. Am mai sărutat-o o dată, convenţional, înainte de-a pleca definitiv din ţară, la un frate de-al ei, la fraţii ei, în Izrael.

Ca manipulant de mărfuri a fost mai bine chiar decât ca voiajor. Nu era muncă ceea ce făceam, ci un fel de sport. Mergeam la carmangerie să încarc mezeluri. Acolo mâncam zdravăn din cele mai gustoase specialităţi, pe alese şi pe săturate. Muncitorilor de-acolo le aduceam doar câte un borcan de murături şi câte o sticlă de un sfert rom. Mă mirosiseră că nu sunt ceea ce făceam şi mă protejau, bucuroşi. Janoş

baci, secuiul mustăcios şi osos care punea pe cântar marfa, se făcea mereu că greşeşte – cine nu munceşte nu greşeşte, a zis Stalin – şi scăpa *sub cântar* câte un parizer de vreo şase kilograme. Când îl scotea de sub cântar, hoţeşte, îmi şoptea sec: „Asta pentru la dumneavoastră". Aşa încât duceam coşurile încărcate în mâini ca pe nişte jucării, aşezasem pe mine, sculptural, nişte muşchi de toată invidia, bine hrănit şi bine antrenat zilnic.

Salariul îmi rămânea întreg, necheltuit. Ba se mai adăuga la el şi ceea ce rezulta din plasarea parizerului strecurat pe sub cântar mie de către Janoş baci, plus că mai aduceam acasă în cămară, ceea ce-mi oferea, prieteneşte, responsabilul cu gestiunea, care avea o foarte mare încredere-n discreţia mea. (Scotea cantităţi remarcabile de marfă necântărită din fabrică, în înţelegere cu conducerea fabricii şi cu miliţia, le plasa la gestionarii prieteni, cu care lucra în bună înţelegere, iar banii obţinuţi se împărţeau între părţile interesate: responsabilul cu marfa, cantaragiul de la fabrică, directorul şi poliţia. Restul beneficiarilor se mulţumeau să primească acasă pachete cu specialităţi de carne şi carmangerie şi se mai alegeau cu nişte chefuri, din când în când, cu de toate. Eram considerat şi eu un fel de beneficiar, mai exact spus, printre beneficiari, aşa că mi se lansa sub halat câte o rudă de salam. A nu o fi primit ar fi însemnat să fac figură de caraghios suspect şi să-mi pierd şi postul până la urmă. A primi să primeşti ceea ce nu ţi se cuvenea era o obligaţie de principiu, şi vitală, în orânduirea nouă, din noua eclezie. Dacă refuzai, făceai dovadă de trădare a intereselor clasei dirigente şi riscai să rămâi un ostracizat, dispreţuit de absolut întreagă ecumenicitatea.)

Se lucra şi aici întocmai ca la Fruct-Export, şi tot atât de bine organizat.

Dacă ciupeai numai, discret, erai prins şi pedepsit drastic, ca hoţ. Dacă însă furai, şi la modul serios, erai considerat un om de bine, serios şi de nădejde.

Cel mai bine era atunci când soseau vagoane cu marfă de import,

care trebuiau descărcate cât mai repede, ca să nu fie obligată întreprinderea să plătească locaţie gării. Mihai Merca, şeful depozitului, apela atunci la echipa fulger formată din mine, Ion şi Paramon, doi ţărani tineri, fugiţi de pe ogoarele lor adunate laolaltă cu altele şi care aveau un fel de-a munci liniştit şi modru, fără să obosească deloc şi cu un spor uluitor.

— Măi băieţi, ni se adresa Merca, am nişte afurisite de vagoane-n gară şi dacă nu le descarc şi nu le predau goale şi măturate până la doisprezece noaptea, mă ia dracul. Plătim de ne uscam. Hai, descărcaţi-le, măturaţi-le frumos şi predaţi-le şefului gării, şi mâine toată ziua sunteţi liberi.

Ehei, ce zile! Ne apropiam liniştiţi, ca nişte tâlhari, de vagoanele în cauză, le deschideam, măsurăm cu priviri grele marfa dinlăuntru, desfăceam nişte cutii de conserve din alea de prin Cuba, aşterneam nişte straturi groase de icre negre dintr-un butoi peste sărmana felie de pâine şi „băgam în suflet”, vorba lui Ion, dar nu înainte de-a sparge nişte sticle cu rom Bacardi sau Pantera care se chemau „pierderi prin manipulare”. După e mâncam zdravăn, aşezând icrele şi sardelele peste Bacardi şi Pantera, mai produceam nişte consumuri specifice, spărgând alte vreo două butelii cu Cinzano ori Porto Fereira, ne mai vitaminizam şi ne energetizam folosind la discreţie nişte portocale, smochine, curmale, după care, lăzile – de indiferent ce calibru ori formă sau apartenenţă continentală – zburau din mână-n mână, măi frate Pavel, de la locul unde se aflau la cel unde trebuiau depozitate, uşor şi fulgerat, de parcă pungi de vată ar fi fost şi nu lăzi încărcate greu şi bătute-n plevuri tăioase-n colţuri.

Aşa că a doua zi, întins sub nuc în grădină, cu pâlniile sub ceafă, voiajam în alte lumi, manipulând acolo din neunde înspre nicăieri, alte soiuri de mărfuri, cu alte duhuri de Bacardi, Pantere şi Cinzano într-însele.

Uite-aşa mi-am petrecut eu la I.C.R.A., timp de aproape patru ani, cu halat murdar pe mine – dar îmi stătea bine – cu pălmile bătucite, ca

la plugari, cu de toate-n cămară şi cu pace şi mulţumire-n suflet.

Odată însă am intrat în sperieţi, am fost uimit peste tnăsură. Să-ţi spun: era duminică. Responsabilul cu marfa pe maşină – adică responsabilul cu gestiunea, având încredere-n mine, mi-a înmânat borderourile şi m-a rugat să mă duc la Vaşarheu ca să ridic de-acolo un camion de salam de Cibin. „N-ai nicio grijă. Sunt oameni cumsecade. Să nu te temi că te vor înşela la cântar. Adu-le numai nişte murături şi ceva băutură tare. Ajuns la Claustrum cu marfa, descarci jumătate la depozit, iar restul o împărţi la cele două magazine de mezeluri din centrul oraşului. Şi-atât. Eu am nişte treburi familiale foarte importante, trebuie să rămân aici". Pe el, de fapt, nu-l interesa să ridice un singur sortiment... ce-i aia... o nimica gheşeft. Şi mai avea de lucru şi cu o femeiuşcă „dulce" pe care o pescuise de prin cofetării – putea pescui oriunde şi orişice deoarece avea la bani cu nemiluita, i se scurgeau din buzunare prin bufeturi şi pe stradă, prin taxiuri, partea leului din beneficii revenindu-i lui – care arăta foarte „dulce", vorba lui, a lui Aurel Nagy, şi foarte curată pe dinafară, dar ce ascundea pe dinlăuntru numai bietul Aurel a aflat, nu prea târziu.

Mă duc la Vaşarheu. Era mare căldură. Oamenii de acolo, de la fabrica de mezeluri, s-au arătat a fi urâcioşi şi ostentativi faţă de mine, pentru că nu vorbeam pe limba lor, şi m-au ţinut în faţa cântarului până ce au în cărcat toţi cei care veniseră după mine şi care vorbeau aceeaşi limbă cu ei, lucru care m-a enervat peste măsură de era să explodez în felul meu la un moment dat, da n-am făcut-o deoarece bietul Aurel mi-a încredinţat sarcină prietenească şi nici nu aveam calitatea de-a cere vreo socoteală. Eu suplineam doar pentru o zi pe titular. Pe la amiază am încărcat, în fine, şi eu şi-am pornit spre Claustrum, gata-gata să plesnesc de nervi. Pe un deal, la ieşirea din Vaşarheu, o femeie cu copil în braţ face semn rugător să o luăm pe maşină. Ca niciodată de rău în viaţa mea, am lăsat-o pe biata femeie acolo pe caniculă şi-am poruncit mânios şoferului să nu oprească.

El m-a ascultat şi s-a mirat de câinoşenia mea. Nu mă cunoştea în

felul acesta. Când să trecem de satul Lâna, se sparge cauciucul din faţă, dreapta, iar camionul, cu noi, cu marfă cu tot, intră-n grădina unui om şi se răstoarnă cu roţile-n sus. De se răsturna la şaizeci de metri mai încolo, ne-am fi dus peste prăpastie, în Albieş. Am scăpat sănătoşi. Dar n-ar fi scăpat şi biata femeie cu copilul, deoarece ar fi fost prinsă între lăzile de metal pline cu salam, şi păturri ar fi fost făcută, cu copil cu tot. Mi-am zis atunci cu spaimă: „Dar dacă mă arătam bun ca de obicei şi o luam în maşină? Dumnezeule, îţi mulţumesc că m-ai făcut neştiutor a toate şi fără putinţa de-a pricepe cât de cât ceva vreodată. Toate vin de la tine, dar pe căi de neînţeles pentru noi, întortocheate, întunecoase şi viclene".

Ajuns cumva într-un târziu cu marfa la Claustrum, am predat-o după cum îmi poruncise Aurel gestionarul, şi-am constatat că mi-a rămas un plus de vreo zece kilograme de salam Cibin, plus care pe Aurel îl lăsa indiferent – de aceea m-a rugat să merg eu să ridic marfa (dar eu cred că Dumnezeu a aranjat aşa, ca să nu moară femeia aceea), un singur sortiment pentru dânsul nu însemna nimic, ia colea o găinărie.

Am cântărit de două ori marfa, ca nu cumva să fi greşit, treabă pe care niciun alt gestionar în locul meu n-ar fi făcut-o, şi-am constatat că într-adevăr aveam un plus de 10 kilograme marfă. Şi să nu râzi de mine: l-am împărţit salamul aceia de Cibin la săraci... Aşa mi-a şoptit mie duhul bunicii, de dincolo, drept mulţumită adusă lui Dumnezeu că m-a ajutat să salvez de la moarte o femeie şi-un copil, chiar dacă ea m-a blestemat şi ocărât în gândul ei.

Între timp, copilul meu cel mare suporta persecuţii şi umiliri necruţătoare din partea unei domnişoare bătrâne, instructoare la o grădiniţă de copii, de limbă alemană, unde nu aveau acces decât fiii şefilor şi-i acelora care-i serveau pe şefi cu ceea ce le trebuia, din plin. Ea înţelegea ceea ce eu nu vroiam să înţeleg şi aplica cu devotament de vechil regulile filosofiei la ordinea zilei.

L-a întrebat într-o zi pe copil „unde lucrează taică-tu", iar copilul,

în candoarea lui de copil, a răspuns: „pe maşină”. Instructoarea, crezând că eu lucrez pe vreun camion de cursă lungă, deci cu relaţii şi bani, s-a deplasat acasă la noi, chipurile ca să vadă în ce condiţii stătea copilul. Nicanora a poftit-o-n bucătărie – pentru că aceasta era şi cameră şi bucătărie în casa proprietate personală – a omenit-o şi-a cinstit-o ca orice mamă pe învăţătoarea copilului ei, dar mai ales în felul ei de-a fi drăgălaşă şi distinsă. Nu-şi pune dracul coada şi apar acolo şi eu, venind din bazinul carbonifer Şoricani, unde am descărcat marfă pentru mineri: pâine, slănină albă, salamuri ieftine şi băuturi, şi de unde mă întorceam obosit, plin de noroaie şi nebărbierit. Degeaba i-am zâmbit vechilului-femeie, degeaba am încercat să-i sărut mâna, căci ea, jignită în onoare şi autoritate, mi-a refuzat-o, ridicându-se apoi şi părăsind casa noastră, a unui „nimeni” gândea dânsa, a unui „golan”, a unui „ajutor de şofer”, care îndrăzneşte să-şi trimită odrasla să înveţe alături de copiii domnilor, la grădiniţa de limbă alemană. Hoaşca de scorpie, începând din ziua următoare, din „laşule”, „putoare”, „nătărăule”, „murdarule”, „licheaua” şi din „mincinos lipsit de caracter”, nu-l scotea pe copil. L-am retras de la acea şcoală, cu neagra amărăciune şi durere-n inimă de-a nu o fi putut strivi sub bocancii plini de noroaie a picioarelor mele de ajutor de şofer, pe distinsa otreapă. Se numea domnişoara Hoffmann.

În toţi anii cât am lucrat la I.C.R.A. n-am contenit să mă adresez cu memorii forului suprem, pentru rezolvarea problemei mele profesionale. Dar memoriile nu ajungeau acolo unde trebuia, la primul-graf al guberniei, deoarece ele se opreau în sertarul unui şef pe nume Măndel Buşacă, unul care gândea întocmai ca domnişoara-vechil aceea, zicându-şi: „Cu ce obraz pretinde el să-i ajungă memoriile la Prim, cu ce cutezanţă se gândeşte să se adreseze Primului cu memorii, el... Ia te uită! Nu. Asta-i impertinenţă”, şi vâra memoriul în sertar ca-ntr-un mormânt.

Măndel Buşacă ăsta era şi scriitor, cum atâţia alţii ca el, de altfel. Scria proze cum o ţin ţăranii numai într-o petrecere, din cauza fericirii

ce-a căzut peste capul lor. Şi piese de teatru despre cum primarii noilor sate ascultă, transportaţi, concerte de privighetori prin lunci şi pe sub nuci.

Şi mi-a dosit neabătut cererile în sertarele sale, cu sentimentul că-şi îndeplineşte o datorie de onoare, că face dovada unei înalte conştiinciozităţi politice, până când s-a schimbat primul-graf şi-a venit altul în locul lui, unul care săvârşea grava greşeală de-a simpatiza pe oamenii de litere, ştiinţă şi artă – greşeală pe care-a plătit-o până la urmă – şi care mai scria şi versuri, dar pe care; spre onoarea lui, bine făcea că nu le publica, decât sub pseudonim, unul Max Munteanu.

Am mai făcut un memoriu, dar, de data aceasta, în loc să-l înregistrez, procedural, la secretariatul sediului conducerii supreme, de unde ar fi ajuns tot în sertarele cu maimuţe ale lui Măndel Buşacă, eu l-am predat lui Sabin Zacu, care se făcuse admirat şi simpatizat din primul moment de către Max Munteanu, noul prim-graf, care se vede că avea intuiţia oamenilor capabili şi oneşti, şi-o avea.

Sabin s-a dus cu memoriul meu direct la mai marele. Acesta l-a citit. A doua zi i-a chemat la dânsul pe şeful peste cultură şi pe şeful cu informaţiile secrete şi i-a întrebat: „Ce ştiţi despre acest om?" A răspuns întâi begler-beul peste cultură, unul care nu avea nicio cultură, dar care avea prin munţii Cibinului, în secret, mii de oi, pe care i le păşteau alţii, nu el, iar el lua produsele, aşa ca să fie-n ton cu doctrina pe care o slujea cu devoţiune în calitate de begler-beu peste cultură.

— Din referinţele pe care le deţinem noi, la biroul nostru, reiese că tipul este un tip cult, foarte învăţat, că a fost un bun profesor şi un om de talent, că a avut o orientare politică sănătoasă, dar că n-a vrut să se organizeze alături de noi, că are origine sănătoasă, dar... că poartă împotriva noastră o ură şi-un dispreţ pe care şi-l manifestă ori de câte ori are ocazia.

Primul-graf îndreaptă apoi ochii, întrebător, către colonel.

— Din informaţiile pe care le deţinem – şi nu puţine – reiese cam

acelaşi lucru. Cam ce-a spus tovarăşul nostru begler-bei... şi că poartă o ranchiună şi că are un dinte împotriva noastră, că împroaşcă cu venin când are prilejul, răspunde acesta.

— Reiese din dosare, intervine Primul, cum că ar fi un om pregătit şi de talent?

— M... da, m... da, răspund în unison, murmurând, cei doi begler-bei.

— Cunoaşteţi ultimele dispoziţii pe linie de sus în legătură cu buna pregătire şi talentul oamenilor?

— Da, răspunde beul, ca elevul care a învăţat pe de rost lecţia, dar care n-a priceput mare lucru din ea, să valorificăm la maximum cultura şi talentul cetăţenilor noştri.

— Şi ce-am făcut noi pentru a valorifica pregătirea profesională şi talentul acestui om?

— ...!?

— Atunci pe bună dreptate ne poartă ranchiună şi ne dispreţuieşte. Întâi îl punem la locul său, acolo unde i se cuvine, şi după aceea îl judecăm. Mâine se ţine concurs de ocuparea postului de secretar dramaturgic la teatrul cel mare. Dai dispoziţii acolo, tovarăşe beglerubeu, să fie reţinut acest om pe postul scos la concurs.

Sabin, care a aflat de cele întâmplate, a venit într-un suflet la mine şi mi-a spus că e ordin de sus de tot să mă supun mâine la examenul de concurs pentru...

M-am supus, şi-am reuşit – mai bine nu reuşeam – cu toate că am refuzat să mă prezint la examenul oral (am făcut în schimb, cu sete mare, o foarte interesantă lucrare în scris, în care-am aruncat tot ceea ce zăcuse-n profesorul din mine timp de două decenii), considerând că este o umilinţă pentru mine să stau şi să răspund în faţa unui ajuns de director, scorţos şi arogant în laşitate şi slugărnicie, împodobindu-şi goliciunile intelectuale cu silogisme aristotelice, pe care le rostea ţinând ţigara-n colţul buzelor; în faţa unui prim-regizor escroc de geniu, produs şi crescut în canalele de scurgere-n Limboviţa – care

după ce a terorizat şi escrocat numai pe cine n-a putut în numele noii religii politice, a plecat în ţări străine, duşmane religiei, de unde a purces a-mi da lecţii de demnitate civică şi patriotism –, ca şi-n faţa unui fel de inspector care nu purta nimic altceva asupră-i decât burduhanul de-o tonă şi-o dispoziţie infernal hilară spre demagogie şi lins.

Prudent şi vigilent – ca şi semenul său Mândel Buşacă, de mai sus de el –, directorele de la Teatru cel mare, ca să dovedească de la bun început cum că nu-i deloc dispus să arate bunăvoinţă unui individ ca mine – ar fi fost o imprudenţă, ori, mai ştii!, o cursă pe care i-o întinde mai marele, dar el nu-i prost să cadă-n ea – „toţi banditii de tipul ăstuia, aristoteliza el, trebuiesc persecutaţi şi şicanaţi din oficiu... Individul acesta este un bandit şi el, deci el trebuieşte persecutat şi șicanizat... din oficiu", mi-a făcut angajarea, fără să-mi dea şi decizia de încadrare, şi nu pe postul de secretar dramaturgic, aşa cum cerea concursul publicat – pe acesta numai îl giram –, ci pe cel mult inferior, de referent, şi, acesta doar temporar, doar pe o singură stagiune, deci cu şansa de a rămâne oricând pe drumuri, dacă nu ascult. Astfel mă ţinea la respect – după părerea sa – şi se dovedea el lucid, precaut şi vigilent, perfect pe linie. Retribuţia era cea minimă, aproape cât aveam şi pe postul de manipulant de mărfuri la I.C.R.A. Această măsură era încă un fel de a mă umili şi de-a mă ţine la distanţa necesară. S-a cam înşelat. Era el mare filosof, dar nu şi psiholog bun, căci odată, când crezând că face o subtilă ispravă politică şi vrând a-şi dovedi întreagă autoritatea şi toată intransigenţa înaltei sale conştiinţe, a ieşit înaintea mea, în faţa întregului colectiv al teatrului, cu ocări înjosiri ordinare – „n-are nivel politic nici cât al portarului şi vrea să fie dramaturg", zicea el –, de om „ferm" în exercitarea atribuţiilor sale de director, întocmai cum o proxenetă o ocăreşte pe-o angajată nemernică, eu fără a sta pe gânduri, am pus mâna pe-o scrumieră grea de fier ce stătea pe masă, i-am aruncat-o-nspre căpățâna de filosof, elevată, înjurându-l de mă-sa şi părăsind sala:

„Cretinule, eu sunt în stare să trăiesc şi din muncă cinstită, adevărată, i-am urlat în mutră şi l-am lăsat în ploaie ca vorba aia, ştiu să fac şi haiducie, la urma urmei, cu lifte spurcate şi ajunse ca tine", am adăugat. (Apropo de haiducie, să ştii că dacă omul acela brav, impunător în mod egal prin virtute şi statură, ca un tribun roman, aidoma la faţă cu Avram Iancu, Dimitrie Cicma, nu înfiinţa, încă de pe vremea turcului, acolo unde mi-a fost dat să mă nasc, în Tauria, şcoală romeică, să mă prind de ea şi să ajung unde am ajuns (şi ce am ajuns) cu firea mea care refuză orice supunere şi ascultare, refractară oricărei comenzi, urând de moarte pe cei haini, umflaţi în nimicnicia lor arogantă, gata să le reteze nasul – chiar şi gâtul la nevoie –, neadmiţând o condiţie de viaţă mizerabilă, de ruşine; sfruntător şi setos de dreptate, cu un instinct al conservării aproape inexistent, găsind o voluptate în a se juca cu riscul, în a sfrunta moartea ca şi laşităţile vieţii, nu aveam nicio altă şansă de trăit decât aceea, obligatorie – şi sublimă – de haiduc. Şi sigur, m-aş fi făcut. Am şi încercat de altfel de două ori, când eram încă copil, fugind de-acasă, pe nişte săptămâni, şi rătăcind, ca vrăjit de-o chemare – chemarea aceea misterioasă, spre o libertate absolută, pusă-n slujba dreptăţii şi-a aventurii încrâncenate, mândre – prin înstelate hotare şi tenebroase coclauri de var şi aramă. Aceasta a fost adevărata mea vocaţie şi, uite, ce-am ajuns abătându-mă de la chemarea ei. Continui să fac pe haiducul – în Tauria i se spune fur – aruncat ca pe-o cârpă de la o uşă de boier la alta, într-o lume abdicată total de la orice demnitate, ca un leu jigărit şi râios printre javre împopoţonate şi încorsetate pe jilţuri, vascrisul ei de viaţă...!)

Şi, de neînţeles, când impactul dintre directore şi mine a ajuns la urechile celui mai mare, acela mi-a dat mie dreptate, drept care, din acea clipă, Aristoteles acela, cu găunoşenia din el măreţ înţepenită, nu ştia ce-i cu mine, ce anume identitate ocultă am, cum să facă să mă aproprie de el, cum să se poarte cu mine mai vigilent. Şi făcea el, în scopul rezolvării acelei încâlcite pentru el probleme, toată noaptea,

lângă nevastă-sa, tot felul de raţionamente logice – căci filosof de logică era –, silogisme, inducţii, deducţii, epichereme, prins în antinomii ca un câine flămând, nefericit, între muşte.) „Ce crede el, a fulgerat mai marele, că teatrul cel mare este târla lui taică-su? Să jignească, după cum i se scoală, angajaţii?”

Am stat eu ce-am stat, peste şapte ani – nu i-aş fi trăit – în teatrul cel mare, făcând de toate, uneori – foarte rar, ce-i drept – chiar şi ceea ce trebuia să fac, dar până la urmă tot n-am scăpat de darea afară, căci, apărând o lege – nu ştiu (dracul să ştie, căci creşteau legile-n Romeia atunci ca lăcustele pe vreme de secetă) a câta, care împuternicea pe directori să dea afară pe oricine vroiau dânşii, fără să mai ceară şi aprobarea forurilor superioare, tutelare.

Şi primul care-a zburat afară atunci din teatrul cel mare, cum era şi firesc, am fost eu. Cum s-a întâmplat anume şi ce a urmat voi relata ceva mai încolo, într-o altă parte a povestirii noastre. Acum însă, ascultă-mă să-ţi spun ce s-a întâmplat şi cum s-a petrecut moartea şi înmormântarea marelui poet Celestin Lebădă-Neagră. Destul despre şederea mea în teatru. Şi aşa a fost prea multă... şi umilitoare.

La moartea marelui poet mă aflam încă la Bansca.

Telegrama anunţa laconic: „Soarta ne-a învins”. Deşi fusese expediată „fulger”, imediat după moartea poetului, ea n-a ajuns la destinaţie decât a doua zi, către miezul nopţii... La orele două pleca un tren din Bansca spre Claustrum. M-am suit în el şi-am ajuns la cinci dimineaţa acolo. Din piaţa Mihail Bravul am cumpărat un buchet de lăcrămioare. Ajuns la morga clinicilor am găsit porţile ferecate. Se făcuse ora şase. Dincolo de poartă paznicul şedea morocănos, ca un corb, pe-un scaun. L-am ispitit cu o bancnotă de douăzeci şi cinci... Şi m-a lăsat să intru.

Uşa s-a închis după mine cu răget. Peste pereţi, igrasii şi scurgeri în culori negre şi verzui. Mortul era aşezat pe-o targă, targa peste un fel de suport fără niciun fel de acoperământ. Nicio lumină nu ardea la

capătîi, nicio floare nu lumina întunecimea. Picioarele mortului ieşeau cu mult în afara tărgii, scurse parcă dincolo, într-o altă lume. Am depus buchetul de lăcrămioare deasupra mâinilor lui încrucişate, aşa ca să pară că le ţine-n ele.

Singur. Un vârtej de emoţii suind din felurite ponoare şi râpi se preschimbă brusc în şiroaie de lacrimi. Eram singur. Puteam plânge-n tihnă. Înseninându-mă, am rămas liniştit, într-o stare de veghe, la căpătâiul mortului care odihnea pe-o targă. Îmi era silă să privesc în jur pereţii năpădiţi de igrasii. Am stat aşa până la orele şapte când porţile s-au deschis, oficial. S-a deschis şi uşa de la morgă. La valul de lumină care pătrunsese pe uşă, faţa poetului parcă se iluminase pentru o clipă. Apoi a rămas aşa, iluminată, ca de o altă lumină.

Primul oaspe: o fată tristă şi frumoasă. Tristă în frumuseţea ei pură, frumoasă în tristeţea ei, tot pură. Rămâne câteva clipe într-o stare de reculegere (parcă şoptea o rugă) şi depune apoi un buchet de garoafe pe pieptul mortului. După aceea se duce şi se aşază pe bancheta din dreapta, scoate din poşetă o foaie de hârtie, un stilou, şi scrie ceva... Se ridică, se apropie de targă şi prinde cu o pioneză hârtia scrisă, de marginea tărgii, după care dispare.

Conştient fiind că răspund de orişice se-ntâmplă în acest funest interior, fiind singurul ins de faţă stătător acolo de la orele şase, m-am dus să văd ce anume era scris pe misteriosul bilet.

Smulg şi citesc: era transcrisă, cu litere duios şi în grabă aruncate, poezia „Câinele din Pompei". (Acest corp delict îl păstrez acasă, la loc ferit, ca pe-o ostie.)

Iarăşi, un răstimp, singur la căpătâiul mortului de pe targă.

Îl vizitasem cu o săptămână înainte de moarte, la clinica nr. 2. Îl vegheau doamna sa şi nepoata Gigi. Înainte de a se interna îşi exprimase dorinţa de a-mi boteza ultimul copil. I-am arătat chipul în fotografie al copilului care arăta ca un „pui de pinguin". S-a uitat lung, de departe, melancolic, din ochii înfricoşător de mari acum pe faţa mulată-n var parcă. Apoi a surâs chipului din poză, aşa cum

luminează faţa soarelui înceţoşată la apus. A fost ultimul zâmbet pe care l-a adresat vieţii. Poetul a surâs, pentru ultima oară, unui chip de copil.

De ziua lui de naştere – care se nimerea să fie foarte aproape de cea a morţii – i-am trimis o felicitare. Scriam acolo nu ştiu ce, care să-l bucure şi care să izvorască din tărâmul eleusiniilor. Nu ştiu: ori ceea ce scriam acolo era într-adevăr frumos, ori aceasta era unica felicitare pe care o primea, de ziua sa, căci Doamna şi cu Gigi, după ce l-au îmbrăcat de plecare, i-au aşezat felicitarea primită de la mine în buzunarul dinlăuntrul al hainei. Se află şi-acum acolo.

La despărţire s-a prins cu mâinile – mâinile acelea albe şi nefiresc de lungi – de mâna mea, cu o putere ce venea dintr-alte alcătuiri ale vieţii! De-abia m-am putut desprinde din strânsoarea lor, ca şi din orbitele ochilor hipnotic fixaţi asupra mea şi bântuite de întuneric. Am ieşit cu faţa spre muribund. A îngăimat: „Mai sunt oameni care mă mai iubesc".

Intră un alt, oaspe: un fel de arătare curbată din spinare, în negru îmbrăcată şi sprijinindu-se-ntr-un fel de cârjă, mai mult par decât cârjă. Se aşază ca o mumă a pădurii pe banchetă şi tace. Eu tot la căpătâiul mortului. Într-un timp arătarea întreabă:

— Ţi-e rudă?

— Nu, răspund eu.

— Prieten?

— ...

— Nu vrei să vii, să şezi lângă mine?

M-am dus şi m-am aşezat lângă umbra aceea neagră. Ea continuă vorba:

— Ştii care i-au fost ultimele cuvinte?

— Nu, dau eu din cap.

— „Cresc arborii din mine!" rosteşte arătarea neagră emfatic, ca pe scenă. Apoi se recomandă: – Eu sunt Leturia Foga... Şi continuă a se jeli: – Am vrut să-l iau şi să-l aşez alături de Tavi, la Crucea, dar el a

lăsat prin testament să fie înmormântat la Lancrimi, lângă părinţi. „Cresc arborii din mine!” Aşa a spus înainte de-a muri, a pus ea capăt discuţiilor, s-a sculat şi s-a dus.

Nu ştiu dacă a rostit Poetul atari cuvinte, căci Gigi mi-a spus că ar fi spus: „De ce mă lăsaţi să mor?” Eu unul, cred c-a spus şi una şi alta.

Una a spus-o Poetul, cealaltă Omul.

Al treilea oaspe: un tânăr de statură impunătoare, brun şi cu chică leonină. Intră exact ca pe scenă un actor-erou, rămâne în atitudine teatrală înaintea tărgii, se uită ameninţător în jur şi-n sus, tot ca la teatru, apoi perorează cam aşa:

— Cum? Celestin Lebădă-Neagră, mort?! Celestin pe-o targă?! Şi lumea nu ştie aceasta?! Celestin Lebădă-Neagră mort, întins pe-o targă, într-o morgă şi eu nu ştiu acest lucru, naţiunea nu ştie?! Blestem! Blestem asupra acestei seminţii care nu-şi neagă cinstea zeii!, şi a părăsit morga, fulininând din gură şi din ochi, amenințând şi invocând anateme, cu braţele ridicate spre cer şi cu pumnii strânşi. Nu ştiu cine putea fi. Şi mă consider norocos că nu i-a trecut nimănui prin minte să mă supună le întrebări... Era sculptorul şi pictorul maramureşan Mihai.

Apoi şi-au făcut apariţia doi medici. Durdulii, cu ten rozaceu, îmbrăcaţi impecabil în alb, iar pe expresia feţii, ca şi-n ţinuta întreagă, se putea citi că dispuneau de-o digestie perfectă. S-au oprit cu decentă importanţă la căpătâiul mortului, unde mă aflam şi eu, şi-au început a-i palpa cu buricul degetelor, faţa, fruntea... lucru ce m-a scos din sărite şi era cât p-aici să sar la ei cu pumnii. Am sărit cu vorba numai, apostrofând: „Cum vă permiteţi?!” (Era să zic: nemernicilor! dar m-am oprit.)

Ei s-au dat în lături ceremonios şi mi-au explicat cu politeţe şi condescendenţă că nu fac altceva decât ceea ce le cere profesiunea lor de medici, adică să facă ultima constatare – palpând astfel pe mort peste obraz şi peste frunte! — asupra morţii reale. (S-au întâmplat multe cazuri de moarte aparentă.)

I-am înţeles. Şi-au făcut datoria şi s-au dus şi aceştia, după care au intrat în morgă doi ciocli, aducând cu ei coşciugul, precum şi-un trimis al Sanepidului. Cioclii au apucat targa de coarne, au depus-o jos, pe podea, şi, prinzând unul pe mort de picioare iar celălalt de umeri, au dat să-l ridice şi să-l aşeze-n sicriu. Ce-mi văd ochii! Cioclul care lucra la umeri, nu ştiu cum a apucat pe mort de subsuori că acesta a pornit a-şi ridica încet de tot mâna, vrând parcă să-mi arate ceva în ultima clipă a prezenţei sale pe această lume. M-am dus cu ochii fascinat după ea. Era albă şi infinit de lungă, înaltă. N-am apucat a descifra ce anume semne vroia să-mi arate mâna mortului, căci cioclul a apucat-o grăbit, a smucit-o şi-a vârât-o la locul ei, în coşciug.

Urma căpăcirea coşciugului... Dar, când să se aplice capacul deasupra, trimisul Sanepidului a ridicat glas energic de protest: „Interzic, interzic! interzicea dânsul, este ilegal, este împotriva dispoziţiilor sanitare. Eu nu încalc legile ţării, nu permit deplasarea mortului în altă localitate dacă nu este căptuşit sicriul cu hârtie gudronată. Opriţi!" Şi a început să scrie ceva într-un fel de carnet. Cioclii au stat în loc şi-au strivit în sinea lor nişte sudălmi. Trimisul Sanepidului sta ferm pe poziţie. Nu şi nu. Intervin, şi-ncerc să-i explic cum că este vorba de un caz special, de transferarea unui mare poet de la Claustrum la Lancrimi...

— Lasă-mă, domnule, pe mine-n pace cu şmecherii dintr-astea. Poate fi cine-o fi. Nu aprob până ce nu se prevede coşciugul cu hârtia gudronată aferentă şi cerută de lege, şi a închis carnetul la loc.

Fug la un telefon. Telefonez. Interlocutorul zice să revin, pentru că va trebui să vorbească cu cei din capitală, cu Uniunea. Am revenit. Uniunea, prin persoana preşedintelui de-atunci, a răspuns ca *Pe muchie de cuţit:* „Este al vostru, faceţi ce ştiţi cu el". Atunci s-a vorbit într-altă parte, şi, de-acolo, un om mai puţin oportunist, mai puţin laş şi mai puţin pizmaş, a dat dezlegare ca sicriul cu mortul în cauză să se poată deplasa într-altă lume şi fără a fi căptuşit cu hârtie gudronată.

Cioclii au respirat uşuraţi. L-au căpăcit, l-au ridicat şi l-au dus să-l

depună în sala de la Casa Universitarilor. Au apărut atunci şi nişte femei mironosiţe, dar ca să nu asiste la controversa dintre ciocli şi mine, pe de-o parte, şi sagacele funcţionar sanitar pe de alta, le-am rugat cu diplomaţie să poftească afară, la aer.

S-au aprobat nişte bani din partea Asociaţiei scriitorilor din oraş, pentru cheltuieli de înmormântare: şase sau şapte sute de lei. La un protest al nu ştiu cui, că suma este prea mică, cel care era împuternicitul să aprobe, a replicat:

— E destul şi atât pentru un poet fascist.

De la morgă spre Casa Universitarilor am făcut împreună cu Liciniu o haltă de întristare la Continental, la braserie.

Când am intrat în sala de la Casa Universitarilor, altă lume, altă situaţie. Sicriul era depus pe catafalc şi era înconjurat de flori, şi nu numai de flori, ci şi de mulţime de oameni, admiratori sau curioşi. Aceştia erau toţi îmbrăcaţi în civil. În tăcerea sălii răsunau în surdină armoniile unui marş funebru.

Mi-au dat lacrimile. O fiinţă frumoasă – cunoştinţă de altfel – s-a retras repede de lângă mine, speriată, să nu fie văzută cumva, de cineva, vreun civil de pildă, că stă lângă unul care-l plânge, la acea oră, pe acel mort.

În cele patru colţuri alt catafacului străjuiau, în poziţie de gardă, tineri scriitori claustreni. Erau îmbrăcaţi pestriţ, în haine de diferite culori, pantaloni la fel, purtau, unii, chiar sandale-n picioare, iar unul, chiar ochelari de soare pe nas. Şi aveau gulerele de la cămăşi date peste gulerul de la haină. (Mai târziu l-am întrebat pe acesta cu ochelarii de soare de ce-i ţinea pe nas la ora aceea... Mi-a răspuns drăgălaş că el este un tip foarte sensibil şi mândru şi că nu-i convine să fie văzut de lume cu ochii înlăcrimaţi.)

Ultima gardă a fost făcută din scriitori vârstnici, îmbrăcaţi sobru. Apoi a vorbit poetul R. Arameus – îmbrăcat foarte elegant –, după care a urmat la cuvânt, gâtuit de emoţie bătrânul filosof R. R. Doşca.

Apoi sicriul a fost scos pe umeri afară şi aşezat pe platforma unui

camion. Pe platforma camionului se mai aflau doi inşi: intendentul Academiei şi încă un tânăr, brunet, având asupra lui aparat de fotografiat, şi-mbrăcat în doliu.

M-am rugat – adică am întrebat – pe cei de la *Stella* şi *Tribala,* dacă mai au un loc în maşină şi pentru mine. Mi-au răspuns, deranjaţi, că nu au.

Ce-i de făcut? Măsor distanţa de la mine până la camionul cu mortul pe platformă şi, din câteva salturi, mă pomenesc – spre mirarea acelora care făcuseră la al cel gest al meu tensiune la ochi – sus, pe camion, lângă mort.

Şi camionul a pornit. Au pornit şi restul de maşini, dar au ajuns mai repede decât mortul la Lancrimi. De pe dealul Feleacului cineva s-a întors din drum în urma unei e crize de inimă: Era doamna Gherghina.

Şi rătăceam pe-o zi cu soare, pe şoseaua care duce de la Claustrum la Apulum.

Era de ziua Eroilor şi în drumul nostru întâlneam coloane de elevi îmbrăcaţi în haine de sărbătoare şi cu jerbe şi cununi de flori în mâini, însoţiţi de dascălii şi profesorii lor, care mergeau la mormântul eroilor... iar Eroul trecea printre ei...

La dreapta şi la stânga şoselei, pe întinderi nesfârşite şi-n adieri de mai, ovaţionau spre noi flori de mii de feluri, iar departe, într-o dimensiune fabuloasă, se arătau munţii de la Apus, unde zace aurul şi mânia pământului.

Mă căiesc şi mă voi căi mereu de următoarea nepotrivire ce s-a întâmplat atunci pe drumul spre Lancrimi. Eu îl bănuiam de maior pe tânărul brunet cu aparat-foto de-a umeri, iar el mă bănuia pe mine de colonel. El stătea la stânga mortului, iar eu la dreapta (intendentul stătea la picioare) şi ne iscodeam la răstimpuri din coada ochilor, de jos în sus, ca doi berbeci înainte de-a începe a se izbi în coarne. Când, la urmă, ne-am cunoscut, iar lucrurile s-au lămurit (el era un inginer, nepot de-al poetului), să ne dăm cu pumnii-n cap nu altceva. Căci, pe

drumul până la Lancrimi, de ziua Eroilor, cum el avea aparat, am fi fixat pe peliculă momente, locuri şi privelişti prin mijlocul cărora trecea în linişte Poetul mort, spre locul îngropării.

Ajunşi în Lancrimi, în faţa bisericii, lume multă, îmbrăcată ca de Paşti.

Inginerul a dispărut, iar intendentul se arăta abulic. Trebuia dat sicriul jos de pe camion şi dus în biserică. Eram singur. Mă uit în jur. Ochesc trei flăcăi dintre cei mai chipeşi şi mai blânzi. Îi chem la mine, şi-i rog...

Împreună cu cei trei feciori l-am purtat pe umeri de la şosea până la biserică, l-am depus în faţa altarului unde, la scurt timp, a fost prohodit după datina satului, iar de-acolo dus şi aşezat alături de părinţi.

După înmormântare a avut loc praznic cu veselie mare în casa preotului. Comesenii – majoritatea absolută scriitori din Claustrum (Cel cu răspundere nu erau de faţă, dar erau cei cu răspunderi.) – au glumit, s-au tachinat, au vociferat, au spus viţuri, ca după un vin bun, chihlimbariu, şi după nişte bucate alese, sfinţite. (Pe Bazil Bruia nu-mi aduc aminte să-l fi zărit undeva, în tot decursul zilei aceleia. Misia lui era încheiată.)

Neaflându-mă printre ei, Gigi m-a căutat de zor şi m-a descoperit la un moment dat în grădină, unde încercam să descifrez nişte litere încrustate de mâna poetului, pe când era copil, în scoarţa unui nuc uriaş, acum greu descifrabile. Tulburător simbol, tulburătoare rună.

Intru în casa preotului şi m-aşez stângaci după uşă. Uşa era deschisă, pentru că cei prezenţi se revărsau până-n hol. Stam între uşă şi fereastră, cu o farfurioară-n mână. Pe bordura ferestrei mi-am aşezat paharul de vin. Paharul şi farfurioara cu gogoaşă rumenă, mi le oferise Voichiţa.

Printre mesenii foarte bine dispuşi, sta umil, cam jenat, cu un rictus de discretă amărăciune pe buze poetul Miron. Tăcut, fără să deranjeze, s-a strecurat cu farfurioara şi paharul în mâini printre cei

învălmăşiţi în vorbe, s-a apropiat de mine şi a rămas acolo, tăcut, lângă mine, în picioare, între fereastră şi uşă. Omul acela, mult şi frumos m-a înduioşat.

Târziu, am pornit spre Claustrum, cu jipul Academiei (mă luaseră, din milostenie, Gigi şi Ion), unde am ajuns după miezul nopţii.

Încerc să închiriez o cameră la hotel, dar constat — nu era de mirare – că nu am asupra mea buletinul de identitate. Continui, deci, să mă plimb prin Piaţa Libertăţii, ca un ins fără identitate. Opreşte în dreptul meu o motocicletă:

— Ce faceţi, dom' profesor, aici?

— Bine mersi, dar tu?

— Merg la Bansca.

— Şi eu aş merge acolo.

— Poftiţi, urcaţi... dacă...

Drumul până la Bansca s-a arătat a fi presărat eu vedenii, privelişti şi năluciri mirifice, ca de pildă:

„Unde eşti astăzi, nu ştiu...
Tremură aceeaşi frunză şi iarbă
La bătălile aceluiaşi ceas..."

„Pe culmile vechi unde soarele iese din pământ..."

„Întoarce-ţi sufletul către perete şi lacrima către apus..."

„Se revarsă-n mine drumurile toate
pe unde-i călcat..."

„Ia seama, Penelope, ce netedă-i oglinda..."

„Cocoşii apocaliptici tot strigă,
Tot strigă-n sate româneşti...

şi aşa mai, departe.

* * *

Am cumpărat, aşa cum îţi spuneam, o casă în Claustrum, cu chiriaşi cu tot. Risc mare, deoarece pe atunci chiriaşii erau adevăraţii proprietari şi nu proprietarul. Conta bonul locativ de la primărie, nu titlul de proprietate. Proprietar absolut era primarul.

Lumina pătrundea în acel hol lung şi strâmt printr-o ferestruică, un ochi luminos, cu gratii, ce se afla deasupra uşii, amănunt drag mie, deoarece îmi amintea de ferestruica cu alte gratii ale celulei în care petrecusem ani îndelungaţi de reculegere şi pioşenie, de foame, frig şi suspin. Dar prin acel amănunt luminos, nu ştiu cum să-ţi spun, dragul meu Pavel, se vedea parcă-n lumea lui Dumnezeu, în sufletul tuturor lucrurilor frumoase şi-n acela al oamenilor care m-au iubit. Ţi-o aminteşti, nu? De câte ori n-ai stat şi tu în picioare în faţa acelei lumini şi te rugai cu ochii la cine ştie care altă lumină şi cu palmele împreunate sub bărbie...

În tot cazul, numai un prost, un idiot ideal putea face ceea ce am făcut cu, adică să cumperi ceva care să nu fie al tău după ce l-ai cumpărat, chiar dacă până la urmă a reieşit c-am făcut un lucru extrem de înţelept şi de util – mai cu seamă copiilor mei, care s-au ales măcar cu o casă moştenire de la mine, dacă nu cu altceva. Iată în ce fel viclean se poate ascunde zăpăcita înţelepciune. Bănuiam eu că tot voi intra într-o zi în ea. Un glas străin de evidenţe logice şi legice îmi spunea aceasta. O credinţă naivă în revenirea la normal şi firesc a vieţii publice, o reîntoarcere la respectul omului care înseamnă totodată şi respectul legii, de către el şi pentru el făcută. Mai mă încredeam şi-n sprijinul ce mi l-au promis mai marii de la poliţie şi mai marii lor, cum că mă vor ajuta să-mi rezolv problemele existenţei

după ce renunţ ia cetăţenia străină şi dobândesc pe cea a romeilor.

Am făcut-o din instinctul că trebuie să am o casă.

Sărmanul de mine... Mai degrabă am reuşit datorită înverşunatei nebunii haiduceşti la care am recurs până la urma urmei, căci am recurs la şantaj, ameninţări şi ieşiri dure, replici năpraznice, de trăsnet – datorită mai ales sprijinului acordat de către nişte oameni drepţi şi de suflet şi care – nu ştiu de ce – m-au preţuit, iubit şi ajutat, cum a fost Saducheu Stâncă, Dumnezeu să-l odihnească-n pace, şi alţi câţiva.

În cele două camere din dreapta, cu baia şi holul mare, pe care l-au transformat în bucătărie, stătea Prigore Calcan cu familia sa compusă din soţie, două fete, una rea, cealaltă proastă, una proastă-rea, cealaltă rea din prostie şi ambiţie, şi-un copil, al fetei celei de-a doua, plecată de la soţ.

În camera mare din stânga holului în care dormeam eu stătea Klari, fosta proprietăreasă a casei şi soţia fostului mare industriaş din Claustrum, unul dintre fraţii Mrener. În garsoniera care continua camera doamnei Klara, formată din cameră, baie şi-un holişor la intrarea prin grădină... garsonieră tihnită şi ferită de deranjuri, cu brazi foşnitori la fereastră pentru alintatul urechilor şi trecerea aleanului, aşezământ dulce plăcerilor de tot felul, stătea familia Dihoru, formată din Firoana, adică ea, şi din el, adică soţul ei.

În debaraua anexă a bucătăriei – cameră de serviciu pe vremuri, vremurile de glorie ale familiei Mrener care nu avea mai mult decât şase metri şi ceva supraaţă şi care neavând sobă se încălzea din căldura ce venea bucătărie prin uşa lăsată mereu deschisă, locuiau tot un el şi o ea, familia Gamner.

Aceştia se rugaseră cum au ştiut mai duios de doamna Klari să-i primească la ea în chirie, în debaraua aceea, „ne ajunge nouă”, ziceau dânşii, şi-apoi, mai zicea ea, eu lucrez la abator, de unde am să vă aprovizionez cu carne de export, iar eu, zicea el, sunt tâmplar, lucrez la atelierele oraşului şi-am să aduc materiale şi-am să vă fac toate reparaţiile de dulgherie şi tâmplărie câte le necesită casa; cât despre

chirie vom plăti cât veţi cere dumneavoastră.

Bătrâna, mai din milă, vorba vine, mai din interes, i-a primit, sigură fiind că Gamnerii nu vor scoate bon de la primărie pe debaraua care nu întrunea condiţiile legale de locuit într-însa, norma legală locativă fiind fixată prin decret prezidenţial la opt metri pătraţi de fiecare persoană, or, debaraua nu avea mai mult decât şase şi ceva, iar ei erau doi, plus de asta, cămăruţa nu avea încălzire proprie şi nici nu putea să aibă decât direct din bucătăria înspre care erau obligaţi să ţină mereu uşa deschisă. N-a fost însă aşa cum a calculat Klari, căci familia Gamner, ea dintr-o familie de oameni săraci, el însă dintr-o familie care deţinuse înainte vreme pământuri multe pe care acuma le pierduse iar el se transformase în muncitor necalificat, folosind nişte relaţii pe care le avea, mai ales la primărie, procuratură şi tribunal etc., au scos bonul legal de locuire în acea încăpere, spre marea mânie a doamnei Klari, care tuna şi fulgera asupra mişeliei lor, dar spre marea satisfacţie a Gamnerilor care plăteau acum nu şaizeci de lei chirie pe lună, ci doar nouă lei, adică cea stabilită de lege pentru un spaţiu de opt metri pătraţi. Fireşte că bonul acela a fost emis prin încălcarea dispoziţiilor legale şi putea fi atacat în instanţe pentru anularea lui, dar numai un naiv sau un smintit la cap – iar Klari nu era nici smintită şi, mai ales, deloc naivă – putea să-şi închipuie atunci că legile se şi respectă în ţară. Ceea ce se respecta cu stricteţe erau doar considerentele...

Faţă de mine familia Gamner se purta cu atenţie şi respect, în timp ce doamna Klari îşi făcea speranţe că prin mine va lupta împotriva lor. El era un ins aşezat, domol şi de omenie, ea în schimb, sub al cărui papuc, Peter – cel de vreo sută şi ceva de kilograme – se afla ghemuit de tot, era aprigă, cutezătoare până la obrăznicie şi temeritate, batjocoritoare, rea, râzând cu poftă în răutatea ei atunci când o putea împroşca asupra altora – îndeosebi asupra doamnei Klari – plină şi albă la trup, dar pe jumătate chelă, cu faţa rotundă, despărţită tranşant de fruntea bombată prin nişte sprâncene negre, uniforme şi

perfect unite între ele la rădăcina nasului, harnică foc în gospodărie – aşa cum era şi la gură – şi foarte curată-n toate, în afară de cele sufleteşti... Spăla cu cârpa prin bucătărie de trei ori pe zi, dar mai cu sârg atunci când sărmanul de mine îmi serveam iaurtul cu pâine, şi-atunci, în niciun caz cu faţa spre mine, ci întotdeauna cu părţile celelalte, fie în semn de ciudă, din dispreţ, ca ţigăncile, fie, mai ales, pentru a-mi arăta mie pulpele-i dolofane, până din cale-afară de sus.

Vorbea cu voce tare şi nu puteai să distingi cuvintele dintr-un hohot de râs continuu care le însoţea. Deborda de vitalitate doamna Cilo – aşa o chema – şi nu-i de mirare dacă ţinem seama că era stearpă şi că mai şi lucra la abator. El, Peter Gamner, era opusul ei, aservit cu desăvârşire. Dacă ea i-ar fi poruncit să-şi scoată ochii şi i-ar fi scos în linişte, privind înduioşat spre ea.

Într-o zi, stând noi omeneşte în jurul mesei din bucătărie şi discutând politicos – Peter ar fi vrut să se apropie de mine şi să se împrietenească, îi simţeam această slăbiciune de om singur şi anulat ca persoană de către voluntara şi clocotitoarea sa soţie – le-am spus că n-au procedat cinstit cu bătrâna Mrener, exoperând obţinerea bonului locativ pe căi nedrepte, după ce s-au rugat de ea să-i primească în chirie. Au încălcat şi legea şi omenia... faţă de...

— Faţă de cine? se revarsă clocotind de râs ea, Cilo. Asta-i bună!

— Nu, n-a fost cinstit, apăs eu.

— Cinste faţă de cine? Ha, ha, ha! Faţă de beşniţa asta care n-a făcut altceva în viaţa ei decât să huzurească şi sa clevetească? Ha, ha, ha!

Totuşi, cinstea, postulez eu – amintându-mi de Kant este e valoare în sine şi nu o chestie relativă, schimbătoare de la caz la caz. Ori eşti cinstit, ori nu eşti; nu poţi şi să fii şi să nu fii... în acelaşi timp.

— Ba, a fi cinstit cu o bestie ca asta înseamnă să fii prost. Iar pe dumneata te-a prostit ca pe atâţia alţii în viaţa ei de putoare. Ţi-a luat şi banii şi a rămas şi-n casă. Înainte plătea impozit pe casă o sută de lei lunar, acuma, ha, ha, ha, îţi plăteşte cincizeci de lei chirie... Şi să mai îii şi cinstit cu ea. Ha, ha, haaa!

— Vom vedea până la urmă, mă apăr eu dezarmat. Dacă cineva este o canalie, asta nu-ţi dă dreptul să devii la rândul tău canalie. Dacă totuşi devii, înseamnă nu c-ai devenit ci că *eşti* din născare.

— Nuuu, domnule care ştii carte. Nu. Cu ticăloşii te porţi ca ticăloşii iar cu oamenii cinstiţi te porţi cinstit. Asta e. (Şi uite, nici până astăzi nu-mi dau seama, care anume avea dreptate: Immanuel Kant sau Cilo Gamner?!)

— Dar pe mine cum mă consideraţi a fi?

— Ha, ha, haa! debordează prompt ea (căci el nu scotea o vorbă, nici nu avea răgaz şi nici curaj). Un fraier, ha, ha!

— Consideraţi-mă totuşi un fraier cinstit, vă dau şi-o filodormă cinstită, dar mutaţi-vă de-aici, am aflat că aveţi destul spaţiu în care să locuiţi, mult mai bine decât aici, la părinţii voştri.

— Zi mai bine mersi că ţi-am permis să stai în antreu. Acela este loc de trecere şi dacă am vrea ţi-am cere să-l părăseşti imediat. Dar uite, suntem cinstiţi cu matale şi te lăsăm în pace să stai acolo...

Ce dracul vrea asta? îmi ziceam în gând. Cu binele nu-i chip să ne-nţelegem. Dacă aş intra-n relaţii specifice cu stearpa dintr-însa, cu herghelia nărăvaşă din tarlaua viscerelor ei, n-ar mai pleca nici la sfârşitul lumii de-aici, de la tain, şi asemenea conjugări sfârşesc întotdeauna dezastruos. Să mă mai rog de ea, aş deveni jalnic de ridicol. Ceva însă voi face oricum. Şi-am făcut.

Îmi dădeam seama bine că bătrâna este o bestie, indolentă, placidă, rece-n viclenia ei.

Chiriaşii din spate, care de îndată ce soseau de la serviciu dădeau drumul la sobă, o încingeau de stau să crape pereţii de căldură, se întindeau goi în diferite poziţii în pat şi priveau ore în şir la televizor, cu auzul legănat din când în când de foşnetul săgetător al molizilor din dreptul ferestrei, iar atunci se înfiorau ca de frig – în cameră termometrul arăta 28 de grade – şi se adunau unul într-altul, scurt, erau nişte cretini fericiţi. Apoi iar se uitau la televizor într-o tâmpă toropeală. El se chema Dihoru Vasile şi arăta leit a lup hămesit la

mutră, iar ea se numea Verona – în satul de unde plecase cu nimic altceva la dânsa decât propria-i zisă cu care a făcut carieră şi politică şi alte multe... i se zicea Firoana – era grăsună, leneşă, îşi dădea aere de doamnă, fura tot ce-i ieşea în cale cu mult firesc – ca şi cum ale ei erau toate câte-i trebuiau –, culegea florile şi zarzavaturile din grădina pe care eu o lucram şi a mea era, cu gingăşie, în văzul oricui, cu un aer foarte serios, de cucoană căreia toate i se cuvin şi de gazdă a toate din jurul ei. Gamneroaia atunci făcea spume la gură de furie şi dispreţ, ocărând-o pe putoarea aia parvenită care nici măcar la c... nu se spală, dară-mi-te să spele-n baie, în cameră, că pute după ea a acru, a p... nespălată, că direct de la păscutul şi rânitul la vaci a ajuns asesor popular, a dat la toţi din aia nespălată, a clevetit, mironosiţă, şi-a pârât oameni de treabă, acolo unde trebuia şi unde iarăşi dădea, şi că după ce au dat-o afară, l-a găsit pe gură căscată ăla, care i-a îngrozit până şi pe şerifii teroarei prin zelul şi bestialitatea rânjitoare cu care el bătea şi schingiuia atunci când făcea slujbă acolo... de unde, ca şi Firoana de la tribunal, a fost dat afară ca necorespunzător, ha, haaa!

El era singur la părinţi, iar părinţii lui aveau casă cu destule camere – ca şi părinţii lui Cilo, de altfel – dar se simţeau mult mai bine aici, în centru, feriţi şi tihniţi, cu foşnire de brazi la ferestre şi foarte aproape de locurile noi de muncă, şi-apoi cartierul era considerat dintre cele mai selecte.

Cei mai porniţi şi mai canalii dintre toţi însă erau cei care ocupau apartamentul din faţă, Călcăneştii. Aveau şi aceştia casă personală în oraş, dar le convenea, din spirit de pleaşcă, să locuiască aici. Înghesuită, calculau ei, bătrâna va fi obligată să le vândă casa la un preţ de nimic, sau pe o pensie viageră de mizerie. Şi-apoi, după ce cumpărăm fie casa fie că ajungem la o înţelegere cu „scroafa” să-i dăm o pensie viageră, las’ pe noi. Nu mai trăieşte ea mai mult decât un an, cel mult. Cine dracul va fi prostul ăla care să-i cumpere casa ticsită de chiriaşi? se mirau ei pe bună dreptate. (Dar prostul acela s-a găsit, spre turbarea lor, în persoana mea.) „Am două fete, îşi rânjea cu

satisfacţie-n sinea lui Calcan, una va moşteni casa pe care o am, iar cealaltă casa aceasta pe care o voi obţine orişicum, la preţul dorit de mine, pentru că bătrâna nu are niciun venit şi va fi obligată să mi-o vândă ca să-şi înşele zilele ce le mai are de trăit, zile pe care i le voi reduce ca număr după ce ajunge pe mâinile mele. Am eu metode". Era mic, îndoit din spate, şi căuta mereu cu privirele-n pământ, ca hiena. Nevastă-sa era balben mălăiaţă şi mirosea a mortăciune, a fudulii putrede. Ea făcea pe înţeleaptă, pe eminenţa cenuşie.

Calcan ăsta era un ins de temut. Umbla cu capu-n pământ, ca şacalul, şi fiecare clipă pentru el era o preocupare. Nu ştia ce-nseamnează să stai cât de cât puţin şi a nu faci nimic. Şi muşca precum şarpele de dudău, nici nu-ţi dădeai seama când şi prin ce tertip. Pleşcar abil, izbutise să-şi facă avere pe vremuri, când spărgea vitrinele magazinelor evreieşti din Turda, iar acuma, prin mijlocirea unui evreu – amantul fetei sale mai mici, Dodica, roşcata pistruiată şi cu ţâfnă, iscusit traficant de relaţii – făcea parale bune, plasând în servicii pe unii, azvârlindu-i afară pe alţii, abţiguindu-i pe cei care-l incmodau în interesele lui mereu active, reclamând în secret, prin memorii subtil ticluite, pe inamicii de tot soiul, inamici printre care mă număram şi eu de când i-am stricat pleaşca cu casa, la care aspira să ajungă prin învăluirea vicleană şi neabătută asupra bătrânei proprietărese, pe care ar fi obligat-o să i-o vândă pe preţ de nimica, adică pe pleaşcă, pentru că pleaşca era pentru Calcan arma pe care o mânuia cu abilitate de vârcolac.

Războiul cu chiriaşii, deci, era inevitabil şi el trebuia purtat pe patru fronturi: împotriva familiei Gamner, a familiei Dihoru, a fostei proprietărese – care refuza orice ofertă de locuinţă din partea mea, gândul ei fiind de-a rămâne şi cu banii luaţi de la mine şi cu casa – şi-mpotriva familiei Calcan, frontul cel mai greu de reprimat.

Şi-am început ostilităţile, singur, fără niciun aliat, împotriva a patru adversari, având, în plus, în contra mea legile ţării, adică pe slujitorii legii. Dispuneam de-o armă secretă – una pe care nici eu nu o

cunoşteam – care îmi venea în ajutor exact atunci când eu eram în situaţia de-a pierde totul, şi mai aveam de partea mea credinţa teribilă, de neînduplecat, că trebuie s-o ajut pe Nicanora să moară fericită, ducând cu ea dincolo toată iubirea şi încrederea cu care m-a cinstit în toată viaţa.

Când vrei ceva din toate răsputerile tale şi când ai şi dreptatea de partea ta, nu există să nu izbuteşti, chiar dacă ţi-ar sta înainte nu numai oamenii, ci şi munţii toţi, oceanele, jungla, mlaştinile şi prăpastia. Ceva din stihia Alexandru Macedon se trezea în mine. Cred că sentimentul ce mi-l dădea această convingere infernală, sublim orgolioasă, plus pornirea oarbă, înverşunată, de-a lovi în cei ce lovesc, dispreţul nimicitor împotriva ignominiei laşe şi obeze, la mare cinste pe acea vreme, era ceea ce mă susţinea. Simţeam că întineresc cu perspectiva unei atari confruntări în faţă, forţe nepământeşti îşi aşezau taberele-n sângele şi inima mea, cu freamăt surd, într-o înfricoşată tăcere. Se va-ntâmpla o minune, îmi ziceam, Voi birui..., ca la Termopile, Maraton, Salamina, ca la Rovine şi Podul Înalt, ca la Călugăreni, singur pe patru fronturi de luptă – cu-atât mai uluitoare, mai mirifică va fi victoria – singur ca Leonidas, singur ca Spartacus, cel care-a câştigat bătălia peste două mii de ani – ca Elada împotriva unui continent, ca Moldova împotriva unui imperiu, ca Mihai împotriva a trei imperii. Şi, de ce nu, dacă vrei, şi vrei dumnezeieşte? Cine anume îţi poate sta în cale, în afară de Satana? ori tocmai dorinţa uraganică şi voluptatea sacră de a-l înfrunta şi doborâ ascund secretul puterii de luptă şi certitudinea biruinţei. Tot mi-au folosit la ceva lecţiile de istorie, îmi ziceam. Te învaţă să lupţi chiar dacă eşti în minoritate materială absolută, şi să câştigi când bătălia-i de la bun început pierdută.

În felul acesta îmi făceam curaj. Aşa precum aceia ce şi-au apărat, unii ţara, alţii dreptatea, luptând împotriva unor forţe evident de neînfrânt, şi-au învins, aşa-mi voi apăra şi eu – oricât de deplasată ar părea să fie asemănarea, dar pentru mine sfântă, constituind tocmai

arma secretă despre care spuneam c-am folosit-o – casa, dreptatea, dreptul copiilor mei asupra acelei case, cumpărat cu banii din munca de-o viaţă a părinţilor Nicanorei. Nu la pleaşcă. Îţi mulţumesc, Dumnezeule, că mi-ai oferi acest prilej de-a lupta pentru un drept, de-a fi câştiga acea luptă în care am avut ca inamici nu numai nişte canalii mizere precum chiriaşii aceia, ci înseşi legile – aşa după cum se va vedea – folosite ca pe nişte târfe de oamenii ei, numai în scopul de a lovi în mine, „banditul" „duşmanul poporului" (al cui duşman, Doamne?!), aşa reieşea din pârile, sus şi peste tot ale nenorociţilor aceluia – mai cu seamă a lui Calcan, care ajunseseră până la stăpânul ţării – pâră care în mintea şi conştiinţa judecătorilor ce transformă în legi ce operau cu putere de lucru deja judecat asupra mea. Cum să nu fii fericit, cum să nu te consideri un privilegeat în această lume, când ţi se dă prilejul de-a te lupta cu o atare urâciune? Şi-am pornit lupta. Mi-am alcătuit un plan de bătaie şi mi-am fixat şi-o tactică, a gladiatorului, singur în faţa morţii, sigur de moarte, în arena pustie, dar mai sigur – undeva dincolo de adâncuri – că voi birui asupra ei şi-a slujitorilor ei.

Am început cu cel mai slab dintre adversari, cu familia Gamner. Nevrând să se mute nicicum – le-am oferit şi filodormă, dar ei mi-au cerut mai mult decât am dat pe întreaga casă – într-o bună zi de decembrie mi-am mutat patul din antreiaşul dintre apartamente şi W.C., direct în bucătărie. Era ca şi cum bieţii oameni ar fi dormit împreună cu mine în aceeaşi încăpere. Gestul meu i-a indignat, iar Cilo a purces a urla şi-a ameninţa şi-a ocărâ, stringând cu putere din puţinul păr ce-i acoperea căpăţâna-i de femeie trecută şi neînşeuată. S-au dus val-vârtej la avocat, s-au dus şi la procuror, şi la judecătorul de serviciu, au spus acolo cele de rigoare despre mine, că sunt acela şi-acela, şi-aşa mai departe... aşa încât toate trei forurile, în unison, i-au sfătuit să mă defere justiţiei şi să-mi ceară evacuarea rapidă... adică din casa mea. M-au dat în judecată, iar preşedintele Tribunalului orăşănesc, unul Nicora Mingeac, a fixat termen de urgenţă pentru

judecarea cauzei.

Ştiam c-o să pierd, dar mă bizuiam pe lovitura armei mele secrete până la urmă. Eu am făcut, de capul meu, acţiune reconvenţională, aşa cum m-am priceput – avocaţii refuzau să-mi apere cauza, şi ştiau ei bine de ce, iar la avocaţii pomanagii, care hălăduiau prin instanţe cu alte funcţii decât cele juridice, de care habar n-aveau – nu am apelat, ştiind şi eu, la rândul meu, de ce-i refuz.

Şi-am pierdut cu brio, iar instanţa superioară, unde prezida ca judecător un tip estropiat, cu o cocoaşă-n spate plină numai cu ură şi puroaie, ură şi veninuri pe care le transforma cu plăcere sadică, mai ales împotriva unor specimene ca mine, în decizii judecătoreşti, executive, Judecător, om cocoşat! Doamne, parcă anume ales!

În acţiunea mea reconvenţională ceream anularea bonului locativ pentru familia Gamner, ca fiind emis ilegal, prin încălcarea flagrantă a dispoziţiilor legale. Atât Nicora Mingeac cât şi Sufronie Vârlădeanu – aşa se chema preşedintele Tribunalului judeţean – mi-au răspuns însă, cu fermitate aulică: „Dacă spaţiul a fost bun cât timp s-a perceput chirie de speculă pe debara, el este cu atât mai bun acuma când chiriaşii reclamanţi vor plăti chiria legală”.

Am înţeles că voi fi evacuat şi din bucătărie şi din antreu, dar n-am crezut nicio clipă aceasta.

După decizia Tribunalului judeţean, cei doi Gamneri, de bucurie, s-au îmbătat. Când s-au întors târziu acasă, pe la orele cinci p.m. – era o zi de decembrie târziu, cu un ger aprig afară, eu stăteam întins pe spate, cu pălmile căpătâi, pe patul meu din bucătărie – ea a purces:

— Ce mai stai aici, golane, viitură nenorocită şi bandit de codru? Hai, cară-te urgent, că, dacă nu, pun mătura pe tine. Uite la el că nu se mişcă, flendura...

Şi s-a pornit a da cu picioarele-n lucrurile mele şi a-mi risipi pe jos, de pe masă, cărţile, mânându-le apoi cu măturoiul înspre lada de gunoaie de sub chiuvetă. El stătea aşezat pe-un scaun scund, pe pragul uşii dintre bucătărie şi debaraua în care îşi aveau patul. Şi

tăcea, liniştit şi morocănos, dar atent la cele ce se petreceau, gata să intervină la nevoie. Ca o străină pasăre cenuşie stătea acolo pe prag, pregătit să-şi întindă aripile, ghearele şi clonţul asupra mea.

Văzând eu că ceasul este deosebit, m-am ridicat alene din pat, mi-am tras în picioare bocancii cu ţinte, cei cu care făceam alpinism – ştiam eu de ce bocancii şi nu pantofii –, m-am îmbrăcat şi, cum gesturile mele erau enervant de lente, Cilo şi-a sărit din pepeni, s-a repezit la mine ca o uriaşă gaie furioasă, a început să mă înghiontească şi să mă împingă afară. M-am dus aşa împins şi înghiontit de ea, până ce-am ajuns după masa care mă despărţea de corbul cenuşiu care veghea pe prag. Ştiam eu, iarăşi, de ce, şi când să deschid uşa spre antreiaşul are despărţea W.C.—ul de antreiaşul în care locuisem eu înainte de a mă muta în bucătărie, i-am fulgerat un pumn în gura care nu-i mai tăcea, şi-un vârf de bocanc exact acolo unde se desfac picioarele. A căzut grămadă la podea, bolborosind ininteligibil din gura plină cu altceva acuma decât cu vorbe spurcate.

S-a ridicat însă el, ca o himeră, a ridicat şi scaunul de sub el, venind asupra mea cu el ridicat, să lovească. Am parat lovitura cu care venea asupra mea, cu mâna stângă, prompt, iar degetele de la mâna dreaptă, arătătorul şi mijlociul, i le-am înfipt repede şi puternic în ochii holbaţi de mânie. N-a mai văzut câteva minute, timp destul pentru mine ca să-i potrivesc bine, cu stânga, bărbia şi să-i vin, prin răsucirea genunchilor, cu un pumn năprasnic sub bărbie, cu dreapta, pumn care l-a lungit ca un trunchi de lemn, peste nevastă-sa.

Am ieşit, am intrat în antreul în care dormisem înainte, am încercat să-mi iau paltonul şi să deschid uşa care dădea afară pe terasă. Dânşii însă se dezmeticiseră. Mi-am dat seama repede că se vor năpusti asupra mea, iar antreul fiind strâmt, nu-mi puteam organiza lupta. Aş fi fost răpus, oricât de abile ar fi fost picioarele şi mâinile mele. Puteau avea asupra lor şi vreun corp vătămător, vreo unealtă de lovire, şi m-am dus repede la uşa care da în antreiaşul dinspre W.C., încercând să ţin blocată clanţa. Dar exact în aceeaşi clipă au sărit şi, cu cele aproape

o sută optzeci de kilograme câte însumau amândoi – eu n-aveam mai mult decât vreo şaptezeci şi opt – s-au năpustit asupra uşii. Nu puteam să contrez greutatea cu care apăsau – clanţa mi-a scăpat din mână – cu atât mai mult cu cât bocancii mei cu ţinte alunecau pe parchetul ceruit. Am aplicat rapid o schemă: la ocările lor am răspuns cu o rafală de ocări şi înjurături crâncene, în măsură să-i scoată din fire şi să facă lucru nechibzuit, pe care l-au şi făcut, apăsând în uşă amândoi, cu toată ponderea celor aproape o sută opzeci de kilograme, pondere muncită şi îndemnată de toţi dracii din iad la auzul sudălmilor şi-a vorbelor de hulă dezlănţuită, dar dirijată din partea mea, iar când am înţeles că ei apasă din toată puterea şi îndârjirea ca să vină peste mine, să mă pedepsească pentru vorbele către ea: „Curvă şi putoare" (şi nu era deloc adevărată, niciuna nici alta), iar către el „gogomane" şi „încornoratule" (care iarăşi nu erau adevărate), am lăsat brusc din mâini clanţa, uşa s-a dat în lături neaşteptat, iar ei amândoi, tot neaşteptat, au venit în bot unul peste altul, în faţa mea. Am strâns pumnii unul în celălalt şi-am izbit, ca şi cu un baros, în cefile lor cât nişte grebene amândouă, pe rând, egal – ca să nu fie supărare – ei au rămas, după ce au icnit niţel, în nemişcare şi cuminţenie, timp în care eu mi-am îmbrăcat liniştit paltonul, am deschis uşa şi, înţelegând că va ieşi tărăşenie, le-am luat-o înainte, mergând chipurile să reclam la poliţie cum că încurajaţi de-o sentinţă nedreaptă a Tribunalului au sărit la mine cu bătaie, dovadă sângele care se prelingea de la mina stângă, locul unde am parat lovitura – intenţionată – a lui asupra mea cu scaunul.

La Miliţie găsesc un sublocotenent brunet şi subţirel, cu un licăr de blândeţe şi bunăvoinţă-n priviri. Îl chema Mereanu. Încep să-i explic cele petrecute, dar nu încep bine, că sună cineva în uşă, uşa se deschide şi cine apare-n ea? Bandajată şi spășită ea, Cilo; posomorât şi cu capul în pământ, mânios ca un taur el, Gamner.

— Banditul acesta, zice el arătând înspre mine, a bătut-o pe soţia mea ca un barbar, profitând de faptul că eu nu eram acasă, eram la

atelierele municipiului unde lucrez ca muncitor. I-a propus nu ştiu ce mârşăvie, şi, cum ea l-a refuzat cu indignare, el s-a năpustit asupra ei, lovind-o cu pumnii şi cu picioarele ca s-o siluiască... Noroc c-am sosit la timp, căci altfel cine ştie ce-i făcea. Când m-a văzut venind, a luat-o la sănătoasa, ca un laş, venind să reclame... aici.

— Mă cam mir să fi fost chiar aşa, răspunde cu bun simţ bănuitor sublocotenentul Mereanu.

— Ba da, ba da, aşa a fost cum v-am spus. Este un bandit sălbatic de tot, se laudă că bea sânge de oameni.

— Nu am puterea de-a face nimic. Duceţi-vă la judecată. Vă rezolvaţi acolo.

A urmat fireşte o judecată, un alt proces, în care ea era reclamanta, eu pârâtul, iar el martor. Situaţia era gravă. Ei se lăudau, spre jubilarea celorlalţi chiriaşi, că mă vor băga în puşcărie.

De la Miliţie m-am abătut pe la cofetăria „Trei păduchi", unde l-am întâlnit pe Axinte Dorna stând la masă cu un consătean de-al său, avocatul Aurelian Bucu, cel care avea nu ştiu câte caverne-n plămâni şi pe care le trata cu coniace, ţigări una după alta şi femei de stradă. Le povestesc cele întâmplate, şi că voi fi chemat în faţa justiţiei.

— Singurul adevăr valabil în justiţia de astăzi, afirmă cu linişte Bucu, trăgând din ţigară şi sorbind din coniac şi filând pe-o junăce sta singură la o altă masă în faţa unei ceşti de cafea, este minciuna. Tocmai atunci când ai dreptatea de partea ta trebuie să-ţi organizezi minciuna, pentru că atunci când n-o ai eşti obligat s-o organizezi. Apoi, după o pauză – nu şi pentru fumat – a adăugat: venim ca martori, eu şi cu Axinte.

— Ce-o să mărturisiţi? întreb eu naiv.

— Nu te priveşte; doar sunt avocat, ce naiba, şi mai facem parte, atât eu cât şi Axinte, din aceeaşi secta ecumenică din care fac parte şi procurorul şi judecătorul şi avocatul pe care o să-l angajeze. Tu să nu plăteşti avocat. Te aperi singur. Am să-ţi spun eu cum, la timp.

— Dar nici nu mă gândesc, mă reped eu cu vorba, şi-apoi m-ar

refuza, aşa cum m-au mai refuzat, recomandându-mi pe unul dintre aceia care nu reuşesc să-şi facă norma.

— Pe tine, Axinte, te voi instrui eu ce anume să spui icolo, în instanţă, mama lor de bandiţi. (Nu se ştie la cine s-a referit Bucu atunci când a înjurat pe bandiţi, la Gamneri sau la cei din instanţă.)

— Las' că ştiu eu ce spun, îngăimă Axinte, zâmbind în felul său înfundat şi cinic. O pun eu la punct pe scroafa aia.

Axinte avea o mare şi amară rachiună la adresa Gamnăroaiei, pentru că o dată, când a venit să mă cerceteze acasă, ea l-a batjocorit cu virulentă răutate şi cu muierească pricepere, făcându-l „Miculaş", „Fichi-Fichi", „Flicingău", „Muţunache" şi alte asemenea complimente, drept pentru care Axinte de abia aştepta să o adjudece.

La judecată, după ce s-a făcut strigarea împricinaţilor, preşedintele a întrebat dacă avem de propus martori.

— Da, răspunde avocatul lor. Pe cutare... şi-l citează pe soţul reclamantei.

— Dumneata? mi se adresează mie.

— Da, răspund eu. Pe Dorna Axinte şi pe Bucu Aurelian.

Gamnerii au făcut ochii mari, cât nişte cepe. Numele lui Axinte a trecut prin măruntaiele ei precum un vântrai cu tăişuri reci. Bănuia ce o aşteaptă.

A fost audiat întâi martorul reclamantei, adică soţul ei, care a repetat întocmai cele declarate la Miliţie, în faţa sublocotenentului Mereanu. Depoziţia s-a consemnat întocmai. Avocatul n-a avut de pus nicio întrebare suplimentară martorului. Totul a mers bine.

Preşedintele m-a întrebat şi pe mine dacă n-am vreo întrebare de adresat aceluiaşi martor. „Nu", răspund eu spre satisfacţia atât a reclamantei, a martorului cât şi a avocatului lor. „E bine", şi-au zis ei.

Apoi a fost chemat primul dintre martorii mei – eu însumi eram curios să aflu ce va spune –, Aurelian Bucu. Acesta depune jurământul de rigoare, în scârbă, şi spune ce ştie şi ce-a văzut că s-a întâmplat într-o zi de decembrie, spre sfârşitul lunii... când, venind la

casa pârâtului ca să-i citească nişte versuri scrise de poetul Axinte Dorna, prezent şi el – pârâtul fiind un mare cunoscător de poezie – l-au văzut pe acesta ieşind din casă cu mâinile pline de sânge, iar în urma lui, un om înalt, blond şi o femeie voinică, brună, având amândoi câte un cuţit de bucătărie în mână îl ameninţau pe pârât, zicând: „Mama ta de romeu împuţit, ca toţi ceilalţi romei împuţiţi. Nu ni-s destui ăştia de aici, care ne-au ocupat ţara noastră, mai trebuie să ne vii şi tu acuma din Sifonia? No, las' că te mântuim noi. Venind asupra lui, însă, ne-au zărit pe noi şi s-au dus repede-n casă. Atât am avut de spus".

Preşedintele s-a adresat avocatului: „Întrebări aveţi?" Avocatul i-a adresat lui Aurelian nişte întrebări, aşa, mai mult ca să se afle-n treabă, să arate clienţilor cât de conştiincios îşi face el datoria, dar Aurelian era un avocat mult mai versat decât cel care pleda, nu degeaba era mereu criticat în şedinţele de conclav că nu se supune dispoziţiilor date de conducerea superioară a ecleziei, aşa că întrebările au rămas fără rezultatele scontate de apărător.

A fost chemat celălalt martor, Axinte Dorna. Acesta a repetat întocmai, dar cu altă frazare, mai nervoasă, mai pătimaşă, cele afirmate de Aurelian Bucu. Gamnerii s-au făcut galbeni-verzui la faţă.

Bonomul preşedinte Csaba, obez şi placid, spune atunci: „Ia poftiţi voi pe coridor afară şi împăcaţi-vă, că n-am chef – adresându-se reclamanţilor – să vă dau pe mâna Tribunalului Militar ca să vă judece pentru săvârşirea delictului de les naţiune".

Apoi, către grefier: „Cauza următoare".

Am ieşit pe coridor.

— Domnule, zice milos către mine Gamner, sunteţi om învăţat, nu vi-i milă să ne băgaţi la puşcărie?

— Adică, cum? răspund eu, dacă sunt om învăţat înseamnă să permit ticăloşilor de-a face cu mine tot ce le place? Voi m-aţi învăţat această filosofie. Adu-ţi aminte ce-mi spunea doamna, soţia ta: „Cu ticăloşii trebuie să fii mai ticălos decât ei".

Ea stătea ca o bufniţă îmbufnată alături şi-l săgeta cu ură. Din priviri, pe Axinte, cu care avea ea ce-avea.

— Uite, noi ne retragem plângerea împotriva voastră, ne şi mutăm la socri peste două săptămâni. Împăcaţi-vă cu noi. Retrageţi-vă şi dumneavoastră...

Aurelian, aprinzând o altă ţigară, de la cea dinainte, mi-a făcut semn discret, surâzând, să accept. Axinte însă a sărit ca muşcat de şarpe: „Nu, nu, la puşcărie, la puşcărie, acolo-i locul lor!" Se uita, în tot timpul fulminaţiei, cu ochii aprinşi – ca de poet – la doamna Gamner, care la rândul ei nu-l slăbea din farurile arzătoare ale ochilor ei negri, mari, aprinşi acum. Iată, mi-am zis atunci, duşmănia a fost pusă, în ziua Blestemului, nu între bărbat şi femeie, ci între femeie şi poet.

Cu greu mare l-am potolit pe poet, şi împăcarea, s-a făcut. Iar cei mai câştigaţi din această zaveră au ieşit soţii Gamner, graţie unei ticăloşii mai mari decât cea făcută de ei asupra mea şi decât cea cu care le-am răspuns eu, venind din partea bătrânei doamne Klari.

Ce s-a întâmplat? Tot insistind eu, cu audienţe şi memorii la mai marele peste Miliţie, cel care mi-a promis – atunci când am renunţat la cetăţenia străină – că mă va sprijini să-mi adun familia în casa mea proprie şi să dobândesc slujbă corespunzătoare pregătirii mele profesionale, ca şi la primarele municipiului, unul Pardel Foale, înalt şi gras şi plin de autoritate, ce zic, adică nici cum abordabil, cu albul ochilor, mari şi negri, teribil de ieşit în evidenţă, am fost chemat, la două zile după împăcarea noastră din coridoarele tribunalului, la S.G.L., adică Serviciul Gospodăriei Locative, de pe lângă Primăria municipiului, unde mi s-a spus că Comitetul Executiv, luând în studiu cererile mele a decis să mi se atribuie o locuinţă.

— Unde? sar eu fericit.

— În plin centru, unde? Domnii tot domni rămân, mă flatează mârlăneşte domnul funcţionar, şi-mi întinde bonul.

— Cum, îmi daţi bon înainte de-a vedea locuinţa?

— Şi aşa l-aţi primit fără merit, aşa că puneţi mâna pe el cât mai repede, că, dacă nu, altul nu mai pupaţi!

L-am luat, ce era să fac. Am luat şi cheia şi m-am îndreptat glonţ pe strada cu pricina, într-adevăr în plin entru, etajul doi al unei vechi clădiri solide, impunătoare. Locuinţa care mi se dase, în schimb, era compusă din numai o cameră de optsprezece metri pătraţi, cu acces la baie, bucătărie şi cămară. Dădea însă pe-un balcon şi acesta era foarte frumos. Acolo puteai să stai în meditaţie sau să croşetezi, să-ţi bei cafeaua şi să dezlegi rebusuri, ori să te uiţi cum mişună oamenii – mai ales femeile – ca termitele, în apartamentele – foarte multe – ale imobilului conceput în U.

Conform înţelegerii dintre Nicanora şi Klari – cum că se va muta şi ne va ceda camera deţinută de dânsa în casa vândută nouă, atunci când i se va oferi din partea noastră o „locuinţă corespunzătoare" – am poftit-o pe fosta proprietăreasă să se mute-n locuinţa de pe Piaţa Libertăţii, nr. 7, etaj doi, compusă din cameră de 18 metri pătraţi, cu terasă şi acces la dependinţe. (În casa pe care ne-o vânduse nouă deţinea tot una cameră, e drept mai mare, şi acelaşi acces la dependinţe.)

Doamna Klari a răspuns, scuturând din tot corpul şi, mai ales, din bărbia care-i atârna până la sâni, cu indignare: „Nu, nem! Eu aice stai! La locuinţa ce dat nu corespunde la mine. Nu duce la mine-acolo".

„Las', că duce la tine altfel", mi-am zis în gând, şi în loc să merg la tribunal (uah), unde ea s-ar fi prevalat de clauza că locuinţa trebuie să-i fie corespunzătoare, şi putea s-o ţină aşa la infinit că nu-i corespunde orice i-aş fi oferit, căci judecătorii şi procurorii erau dintre aceia care lucraseră-n marile întreprinderi de încălţăminte, proprietatea soţului ei înainte vreme, vorbeau cu dânsa şi-acum, atunci când se aflau între patru ochi cu: „tinteş meltoşag noghi şoşoni", adică „deosebit de onorata noastră mare doamnă", şi n-aş fi câştigat nici în ruptul capului, aşa cum n-am câştigat în niciunul din procesele în care am fost implicat, indiferent în ce calitate, ci m-am dus de-a dreptul la

familia Gamner şi i-am poftit pe dânşii să se mute-n locuinţa din centru pe care mi-a repartizat-o mie S.G.L.—ul, ofertă pe au primit-o cu bucurie mare, pe de o parte că scapă de mine, pe alta că dobândeau o locuinţă lux faţă de cea în care locuiseră până atunci. Am făcut urgent formalităţile şi s-au mutat, iar cu ocazia mutării am băut împreună şi un aldămaş, împăcându-ne, lucru care m-a bucurat.

— Vedeţi? mi-a spus atunci domnul Gamner, bine-am ştiut că nu sunteţi un om rău. Şi eu am tras multe. Am fost om gospodar şi-am ajuns un om de nimica. Să v-ajute Dumnezeu să intraţi în toată casa şi să vă bucuraţi de ea. Cu ceilalţi lupta vă va fi mai grea. Sunt toţi oameni răi. Mai ales ea...

— Scroafa aceea, a izbucnit furtunos şi doamna Cilo, care până atunci mai mult a tăcut decât a vorbit.

Imediat după ce s-au mutat Gamnerii, mi-am adus familia la Claustrum. Nicanora şi cu mine dormeam în bucătărie, iar copiii în cămăruţa anexă.

Ca să poată să obţină buletin de Claustrum, Nicanora trebuia să facă dovadă în scris cum că are locuinţă asigurată. De asemenea, ca să poată primi serviciu. Or ea nu avea. Avea doar o casă dar nu şi locuinţă.

În vederea obţinerii acestui buletin, Nicanora a pus şi ea o clauză în contractul încheiat între ea şi Klari, anume că Mrener Klara se obligă – dar numai aşa, de formă – (aceasta s-a consimţit ca-ntre oameni) să o primească pe Graţian Nicanora în spaţiul pe care ea-l deţine până când se va rezolva problema mutării ei într-o altă locuinţă, „corespunzătoare”.

Locuinţă i-am oferit, dar ea nu a vrut să se mute. Şi nici nu avea de gând s-o facă. Ba a devenit mai agresivă, mai mofturoasă, dând semne de nervozitate, de fiinţă foarte deranjată de când a venit Nicanora, dar mai ales copiii, în casă. Striga la copii şi se obrăznicea faţă de Nicanora vorbindu-i precum o boieroaică slujnicei sale.

Ea avea mai departe sentimentul că este stăpâna şi proprietăreasa

casei pe care o vânduse şi, în loc să pornim noi cu şicane – cum era firesc – împotriva ei, ea a fost cea care ne insulta, ne poruncea, ne ocăra şi ne umilea arătând un dispreţ de grofoaică faţă de noi toţi ceilalţi, birişii.

Într-o zi de duminică, pe când noi serveam micul dejun în bucătărie împreună cu copiii, apare ea în uşă, tăcută şi bosumflată, fără să dea bună dimineaţa, dar (lucind în mână oala de noapte plină cu urină, pe care a început s-o verse, în văzul nostru, cu o placidă satisfacţie provocatoare, în chiuvetă.

— Doamnă, îi zic, oala de noapte se varsă-n W.C. şi nu în chiuveta din bucătătrie.

Ea, drept răspuns, se întoarce sfidător către noi şi şfâr cu urina peste masa noastră, peste bucatele de pe ea, stropindu-ne pe toţi, mai tare pe copii.

Bineînţeles că m-am ridicat de îndată de pe scaun, m-am dus la ea şi, în pumni şi picioare, vârâte cu scârbă-n blănurile ei de grăsime bătrână, dar şi cu tărie, am condus-o până-n patul în care s-a cocoloşit ca-ntr-o placentă.

Astfel au început ostilităţile pe cel de-al doilea front, cu Klari.

Declaraţia de război a sunat cam aşa: dacă ea s-a prevalat de un cuvânt – „corespunzător" – ca să câştige un drept care nu era al ei, de ce să nu mă prevalez şi eu de un alt cuvânt – declaraţia că o va primi în spaţiul ei pe Nicanora – ca să câştig un drept care era al meu.

A doua zi deci, când dânsa a ieşit din cameră ca să meargă la toaletă, eu am tras repede dormeza mică din antreiaş drept în camera ei. Apoi am luat-o de mână pe Nicanora, cam speriată şi nedumerită, şi-am instalat-o acolo. „Aici este locul tău, i-am spus, n-ai să mişti de-aici. Aşa serie în convenţia dintre voi două".

Nicanora a înţeles şi-a început să-şi legene cochet şi curajos picioarele, stând pe marginea dormezei.

Gând Klari s-a întors de acolo unde stătuse cam mult, a ridicat mâinile ca o harpie asupra Nicanorei, strigând, gata să-i smulgă părul

(dar am apărut eu în uşă şi s-a râzgândit) „to coricion chi”, adică asta ar veni cam aşa: „carăte imediat afară!”

Nicanora însă a continuat să-şi legene surâzând cochet picioarele şi zicând: „Nu, doamnă, locul meu este aici ţi-am oferit locuinţă foarte bună, în plin centru, şi-ai refuzat-o. Acum „to coricion chi” tu, de aici”.

Şi doamna Klari s-a dus val-vârtej la procuratură, acolo unde lucrau acum angajaţii ei de altă dată. S-a plâns amarnic, indignată foarte, ea, fata de milionar – taică-su avusese fabrică de zahăr; soţia iarăşi a unui milionar – soţul fusese proprietarul marii fabrici de încălţăminte din Claustrum – cea care a trăit ca o regină „care a şi stat în braţele unui rege – renumit prin asalturile priapice asupra fetelor pe care le dorea, şi-a dorit-o şi pe Klari (avea o adevărată aplicaţiune pentru fetele; din seminţia Klarei; una i-a fost chiar ţiitoare pe viaţă), împotriva mea. A unui „bandit", un „puşcăriaş", cerând să fiu imediat evacuat din „casa ei".

Acolo, la procuratură, însă, mai lucra şi-un procuror adevărat, de meserie, şi om drept şi de curaj totodată, unul Negrea pe nume, care, după ce m-a chemat la auditoriu, unde am dovedit, prin înscrisul cu pricina din contract, dar şi cu martori, iarăşi Axinte şi Aurelian, care au declarat că au văzut-o de multe ori pe Nicanora dormind în camera Klarei, a conchis că nu-i de competenţa procuraturii o astfel de infracţiune şi deci să se adreseze Tribunalului.

Şi mai indignată, doamna Klari a fugit despletită şi nu s-a oprit decât de-a dreptul la biroul lui Tzenbe, marele graf peste municipiu, fost măturător prin curtea marii întreprinderi a soţului ei, informator al acestuia, credincios – pe deasupra, funcţie pentru care primea alt salariu, mai substanţial cu mult decât salariul de măturător.

Tzenbe, când a auzit de nelegiuirea săvârşită de mine, bandit şi intrus, asupra onorabilei doamne Mrener, distinsa lui stăpână de altădată, s-a făcut negru de mânie.

A chemat la telefon pe procurorul şef al regiunii – pe Negrea avea

să-l aranjeze el altfel, altădată – şi i-a dat poruncă aspră să emită ordin de evacuare a mea din locuinţa doamnei Klari, poruncă pe care, procurorul şef peste regiune – un fost pârlit de învăţător cândva – a executat-o pe loc. Eu eram sigur că se va adresa şi procuraturii regionale, dar eram şi mai sigur că acolo, predominând în număr absolut procurorii din neamul romeu, printre care se aflau şi doi dintre foştii mei elevi, doamna Mrener nu va obţine nimic altceva decât confirmarea deciziei procuraturii municipale, adică de a se adresa Tribunalului.

M-am înşelat. Nu bănuisem căile prin care ea avea să acţioneze. Unul dintre elevii mei procurori, îl chema Pavel ca pe tine, a venit imediat la mine – riscând să-şi piardă postul şi să ajungă juristconsult te miri unde – şi mi-a pus că decizia de evacuare a mea este iscălită şi urmează a fie aplicată mâine, dacă nu chiar astăzi. Nu mi-a venit să cred. L-am sărutat pe Pavel – el a lăcrimat parcă – şi m-am dus glonţ la procuratura regională. Procurorul şef a refuzat să mă primească; m-a primit în schimb adjunctul său, unul Cusoie, cu mutră de beţiv, dar cu inimă cinstită. Se ţinea scai după mine însă unul ochios şi chel, are nu vorbea bine limba romeilor, pândindu-mi actele, vorbele, toate mişcările. Odată cu mine a intrat şi el în biroul lui Cusoie, unde n-a pornit a mă acuza şi-a mă ponegri pledând pentru interesele năpăstuitei doamne Mrener. Tipul m-a scos din sărite. Nu m-am mai stăpânit. Un ieşit din hait, din zăgazuri. M-am revărsat, tulbure şi intempestiv asupră-i:

— Ce te ţii, şefule, ca matracuca de mine. Ce mă-ta ţi-am făcut? Ce-mi umbli-n suflet? Vezi că fiara rănită atacă mai cu cruzime decât fiara sănătoasă. Eşti avocatul doamnei Klari? Atunci te poftesc să te prezinţi în instanţă şi acolo să-i aperi cauza, nu aici, la domnul procuror, căruia nu i-am solicitat o conferinţă-n trei, ci doar o audienţă, şi te rog să ne laşi singuri. Afară de-aici!

Folosisem, fără să-mi dau seama, arma secretă. Domnul Cusoie l-a poftit politicos pe colegul său să ne lase sinuri. Cusoie avea un dinte

împotriva ochiosului chel, poate din cauza unei foarte vechi duşmănii dintre naţia chelbosului şi neamul său de munteni, căci Cusoie era din ţara Munţilor de la Apus, poate din alte motive, destul însă că i-a mers la inimă ieşirea mea aprigă asupra zelosului apărător al Klarei.

— Domnul meu, îmi spune, mi se pare c-ai venit degeaba. Nu se mai poate face nimic: ordinul de evacuare a fost iscălit.

— Totuşi, intervin eu, ca să nu apar ca un nemernic de care-şi bate joc care cum vrea, vă rog să-mi permiteţi să fac o întâmpinare, chiar de formă, aiurea, cât de cât. Sunt şi eu cetăţean al acestei ţări – în gândul meu „n-aş mai fi fost'* – şi cer să-mi acordaţi acest drept, chiar dacă lipsit de orice noimă, o păsuire până mâine la prânz. Am să mă consult cu un avocat, şi-am să mă prezint mâine la orele doisprezece cu întâmpinarea înscris, după care puteţi veni să executaţi evacuarea mea – în gândul meu: „Asta numai după ce mă veţi omori pe mine, acolo, în casa mea, înaintea Nicanorei şi-a copiilor".

— Bine, dară, a zis el. Acordăm o amânare a executării ordinului procuraturii, de douăzeci şi patru de ore. E bine?

— Bine, răspund eu. Îi mulţumesc şi mă duc... direct la poştă, de unde lansez un memoriu-telegramă Preşedintelui Consiliului de Miniştri, în care, după ce-i spuneam ca sunt ameninţat cu scoaterea-n stradă din casa proprie de către procurorul cutare (aici am procedat cu viclenie înţeleaptă, neimplicând procuratura, ci o persoană abuzivă pe Sütö acela, susţinătorul zelos al Klarei) la cererea şi favoarea numitei Mrener Klara, văduva marelui industriaş şi colaboraţionist la politica lui Hitler.

Dacă, continuam eu în telegramă, acestea sunt drepturile pe care le-am câştigat prin dobândirea cetăţeni romeice, cu regret îmi permit a vă aduce la cunoştinţă că voi fi obligat să renunţ la ea – la cetăţenia pe care mi-aţi acordat-o în câteva ceasuri – şi mă pun din nou sub protecţia ambasadei sifone. (Care, de fapt, îmi refuzase viza de repatriere.)

N-am dormit toată noaptea. Arma secretă însă lucra. A doua zi de

dimineaţă, împreună cu Nicanora, ne aflam în holul clădirii unde-şi are sediul conducerea supremă peste regiune. I-am spus portarului că vrem să vorbim într-o chestiune urgentă cu tovarăşul Voicu, cel care răspundea de justiţie şi Miliţie pe linie de eclezie, peste întreagă regiunea Claustrum. „Bine, a zis el. Şi-a adăuga aproape şoptit: Să ştiţi că este un om bun şi drept, spuse ce s-a adeverit numaidecât. „Uitaţi-vă, acesta e", a mai zis el şi s-a retras în cuşcă.

I-am ieşit în cale şi i-am spus că-l rugăm să ne primească într-o audienţă de două minute. Este ceva urgent.

— Poftiţi, poftiţi, a răspuns el.

I-am explicat scurt şi cuprinzător despre ce era vorba.

Voicu a ascultat concentrat, a chemat la telefon pe procurorul de la regiune şi-a zis:

Ce faceţi voi acolo, mă? V-aţi pierdut minţile, ori i 8-a urcat la cap ştiinţa juridică?

— Păi, să vedeţi, tovarăşe graf, au fost exercitate presiuni, de la oraş...

— Presiuni de la oraş? a urlat Voicu. Şi cine anume de la oraş?

— Păi, să vedeţi...

— Nici un să vedeţi – o să vedeţi voi ce vă aşteaptă, spune, cine anume?

— Păi, tovarăşul Tzenbe.

— Da' cine conduce, mă, justiţia aici, Tzenbe sau eu?

— Păi, dumneavoastră.

— Şi-atunci? Şi ia-n spune-mi, în favoarea cui aţi emis voi ordin de evacuare a omului din casa lui? Ce, noi ne jucăm de-a legile, judecăm abstracţiuni sau judecăm oameni? Anulezi imediat ordinul şi mai stăm noi de vorbă, chiar şi cu Tzenbe. Apoi către noi:

— Vasăzică, doamna vrea să rămână şi cu banii şi cu casa? În ziua procesului să fiu anunţat. Adică să fiu înştiinţat cu două zile înainte.

Impresionat până la lacrimi de promptitudinea şi largheţea cu care a îmbrăţişat cauza noastră acel brav muncitor din bazinul petrolifer

Vrahova, mic de statură, de culoarea petrolului la faţă, cu păr negru şi foarte aspru, caprin pe cap, şi cu privirea fermă, de om simplu şi drept, şi ca să nu rămân vinovat în vreun fel faţă de el – am mţeles că trebuie să răspund la onestitate şi francheţe cu aceeaşi francheţe şi onestitate – l-am rugat să îngăduie să-i mai spun ceva.

— Da, cum să nu, a răspuns el.

— Ştiţi, ei, adică adversarii mei şi sprijinitorii lor, se bizuie în acţiunile lor, speculând şi bătând monedă forte în favoarea lor şi-mpotriva mea, pe un anume accident pe care eu l-am suferit în viaţă. Ca să fim în clar până la capăt, şi ca să-l aflaţi de la mine amănuntul acesta, şi nu pe cine ştie ce alte căi.

— Adică ce?

— Am suferit o condamnare politică.

— Cât? întrebă el, coborând tonul glasului.

— Vreo opt.

Voicu a stat câteva momente în cumpănă, ca trezit de conştiinţa politică, apoi, revenind la conştiinţa de om, a spus cu fermitatea ce-l caracteriza, binecuvântaţi fie părinţii lui în veci, „Ei, şi ce dacă? Ţi-ai ispăşit pedeapsa şi eşti un cetăţean ca toţi cetăţenii acestei ţări, te bucuri de toate drepturile... ca orişicare altul”.

Ne-am strâns mâna bărbăteşte, el mândru, eu sincer înduioşat şi fericit c-am întâlnit încă un om.

Între timp, ca urmare a memoriului-telegramă expediat de mine la Consiliul de Miniştri, a venit de-acolo un fel de ghiulea peste capul autorităţilor conducătoare din Claustrum, în urma căreia domnul Sütö, umbla după mine, dar, de data aceasta nu pentru a-mi urmări gândurile şi intenţiile pentru a mi le anihila, ci pentru a se ruga de mine să-i dau o declaraţie cum că sunt mulţumit de felul cum s-a rezolvat la procuratură cazul meu. Nu prea mă găsea însă, deoarece ştiind că umblă după mine şi pentru ce anume, când dânsul mă căuta acasă eu mă aflam la slujbă, când mă căuta aici eu eram la *Tribala,* iar când mă căuta şi acolo eu eram la dracu-n praznic etc.

La urma urmei, după ce l-am purtat aşa, precum ăla-n căldare, i-am permis să mă găsească şi i-am spus să meargă la domnul Voicu pentru declaraţia dorită, deoarece nu procurorii au rezolvat cazul, nici judecătorii – cu atât mai puţin dânsul – ci dumnealui, domnul Voicu.

La proces am angajat pe cel mai prăpădit dintre avocaţii baroului, nu de altceva dar pentru că eram sigur că-l voi câştiga şi ca să-i ofer o bucurie – bucuria victoriei, poate că unică în cariera sa – sărmanului avocat acela, şi ca să le dau pe faţă marilor maeştri de bară, colegii săi, mizeria în care trăiau... bine.

Instanţa a decis respingerea plângerii înaintată tribunalului de către reclamanta Mrener Klara, ca nefondată, şi rămânerea pârâtei Graţian Nicanora în camera unde a stat şi până acum, conform depoziţiilor de la dosar.

Astfel s-a terminat şi bătălia de pe frontul al doilea. Doamna Mrener, într-o zi şi-a luat bagajele şi, fără să spună bună ziua, a dispărut, instalându-se într-o altă locuinţă, pe care nu eu i-am oferit-o de data aceasta, ci ea însăşi sieşi.

Lupta cu chiriaşii din spate, eu familia Dihor a fost mai uşoară, asta din cauză că erau: el prost, iar ea şi mai proastă, deoarece avea pretenţii şi se ţinea cu nasu-n sus, precum cucoanele. Nici nu erau bine văzuţi – după cum am aflat – deoarece el, pe vremea când îndeplinea o anume funcţie specială, bătea oameni până la mutilare, cu zel stahanovist, rupându-le mâinile, picioarele, chiar gâtul la unii mai îndărătnici, vrednicie care i-a scârbit şi i-a speriat până şi pe şefii săi, drept care l-au şi concediat până la urmă, iar ea, ajungând, tot pe vremurile acelea, din rânitoare la vaci – slujbă onorabilă şi utilă societăţii – asesor pupular la tribunal, şi urcându-i-se simţământul autorităţii şi-al autoimportanţei la cap, îşi permitea să-şi vâre grosolan mâinile prin dosare şi să măsluiască actele acolo cuprinse. Mai avea şi plăcutul, pentru ea, ca şi pentru beneficiari, obicei de a-şi culca trupul ei de tânără muntariţă cu toţi aceia de la care sconta vreun profit. După care urma traficul de influenţă prin cârdăşie şi şantaj şi, după

care, mai târziu niţel, a urmat alungarea de pe postul ce-l deţinuse cu multă semeţie până atunci.

Întâi i-am luat cu frumosul: „Duceţi-vă la casa voastră – părinţii lui aveau casă mare aşezată lângă parc –, le-am spus, vă şi plătesc pentru aceasta. Cât poftiţi?"

— Pe noi nu ne cumperi tu cu bani, a sărit ea, vexată. (Mă rog, îmi zic în gând, aşa se comportă, aşa trebuie să se comporte o adevărată doamnă. Nu măsluia ea prin dosare şi nu se culca – tot pe bani – cu toţi câţi îndrăzneau s-o vexeze?)

— Cam cât aţi vrea, totuşi, insist, sau insinuez eu. Drept răspuns, el a scos dinţii mari afară ca lupul flămând când vrea să urle, iar ea mi-a întors fundul şi mai vexată, şi m-au lăsat în ploaie.

Iau legătura cu părinţii lui, oameni de treabă, nimic de zis, şi nu-l aveau decât pe el – nu l-ar fi avut deloc. Mi-au spus că ei nu se bagă-n treburile copiilor; să se descurce ei cum ştiu, dar că totuşi o să-i întrebe. Suma cerută nu aveam de unde să le-o dau. Ştiindu-mă la strâmtoare şi, mai ales, ştiindu-mă de idiot (n-am dat eu Mrenăroaiei cât a cerut pe casă: optzeci de mii de franci, bani grei pe-atunci, cam cât ar veni astăzi cinci sute de mii, căci pe-atunci carnea, de pildă costa doişpe franci, şi se şi mai găsea, iar astăzi costă nouăzeci de franci şi nu se găseşte decât sub tejghea etc.?), au cerut o sumă grozavă. Binenţeles nu le-am dat-o, nu din deşteptăciune, ci pentru că pur şi simplu nu aveam de unde.

A urmat o busculadă: într-o zi, ieşind în grădină după nişte frunze de pătrunjel – frunzele acelea se spune că conţin o mulţime de vitamine, precum şi alte substanţe sinergetice, bune, în mod special şi sigur, în combaterea hipertensiunii şi-a hipovirilităţii – am găsit-o pe doamna Firona (adică Verona, am vrut să spun) culegând liniştită şi demnă, ca-n propria ei grădină, lăcrămioarele răsădite cu doi ani înainte, după ce o noapte întreagă a plâns la pieptul meu fără să-mi spună de ce – iar eu am crezut că din dragoste pentru mine plânge – de mâinile Nicanorei.

Între timp smulsese şi nişte morcovi, culesese şi nişte cireşe precum şi câteva fire de ceapă verde, amestecându-le pe toate laolaltă-n poală.

— Doamnă, îi spun, nu credeţi cumva că tot ceea ce aţi cules nu vi se cuvine decât numai dacă cereţi voie?

Dracu' m-a pus să spun una ca asta căci a urmat:

— Vasile, Vasile, nebunul ăsta m-a insultat, a sărit să mă lovească. Vai! Vai! Cum îşi permite, cum îşi permite!? şi striga cu disperare mare, ca-n gură de şarpe, ca apucată de toţi dracii indignării. Vasile, dacă nu-l pui la punct, nu ştiu ce mă fac, Vasile! Nebunul! Vai! Vai! Vasile! Să-i dai o lecţie de să te ţină minte, smintitul şi bruta!

Iar Vasile atunci s-a pornit furtunos, cu fălcile deschise, de i se vedeau dinţii mari, galbeni şi rari, ca să vină la mine să mă pună la punct. Nicanora n-a apucat să închidă uşa, încât ne-am pomenit cu el în bucătărie, repezindu-se cu pumnii asupra mea. Şi în aşa hal m-a pus la punct, atât de straşnic m-a bătut, încât a trebuit să-l duc târâş, de guler, şi să-l aştern plocon pe pragul uşii unde locuiau, înaintea bietei Firoane care s-a pornit a-l boci.

A urmat iarăşi proces. Degeaba judecătorii – cu care se pare că Verona se ţinuse când făcea muncă de asesor la tribunal – vroiau să-i dea câştig de cauză – mai mult pentru a lovi în mine (pasăre bună de vânat pentru toţi câţi doreau să-şi arate devotamentul faţă de eclezie şi curajul, intransigenţa profesională) decât ca să-l ajute pe el, deoarece el şi şi ea, au spus asemenea prostii în instanţă că dacă le-ar fi consemnat grefiera ar fi rezultat că singuri se acuză, sau că nu ştie ce spune, ce vrea, aşa încât ne-au pedepsit pe amândoi cu amendă de câte cinci sute de franci fiecare, mai ales că un vecin, care a fost chemat de martor de către ei, a mărturisit, că l-a văzut pe reclamant venind furios, cu ameninţări şi intrând în bucătărie peste familia pârâtului, dar că ce s-a petrecut acolo nu ştie, că n-a văzut, dar l-a văzut apoi pe pârât cum îl târa de guler ducându-l acasă la dânsul pe reclamant.

Vrând-nevrând, cu părere de rău că nu mă poate trăsni cum s-ar fi

cuvenit, judecătorul a trebuit să consemneze mărturia şi să-şi motiveze sentinţa, pe ea, numai pe ea, singura obiectivă.

I.a câteva zile după proces, i-am aţinut calea:

— Domnu' Vasile, îi spun cu blândeţe, dă-o naibii, mută-te la părinţi. Nu te au decât pe matale şi au o casă cu patru camere. De ce ţii morţiş să stai în casa copiilor mei? Am cumpărat-o nu ca să ţin chiriaşi într-însa, ci să o locuiesc. Fii om, te rog, şi înţelege. Ofer zece mii de franci, mai mult nu pot. Dacă totuşi te vei îndărătnici să rămâi pe mai departe, cred că-ţi dai perfect de bine seama de ce va urma, sper că nu-ţi va conveni. Vom ajunge în puşcărie, dar înainte de asta vom trece niţel şi prin ceva spitale. Eu sunt decis să apăr până la capăt, indiferent de riscuri, dreptul copiilor mei asupra casei pe care le-am cumpărat-o; nu te sfătuiesc să te decizi cumva şi matale de a-ţi apăra nimic altceva decât încăpăţânarea. Nu ai nicio şansă de-a câştiga, oricât de strâmbe ar fi legile şi oricât de laşi şi nemernici cei care le slujesc, decât aceea de-a rămâne un ins mutilat, dacă nu şi mai rău...

— Am să mă consult cu nevastă-mea şi cu părinţii şi-o să vă dau răspunsul peste câteva zile, a răspuns el.

— Am toată încrederea-n cugetul înţelept al părinţilor dumitale. Nu te ambiţiona să rămâi, căci va fi de rău. Am să-ţi aplic metoda şicanelor, zi şi noapte – mai ales noaptea – şi vei fi obligat să te muţi, nu la părinţii tăi, ci la neurologie, împreună cu doamna Veronica, care şi-aşa are nervii slăbiţi după cum mi-am dat seama.

— Aţi dat în mine groaznic, neomeneşte.

— Păi, dacă nu dădeam eu, mă omeneai dumneata pe mine, în casa mea, în faţa soţiei... Păi se poate? Să-ţi pară bine – mie îmi pare – că nu mi-am pierdut firea, că nu s-a trezit în mine, din ponoarele sângelui, mânia străbunului, a furului Caracuş, cel care alinta cu tăişul sabiei grumazul liftelor şi-al oamenilor haini. Şi-aşa ai strigat în instanţă că „este un tip care bea sânge de om, ca mulţi alţii din munţii Sifoniei. M-a ameninţat că-mi va bea sângele...", îţi aduci aminte cred, şi de unde

dumnezeu ai mai scos-o? Au râs până şi judecătorii de prostia ce-ai spus-o. Hai, zău, să ne înţelegem ca oamenii. Dumneata nu eşti un om rău, însă, cum să-ţi spun, personalitatea ta este încă în curs de formare, iei prea în serios, prea rapid îndemnurile altora. Dar repet, nu eşti rău de suflet. Vom rămâne prieteni şi cine ştie dacă n-o să-ţi pară bine până la urmă.

— Am să-i întreb pe părinţii mei. Cred că mă voi muta. Ei, de fapt, de mult m-au sfătuit să mă mut. Numai că nevastă-mea nu vrea să stea împreună, în aceeaşi casă, cu maică-mea.

— Domnule Vasile, asta este într-adevăr o problemă grea şi-un obstacol de nebiruit. O să mai vedem ce ne-aduce clipa fericită. Cei zece mii de franci îi am asupra mea. Când vă decideţi...

În aceeaşi zi, clipa cea mai bună mi-a ieşit în cale. M-am întâlnit cu baciu Feri Iuhoş, magazionerul de la şcoala de ucenici utilaje C.R.F., om pe cât de haios ca înfăţişare, cu trupul gros şi burduhănos, cu picioarele mici, faţa roşcovană şi umflată, cu nasul borcănos ca la pitici din Albă-ca-Zăpada, pe atâta de bun la inimă şi de simpatic, înzestrat ca un amor şi-o bună dispoziţie nătâng aparente în fineţea lor unică. Ne-am bucurat de întâlnire şi-am intrat într-un făgădău să ne cinstim cu câte o palincă.

I-am povestit din necazurile mele – pe care, ciudat, el le ştia pe toate.

— Domnul profesor, zice el, la un moment dat, eu vrei ajutat la tine...

— Cum, Iuhoş baci? Tu nu eşti nici judecător, nici primar, nici şef la poliţie, nici graf...

— La mine nu eşti, nici nu vrei este, nici primarele, nici graf – asta lofos pentru mine – la mine vrei este om. Şi vrem ajutat la tine. Şi la dumneavoastră ajutat mult mine, chind dat orele şi învăţat la copil meu trecem clasa şi apoi trecem treapta la liceu. Asta mare ajutor făcut la noi. Mult bucurat şi Kati, nevastă la meu.

— Lasă, lasă, Iuhoş baci, am făcut cu dragă inimă şi m-am bucurat

tot atât de mult ca şi tine şi ca şi doamna Kati atunci când copilul a reuşit.

— Noghion mult bucurat la noi. Văţat la copil limba romeuă, limba franţ şi furmos, noghion furmos istorie... Chiriaşi la tăi vine la mine. La mine am casa mare. Eghi, ketö, harom, neghi camera. Un separat, mare, cu verand şi intrat separat. Vrei la primar luat camera neghi, dat la nu ştim cine, bos rneg, la el. Aflat eu că vrei luat camera şi bistoş luat. Zicem la primărie destul la mine trei camera. Una musai luat. Decât trimite ronghioş chiriaş la mine primar, dai eu camera la chiriaş vostru şi scăpat la dom' profesor bai. Gatam, iei la mine.

— Iuhoş baci, schimb eu vorba, ai şi grădină?

— O, ioi, are la gradina mare, pomi, vilag, paradais mult, mult. Estem, estem..., dar estem la mine şi câine reu, ioi, ioi! mi-a răspuns baciu Iuhoş, înţelegând perfect ceea ce gândeam eu. Făcut casa cu muinile mele ceste – şi-a arătat mâinile vânjoase şi scurte, cu nişte ghioage enorme în loc de pumni – şi muni de la Kati meu, foarte harnic la ca, slujnic fost la boieri. Tare harnic Kati meu. Acum vrei luat un camera primar dat altul om. Decât vrei dai ţigan la mine chirie, luam la chiriaş vostru. Perse. Mai luat un deţi, dom' profesor?

— Mai luat Iuhoş baci, dar asta plătesc eu.

— Hat nem, asta nem. Asta tot Iuhoş baci plăteşte. La dumneavoastră plăteşte chind merge la şcoala, unde este loc la el, nu om de serviciu, la profesor. Atunci plătit, doi cinzaca la mine.

Iuhoş baci acesta, poate să pară multora un hăbăuc şi-un lasă-mă să te las, dar din punctul meu de vedere el este ceea ce se cheamă un om brav şi de-o mare frumuseţe morală. Pentru mine – şi mulţumesc lui Dumnezeu că mi l-a scos în cale – el a însemnat recâştigarea cât de cât a încrederii în oameni şi-n viaţă, şi-n mine însumi, pentru că mulţi alţi au avut darul dimpotrivă să mă facă să deplâng atât omul cât şi viaţa.

Şi astfel a luat sfârşit lupta dusă pe primele trei fronturi, câştigată de mine şi soldată doar cu nişte substanţiale cheltuieli de judecată şi amenzi, dar nu şi războiul care urma, mult mai greu de purtat,

deoarece trei dintre duşmani erau redutabili, iar al patrulea, unul înaintea căruia, orice om se resemnează şi aşteaptă – fiecare în felul său – să piardă lupta de la bun început.

Ocupam de-acum două camere, cea locuită înainte de doamna Klara şi cea pe care o părăsiseră perechea Dihor, plus debaraua din care fugiseră soţul şi soţia Gamner prin schimb de locuinţă. Am putut astfel să-mi adun, după ani de zile în sfârşit, familia lângă mine, în casa proprie. Ba Nicanora o adusese şi pe maică-sa de la Bansca la Claustrum, cu forme legale – pentru că pe vremurile acelea a-ţi aduce lângă tine un părinte, bătrân şi bolnav, fără forme şi aprobări scrise, cu sigiliul primăriei, constituia o ilegalitate, – motivând şi stăruind în a motiva, cu hârtii şi certificate peste hârtii şi certificate cum că maică-sa era bolnavă şi avea nevoie de îngrijire. Mai mult decât maică-sa însă s-a dovedit curând că Nicanora era aceea care avea nevoie de îngrijire din partea ei, a mamei sale.

Nicanora şi cu mine dormeam în camera din spate, copiii în cealaltă, iar biata soacră-mea, după ce a aninat pe pereţi două mari tablouri, unul cu chipul lui Isus şi celălalt cu al Maicii Domnului, în cămăruţa aceea mică de lângă bucătărie, s-a instalat acolo, spunând că-i ajunge ei spaţiul acela, ba, mai mult, cică acel spaţiu era mult mai potrivit pentru rugăciuni la Domnul Isus şi la Maica Fecioară.

Într-un timp îşi avea dormitorul în acea debara copilul cel mic, de trei ani, căruia i s-a arătat într-o zi, aievea, vedere mai presus de fire.

Ninsese toată noaptea, iar când, dimineaţa, copilul s-a trezit din somn şi-a zărit pomii din grădină prin fereastră ninşi, a strigat: „Mămică, mămică, vino să vezi ce de berze s-au aşezat pe pomii noştri din grădină!”

În decursul celor trei ani de viaţă copiiul nu văzuse berze, nici măcar în cărţile pentru copii, la Bansca nevenind berze decât pe ascuns foarte, ca să-i aducă pe ei. Exclamaţia aceea metaforică a lui Dao ar jindui-o, cred, cei mai lăudaţi dintre poeţi, ca să fie a lor.

De unde veneau acele berze? În niciun caz din memoria, abia de

trei ani, a copilului, memorie în care nu avusese cum să se înregistreze imaginea unei atari zburătoare. Acea imagine venea, fără doar şi poate, dintr-o altă memorie, aparţinând unei alte vieţi, pe care copilul o trăise cine ştie unde şi când, cu foarte multe veacuri ori milenii înainte.

Şi-atunci, cum să nu crezi în ideea migrării sufletului dintr-o stare-ntr-alta, dintr-un blestem într-altul, până când, Dumnezeu ştie, se întoarce de unde s-a desprins, purificat.

Încă de la venirea mea acasă, Nicanora, în discreţia sa fără de seamăn, mi-a dat doar foarte vag să înţeleg – surâzător – că simte nişte dureri, „ia acolea nişte nimica toată", când uşoare de tot, când mai... ale naibii. Ne-am dus la mai mulţi doctori. Toţi au rostit acelaşi diagnostic: surmenaj, astenie nervoasă, şi i-au recomandat să se interneze la neurologie. (Este dezolant cât de lipsiţi de fler, fantezie, intuiţie, adică competenţă pot să fie majoritatea medicilor, lucrând cu criterii stas, la profesională repezeală.)

S a internat, deşi şeful ei de birou a stăruit să amâne internarea, pentru că era mult de lucru la contabilitate.

Acolo, la neurologie, au supus-o la nişte şocuri cum nu se putea mai contraindicate, şocuri violente, acesta fiind procedeul prin care se aduce, se readuce sistemul nervos la funcţionarea lui normală. (Acolo, la creier, îşi făcuse cuib o ventuză a hidrei, adică o metastază.) Doctorul curant – neuro-psihiatru – mi-a dat să înţeleg, într-un mod foarte politicos, deşi nu tocmai, dacă nu cumva am şi eu partea mea de vină la apariţia acelui surmenaj şi-a acelei astenii nervoase la Nicanora. „Se poate să aveţi dreptate", i-am răspuns în silă. El mă considera o bestie egoistă şi capricioasă; cunoscuse atâţia bărbaţi care îşi chinuiau femeile, cu apucături sadice, tiranice, de masculi brute, dar în gândul meu îmi şopteam: „Desigur, desigur, tu eşti vina principală, dacă nu a îmbolnăvirii însăşi, cu siguranţă a apariţiei prea de timpuriu a bolii. Dacă tu, nemernicule, îţi vedeai de treaba ta şi nu apucai pe drumurile nopţii sfruntate, ale nesăbuitei tale trufii, şi nu o

lăsai singură să te aştepte, cu iubire sfâşietoare, mereu, mereu cu grija şi dorinţa de tine, zi şi noapte, noaptea mai cu durere, clipă de clipă, muncită, chinuită, terorizată de căpcăuni, singură, doar cu credinţa în Dumnezeu, lumină arzând fără contenire în inima ei, alături de cealaltă lumină – iubirea pentru mine – fără înţelegere, nici sprijin de la nimeni, ba dimpotrivă, hărţuită, jignită, umilită, persecutată că de ce nu divorţează de „bandit „, rănită metodic în sentimentele ei cele mai-curate şi mai sfinte; dacă tu, deci, te aşezai la casa ta, lângă ea şi copiii voştri, şi făceai şi tu ceea ce au făcut atâţia oameni cuminţi, renunţând la ambiţii, la opunerea ta sfruntată faţă de oroarea sâvârşită la Ialta de către trei closete, cele mai colcăitoare şi mai hidos duhnitoare din câte a cunoscut istoria, Nicanora ar fi dus altă viaţă, mai aproape de firea şi scopul femeii în lume, mai aproape de tine, de iubirea ei, şi s-ar fi bucurat şi ea cât de cât, ca orice femeie frumoasă şi aleasă de frumuseţea ei... Dar ca să ne convingem, domnule doctor, că aşa este, sau că aşa ar fi fost bine să fie, suntem obligaţi s-o întrebăm pe Ea, mai ales şi mai întâi pe Ea".

Nicanora mai acuza nişte dureri şi la ischion. Osul prin care se termină coloana vertebrală, dacă nu mă-nşel, altmintrelea nu s-ar fi înfăşurat mereu – iarăşi surâzând – şi acasă şi şi la birou, cu un fular lung de lână de jur împrejurul mijlocului. Dureri îşi făcuseră loc şi-n alte părţi ale fiinţei ei frumoase, de pildă la sânul drept, dar crezi că a mărturisit ceva, cuiva vreodată?...

Numai atunci când n-a mai putut răbda – şi când fusese sigură că era menită morţii – i-a mărturisit mamei salei tot surâzător, dar acoperit acel surâs ca de un giulgiu, rugând-o şi conjurând-o să nu spună mai departe, la nimeni, mai cu scamă mie. Mie, în niciun caz să nu-mi spună. Şi i-au lăcrimat atunci, printre adierile surâsului, ochii.

Într-o noapte, am pus uşor mâna pe sânii ei. A tresărit ca surprinsă asupra unui act de mare taină şi s-a ferrit cu tandreţe.

— De ce? am întrebat-o.

— Numai aşa, a răspuns cochetă, strecurându-se la sânul meu,

îngânând: dragul, dragul meu!

Mă blestem astăzi că n-am ghicit atunci ceea ce ea ascundea. Crezusem că era vorba de cine ştie ce bizarerie femeiască, vreo ciudă la adresa mea, ceva, în orice caz, faţă de care trebuia să păstrez discreţie. Poate că mergeam la policlinică, poate că astfel mai câştiga vreo doi ani din viaţă, dacă câştig se poate numi aşa ceva.

I-a mărturisit odată, în mare taină, aşa cum am mai spus, maică-sii, că ea are o boală, boala pe care a avut-o şi bunica ei după tată, şi cu care semăna leit, preoteasa de la Plaiul Bătrân, de care a şi murit, dar nu aşa de timpuriu, deoarece a dus o viaţă normală şi tihnită, de preoteasă la muntele Tiblez, cu şapte naşteri, fără întreruperi de sarcină, nu cu numai două, şi acelea prin cezariană, ca ea, dar maică-sa, după ce a fost conjurată să nu scoată o vorbă faţă de mine, în loc să-şi calce jurământul şi să mă pună-n unoştiinţă de cauză la timp, a tăcut şi ea chitic, făcând rugăciuni stăruitoare la Dumnezeu şi plătind slujbe la preoţi.

De când s-a mutat la Claustrum, Nicanora a schimbat patru servicii, nu atât pentru că era o funcţionară harnică, pricepută şi cinstită şi-o colegă desăvârşită în comportarea ei demnă, atentă şi discretă, ci din cauza unui afurisit de paragraf din fişa ei autobiografică unde se consemnau, subliniat, accidentele suferite de mine în viaţă.

Care cum dorea, dintre angajaţii privilegiaţi, cu relaţii şi poziţie, să-şi aducă pe cineva: vreun prieten de chefuri, de pungăşii şi alte soiuri de cârdăşii, de rubedenie şi cumetrii, de te miri unde, în Claustrum – declarat oraş închis, dar nu pentru toată lumea – oferindu-i şi serviciu, o poftea la cadre pe Nicanora, îi arăta cu degetul, apăsat, privind spre ea cu asprime paragraful aela afurisit, după care îi punea în vedere să-şi găsească alt post, pentru că la întreprinderea respectivă „nu corespunde".

Din primul post – economist la un aprozar – a fost dată afară de către unul Maroty, şef de personal, care l-a adus în locul ei pe un

şmecher, dar om de încredere, lucrând – vorba vine – el până atunci undeva în provincie, de unde dorea mult să se mute în Claustrum. Îi aducea, în fiecare zi de duminică sau alte sărbători din an peşcheş la aşternut lui Maroty fete tinere şi alte cele.

A doua oară s-a angajat, prin bunăvoinţa unui director, om drept şi de omenie, de curaj, – căci curaj se chema a o angaja pe soţia lui Toma Graţian într-un serviciu la centru statistic. Directorul s-a gândit să aducă acolo un funcţionar harnic şi îndemânatic, disciplinat şi corect, aşa a şi motivat atunci când a fost chemat sus şi certat pentru greşeala comisă, de-a fi angajat într-o întreprindere care lucrează cu secrete de stat pe soţia unui ..., şi i-au arătat energic, cu degetul, paragraful incriminatoriu din fişa autobiografică.

Vasăzică, spre lămurire, Graţian Nicanora, născută Ursulean, la Plaiul Bătrân, vatră străveche şi statornică, dăinuind încă din timpurile marilor regi negurosi ai Dachiei, nu prezenta încredere, aceasta revenind ca un merit indiscutabil tuturor celorlalţi angajaţi sau angajate, ale căror nume începea cu K, Cz, Sz, şi sfârşind fie cu y, fie cu ö, ü etc. Şi din nou i s-a pus în vedere să-şi afle alt loc de muncă.

Nicanora plângea, dar pe ascuns, să nu o văd eu. Nu mi-a fost greu să-i ghicesc indignarea şi amărăciunea, cu toată superba ei discreţie, şi într-o bună zi i-am spus:

— Nicanora, ceea ce n-au izbutit să facă ei suntem datori să facem noi... Trebuie să facem un divorţ...

Ea a căscat ochii ca-n faţa celei mai mari nenorociri.

— Nu te speria, Nicanora; ei n-au fost în stare să ne despartă, nici nu vor fi niciodată, dar noi trebuie să divorţăm. Nu să ne *despărţim,* ci să *divorţăm.* Ceea ce ne leagă pe noi nu este iscălitura pe care am dat-o pe-un registru la Starea Civilă, în faţa unui funcţionar ca atâţia alţii, şi ca aceia care te dau afară, aruncându-te de la o poartă la alta ca pe-o cerşetoare. Legământul nostru este mai presus decât convenţiile omeneşti. Vom face un divorţ de convenienţă, îţi vei păstra mai departe numele, motivând în faţa instanţei, a altor funcţionari, că faci

acest lucru ca să nu-ţi reproşeze cândva, cumva copiii, pentru o bună educare a lor, şi vom locui împreună – pe noi nici moartea nu ne va despărţi (aici ea a lăcrimat, surâzând) – tot pentru o bună educaţie la copii, aşa vei motiva în faţa instanţei, ai cărei slujitori iarăşi vor rânji câineşte, fiind de acord ca eu, fostul tău soţ (aici a izbucnit în plâns), să pot locui în camera clin spate, cu bon locativ în regulă de la primărie. Îi vei face să înţeleagă că nutreşti speranţa unei refaceri a familiei... tot pentru binele copiilor. Iar dacă, după ce se va pronunţa divorţul, iar tu nu vei mai fi soţia mea (aici Nicanora a plâns cu hohote; eu stăteam în faţa ei vinovat, dar hotărât în gândul meu), după ce se va pronunţa aşa-zisul divorţ dintre noi doi, dacă cineva, indiferent cine, se va mai lega de tine, îl vei trăsni drept în cap, cu indiferent ce, îl vei rupe-n bucăţi, pantera mea superbă, pentru că tu nu vei fi atunci soţia unui nemernic (plânsul a devenit plângere), ci mama a doi copii, şi-l vei izbi în lege, Cornelie a Grahilor, sublima mea cruce, dulce întruchipare a Libertăţii, a Dreptăţii şi-a biruinţei mele în viaţă, şi pe care nu viaţa mi te-a dăruit, ci Providenţa, Nicanora!

Şi parcă a fost făcut: din al treilea serviciu pe care l-a obţinut la I.C.R.T.I. — asta nu ştiu ce-nseamnă – prin intervenţia Evei Lupaş, prietena mea de la I.C.R.A., la braţele de muncă, a fost poftită, chiar a doua zi după ce i-am propus să divorţăm, să-l părăsească şi să-şi găsească alt post. Scoaterea ei se făcea în favoarea unuia al cărui nume însemna „mare” pe limba sa maternă – poate că tocmai din acest motiv a şi fost preferat, – care era prieten cu şeful cadrelor, căruia îi aducea vinuri, carne de viţel şi alte lucruri necesare şi plăcute unui şef, care dorea din inimă şi de mult timp să se mute, dintr-un târg de provincie, în Claustrum. Şi s-a mutat, după ce Nicanorei iarăşi i s-a indicat cu degetul paragraful cu pricina.

(Acolo, la I.C.R.T.I., Nicanora a îndurat şi alte umilinţe şi jigniri, din cauză că toţi colegii şi colegele ei de serviciu erau de cealaltă seminţie, vestită prin ura cu care priveşte pe cei de alte semenţii, îndeosebi pe

romei, pe care nu-i slăbesc din ocară, spunându-le puturosi, vicleni, hoţi, tâlhari şi tăinuitori.

Ei credeau că Nicanora nu pricepe limba lor – sau credeau că o pricepe dar nu vrea s-o vorbească, ceea ce-i întărâta şi mai tare – şi-atunci ocărau şi mai stropşit neamul ei ca şi pe ea însăşi, făcând-o proastă şi tâmpită, că-n loc să-l fi lăsat pe netrebnicul ăla de... de la bun început, când a apucat pe drumurile smintelii, şi să-şi vadă de viaţa ei, ea se agaţă de el cu încăpăţânare şi chiar, pfui, cu semeţie şi fală, gogomana. Nicanora auzea timp opt ore, şi înţelegea, şi o dureau toate acele proferări otrăvitoare la adresa ei, nu scotea o vorbă, reprima cu indiferenţă toate josniciile colegilor şi ale colegelor ei şi-şi vedea de lucru, aplecată peste hârtii şi înfăşurată în fularul acela de lână pe lângă mijloc, pentru că mijlocul, la locul acela ce se cheamă în medicină ischion, o durea tăios şi stăruitor. Nu-mi mărturisea nimic din ce îndura la serviciu, dar eu citeam în ochii ei, mereu surâzători – dar acel surâs uneori semăna cu negura şi ploile de la Plaiul Bătrân, care se lasă şi cad peste coclauri pustii, – toate, şi înţelegeam totul, adunând în haiturile din adânc ipele tulburi ale mâniei).

— Am să mă duc chiar acum la el şi-am să-i pun tăişul la grumaz! Ori am să-l apuc de el şi-am să-l izbesc de pereţii biroului domniei-sale până ce-l fac dare de seamă, situaţie contabilă ori dosar! Vascrisul lor, grijania lui de gorobete împârţoşat! Mă duc. Moşul Caracuş, cel cu părul negru, aspru, şi cu barba încâlcită, tenebroasă, şi mustăţi viforoase şi ochii verzi ca otrava cea izbăvitoare îmi porunceşte! Destul! *Est modus în rebus!* Mama ei de viaţă!... Şi-am dat să ies, ca furtuna fulgerată, afară.

— Toma, s-a pus în faţa mea Nicanora implorând, cu mâinile împreunate ca-n biserică, ştii bine că de foarte puţine ori te-am rugat să faci ceva pentru mine în viaţă. Iată că acum te rog, ca niciodată, să nu faci una ca asta. Te implor, dragul meu. Gândeşte-te la mine – ochii ei erau năpădiţi de lacrimi ca-ntr-un asfinţit doi aştri, – la copiii noştri. Nu merită... Pentru un... Mai bine facem ce-ai propus ieri, chestia

aceea de convenienţă. (Nu îndrăznea să spună divorţ.)

De la I.C.R.T.I. (dracu' să ştie cum se tălmăceşte!) Nicanora a nimerit la nişte birouri friguroase, murdare, ale unei întreprinderi miniere în prospect, de unde, la un an şi ceva, s-a pensionat de boală, iar după aceea n-a mai constituit, pentru niciun fel de şef, nicio problemă. Acolo a lucrat ea, stimată de toţi – se pare că oamenii care lucrează în subteran sunt mai luminoşi la suflet decât cei care lucrează deasupra, la lumină, – trudind fără alean, efectuând câte trei norme, ca mai pretutindeni pe unde a lucrat, – căci şi aici se găseau dintre aceia care, în loc să muncească, figurau doar pe statele de plată, iar în timpul serviciului băteau mingea sau operau alte mingicării –, aplecată timp de opt ore asupra hârtiilor – care nu erau puţine – şi tot mai tare strânsă-n fularul acela de lână, ca să-şi înşele cumva durerile ce deveneau din ce în ce mai aspre, mai veninos muşcătoare, acolo, la ischion, ca de altfel şi-n alte părţi ale trupului ei cu lumini sidefii.

Iar divorţul a avut loc într-o zi de joi. Eu nici nu m-am prezentat la înfăţişări, ca un adevărat vinovat. S-au prezentat în schimb Nicanora, cu cele două martore, Gigi şi Eva, prietenele mele, care au spus despre mine tot ce putea fi mai rău, cum că nu dau bani în casă, cum că mă-mbăt prin birturi şi vorbesc apoi ce nu trebuie, că sunt o..., în sfârşit – şi acesta era motivul hotărâtor pentru desfacerea căsătoriei în statul romeu de-atunci – m-au văzut de nenumărate ori la braţ cu o altă femeie, fie intrând, fie ieşind din cinematografe – eu n-am fost în viaţa mea decât de trei ori la chino –, restaurante etc.

— Nu l-aţi întrebat de ce se poartă aşa cu neruşine şi umblă cu alte femei, le-a pus întrebarea preşedintele.

— Da, sigur, au răspuns ele, dar el ne-a replicat că nu o iubeşte pe reclamantă şi că nimeni nu poate să iubească pe cineva cu sila, sau să trăiască împreună cu o femeie pe care nu o mai iubeşte.

Preşedintele, atunci:

— Instanţa reţine ca fondată cererea reclamantei Graţian Nicanora împotriva soţului ei Graţian Toma, pârât, hotărăşte desfacerea

căsătoriei din vina exclusivă a pârâtului care s-a făcut vinovat de infidelitate; reclamanta va păstra, la cererea ei, pe mai departe numele fostului soţ, şi-l obligă pe acesta la plata integrală a cheltuielilor de judecată, precum şi la plata pensiilor alimentare pentru cei doi copii care rămân în seama mamei, şaizeci la sută din venituri; admite ca fostul soţ să locuiască mai departe în casa dânsei, camera din spate, cu drept de recurs în timp de douăzeci de zile de la data pronunţării.

Judecătorul era un bătrânel blajin şi, mai mult plictisit decât binevoitor, timorat în orice caz, un soi de înţelept parşiv.

Bietei Nicanora i s-a făcut rău la auzul acestor cuvinte teribile şi a leşinat în faţa lumii din sală şi a celor din onor-instanţă, dar Gigi şi cu Eva au râs în sinea lor şi au mângâiat-o, şi au dus-o de-acolo la o cofetărie, unde s-au amuzat, dar numai ele două, martorele şi prietenele noastre, nu şi Nicanora, care se silea să zâmbească, dar o durea, de data aceasta, nu numai ischionul şi altele, ci fiinţa ei întreagă, ca şi cum ar fi fost ruptă-n două de o mână nevăzută şi aruncată-n pustie.

M-am dovedit a fi atunci, ca şi-n alte daţi, după cum va vedea, un extrem de abil avocat. Seara, după ce mult timp Nicanora s-a uitat la mine nedumerită şi cu înfricoşare, ne-am îmbrăţişat şi am râs cu chiote ca nişte copii. Dar undeva, în teritoriile neîngăduinţei, acoperiţi de doliu —eu, de mânie îndoliată – lăcrimam.

— De-acuma, draga mea, dacă se mai leagă cineva de tine, de viaţa ta şi de dreptul tău la viaţă şi-al copiilor tăi, le spargi căpăţâna cu ce nimereşti. Nu mai eşti – am râs şi am sărutat-o – soţia mea – şi iarăşi am strâns-o la piept, unde se simţea foarte fericită – ci mama-panteră a doi copii. Şi să ferească sfântul...! Dacă nu vei face-o tu, atunci le voi pune eu tăişul la grumaz, sigur.

Ea a ridicat a mirare sprâncenele: „Lăudărosule!” m-a apostrofat, prinzându-se puternic cu braţele de gâtul meu. Iar noaptea aceea, de după „divorţ”, a fost să fie aidoma cu cea de după cununie.

M-am purtat cu Nicanora – mă crezi ori nu mă crezi – de atunci

încolo fără greşeală, aşa cum, de altfel, trebuia s-o fac în toată viaţa noastră. Vezi, Pavele, cum prin rău se adevereşte uneori binele? Abia de-acum am înţeles şi am simţit – şi m-am bucurat eu – sentimentul dăruirii faţă de cei ce te-au iubit. Cât era de târziu însă...

De la întreprinderea aceea minieră, deci, n-au mai poftit-o să plece să-şi găsească alt post, altundeva. Era să plece singură...

Persecuţiile şefilor, de până atunci, împotriva Nicanorei încetaseră, dar nu şi ale judecătorilor, aşa după cum vei vedea în cele ce vor urma.

Conducerea Eteriei Scriitorilor, în care fusesem reprimit în urma publicării unei cărţi, cică interesantă – era pe vremea când conducea Eteria bravul şi înţelept prefăcutul Zaducheu Stâncă –, m-a trimis într-o toamnă, toamna următoare, în vizită în ţara hanilor, unde am stat timp de două săptămâini.

Durerile Nicanorei la sânul drept, ganglioni, ischion, creier etc. Deveniseră insuportabile. S-a dus la medic.

— Păi bine, doamnă, acum se vine? a întrebat-o mirat doctorul cel mare, Chiron; internare imediată!

— Domnule doctor, a implorat Ea, mai amânaţi-mă încă cinci zile, până ce pleacă soţul meu în Hania. N-aş vrea să-i stric bucuria acestei călătorii. Are nevoie de ea, de puţină destindere şi uitare. Vă rog din suflet. Iar la întoarcere să nu-i spuneţi că am... Nu vreau să ştie. Vă implor; dacă nu, fac o nesăbuinţă... şi a lăcrimat.

— Păi bine, femeie, eu înţeleg ce spui, dar nu mai putem amâna nicio clipă. Şi cum ai să suporţi durerile? Cum ai suportat până acum? Aşa un caz n-am mai întâlnit în cariera mea de doctor. Ce fel de om eşti? Sunt nişte dureri şi nişte chinuri peste puterea omenească de a le răbda. Cum le-ai făcut faţă fără calmante?

— Aşa, a răspuns surâzând în felul ei cochet, supraomenesc, Nicanora.

Doctorul Chiron atunci i-a acceptat rugămintea, i-a dat nişte pastile pentru calmarea durerilor, i-a promis că nu-mi va spune mie nimic, că

va conjura la acest secret şi pe restul doctorilor şi al personalului auxiliar, dar că, de îndată ce plec eu, să vină imediat să se interneze pentru prima intervenţie.

— Bine, a răspuns Ea, cu acelaşi surâs, mulţumită. S-a dus acasă, s-a gândit Ea la ce s-a gândit, apoi a căzut într-un somn adânc.

Cât timp am stat în Hania – ţară tristă şi cu – nici m-am destins, nici am uitat, căci un strigăt îmi sfâşia necontenit întreaga fiinţă, un fel de nelinişte cu tăiş ascuţit şi veninos îmi bântuia şi starea de veghe şi somnul, ca o presimţire funestă. Îmi venea să fug acasă. Stoluri de păsări albe zburau înfricoşate, în neorânduială, ţipând cu disperare peste sufletul meu ca peste o mare înainte de-a se dezlănţui furtuna din adâncuri spre ţărmuri şi către cer.

M-am întors cu două zile înainte de termen. Hanii s-au simţit ofensaţi – de altfel se ştie că ei sunt foarte sensibili la ofensă—, crezând că de aceea am plecat mai repede fiindcă nu m-am simţit bine-n ţara lor, dar nu era adevărat şi nici nu aveam cum să le explic, cum să-i lămuresc.

Ajuns acasă, dragul meu Pavel, aflu deodată trei mari bucurii. Acele „bucurii" care radiau până în Hania în inima mea, de-aici acea stare de nelinişte continuă, scormonitoare ca un fel de chemare cu săgeată.

Prima bucurie: în lipsa mea din ţară, aflu că am fost dat afară din postul pe care-l ocupam la Teatrul cel mare şi, în interes de serviciu, directorele şi cu forurile tutelare m-au mişcat „în interes de serviciu" la casa de creaţie a unui raion mizerabil, pe post de metodist, cică.

A doua bucurie: aflu iarăşi că s-a rezolvat cererea chiriaşului meu din partea din faţă a casei, prin care cerea să fie mutat în propria sa casă, – apăruse în sfârşit o Lege, numărul nu ştiu cât, care obliga oarecum primăriile să ajute, tot oarecum, pe proprietarii de imobile familiare să intre-n ele – şi că, pentru spaţiul rămas liber în casa copiilor mei, s-a emis bon de locuit pe numele chiriaşului, chiriaşul meu Calcan.

La apariţia legii de care ţi-am pomenit mai sus, m-am prezentat şi eu cu cerere la Primărie, dar şeful serviciilor gospodăriei locative mi-a spus că nu e nevoie să depun o astfel de cerere, deoarece are depusă cerere chiriaşul meu, Calcan, de mutare-n casa proprie, că primăria trebuie să-i rezolve cererea, iar la părăsirea casei noastre de către familia Calcan eu mă voi putea extinde automat, primăria nemaiavând dreptul să se amestece, conform noii legi, în repartizarea spaţiului locativ din casele proprietate personală. L-am crezut pe acel şef, pentru că mi s-a părut logic răspunsul său, şi aşteptam cu nerăbdare, şi eu şi Nicanora, să intrăm şi să locuim în toată casa noastră. Dar mă înşelasem.

Calcan acela, om poniros, viclean şi foarte otrăvitor, ştiind să muşte pe ascuns, crâncen în setea de-a se răzbuina, lovind din toate părţile, stăruitor şi cu o patimă de otreapă în a urmări şi a-l lovi pe cel care i-a deranjat cât de cât interesul, pleaşca, umblând cu capul în pământ – mereu meditând şi uneltind –, alteori scoţându-l, noaptea mai ales, din pământ, ca să iscodească, să urmărească şi să poată apoi muşca, neîmpăcat cu gândul că pierde aşa pe care, în socotelile lui de pleşcar, demult o considera a sa – şi-acuma încă spunea la oameni că eu sunt chiriaşul său, că el a cumpărat de mult casa, iar înainte de a o cumpăra eu, când veneau clienţii, după citirea anunţului din ziarul local, să se intereseze de condiţiile de vânzare a casei, Calcan, cu capul în pământ şi ridicând privirea printre sprâncene la cei ce se interesau, le răspundea acru: „Casa aceasta este a mea, n-am casă de vânzare, s-o ştiţi şi să nu-mi mai bateţi altu' la poartă" după care, întorcea repezit spatele şi, tot cu capul în pământ, mârâind iritat, se furişa în casă – Calcan, deci, fiindu-i cu neputinţă să se împace cu gândul că pierde un mare gheşeft – obţinerea casei pe pleaşcă – s-a pornit cu mare înverşunare împotriva noastră, spunându-şi în gând: „Dacă nu-i a mea, atunci nici a lui nu va fi".

Şi a început să mitralieze, pur şi simplu, cu memorii în toate părţile – până şi la Eteria Scriitorilor a trimis unul, dar Zaducheu Stâncă,

Dumnezeu să-l odihnească-n pace, l-a sfârtecat şi l-a aruncat la coş, deşi se spunea acolo că eu înjur Eteria şi pe Arheul ei pe toate drumurile, dar nu avea Calcan pe cine să vicleneasc ă, deoarece Zaducheu Stâncă era mai viclean, la o adică, şi decât starostele vicleniei, Satanail el însuşi –, la conducerea ecleziei, la mai marii şi mai micii peste treburi, la primare şi subprimare, dar la cine nu a scris, pe cine n-a sesizat zelosul cetăţean Calcan? S-a folosit cu mare sârg, în împlinirea acestei opere, de fiica sa Dodica cea roşcată şi iritabilă precum vipera, iar Dodica s-a folosit, la rândul ei, de iscusitul traficant de relaţii, amantul ei, evreul împotriva seminţiei căruia Calcan, în vremurile prospere lui foarte, arunca cu pietre aşa cum acuma arunca asupra mea cu memorii.

Şi lovitura, pregătită cu atâta destoinicie şi obstinaţie, le-a reuşit. S-au prezentat la Buhai Lopodea, ăla care era primar, dar nu mai este, şi i-au psalmodiat pe toate irmosurile, tunând şi împroşcând în contra mea, zicând că-l ocărăsc mereu, că-l fac bou, şi ţigan, şi cretin şi afacerist – ceea ce n-ar fi fost deloc neadevărat, în cazul c-aş fi spus –, i-au dat să înţeleagă că-l vor răsplăti pentru serviciile sale cum se cuvine, iar Lopodea, având şi el un dinte împotriva mea, de când m-a amenin ţat că mă dă afară din birou cu miliţianul dacă mai îndrăznesc să-i cer locuinţă, iar eu l-am înfruntat cu vorbe, potrivite şi indicate, după care iarăşi m-am plâns la Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru felul cum sunt protejat de legile ţării de când am devenit cetăţeanul ei, de felul cum se folosesc de ele slujitorii stăpânirii şi-ai legilor, considerându-le un soi de armă proprietate personală, cu cele trei atribute fundamentale: *utendi, jruendi* şi *abutendi* (adică: să te foloseşti de ea, să te bucuri de roadele ei, şi să faci cu ea ce-ţi place...), i-a servit prompt şi cu plăcere pe deasupra.

După cum vezi, legea aceea, numărul nu ştiu cât, opera favorabil pentru Calcan, ca şi pentru alţi Calcani, dar nu şi pentru Nicanora.

I se lua, deci, jumătate din casă prin încălcarea vădita senină atât a legilor statului, cât şi a acelora ale omeniei.

Calcan intra în casa sa proprie, compusă din trei camere, iar Nicanorei i se luau două, cu baie şi bucătărie, pe care primarele le atribuia unui prieten, actualmente șef, dar de serviciu, pe nume Stanică Periuţă.

Mâniile-n mine se ridicau întunecate, cumplite, dar le potoleam cântând ori citind versuri din cele înalte.

A treia bucurie: am mai aflat, cutremurat, că Nicanora este internată la Oncologie, unde i s-a făcut o intervenţie chirurgicală ca să-i extirpe – doctorii minţeau, aşa după cum îi rugase Nicanora – un chist ivit din cauza celor două cezariene prin care a adus în viaţă pe cei doi copii. În realitate, îi făcuseră o menopauză forţată, să oprească producţia de foliculină în organism, stimulent al celulei canceroase, după care urma a i se face adevărata operaţie, la sânul drept şi la ganglioni.

Şi iată-mă faţă-n faţă cu trei duşmani, pe alte trei fronturi: primii doi, nu tocmai lesne, dar totuşi expugnabili, al treilea, unul în faţa căruia bătălia era de la bun început pierdută. Pe acest front, nimeni n-a câştigat până astăzi, de când există viaţă pe pământ, bătălia, decât Ea adversarul Ei.

Liniştit, ca-n faţa teribilelor primejdii, calm ca-n faţa gravelor ameninţări, implacabil ca-n faţa unor situaţii-limită – trecusem cu mult, şi demult, dincolo de zonele afectivităţii şi-ale tensiunilor şi agitaţiilor nervoase, în ale mâniei glaciale şi-ale luciditătii feroce –, mi-am alcătuit un plan, mi-am aranjat oştile în ordine de bătaie („Tăcut în fruntea oştilor tăcute...”), m-am uitat le ele cu pătrundere adâncă, sumbră şi, sigur de tot, fără niciun aliat din nicio parte, am început lupta, pe toate trei fronturile.

Cu directorul de la Teatrul cel mare am procedat astfel: am continuat să mă duc la slujbă, în biroul meu de până atunci, spre indignarea turbată a lui, a directorelui, sfidând cu desăvârşire darea mea afară, îndeosebi mişcarea în interes de serviciu la casa aceea de creaţie.

S-a prezentat la mine celălalt directore – n-aveai unde să te... de atâţia directori şi paradirectori câţi hrănea pe-atunci ţara – ajutătorul celui artistic, cel, să-i zicem, adjuvant. Cu zâmbete şăgalnice şi cu împuţită politeţe m-a rugat să mă conformez deciziei prin care... şi-aşa mai departe.

— Vă rog, adică vă rugăm foarte mult, a stăruit el.

— Şi eu vă rog ceva, zic la rându-mi.

— Cu plăcere, răspunde el pripit.

— Să vină să mă poftească afară din birou însuşi domnul directore artistic, nu dumneata – căci n-am lucrat aici nici ca portar, nici ca magazioner, nici ca măturător de sală, ca să vii să mă pofteşti dumneata să părăsesc teatrul. Doresc foarte mult să-l văd. Vă rog, să vină să mă poftească afară *el.* Ţin foarte mult la această onoare.

— Şi... ce-aveţi de gând să faceţi, întrebă el pe un ton... parşiv.

— O să vezi. Cheamă-l numai, te rog foarte mult.

— Acum, n-o să săriţi cumva la el să-l bateţi, aşa cum aveţi uneori obiceiul.

— Nu eu am acel obicei, ci alţii. Eu nu dau numai atunci când trebuie neapărat să mă apăr. N-am să-l bat, nu-ţi fie frică ci am să-l azvârlu pe fereastră. Am să-l apuc cu mâna dreaptă de turul pantalonilor în care grohăie într-una de-atâta nutremânt scump, cu cea stângă, de gulerul hainei adusă din America, şi-am să-l teleghidez direct în... Nu te-ai întrebat de ce ţin fereastra deschisă?

— Cu dumneata nu se poate înţelege omul.

— Ba da. Să vină numai domnul director şi-ai să vezi ce minunat o să ne înţelegem, ce omeneşte.

Adjunctul s-a dus. I-a comunicat, fireşte, celuilalt. Nu ştiu dacă au făcut ori nu apel la organele de putere – poate că au făcut, dar aceia nu au luat în serios cazul; erau şi ei sătui de abuzurile de tot felul ce le săvârşea Mlad Mlădiţă, directorul artistic, cel de sub protecţia doamnei unui foarte mare domn, dar ştiu că, fricos din cale-afară, aşa cum sunt mai toţi pidosnicii, indivizii tiranici şi cei ce se ştiu vinovaţi,

din ziua aceea nu numai că n-a îndrăznit să calce în biroul meu, unde eu am continuat să mă prezint şi să-mi prestez munca ce-mi incumba dar nici nu intra în clădirea teatrului pe poarta principală, nici pe cea a personalului, ci se strecura – după ce, bineînţeles, se interesa amănunţit dacă am venit sau încă nu la birou, ca să nu dea cumva ochii cu mine incognito, se strecura pe o gaură secretă şi, furiş, pitiş, însoţit de cei cu care se desfăta noaptea, tot pitiş şi furiş şi aceştia, şi care constituiau un fel de gardă personală de apărare pentru el.

Într-o altă zi, s-a prezentat la mine contabilul şef cu un fel de stat de plată-n mână, rugându-mă să iscălesc şi să-mi încasez chenzina. Vroia să mă vicleneasc㠖

Pe statul de plată eram trecut numai eu. Studiez cu atenţie hârtia şi observ că ea purta antetul casei aceleia de creaţie unde mă mişcaseră în interes de serviciu, fără să mă întrebe măcar de formă, ori de batjocură, şi pe mine, ci numai de capul lor.

— Du-te şi-ţi vezi de treaba ta, îi spun contabilului idiot, şi nu-mi purta mie de grijă. Eu lucrez la teatru, şi nu la casa de creaţie, iar salariul îl încasez de pe statele de plată ale acestuia.

— Mă rog, mă rog, ziceam să vă fac un serviciu.

— Asemenea serviciu să le faci celor care ţi-s dragi, nu mie.

Contabilul pleacă şi, după vreo zece minute, reapare:

— Poftiţi, v-am adus hârtie cu antetul teatrului. Iscăliţi şi luaţi-vă banii.

— Nu, domnule, nicidecum. Numele meu figurează pe statele de plată la poziţia a şaptea, după acela al Silviei Pantera, marea actriţă, şi nu aşa cum vrei să mă escrochezi mata, ca să-i faci pe plac lui Mlădiţă, din cauza escrocheriilor căruia şi a repetatelor deturnări de fonduri din caseria instituţiei pe care nu mai ştii cum să le muşamalizezi, n-ai fost în stare să te apropii de nevastă-ta de luni de zile.

Ce se întâmpla? Atât teatrul, cât şi casa de creaţie erau unităţi artistice subordonate Comitetului pentru cultură şi artă, şi iarăşi amândouă unităţile purtau, deasupra antetului lor, pe acela al

Comitetului. Dacă eu iscăleam statul de plată, chiar dacă cu antetul teatrului, iscăleam implicit statul de plată al Casei, şi odată iscălitura dată însemna că mi-am dat şi consimţământul la mişcarea mea în interes de serviciu, iar atunci actul lor samavolnic devenea legal prin acceptarea din partea mea. Dovada era iscălitura, faptul că am ridicat banii, adică am fost de acord să lucrez le Casa aceea de...

N-am iscălit, şi am continuat să mă prezint la vechiul meu loc de muncă, până la 1 ianuarie – de la 1 octombrie când am fost concediat prin mişcare în interes – spre necazul din ce în ce mai accentuat al istericului director, fără a primi leafă.

Mişcarea aceea era o pedeapsă, dar şi o umilire totodată. Aşa sta scris în firea acelui Mlad Mlădiţă, nu numai să-i pedepsească fără milă pe toţi aceia care-i displăceau în vreun fel, sau care-l indispuneau în vreun alt fel, ci să-i umilească, să dovedească nimicnicia lor. Şi cu toţi, până atunci, i-a reuşit strategia. Jubila şi juisa de satisfacţie după fiecare asemenea lovitură, şi n-au fost puţine. Cu mine, însă, nu numai că nu jubila, nici juisa, ci a fost gata-gata să facă icter negru de atâta ciudă şi cătrănire câtă i-am pricinuit gingaşului om de artă. Să-ţi lămuresc: apăruse o altă lege – iarăşi nu ştiu ce număr, ca şi cealaltă, referitoare la administrarea şi repartizarea spaţiului locativ – prin care se acorda directorilor dreptul de a da afară pe oricine doreau, fără să dea socoteală altundeva. Nici nu se publicase bine legea că Mlădiţă, primul pe care l-a abţiguit, prevalându-se de acel drept, am fost eu. Ceruse el şi până atunci la conducerea cea mai de sus înlăturarea mea de pe postul de aşa-zis secretar dramaturgic – pentru ca să-şi aducă acolo pe unul micuţ, durduliu şi cu fese jucăuşe, dar de-acolo i s-a răspuns că nu există motive plauzibile şi că ei sunt foarte mulţumiţi de mine, de felul cum mă achit de obligaţiile ce-mi revin, lucru care a fost remarcat, şi nu o dată, şi în presă, şi nu în cea din Claustrum, care se temea ca de dracu' de Mlădiţă, iar angajaţii ei nu ştiau cum anume să-l laude mai tare şi să-i facă voia, ci de presa mare din capitală. Aşadar, primul căruia trebuia să i se dea cu piciorul în... eram eu,

„cretinul", „tâlharul", „criminalul", „sabotorul", „bruta". Cretin eram, probabil, din cauză că mă dovedeam cu totul obtuz şi opac la savant regizatele lui tâlhării şi delicatesuri „artistice"; „tâlhar" eram prin toată înfăţişarea mea şi, mai ales, prin mutra de fiară întunecată; „criminal" eram prin aceea că puteam să-l răpun oricând – după credinţa şi temerea lui personală –, ca pe-un berbece aşezat cu picioarele-n sus între picioarele mele şi strâns cu gâtul între, genunchi, lucru care cu siguranţă că ar fi fost foarte plăcut lui Dumnezeu, dar eu am considerat că-i mai bine să fie util copiilor mei, cruţându-l (societăţii ar fi fost oricum util); „sabotor" eram prin aceea că nu înţelegeam deloc să mă fac complicele său la niciuna din marţaflâcurile şi potlogăriile ce le făcea în cadrul operaţiunilor artistice din teatru, operaţiuni la care trebuia, în calitate de secretar „lateral", să-mi pun şi eu iscălitura atunci când se înaintau spre aprobare hârtiile la minister. De pildă: anunţam pe afiş – şi făceam abonamente obligând pe sărmanii funcţionari din întreprinderi, instituţii, facultăţi şi institute, ca şi pe bieţii studenţi, să plătească din salariu, sau din bursă, cum că în stagiunea viitoare vom juca piesele, să zicem: *Romeo şi Julieta, Din jale se în-iiijii-iiză Electra, Aşteptându-l pe Godot sau Soldatul fanfaron,* iar, după ce bieţii oameni şi-au plătit abonamentele, el venea la mine şi-mi cerea să înlocuim în repertoriu pe *Romeo şi Julieta* cu *O chermeză la mahala,* pe *Din jale se întrupează Electra* cu piesuţa vreunui prieten de-al său de chefuri şi mangleli care îi ceda mai bine de jumătate din preţul de încasări, care nu însemna mare lucru, deoarece piesa se juca fără spectatori, şi integral preţul de achiziţie a capodoperei, care era maxim, deoarece el îl fixa, cerea înlocuirea piesei *Aşteptându-l pe Godot* cu piesa *Micşuneaua mea* de Aliodor Micşan (aceasta din cauză că, dintr-o mare greşeală, l-am propus eu pe Godot să figureze-n repertoriul Teatrului cel mare, pentru că tema este obscură şi mistică, fără mesaje majore, antieducativă –, iar în Claustrum, oraş cu atâţia studenţi, aceasta ar fi însemnat o sfruntare a dispoziţiilor fundamentale), angajat al poliţiei

şi care-l ameninţa că, dacă nu-i joacă piesa, – tipul avea veleităţi şi dorea cu tărie să i se vadă numele pe afişe şi-n presă, şi-apoi să vezi tu cine mi-s eu şi ce avansări urmează! — îl va chema acolo... pentru unde i-a şi alcătuit dosar de escrocherii şi pederastie, dar nu l-a depus – i l-a arătat doar! — însă-l va depune, şi, în fine, *Soldatul fanfaron* cu piesa *Fleacul* de Ilie Pârlie. Sau venea şi-mi cerea să fac referat de dare-afară a unui funcţionar din subordinea mea, bibliotecară ori referent, pentru a aduce fie pe soţia vreunuia dintre debitorii săi – şi nu erau puţini – de la care cerea bani împrumut, dar pe care nu-i mai restituia – le promitea, în schimb, că va da slujbe soţiilor, fraţilor, că pe copii îi va băga în facultăţi etc. — fie, pur şi simplu, că aşa i-a căşunat lui, nu s-a uitat frumos la el nenorocitul acela ori i-a refuzat cine ştie ce anume plăcere. Asemenea ordine, eu, lipsitul totalmente de virtutea autoconservării, refuzam, cu o mutră plină de scârbă şi conştiinciozitate, ca a unui veritabil, de netăgăduit sabotor. Cum naiba să nu mă dea afară!

Mai spunea el că prezenţa mea în teatru îl complexează, îl inhibă, îl descurajează, îl mâhneşte, îl face abulic şi, din cauza acelor stări de spirit pe care i le inspiram eu, el nu putea da ceea ce ar fi putut şi ar fi vrut să dea – spectacole nemaivăzute – în sfârşit, că eu sunt cauza tuturor relelor şi neajunsurilor din Teatrul cel mare. Eu, vinovatul că lucrurile stagnează, că dânsul timp de un an nu montase niciun spectacol, deşi încasase anticipat plata pentru ele, trei la număr, deoarece simpla vedere a mutrei mele îi paralizează, zicea el, toate facultăţile creatoare şi nu mai e bun de nimic. Şi aşa mai departe.

Ei, spune şi tu, Pavele, cum să nu-l dai afară pe un monstru ca acesta? Şi, după cum ţi-am spus, m-a şi dat, iar eu, ca un pachiderm încăpăţânat ce eram, nu părăseam biroul, ci continuam să stau acolo pe scaunul pe care stătusem câţiva ani, ca o fioroasă iasmă a iadului.

(Dă-mi voie să fac şi aici o mică paranteză. Este amuzantă: Era pe vremea celuilalt directore, scorţosul acela care, înainte de-a pleca de-acasă înghiţea un par, adică-l vâra pe gură şi pe esofag în jos, până jos

de tot, aşa, ca să arate distanţă, rigoare, autoritate întreagă şi o ţinută aulică – chiar şi atunci când intra la closet –, care lăsa impresia, când te uitai la el, că se va înălţa la cer de-atâta filosofie câtă ştia şi de-atâta înţelepciune câtă practica, într-atâta de sus şi de ţeapăn îşi ţinea capul, dar mai ales nasul. Adjunctul său era un neisprăvit, dar care făcuse mari isprăvi, omorâse chiar oameni, prin schingiuire la muncile de la Barajul cel Mare, el însuşi fiind un deţinut, dar cu alte virtuţi şi talente de adaptare, deci cu alt statut. Ne cunoşteam de pe vremea când şi eu – ca şi tine – lucram tot acolo.

Ei bine, această canalie, acest neisprăvit care a făcut pe medicul ginecolog, cu hârtii date lui în regulă, timp de mai mulţi ani, în nişte sate mocăneşti, acest criminal, actualmente directorul unei instituţii de artă şi educaţie, această brută şi-acest atoateştiutor, când m-a văzut în teatru şi-a zis: „Dacă mi-ai scăpat la Baraj şi n-ai ajuns în brigada mea – adică pe mâna lui – aici, în schimb, nu-mi scapi, banditule”, şi s-a pus pe urmele mele pas cu pas, provocându-mă, şicanându-mă, întinzându-mi curse felurite, la care răspundeam cu întunecată nepăsare. Într-o zi m-a trimis să fac ordine în magazia de vechituri, altădată să mătur prin sala de spectacole – pentru că măturătoarea trebuia să participe la o şedinţă de planificare a muncit – unde, cum era şi firesc, nu m-am dus, fără să-i dau nicio explicaţie. Atunci Gore Gurău acela, director şi criminal, doctor ginecolog şi analfabet, canalie şi autoritate, s-a dus indignat la directorul cel mare şi la toate forurile conducătoare şi tutelare, spunând că eu sunt un tembel, că nu fac nimic şi că primesc salariul – care s-ar cuveni unui om serios (ca el, de pildă) – pe degeaba şi că, pe deasupra, nu mi-au ieşit încă din cap fumurile de bandit.

Am fost chemat la răspundere pentru acele grave învinuiri. Am lămurit cum am crezut eu că este mai nimerit şi mai decent. M-am întâlnit apoi a doua zi la poartă cu el, cu Gore Gurău, care tocmai dădea nişte ordine, la ureche, portarului. M-a pus dracul şi i-am spus, în trecere pe lângă el:

— Ar trebui să-ţi vezi de treaba dumitale şi să nu te pască grija mea.

— Cu mine-ai vorbit? a răsucit el gâtul de pachiderm şi capul hidrocefal către mine, fulgerând din ochii-i dilataţi, teribil de albi şi cu şiroaie de sânge tulbure cur-gând parcă înăuntrul lor şi peste ei.

— Da, da, cu tine, am răspuns, văzându-mi de drum.

Nu m-am aşezat bine la lucrul meu în birou, că se deschide, ca izbită de-o rafală de uragan, uşa, Gore Gurău a apărut în ea ca taurul turbat – vedea numai roşu în faţa ochilor – şi, rotind ochii sângeroşi în orbite de mânie şi indignare, ca nişte gropi de morţi, răscolite, s-a repezit orbeşte asupra mea cu pumnii, scrâşnind înjurături.

Lovitura pe care a intenţionat să mi-o aplice cu dreapta i-am parat-o prompt. Dar el avea îndemânare, avea şcoală în arta aceasta, aşa încât, lovitura care a urmat, cu stânga, a fost aşa de rapidă şi de dibaci aruncată, încât n-am putut s-o parez la timp şi m-a prins în ochiul drept şi-n colţul buzei, sângerând-o. Turbat însă pentru faptul că nu m-a prins din prima lovitură, când să o aplice pe a treia s-a năpustit pur şi simplu asupra mea, delirând şi tremurând tot de turbare, n-a observat scaunul pe care eu l-am interpus între mine şi el şi, în repezirea-i stihinică, s-a împiedicat de scaun şi a căzut întins pe podea, la picioarele mele.

A răsucit ochii mari, albi şi sângeroşi în sus, a groază. Am apăsat straşnic, izbind cu călciiul peste ceafa bătucită-n straturi de osânză neagră, densă. Să-i strivesc capul? mi-am zis. L-am rostogolit, tot izbind cu piciorul, către uşă şi l-am aruncat afară din birou. M-am dus direct la directorele artistic să reclam fapta celuilalt director, adică la corb, ca să-l pârăsc pe corb. Acesta, ţinând ţigara în colţul gurii, ţinând şi faţa în sus spre ceruri, cu o anumită înclinare a gâtului spre dreapta, taman ca la sfinţii pictaţi pe pereţii bisericilor, gata-gata să plutească-n nouri, transportat de-atâta demnitate aulică şi de-atâta autoritate îmbăţoşată, mi-a vorbit, dar nu mie, ci altcuiva, de altundeva, căci ţinea, aşa cum ţi-am spus, capul sus de tot, de nici cu strămurarea nu

i-ai fi ajuns la nas:

— Păi, de ce, „domnule” secretar literar, l-ai adus pe tovarăşul director în situaţia de-a veni peste tine-n birou ca să te lovească? Păi se poate?! întreabă şi se miră el.

N-am răspuns nimic. Am simţit însă o nevoie teribilă să arunc la picioarele lui, dacă nu chiar – şi ar fi fost mai indicat – peste mutra-i transportată, o grea flegmă. Am părăsit încăperea în care el nu mai încăpea de sine însuşi, i-am chemat la telefon pe Adrian şi pe Petre, l-am luat şi pe Justin şi ne-am dus să bem şi să spunem versuri.

Dacă însă, dragul meu Pavel, Gore Gurău acela ar fi venit încă o dată asupra mea să mă „pună la punct”, fără doar şi poate că i-aş fi făcut de petrecanie, orice ar fi urmat să se întâmple cu mine şi copiii mei. Fapta mea ar fi plăcut mult de tot lui Dumnezeu cel bun şi, cu siguranţă, s-ar fi îngrijit El de soarta lor pe urmă.)

Am stat, aşadar, la teatru trei luni fără salariu, tot aşteptând să vină directorul să mă poftească afară. Dar n-a venit nici el şi nici altcineva să-mi facă această favoare. Între timp, şeful de la pisania *Stela* a primit sugestie şi sfat de la conducerea scriitorilor să mă primească la el, ca redactor. *Stela* era o revistă lunară care ţinea de Eteria Scriitorilor. Dar şeful de la *Stela* n-a vrut nicidecum. „Pe cine să aduc eu aici? se întreba el, pe bună dreptate, cu suverană înţelepciune şi înţelept dispreţ, pe un nimeni? Şi să-mi mai aprind şi paie-n cap! Că doar îi cunosc firea. Ce, parcă n-am pe cine aduce? Nu sunt tineri bine pregătiţi, de talent, bine instruiţi şi educaţi, n-am nepoţi? Ce scofală să-l aduc la *Stela* pe Toma Graţian acesta, ce chilipir? Nu-mi poate face niciun serviciu, nu-mi aduce niciun folos, decât numai că-mi va crea necazuri şi nervi prin firea lui impulsivă, îndărătnică şi arogantă, mă va deranja orgoliul său găunos, ţinuta lui sfidătoare, cutezanţele lui imprevizibile, dispreţul şi desconsiderarea ostentative faţă de şefi – şi-aşa va face şi cu mine. În niciun caz, în niciun caz!” Totuşi – şi niciodată nu-i bine să iei atitudini absolutiste, căci nici Dumnezeu nu este o realitate absolută, ci una care rezultă din relaţia sa cu cealaltă,

tot a sa, ipostază, Satana – s a ivit un anume caz. Iată-l:

Şeful de la *Stela* mersese de mai multe ori în Sifonia – căci tare-i plăcea, ca oricărui şef, să se plimbe prin străine ţări – unde ambasadorul din capitala Sifoniei l-a primit cu mari onoruri, l-a pus în contact cu cărturarii şi poeţii cei vestiţi de-acolo, l-a plimbat peste tot – şi în Sifonia ai unde să mergi şi ce să vezi, – deci l-a obligat, şi şi l-a făcut prieten. De sărbătorile Crăciunului ambasadorul a trecut şi pe la Claustrum, unde rămâneau părinţii săi. Aici a aflat el că cumnatul său a fost şi el azvârlit de la Opera cea mare, unde lucrase timp de 10 ani ca zugrav scenograf, în baza aceleiaşi legi, prin care am fost mazilit şi eu, de către directoarea de acolo, cântăreaţă vestită de altfel, dar care nu-l înghiţea pe zugrav, deoarece acesta, având cumnat sus-pus, îşi permitea să o înfrunte uneori. Merge deci la şeful de la *Stela.* Acesta îi serveşte o cină-praznic, cu de toate bunătăţile existente prin depozite.

În timpul ospăţului, ambasadorul s-a plâns de soarta lui cumnatu-său.

— Păi să vorbim cu Dumitru Brişcă, prezidentul de la cultură, se repede prompt poetul.

— Nu depinde de Dumitru Brişcă, zice ambasadorul, ci de tine.

— Cum adică, de mine?

— Uite-aşa.

— Eu n-am post de zugrav la *Stela.*

— Dar ai post de redactor.

— Nu-i scriitor.

— Dar... Toma Graţian acela... este.

— Nu-nţeleg.

— Uite ce-i, *concluzionează* ambasadorul, Toma Graţian a fost mutat, adică mişcat, în interes de serviciu, de la Teatrul cel mare la casa de creaţie populară.

— ...!

— Cumnatul meu are locuinţa chiar în clădirea acelei case... şi i-ar conveni să lucreze pe postul unde a fost mişcat Graţian, pentru că, îţi

dai seama, va lucra stând acasă, stând adică când acasă, când la slujbă... nu-i aşa? Şi-au ciocnit paharele cu Courvoisier.

— Şi ce pot face eu? se nedumireşte poetul de la *Stela.*

— Faci o mişcare strategică: îl transferi pe Graţian de la Casa de creaţie la *Stela,* iar cumnatul meu se transferă de la Teatrul popular din Turba la Casa populară de creaţie pe postul lui Graţian. Şi problema-i rezolvată.

— Dar... cum să-ţi explic... bine, bine, aşa vom face, a acceptat poetul, care peste trei luni trebuia să mai facă o vizită în Sifonia.

— Este nevoie să facem lucrul cât mai repede, până la treizeci şi unu decembrie, altminteri postul se blochează, Graţian nu se prezintă acolo nicidecum şi am ratat totul.

— Vom face, vom face, a răspuns poetul şi, de voie, de nevoie, cu inima strânsă, peste două zile a venit personal cu maşina la teatru, unde m-a poftit, cu vădită „bucurie" şi aleasă condescendenţă – doar i-am fost cândva profesor –, să mă duc la *Stela,* unde la intervenţia sa am fost transferat, nu mişcat, pe post de redactor, cu începere de la 1 ianuarie.

Astfel am ajuns eu pe ultimul post din câte mi-au fost date să le slujesc în viaţa mea, dar de unde, peste numai doi ani, am plecat de bunăvoie, după ce, tot de bunăvoie, m-am internat la spital, ca să mă pot pensiona de boală, ca unul care suferă de „depresii melancoliforme persistente, de involuţii cerebrale grave, cu obsesia ideii de sinucidere şi cu foarte primejdioase accese de violenţă, incapabil de-a presta vreo muncă, ori de ce natură ar fi ea".

Şeful însuşi, adică poetul, s-a dus val-vârtej, cu o falcă-n cer alta-n pământ, la Roman Măjeru, diriguitor al culturii peste regiunea Claustrum, ca să i se plângă, deznădăjduit şi speriat foarte, cum că trebuie luate măsuri urgente şi straşnice împotriva mea, căci prezint un real pericol public, şi că viaţa lui, a poetului, este în mare primejdie.

Roman Măjer acela, om simplu, fost fochist la nişte furnale, drept şi

cu bun-simţ, i-a răspuns cu blândeţe:

— Tovarăşe poet, eu aş zice să-l lăsăm în pace pe acest om, căci are destule pe capul său şi a suferit mult. Soţia îi este bolnavă rău, are doi copii care vor rămâne orfani de mamă, trebuie să-i crească şi să-i îngrijească, şi-apoi mi se pare c-a fost internat la neuro-psihiatrie, de unde i-au eliberat – aşa ştiu – un certificat de iresponsabilitate... Aşa că, dacă te omoară, nu-i putem face nimic. Lăsaţi-l, zic eu, în necazul lui, nu-l mai amărâţi, că-i destul de amărât şi-aşa. Daţi-i pace. Îl vom pensiona.

Aşa a vorbit Roman Măjer, binecuvânteze-i Dumnezeu părinţii şi ţara, potolindu-l pe poetul-şef din elanurile inspiraţiei.

* * *

Şi cum îţi spuneam, Marin Periuţă acela, chiriaşul până atunci al lui Calcan, chiriaşul meu, în mână cu bonul eliberat de Lopodea, s-a prezentat într-una din zilele următoare la poarta casei mele, vrând să intre şi să-şi prospecteze încăperile în vederea instalării, a aranjării mobilei, a fixării dormitoarelor pentru el cu soţia şi pentru cele două fete...

— Cine eşti şi ce pofteşti? îl întâmpin eu, ştiind foarte bine cine era.

— Sunt noul locatar al acestei case, răspunde el semeţ, cu fermitate.

— Dar casa este a mea, îmi permit eu să-l întâmpin.

— Am bon emis de primărie.

— Şterge-te cu el la... precizez eu, dacă cumva nu dispui de hârtie igienică, sau du-te la Lopodea şi spune-i că am spus eu să se şteargă excelenţa sa cu acest bon la...

— Este un drept pe care mi l-a dat statul, postulează el.

— Iar eu am datoria de a apăra dreptul copiilor mei în casa lor şi-acest drept este mai tare decât hârtia lui Lopodea, şi nici Dumnezeu

nu mă va opri să-l apăr, nici chiar primarul Lopodea însuşi. Şi te poftesc să faci stânga-mprejur, şi s-o iei din loc.

— Şi totuşi voi intra, se împărţoşează el.

— Da, desigur, dar numai după ce vei trece prin lama toporului. Şi-i păcat: ai două fete. Te-am avertizat, şi, dacă doreşti, îţi dau şi-n scris, aduc şi martori. Să nu te pună dracul să păşeşti pragul casei copiilor mei, că acolo te voi crăpa, pe prag.

Marin Periuţă, ofuscat, dar şi speriat, s-a dus glonţ la Lopodea, împreună cu Calcan, cel care umbla cu capu-n pământ, dar de data aceasta cu paşi foarte iuţi şi foarte grăbiţi, mânios din cale-afară.

— V-am spus eu, domnule primar, că este un bandit, un tâlhar, un criminal! ridică glas, cu gesturi energice şi faţa aprinsă, Calcan.

— Ce-a făcut iarăşi, a întrebat, ca un filosof, Lopodea.

— A luat toporul la el (arată către Periuţă), adică la dumneavoastră, căci dumneavoastră aţi emis bonul, a dat răspuns, cu înţelepciune, Calcan, adăugând: ar trebui arestat imediat.

— Da?! şi după o scurtă meditaţiune: îl dăm în judecatî pentru opunere cu violenţă la o decizie luată de mine, pentru sfidarea legii, iar după ce avem în mină decizia Tribunalului – căci trebuie să respectăm legile şi procedurile legale – n-are decât să se opună... Îl vom trimite urgent din nou acolo unde a mai fost. Deschideţi acţiunea juridică chiar astăzi şi să mă ţineţi la curent, să aflu termenul când se va judeca cauza.

Acţiunea s-a intentat, iar la scurt timp am primit citaţia. Am început lupta pe al doilea front. M-am dus cu un memoriu la cel mai mare peste regiunea Claustrum, în care arătam că s-a ordonat un proces nedrept asupra mea şi a familiei mele de către numiţii chiriaşi cutare şi cutărică, la sfatul şi cu sprijinul neprecupeţit al primarelui. (Mai marele peste regiune semăna leit cu mai marele peste municipiu, primarele, având aceiaşi ochi negri arzători ce se roteau sever în albul mult, terifiant, cu aceeaşi ceafă în valuri dure, de grebene, cu aceeaşi constituţie vânjoasă – cu deosebirea că Lopodea era mai înalt, –

aceleaşi costume foarte elegante pe ei, negre, cu cravata albă – ce făcea ca ochii să pară şi mai albi, – însă, acesta, spre deosebire de primar, purta o mustaţă Douglas încondeiată pe buza-i îmbietor binevoitoare, în timp ce celălalt se purta cu buzele rase, care şi-aşa erau atât de groase încât aduceau leit, ca nişte surori gemene, cu roţile de cauciuc. Şi colaborau într-o înţelegere deplină.)

Am predat memoriul la un literat ce făcea oficiu de un fel de secretar la sediul decizional, altul decât acela care-mi oprea memoriile cu ani înainte, când altul era mai marele, iar acesta, după ce mi-a zâmbit cu funcţionărească amabilitate – mi-a făcut chiar şi nişte complimente apropo de talentele şi pregătirea mea intelectuală, de cartea mea de versuri – a pus memoriul în sertar, şi acolo a zăcut până ce a fost aruncat la gunoi, judecând el, foarte sănătos, că plângerea mea nu merita să ajungă în mâinile... Aceasta, mai gândea el, iarăşi foarte sănătos, ar constitui o greşeală politică, o nedelicateţe; cum adică, mai marele n-are atâtea probleme importante pe cap, trebuie să-l mai deranjăm şi cu fleacurile, cu pretenţiile unui... Toma Graţian? Ia mai dă-l în aia a mă-sii, aşa-i trebuie. Asta-i bună!

Acel funcţionar literat se numea, dacă memoria mea la înregistrat cât de cât, Miroslav Borhot.

Am revenit. L-am întrebat dacă a ajuns memoriul la mai marele. „Daa, desigur, mi-a răspuns Borhot confidenţial, adăugând: mi-a spus seniorul să-l anunţ înainte de proces.

Memoriul a rămas îngropat în sertarele lui Borhot, Iar eu am fost dat pe mâna judecătorilor, adică nu eu, căci nu eu eram deferit justiţiei, nefiind eu proprietarul casei, ci Nicanora, care se lupta cu moartea la Clinica oncologică, de câteva luni. Deci, reţine, Pavel, nu cu un om întreg, sau cu un bărbat se băteau ei, judecătorii, ci cu o femeie, muribundă, lăsând doi copii în urma ei. Asta mă îndârjea, până la a da foc acestei lumi, vascrisul ei de lume!

Faptul că pârâta era pe moarte constituia un nou şi preţios element legal pentru reclamanţi, ca şi pentru judecători, spunându-şi în secret:

„şi-aşa se curăţă. Spaţiul care rămâne-n casă le ajunge: copiii cu maică-sa (adică mama Nicanorei) vor locui într-una din camere, iar el, aşa-zisul ei soţ, acolo unde locuieşte şi-acum. Ceea ce-i supăra mult, însă, era faptul că nu murea odată, mai repede, căci aşa, în viaţă fiind (hî!), se complicau niţel lucrurile sub aspect legal, ea, pârâta, având drept, după lege, la o cameră separată. (Legea spunea, printre altele foarte multe, cum că bolnavii de cancer, cu două operaţii suferite, ca şi cei bolnavi de t.b.c. au dreptul la o cameră singuri.) Dar vor scoate-o ei la capăt cumva până la urmă: ori moare ea, ori găsesc ei vreo portiţă de ieşire din acel impas. Să n-aibă ei, adică chiriaşii, nicio grijă: telefonul de la primare se primise şi acel telefon avea putere de lucru deja judecat.

Mi-am încins armele, într-o tăcere cruntă, aşa cum a făcut cu un secol aproape înainte moşul meu Caracuş, am aruncat ţundra pe un umăr, mi-am pus capu-n traistă, cum se spune la Tauria mea, şi-am început să mă lupt singur, haiduceşte, împotriva căpcăunilor. Capul îmi era deja în traistă, aşa că n-aveam ce pierde, în timp ce ei îşi puteau pierde viaţa, la care atât de mult ţineau.

M-am consultat cu un avocat, un fel de prieten. L-am rugat chiar să-mi angajeze cauza. El, înţelept ca şi funcţionarul literat de la regiune, şi ca atâţia alţii, cu multă şi aleasă abilitate s-a eschivat, înţelegând el ceea ce trebuia înţeles... şi m-a sfătuit să-l angajez pe colegul său Kötö Emeric, de neamul hanilor, acela fiind, zicea prietenul, cel mai bun avocat în speţa acestor procese. Zicea, adică îmi promitea, că-l va asista din umbră şi el, dându-i anumite indicaţii, dacă va fi nevoie. Da, Kötö este cel mai nimerit. Este foarte bine pregătit profesional, este inteligent, este simpatic, respectat şi chiar temut de judecători pentru curajul şi politeţea totodată de care dă dovadă-n instanţă, aşa şi-a terminat suita de sfaturi prietenul meu.

L-am angajat pe Kötö. Cei din neamul meu, adică al romeilor, dând dovadă de o acută, specifică perspicacitate, au refuzat.

După ce Kötö a citit textul reclamaţiilor şi după ce a înţeles

mârşăvia conţinută-n el, ochii lui albaştri s-au făcut deodată roşii de indignare.

— Măgarul ăsta de primar îşi face de cap! A mai încălcat el legile ţării, dar ca de data aceasta niciodată. Acum s-a întrecut cu ticăloşia, îi dăm o lecţie cum n-a mai primit alta. Încălcare mai flagrantă, sfidare mai grosolană a tuturor dispoziţiilor legii şi a întregii practici judiciare nu s-a mai înregistrat. Asta nu se mai poate tolera. Aici i se înfundă. Domnule Toma Graţian, ştiţi ce zic eu? Să-i includem în proces şi pe copii; sunt coproprietari la casă, nu-i aşa?

— În niciun caz, sar eu, fără să gândesc, fără să ştiu că, uneori, tocmai pentru că nu te-ai gândit ai gândit mai bine... Se va vedea mai încolo cum şi de ce.

— Ba eu zic că da, insită avocatul meu care, surprinzător pentru un avocat, şi în special pentru unul din zilele acelea la noi, era din cale-afară de naiv, el crezând că judecătorii, care se numeau pe posturile lor, anual, cu avizul primarelui, vor cuteza să nege o decizie a acestuia, să veştejească o poftă şi o plăcere a lui.

— Nu, nu, vă rog, insist eu, ca sub imperiul unei voci ascunse, a unui îndemn secret, nu vreau să-i amestec de pe-acuma în rahatul în care ne fericim noi adulţii.

— Vom avea un argument în plus, argument uman. Închipuiţi-vă, primari şi judecători care se luptă, sfidând legea, cu o femeie condamnată la moarte de-o boală care nu iartă şi cu nişte copii minori, copiii ei. Îi facem de minune.

— Pe cine, domnule avocat, vom face de minune? În faţa cui vreţi dumneavoastră să aduceţi argumente umane? Dimpotrivă, veţi da o şi mai mare satisfacţie bestialităţii lor laşe, funciare, le veţi oferi fericit prilej de-a lovi în trei fiinţe deodată, toate trei fără apărare. Într-un om tare şi întreg loveşte oricine. Numai în nişte copii şi-ntr-o mamă pe moarte nu loveşte oricine. Îşi vor rezerva bucuria de-a fi ei cei care ies din comun. Satisfacţia le va fi atât de intensă, încât vor evacua copios, debordant, izbăvitor. În niciun caz, nu-i punem pe copii în proces.

Oricum, avem de partea noastră legea. Nu avea dreptul domnul Lopodea să dispună de casa copiilor mei şi a soţiei. Dacă legea-i lege, vom câştiga şi fără a-i implica pe copii, dacă însă legea este un rahat pe care ţi-l aruncă-n blid... după bunul lor plac, atunci vom pierde sigur – şi vom pierde, s-o ştiţi, – şi n-am dreptul să-i vâr şi pe nevinovaţii ăia în rahat. E destul că m-au băgat pe mine şi, mai ales, grijania lor! pe Nicanora.

A venit şi ziua judecăţii. I se cerea Nicanorei – pentru că pe ea o chemau în judecată, nu pe mine, fostul ei soţ, să iscălească contractul de închiriere cu noul chiriaş, Marin Periuţă, chiriaşul fostului nostru chiriaş, căreia i s-a recunoscut dreptul de a se muta în casa proprietate personală, lucru pe care însă nu l-au recunoscut şi pentru Nicanora..., iar, dacă refuză, să fie supusă la plata unei daune de trei sute de lei de fiecare zi întârziere. Iar Nicanora avea un venit lunar de 1.100 lei pensie de boală.

Kötö, după ce a rostit formulele de politeţe faţă de plen, n-a spus nimic altceva decât le-a pus sub nas judecătorilor – erau doi, Nicora Mingeac şi Bobica Musu, nepoata seniorului de la gubernie – legea numărul, nu ştiu cât – şi dracul să mă ia dacă doresc să ştiu – prin care se interzicea serviciului gospodăriei locative de pe lângă primărie, de a se amesteca şi a dispune de spaţiul aselor proprietate personală, cerând, în fond şi-n concluzie, onoratei instanţe, să anuleze bonul emis pe numele lui Marin Periuţă de către primărie, ca fiind nelegal.

Nicora Mingeac, judecătorul, în sinea lui, a zâmbit cu cinism: „Ai să mai fii tu avocat pledant atunci când eu am să ajung patriarh dacă mai îndrăzneşti să-mi pui înainte textul legilor. Ca şi cum eu nu le-aş cunoaşte, dar nu asta interesează, idiotule, care n-ai învăţat nimic din practica de până acum a carierei tale de avocat. Ca jurisconsult, la o întreprindere oarecare, îţi va sta mai bine, vei avea slujbă mai potrivită cu..."

Bobica Musu, judecătorul secund – trebuiau să fie neapărat doi într-o cauză atât de importantă –, se uita insistent la mine, cu ură. Era

mică, teşită la faţă, dar nu şi la dos, cu ochi negri, atenţi, sprâncenaţi, ordinar pensaţi, lentă în mişcări, dură în intervenţii (odată când se judeca un proces de viol, martorul, un ţăran ruşinos, tot căuta să ocolească zicerea dreaptă a faptei, folosind vorba pe ocolite, eufemistic, drept care ea l-a oprit năpraznic:

„Spune mă, aici, pe şleau! Ce tot umbli eu fofârlica: a fu... ori n-a...?" Bietul ţăran a răspuns atunci cu speriata grăbire: „Da, doamnă, aşa a fost cum spuneaţi". Atunci ea, Bobica, s-a întors spre Nicora, râzând şi, nu ştiu cum, prin ce misterioasă analogie, îmi făcea impresia că este o imensă ploşniţă îmbrăcată în robă de judecător.

Drept răspuns la întâmpinarea avocatului, Mingeac – „las' că-ţi arăt eu ţie lege!" – a dat amânare pentru rezolvarea litigiului în cauză, şi ştia el de ce, după cum vom vedea imediat.

După taman trei zile, plenul se înfăţoşa acasă la mine, binenteles avându-l în frunte pe solemnul Nicora Mingeac şi pe foarte importanta Bobica Musu. Am încercat să intru în vorbă cu ei – în casa mea – să le explic de fapt ceea ce era evident, ceea ce puteau vedea şi orbii, cum că imobilul era destinat să servească o singură familie, că era o casă familială, dar degeaba, judecătorii se dovedeau a fi inabordabili în impunătoarea lor atitudine absolut obiectivă. Treceau şi priveau pe deasupra, pe lângă mine. Dacă aş fi avut în mână strămurarea aceea lungă cu care îşi împungea Mişacă, omul acela şui din Tauria, boii la arat, cu siguranţă că n-aş fi putut să le ajung la nasuri cu ea, nici măcar la al Bobicăi, care era mică de tot şi cu picioarele şi mai mici şi uşor crăcănate pe sub rochiţa cam străvezie (din cochetărie străvezie.). Ei au încheiat proces-verbal de constatare: „întru-cât casa dispune de două băi (într-adevăr, bătrânul Mrener, fostul proprietar, care se refugiase în timpul războiului în Apus, la reîntoarcere, casa-i fiindu-i ocupatĂ şi, deci, neavând unde sta decât într-una singură cameră, cea din spate, care nu era prevăzută cu baie, şi-a amenajat cum a putut un spaţiu unde şi-a instalat o chiuvetă, un duş şi-o scoică...), asta înseamnă că este compusă din dOuă

apartamente distincte şi, deci, unul se supune normării şi repartizării din partea Serviciului gospodăriei locative de pe lângă Primăria municipiului, conform legii – iarăşi nu ştiu ce număr şi ce paragraf şi ce alineat, şi ce p.c. —, aşa încât la termenul următor de judecare a cauzei, în baza acelui proces-verbal de constatare, s-a hotărât exact ceea ce ceruse chiriaşul în reclamaţia sa: „Instanţa reţine ca fondată plângerea reclamanţilor Calcan Golgore şi Periuţă Marin împotriva pârâtei Graţian Nicanora, obligă pe pârâtă să iscălească de îndată contractul de închiriere cu noul chiriaş, care va fi Periuţă Marin, iar, în caz că va refuza să iscălească va plăti daune de trei sute de franci de fiecare zi întârziere, iar dacă – şi aici, dragul meu Pavel, fii, te rog, atent, căci reproduc fără să omit, nici să adaug absolut nimic – Graţian Nicanora are nevoie de spaţiu suplimentar, n-are decât să-l evacueze pe fostul ei soţ (adică pe mine, tatăl copiilor, care aveau aevoie de prezenţa mea lângă ei, mai ales acum, când Nicanora trăgea să moară, dacă ar fi să credem că divorţul dintre mine şi ea ar fi fost chiar adevărat) şi să-şi – fii şi mai atent! — *trimită pe mă-sa de unde-a venit,* cu plata tuturor cheltuielilor de judecată". Iscăleau motivarea Bobica Musu şi Nicora Mingeac.

Pentru cine şi-n favoarea cui o asemenea monstruozitate?... Pentru plăcerea primarelui Lopodea şi-n favoarea bahcişanţilor, de data aceasta Calcan şi Periuţă. Ştiind dinainte că aşa va fi, nu m-am tulburat. Avocatul meu, în schimb, după cum li-i felul la cei din neamul lui, s-a făcut foc şi catran de indignare.

— Am mai văzut făcându-se porcării în justiţie, dar una ca asta nu mi-am închipuit că se poate face. Asta este batjocură şi sfidare a tot ce poate să-nsemne lege ori act de justiţie, a zis el şi a adăugat, jenat, că nu poate să pledeze mai departe în cauza mea, deoarece îi este scârbă şi are două fete la şcoală şi n-ar vrea să-şi piardă postul, adică să-l schimbe pe unul de jurisconsult.

Pe vremea aceea, avocaţii pledanţi erau o categorie socială privilegiată.

— Am să-ţi dau toate îndrumările, am să te ajut să redactezi recursul la instanţa superioară, dar n-am să mă prezint acolo ca apărător; şi nici să nu apelezi la altcineva, căci te va refuza, sau te va escroca. A, da, fir-ar al naibii, nu puteţi să apăraţi cauza doamnei, deoarece sunteţi divorţaţi... Ce ne facem? Nu-i nimic, o pun pe targă, îi dau o injecţie cu morfină, ca să nu simtă durerea şi să doarmă, o scot din spital şi o aduc în instanţă, să răspundă la întrebările domnilor judecători...

— Ba nu, distinse domn Kötö, căci voi îmbrăca-o în cea mai frumoasă rochie, chiar mâine, voi pune-o nu în taxi, ci într-o trăsură-landou, trasă de opt cai negri, voi împodobi-o ca pe cea mai de neam prinţesă, voi arunca flori multe peste trăsură, şi mă voi înfăţişa eu alături de ea, ca un trimis al întunecimilor, ţinând-o de braţ, sumbru şi clocotind de scârbă, mândru că o ţin pe Ea de braţ, decis să birui orice şi pe oricine, la ofiţerul stării civile, să refacem căsătoria. Ştiu că se va bucura nespus, dar că va şi plânge cum niciodată în viaţa ei, ca atunci când te uneşti nu prin nuntă, ci prin moarte, iar despărţirea nu înseamnă moarte, ci nuntă. Ca să nu se lupte căpcăunii ăia, îmbrăcaţi în mantii de judecători, cu o femeie muribundă, mamă a doi copii, ci cu un bărbat, adică cu mine, şi dacă nu o să-ţi placă ce-am să le arunc în mutră la recurs – şi te rog să nu lipseşti. —, să mă consideri nu om, ci gunoi.

Şi-aşa am făcut, şi-aşa a fost.

La data când s-a judecat recursul, sala de dezbateri era plină, cu împricinaţi curioşi, dar mai ales avocaţi, aceştia din urmă cam bănuind cele ce se vor întâmpla.

Mi-am susţinut cauza cu linişte şi calm, ca înainte de furtuna cea mare.

— Dar tu de ce te bagi, s-a băgat, întrerupându-mă, judecătorul Sofronie Vârlădea, după ce şi-au şoptit, bot în bot cu celălalt judecător, unul Tudor Mugeac, ceva, cu mutrele ascunse după dosarele pe care le ţineau în mină, tu eşti divorţat de pârâta recurentă, nu ai niciun

drept de a o reprezenta... Dacă chiar vrei s-o ajuţi, atunci plăteşte-i avocat...

— Nu, domnule, scrâşnesc eu printre dinţii încleştaţi de mânie, şi-i vâr sub nas actul de căsătorie încheiat cu câteva zile înainte. Uite că am acest drept, şi-mi pare rău că te supără că-l am.

Dacă vrei să ştii cum arăta acel Sofronie Vârlădea şi-acel Tudor Mugeac, să ţi-i pictez niţel, la repezeală: primul arăta, îmbrăcat în robă neagră şi cocoţat pe scaun, leit ca un corb cu penele pe jumătate jumulite – mantia îi era cam soioasă şi cârpănoasă –, chinuit parcă de senzaţia defecării. Un corb care stă pe-o butură şi screme nevolnic, dar foarte atent faţă de ceea ce se petrece-n, jur. Chircit aşa, cum stătea peste ciot, părea şi mai pupoş decât era făcut de la natură, iar ochii îi umblau în orbite ca-n nişte ceaune pline de ură şi lătură, nişte tăciuni aruncaţi acolo ca de-o zgripţuroaică pentru bozgoane. Nutrea o pizmă patologică, fioroasă împotriva celor frumoşi şi sănătoşi. Iar în contra celor care se arătau îndrăzneţi şi demni, lovea cu satisfacţie câinească. Atunci când se isca ceva, pe neaşteptate, care să-l intereseze într-un mod mai deosebit, ceva surprinzător, ieşit din norme şi obişnuinţe, vedeai cum se metamorfozează brusc şi devine, din corb năpârlit, un fel de popândău ivit din muşuroi, cu capul afară, ca să scruteze mirişte a.

Zicea lumea şi colegii lui că-i tobă de carte, că pe degete ţine toate legile. Ei, să ştii, dragă Pavel, de aceşti oameni care ştiu totul să te fereşti mai mult decât de cei tare mai şi greşesc din când în când. Era un estropiat şi lizic şi moral – diformitatea fizică l-a estropiat şi moraliceşte, resentimentele luând la el forme absconse, obscene – şi mă mir că nu se emite o lege pe care s-o respecte toate popoarele din lume, sub ameninţarea cu războiul în caz că o încalcă cineva – prin care să se interzică urnirea pe posturi de judecători (ca şi-n multe altele) a unor indivizi schilozi din născare. Bine a zis cine-a zis: „Fereşte-te de omul însemnat de Dumnezeu", iar Vârlădea unul din aceia era.

Celălalt, de la stânga lui, avea mutră de lup năpârlit. Se scobea într-una cu limba-i groasă, roşie din cale-afară, în dinţii mari, crescuţi unii peste alţii, amestecaţi, cei de viplă cu cei câţiva de aur şi cu alţi câţiva naturali. Se scobea emiţând zgomote şuierătoare, iar atunci când izbutea să extragă rămăşiţe de salam dintre dinţi sau dintre măsele, îşi împingea înainte buzele cărnoase, vinete, ţuguindu-şi gura de mai multe ori, ca atunci când vrei să săruţi. Uneori îşi vâra degetele-n gură – şi-l cam incomoda atunci mâneca largă, de popă, a robei –, încercând de zor să smulgă dintre crăpăturile dentiţiei reziduurile încăpăţânate să rămână acolo de la dejunul cel mic – îţi dai seama ce putea să rămână după cel mare –, dar atunci îşi ascundea faţa după dosarul pe care-l ţinea în mână, ca atunci când discuta chestiuni secrete cu colegul său din dreapta, Vârlădea Sofronie. Un carnasier de baltă părea Mugeac în comparaţie cu Vârlădea, care părea pasăre de noapte bolnavă de dizenterie uneori, de constipaţie adesea. Ce frumos arăta faţă de aceştia doi Nicora Mingeac, suplu şi zvelt şi plin de sine, şi ce dulce era Bobica Musu, chiar aşa, cu mutrişoara ei de ploşniţă agilă în mişcări care îţi pică din tavan, imediat după ce s-a stins lumina-n cameră, direct în gură, sau pe buze, dacă o ţineai închisă.

Degeaba însă: Vârlădea şi Mugeac judecau la instanţa superioară, decizia lor era executorie, în timp ce hotărârea celorlalţi doi putea fi casată de către aceştia, deşi lucrul acesta nu se întâmpla niciodată, instanţele de deasupra fiind făcute ca să nu zică lumea că n-avem şi noi aşa ceva.

Aşadar, după ce eu mi-am expus pledoaria arătând în ce fel au fost încălcate legile, atât cele din constituţie, cât şi cele din conştiinţă – dacă cumva şi acestea ar conta — am rugat, total sceptic şi de aceea cu un aer de batjocură-n intonaţie, onorata curte de apel să anuleze sentinţa dată de tribunalul oraşului ca nefondată şi ilegală, să admită recursul nostru aşa cum l-am formulat şi susţinut şi prin viu grai, cu cheltuieli de judecată atâta şi-atâta.

— Bravo, bravo, foarte bine, excelent! m-au felicitat pe coridor,

după dezbatere, cunoscuţii mei, avocaţii, mai cu seamă Liviu Caşin împreună cu Kötö.

Pe la orele unu ale amiezii m-am prezentat la pronunţare: cu faţa radiind de o satisfacţie placidă, Sofronie Vârlădea, preşedintele, a anunţat, citind sec, respingerea recursului.

În sală, unde erau de faţă mulţi dintre cei care asistaseră şi la dezbatere, s-a auzit o respiraţie adâncă; iar eu, deşi ştiam sigur că voi pierde, m-am pomenit invadat de un torent negru care se revărsa peste întreaga mea fiinţă, de la cel cu care începea lanţul înaintaşilor şi până la ultimul, cu urlete, în talazuri rebele, ca peste o prăpastie.

— Vă acuz pentru crimă, am urlat, detunând din toate ponoarele, coclaurile, văgiiunile şi prăpăstiile sângelui meu revărsat peste albii. Criminalilor! Asasinilor! Mi-aţi ucis soţia cu zece ani mai devreme decât îi era sortit de la Dumnezeu. Tâlharilor!... şi, nemaigăsind cuvânt în limba părinţilor prin care să-mi arunc afară din mine ura şi răzvrătirea şi dispreţul faţă de popândăi şi cucuvele, şacali şi coioţi, am întors-o pe limba sifonilor: *„coproschila”,* adică ceea ce vrea să-însemne câini de gunoaie. Şi adresându-mă pe rând fiecăruia dintre judecători: „Cucuvea ce-mi stai ghemuită pe gardul casei şi-mi aduci moartea-n casă, hienă – către celălalt – care, simţind că cineva îmi va muri din casă, te apropii lingându-te pe bot, cu poftă hămesită, adulmecând, cu balele prelinse, peste maxilare, cadavrul!”

Ei, însă, mi-au întors spatele liniştiţi şi cu conştiinţa împăcată, rânjind în sinea lor: „Poţi să urli până ce plesneşti; treaba ta, noi ne-am făcut-o pe a noastră”, şi au dispărut pe o uşă joasă, care ducea numai ei ştiau unde...

Am ieşit pe coridor clătinându-mă ca-n preajma unui cutremur, scrâşnind, înjurând crâncen, strângând clin pumnii cât nişte bulgări de jăratic. Am aprins o ţigară şi am istovit-o din două sorbituri. Eram palid. Puteam ucide. Prietenii mei avocaţii m-au înconjurat grijulii şi binevoi tori, încercând să mă potolească.

— Mâine vor veni să execute decizia, au şi scos o urgenţă de la

grefă; să nu care cumva să te pierzi cu firea... căci te vor judeca pe loc, pentru opunere la executarea unei decizii a Tribunalului superior, dacă vei spune o vorbă sau vei schiţa vreun protest te vor băga şi la ultraj şi o să-ţi rămână copiii pe drumuri... Gândeşte-te şi la doamna Nicanora.

— Îmi bag picioarele-n decizia lor! Mâine voi ieşi cu barda înaintea căpcăunilor şi-i voi dejghina, Hristoşii şi grijania lor de urangutani! Să îndrăznească numai.

— Dragă Toma – imploră Liviu –, dă-ţi seama ce faci, nu te pierde cu firea. Nu poţi schimba nimic. Te vom ajuta să redactezi memoriu la Procuratura Generală...

— Mă... şi pe Procura Generală!

— Potoleşte-te. Hai la o bere, la o vorbă de şagă şi dă-i la naiba.

— Uite ce – reiau eu –, spre bucuria prietenilor şi un zâmbet drăcesc pe buzele tremurânde: vreţi să-mi faceţi într-adevăr un bine?

— Da, binenteles! Sigur!

— Aveţi la voi o hârtie şi un pix?

— Da, sigur... şi caută toţi prin buzunare şi prin mapele de avocaţi, cu grăbire.

— Bun. Vă mulţumesc. Scrieţi, deci, ceea ce vă voi dicta, căci îmi tremură mâna asta netrebnică de când cu bătăile de la securitate peste tălpi. Notificare:

— Ce notificare?

— Următoarea: Către Calcan Golgore şi Periuţă Marin, str. nr. etc...

Subsemnatul Graţian Toma, domiciliat... etc, în calitate de tutore al minorilor Graţian Tao şi Graţian Dao, coproprietari ai casei în litigiu peste una a doua parte din ea... (avocaţii au făcut ochi de balauri). Întrucât decizia onor. Tribunalului nu operează şi asupra lor (avocaţii au holbat şi mai balaureşte ochii), ci numai asupra mamei lor, Graţian Nicanora, vă avertizez pe această cale să nu care cumva să vă pună dracul să veniţi să vă instalaţi în casa copiilor mei, căci numai voi veţi fi răspunzători de cele ce vor urma. Mai adaog că ieşirea minorilor din

indiviziune nu-i făcută.

— Extraordinar! au exclamat cu toţii deodată... Bravo! Ne-ai băgat în buzunar pe toţi. Eşti un avocat mai al dracului decât noi toţi laolaltă. Straşnică lovitură! Nu pot să execute decizia. Vor fi obligaţi să deschidă un nou proces, asupra copiilor.

— Asia aştept şi eu, iar casa, partea de casă în litigiu este înscrisă tocmai pe copii. Mă voi duce până la şeful suprem şi-i voi arunca în mutră tot acest closet care se cheamă justiţie astăzi.

Cum anume protejează această mafie de brute „viitorul ţării", cu câtă neabătută grijă o meneşte promiscuităţii, o alungă din leagănul său, îi interzice orice ideal de viaţă, afară de acela de a sluji abjecţia...

Notificarea a fost scrisă. Am dat o bancnotă unui pedel, rugându-l să meargă rapid cu ea pe strada cutare, să o înmâneze numiţilor Calcan şi Periuţă, care sărbătoreau, cu întreagă familia lor şi cu avocatul ce le-a susţinut cauza în instanţă, victoria asupra mea. Pedelul s-a dus grăbit. Acolo – nu era departe de tribunal – se petrecea, cu voioşie mare.

— Mama lui de bandit, ce şi-a închipuit el – zicea Calcan –, că nu-i venim de hac? Ce-şi închipuia, tâlharul, că-şi va face de cap? Îşi închipuia, poate, că se află în sălbăticia din ţara lui de naştere şi s-o facă pe haiducul? (Ehei! bine ar fi fost să-i fi avut acolo de clienţi...)

— O mai face şi pe omul cult, şi pe scriitorul – sare de pe scaun ca vipera de pe stâncă, Doduţa cea roşcată –, dar cine are nevoie de cultura şi scrierile lui?

— Mâine, dacă se va burzului – şi se va burzului, căci aşa îi este felul –, îl vom trimite acolo unde a mai fost, vorba înţeleaptă a fratelui primar (era acel primar o lepădătură ochioasă), a zis, a închinat şi-a golit paharul până la fund, Calcan.

— Se mai laudă cum că ar avea relaţii... S-a văzut cât preţ pun pe el cei cu care ar avea relaţii, a intervenit şi Periuţă.

— L-am aranjat eu peste tot cu memorii, făcute la timp şi aşa cum trebuia, a completat bătrânul Calcan. (Nu ştiau, de fapt, că eu nu

apelasem la nimeni decât la forul competent superior, unde – şi ei aveau dreptate – nu am găsit decât indiferenţă şi dispreţ.) Toţi îl cunosc. Toţi ştiu cât plăteşte, ce poamă nenorocită este.

— Totuşi, să nu depăşim anumite limite, a corectat avocatul, să ne bucurăm că l-am câştigat într-un proces uificil şi să-l lăsăm naibii.

— Dacă mă omoară?! a sărit, tulburată în inima ei, soţia lui Marin Periuţă, fata popii din Bansca, cea care-mi purta apele sâmbetii, vrând să mă facă soţul ei, pe-atunci, iar acuma nici ea nu era în clar dacă, omorând-o, ar fi durut-o ori ar fi resimţit această ucidere ca pe-o îmbrăţişare pe care demult, şi foarte mult, o dorea şi aştepta în ponoarele satanei. Îi părea bine că se va instala în casa mea, din mai multe motive, unele lesne de înţeles, altele, în schimb, mai obscene. Era un fel de amestec de teamă, dorinţă de răzbunare şi dorinţă propriu-zisă...

A sunat atunci soneria. Calcan a sărit să deschidă. Trimisul meu i-a înmânat plicul. Calcan i-a închis uşa-n nas. Plicul s-a deschis. Calcan s-a arătat nedumerit...

— Ce dracu' scrie aici? îl întrebă el pe avocat, parcă ceva nu-i bine.

Avocatul citeşte şi el notificarea. Rămâne şi mai nedumerit. Zice palid:

— Ne-a tras pe sfoară!

— Cum adică, ridică guşa Calcan şi, odată cu el, toţi ceilalţi.

— Nu putem executa decizia tribunalului.

— Da' de ce?

— Din vina noastră, mai ales a mea. Nu m-a dus gândul să merg să consult cadastrul, să văd dacă nu cumva copiii sunt coproprietari la casă... Şi iată că sunt, şi încă pe una a doua parte, iar decizia operează exclusiv asupra mamei lor. Banditul ăsta are dreptul să se opună... şi se va opune. Este tutela legală ca tată al copiilor.

— Deschidem chiar mâine acţiune şi împotriva acelor pui de şarpe, a ţâşnit, gata-gata să facă icter negru (de care a şi murit până la urmă), Calcan.

— No, spune?! s-a mirat doamna Calcan.

— E viclean, idiotul, a muşcat Dodica.

Marin Periuţă a ridicat din umeri dezolat, iar nevastă-sa, cea care mă dorise cândva de soţ (şi mă dorea, noaptea, în singurătate şi-acum, cred), pendula cu sufletul între părere de rău şi o stranie, ocultă mulţumire.

La părăsirea clădirii tribunalului eram dus pe după umeri de către amicii mei avocaţii. Toţi îmi spuneau maestre. Toţi nu pridideau cu laudele cum că aş fi un avocat excepţional.

— Nu, dragii mei, le-am dat răspuns. Nu avocatul din mine m-a îndemnat să recurg la acest tertip procedural cu neincluderea în proces a copiilor, nici viclenia, ci un anume demon care stă ascuns în fiinţa mea şi mă păzeşte de rele şi intervine cu şoapta şi îndemnul spunându-mi ce anume să fac, fără ca eu să-mi dau seama, atunci când primejdia mă pândeşte. Numai de la moarte m-a salvat până acuma de vreo patru ori – mai bine era dacă nu o făcea – şi nu ţin minte, în câte alte daţi, de la serioase dificultăţi, căci numai în situaţii grave intervine şi-şi arată puterea şi iscusinţa, nu orişicând.

Pornisem o adevărată contraofensivă, numai aşa, ca să-i perpelesc niţel pe domnii judecători şi pe atoatepăzitorii lor. În aceeşi după-amiază am expediat o telegramă la Eteria Scriitoricească, la însuşi arheul ei, Zaducreu Stâncă, în care mărturiseam lapidar toate cele păţite, iar a doua zi dimineaţa m-am dus la Roman... la acel foarte cumsecade om, aşa cum am mai arătat. M-a primit cu dragă inimă, gata gata să-mi vină-ntr-ajutor, dar eu nu mă duceam să-i cer sprijin, ci să-l necăjesc.

— Ştiu, ştiu ce s-a întâmplat cu dumneavoastră, îmi pare rău, vă înţeleg... Ce putem face? întrebă el descumpănit şi vădit afectat.

— N-am venit să vă cer ajutorul, ci să vă spun ce anume am de gând să fac, chiar mâine, după ce domnii vor veni să-l instaleze pe noul chiriaş în casa copiilor mei, nu de altceva, ci ca să nu mi se reproşeze că am trecut peste dumneavoastră.

Iată, îmi fac această datorie, anunţându-vă: Nu mă voi opune la executarea deciziei, pentru că este lege – nu i-am spus că ea nu se putea executa – dar nici cu mâinile încrucişate nu voi sta atunci când îi vor deposeda pe copiii mei de bunul lor, nu-i felul meu de-a fi, chiar dacă în numele legii; aş fi un nemernic, o otreapă, şi nu aş mai avea curajul să privesc în ochii lor.

— Ce aveţi de gând să faceţi? Să aveţi grijă, să nu vi se întâmple ceva şi mai rău. Sunt foarte îngrijorat...

— Poate să mi se întâmple orice. Voi lucra şi eu tot în numele legii... Iată ce-am venit să vă spun că sunt decis să fac: mâine, după ce-l vor instala pe Marin Periuţă în casa mea, îmi voi lua copiii, le-am şi făcut bagajele, mă voi duce în Capitală, la ambasada Sifoniei, şi voi cere protecţia asupra copiilor mei, pe care-i voi declara cetăţeni sifoni, ei, copiii, având dreptul, conform legilor internaţionale, să opteze fie pentru cetăţenia pe care a avut-o tatăl lor, fie pentru cea care o are. Cetăţeni ai cetăţeniei pe care eu o am acum nu-i voi face în niciun caz; ar fi să-i osândesc la aceeaşi ocară ca pe tatăl lor, să-i dau pe mâna şi la discreţia unor lopozi, mingeaci, rodici, sofroni, calcani, periuţe, mugeaci, halei etc. etc. Eu îmi voi păstra pe mai departe cetăţenia pe care o am. Aşa mi-a fost sortit. Aşa-mi trebuie. Deci, după ce-i declar cetăţeni sifoni, instalez cortul – mi-am adus unul din ţara hanilor – în curtea Ambasadei sifone, îi cazez într-însul, deoarece în casa lor au cazat, cu bon în regulă, pe altul, eu rămân afară, şi, de-afară, din stradă, le arunc alimente şi alte lucruri trebuitoare, peste gard.

— Vai de mine, să nu faceţi una ca asta.

— Îmi pare rău, dar voi face-o. Faţă de dumneavoastră m-am achitat de obligaţie: v-am anunţat... Şi vă rog să mai aflaţi următoarele, căci nu vă pot ascunde nimic, vă respect realmente, sincer: am înştiinţat, pe căi sigure şi foarte secrete, patru ambasade străine, amnistitia internaţională – oricât de jalnică şi de rizibilă ar fi această pompoasă organizaţie de zaharicale – aşa că nu cred să mă calce, cu copii cu tot, lucru foarte simplu, vreo maşină, din greşeală,

sau să fiu oprit din drum şi deturnat spre cine ştie unde. E spre binele şi-al dumneavoastră, să nu se procedeze în acest fel.

— Dar vă rugăm, nu vă pripiţi, să vedem ce se mai poate face... se învăluieşte el încurcat.

— Nu se mai poate face nimic, absolut nimic. Legea e lege. Vă salut cu sincer respect şi vă mulţumesc că m-aţi primit.

Nicanorei nu i-am spus că am pierdut şi la recurs procesul, ci că acolo am câştigat şi că ne vom muta în curând în casa noastră, toată. Ea s-a bucurat cu amar, a surâs precum soarele prin ceaţă, apoi a pornit să plângă: „Casa mea este alta şi alt aşternut mi se pregăteşte mie, sărmanul meu om”, zâcându-şi în gând.

La exact două zile după aceea – adică după ce a primit telegrama mea – Zaducheu Stâncă descindea în Claustrum. Venise, chipurile, ca să îndemne pe scriitori să întâmpine ziua de naştere a celui mai mare sfânt al marii eclezii, cu tot sufletul şi toată inima lor, aducând ofrande dintre cele mai înălţătoare.

Mie însă mi-a trimis vorbă de taină printr-un om al său de încredere, Felician Laur, să fiu prezent a doua zi la şedinţa ce se va ţine la sediul Eteriei Scriitorilor din Claustrum şi să spun tot, toate cele relatate-n telegramă. Şi, bineînţeles, aşa am făcut.

După ce Zaducheu Stâncă a făcut apel la scriitorii din Claustrum pentru sărbătorirea aşa cum se cuvine a zilei aceleia, unul, pus anume de el, în taină, s-a ridicat şi a spus:

— Mult stimate tovarăşe arheu, am înţeles foarte bine ceea ce ne-aţi spus şi vom da tot ceea ce avem mai frumos şi mai de preţ în noi pentru cinstirea marii zile. Vă asiguram din toată fiinţa. Dar noi suntem şi oameni, şi ca şi oameni avem şi nişte necazuri. Veniţi aşa de rar în mijlocul nostru, iar acum, când vă avem lângă noi şi ne bucurăm pentru aceasta, vă putem mărturisi şi unele necazuri care ne amărăsc viaţa?... Ştiţi...

— Ştiu. De aceea sunt arheul vostru, să cunosc absolut tot ce se petrece cu voi.

S-au înscris atunci la cuvânt mai mulţi, printre care şi eu, cam al patrulea.

Unul cerea locuinţă mai în centru, deoarece la periferie viaţa lui era în nesiguranţă, altul cerea majorarea pensiei, altul ajutor pentru înfiinţarea a încă unei reviste de cultură la Claustrum, altul ajutor ocazional, un altul a cerut să se facă un fel de „Pantheon" în parcul municipiului, unde să ocupe loc, într-un fel de rotondă, toţi scriitorii din ţara romeilor şi toţi scriitorii din ţara hanilor. A răspuns, aşa cum a răspuns, fiecăruia, după stilul său, când ferm, când mânios, când ocolit, cu vicleană dibăcie. Mi-a venit şi mie rândul la cuvânt. „Ce-o mai fi vrând şi ăsta?" îşi ziseră-n gând unii.

— Domnule arheu, încep eu cu orgolios rănită sfială, în toamna acestui an mi-aţi acordat cinstea să mă trimiteţi în vizită în ţara hanilor. Vă mulţumesc şi cu această ocazie pentru bucuria ce mi-aţi făcut-o.

La întoarcere, însă, am aflat deodată trei alte bucurii. Prima: că am fost dat afară de la teatru, în lipsa mea din ţară, şi că, din grijă faţă de mine, m-au şi mişcat în interes de serviciu...

— Şi... Încotro te-au mişcat? îmi ia el vorba, cu îngreunare.

— La casa populară de creaţie...

— Şi pe ce post?

— Pe post de metodist, răspund eu, apăsând într-un anumit fel pe cuvântul metodist.

Zaducheu Stâncă, atunci, răsucindu-se către Dimitrie Brişcă, prezident peste toată cultura din ţinut:

— Tovarăşe Brişcă, post de dactilograf sau de portar n-ai avut să-i încredinţezi lui Toma Graţian, a trebuit neapărat să-l faci metodist?!

La care întebare domnul Brişcă a pălit şi s-a scuturat a mirare şi-a frică, dar nu numai el ci şi toţi ceilalţi cu funcţii de răspundere, care stăteau grupaţi cam la un loc. Apoi către mine:

— Continuă, ce alte bucurii au mai dat peste capul i ni la

întoarcerea din Hania.

— Primarele oraşului, Lopodea, printr-o hotărâre strict personală, mi-a luat jumătate din casă, lăsându-mă să locuiesc cu familia compusă din cinci persoane, dintre care eu, ca membru al Eteriei, am dreptul după lege la o cameră singur, iar soţia mea la fel, bolnavă fiind, şi doi copii în curs de şcolarizare, şi socră-mea care îngrijeşte de copii, în promiscuitate.

— Şi a treia bucurie?

— Soţia mea se află internată la Institutul oncologic, cu un cancer în metastaze, operată de două ori până acum, deci cu zilele numărate.

— Destul, m-a întrerupt el, ridicându-se în picioare, mâhnit şi mânios totodată.

Şi a zis (reproduc întocmai cuvintele lui): „Pentru rele întâmplate cu Toma Graţian trebuia să vin pe jos din Capitală până aici la Claustram.

Eu mă lupt să creez scriitorilor condiţii de viaţă şi de creaţie, pentru că ei sunt oglinda şi conştiinţa acestei ţări, şi să-mi audă urechile că un regizor mediocru, umblând cu traista-n băţ de la un teatru la altul, şi un funcţionar de ocazie ca Lepădă... cum zici că-l cheamă, tovarăşe Brişcă? iar Brişcă: „Lopodea. Tovarăşe preşedinte", ca Lopodea, se leagă de persoana unui scriitor? Vasăzică noi suntem cârpele lor? Dar voi – adresându-se către toţi cei de faţă –, voi, scriitorii, colegii lui, voi, conducerea breslei, aţi ştiut de cele ce se-întâmplă cu colegul vostru? Voi ce-aţi făcut?"

— Ne-am dus... Am intervenit... Dar n-am găsit în... înţe... nu şi-a terminat vorbirea unul isteţ.

— Trebuia să bateţi cu pumnul în masă Trebuia să mă anunţaţi imediat pe mine.

Ei bine, tovarăşe Graţian, tu îngrijeştete de soţie, că de celelalte mă îngrijesc eu. Ştiu unde să mă duc, chiar mâine.

Asistenţa a explodat în aplauze, iar Stâncă a închis discuţiile. A mai spus, în timp ce părăsea sala:

— Am mai găsit statuia poetului Celestin Lebădă-Neapră aruncată undeva într-o magazie, printre fiare vechi şi alte deşeuri şi unelte casate. O să vadă ei ce perdaf am să le trag.

După numai două zile, preşedintele Tribunalului regional, Sofronie Vârlădea, mergea cu dosarul meu la subsuoară, mai gheboşat decât era de la natură, să se-nfăţişeze În Ministrul Justiţiei, la ordinul acestuia, sesizat de Zadurheu Stâncă. Ministrul, după ce l-a spălat pe cocoaşă bine pe Vârlădea, a declarat recurs la Tribunalul Suprem, iar acolo deciziile date de tribunalele din Claustrum au fost casate.

Între timp am fost chemat, nu, poftit, la domnul Lopodea.

— Eşti cam nervos dumneata. Te-ai supărat pe noi.

— Nu înţeleg.

— Ne creezi dificultăţi şi ne împiedici în desfăşurarea muncii noastre destinată obştii.

— Iarăşi nu-nţeleg nimic.

— Ai făcut recurs la Tribunalul Suprem? Te rugăm să-l retragi. Problema s-a rezolvat. I-am repartizat lui Marin Periuţă un apartament într-un bloc. În zilele acestea facem recepţia blocului, el se mută acolo, Calcan se mută-n casa sa, iar dumneata ai să ocupi întreg imobilul proprietate personală.

— Nu cred. Şi-apoi cine ştie când vă căşunează să vă prevalaţi de decizia tribunalului...

— Cum? Nu crezi în cuvântul meu?

— Dacă aş crede, ar râde şi câinii de pe stradă de mine.

— Ei las' că am eu ac de cojocul tău.

— Nici eu n-am aruncat în luptă toate forţele de care dispun. Cu acul acela ai să-ţi cârpeşti propriul cojoc într-o zi.

Şi n-am fost profet mincinos, căci taman aşa s-a întâmplat, nu după mult timp. A ajuns inginer – căci era „inginer" – la întreprinderea Vidanjări.

— Te rog să-ţi retragi recursul.

— Nu am această calitate.

— Vrei să spui că nu vrei!

— Nu pot să retras ceea ce n-am făcut. Iar dac-aş fi făcut, tot n-aş fi retras.

— Nu-mi vorbi mie în dodii, ca scriitorii. Ţi-am rezolvat problema, călcâmdu-mi pe conştiinţă, te rog să-ţi retragi recursul de la Tribunalul Suprem.

— Nu l-am făcut eu.

— Cum nu l-ai făcut? Dar cine mă-sa l-a făcut?

— Mă-sa ministrului Justiţiei. Chemaţi, vă rog, la telefon biroul domniei-sale, rugaţi-l, ca-ntre colegi, să-şi retragă recursul...

— Cuuum?!

— Cum auziţi, am pus eu capăt dialogului şi am ieşit pe uşă-afară, înainte de-a mă azvârli el, aşa cum a mai făcut, deşi acum altele erau relaţiile dintre noi.

În aceeaşi zi am primit scrisoarea pe care Ministrul justiţiei i-o trimitea arheului Eteriei Scriitoriceşti şi prin care-l anunţa că a cercetat dosarul numitei Graţian Nicanora, că amândouă sentinţele sunt false, deci casabile, şi că a declarat recurs în supraveghere la Curtea Supremă, el în persoană, ministrul.

Vajnicul Zaducheu Stâncă, bucuros de succesul reputat, mi-a expediat textul şi mie, să mă bucur şi eu. Şi nu mi-a fost bucuria, iar biata Nicanora, când m-am dus cu scrisoarea la ea şi i-am citit-o, brusc i-a coborât temperatura la normal, iar durerile au îngăduit-o mai repede şi mai plăcut decât după injecţiile cu morfină. Apoi mi-a cerut, în şoaptă adâncă, cu ochii numai lacrimă să mă apropii de ea, să-mi lipesc obrazul de al ei. Am făcut întocmai, iar ea, surâzând printre lacrimile multe, cu alint, mi-a zis: „Măslinarule!”, apoi am sărutat-o, nenorocitul de mine.

Odată casată decizia, m-a pus naiba să deschid eu acţiune – sunt de-o naivitate cretină uneori –, cerând plata cheltuielilor de judecată, precum şi obligarea fostului meu chiriaş să repare, conform legii, stricăciunile din interiorul locuinţei ocupate de dânsul timp de zece

ani. M-a sfătuit să fac această tâmpenie un avocat amic, şi m-a îndemnat şi o încredere elementară – tot de idiot – în respectarea atât a legilor, cât şi a deciziilor Tribunalului Suprem de către cei chemaţi să le apere şi să la aplice, cu atât mai mult cu cât aveam de partea mea Instanţa supremă, hotărârea ei, nu numai legea.

Şi nu numai că n-am obţinut ceea ce era legal şi firesc să obţin, dar, în setea lor de-a se răzbuna – căci mă aşteptau cu oftică mare să le ies în cale, şi le-am ieşit –, mi-au respins amândouă cererile şi m-au obligat pe mine, prin hotărâre judecătorească, să achit nu numai cheltuielile de judecată, într-un proces câştigat tocmai de mine şi tocmai la Tribunalul Suprem, ci să mai şi plătesc o sumă zdravănă lui Calcan pentru că a făcut, în urmă cu douăzeci de ani, instalaţia de gaz în casă, timp în care eu mă aflam la Bansca, fără să facă măcar o reducere faţă de situaţia actuală, uzată de tot, a instalaţiei. Dacă chiar ar fi avut dreptate Calcan, această datorie revenea fostei proprietărese, Mrener Klara, care vânduse casa, deci şi instalaţia de gaz făcută de Calcan. Mirat, însuşi avocatul Mrenăroaiei a cerut să se facă reducere, ca fiind absolut îndreptăţită. Era, acest avocat, Gombos Gaspar, un om naiv şi cu simţul dreptăţii. Nu. Instanţa, în aceleaşi persoane, adică Mingeac, Musu, Vârlădea şi Mugeac a rămas pe poziţie fermă.

Bineînţeles că nu am mai apelat la nimeni, îmi era şi jenă şi silă, silă nu numai împotriva lor, ci şi a idioţeniei mele care m-a îndemnat să cred în repectarea legilor de către cei chemaţi să le aplice – ele se şi aplică uneori, şi ei ştiu foarte bine când, şi asupra, sau în favoarea cui –, dar am refuzat să achit suma la care m-au obligat.

Am fost chemat la Mingeac. După o întârziere sfidătoare, într-o zi, totuşi, m-am prezentat, mai mult pentru a-l înfrunta decât din obligaţie.

— Datoraţi suma de 16.000 de lei. De ce refuzaţi s-o achitaţi?

— Nu datorez nimănui nimic. Banii aceştia, pe care consideraţi că-i datorez, eu îi consider nu datoraţi, ci furaţi mie. Nu-i datorez, ci mi-i luaţi... Prin urmare, poftiţi şi luaţi-i cum vă place şi cum e obiceiul

atunci când se fură: buzunărindu-mă, confiscându-mă, dezbrăcându-mă, deşi prin aceasta n-aţi obţine mare lucru.

— Nici nu o să te buzunărim, nici nu o să te jefuim, ci vom veni şi-ţi vom pune sechestru pe lucrurile din casă.

— Poftiţi. Vă aştept. Cred că mă veţi anunţa măcar. Şi am ieşit.

Încercând pe diverse căi să mă convingă să achit suma considerată de ei ca datorată, iar de către mine ca furată de dânşii, şi nereuşind nicicum, într-o bună zi s-au înfăţişat acasă pentru a-mi sechestra lucrurile.

Eu mă înţelesesem cu prietenii mei Petre, Adrian, Şoro, Horică şi Nae să vină şi să asiste la operaţia de sechestru, iar ei, fireşte, au venit. Ne-am aşezat în hol în jurul mesei de-acolo şi ne cinsteam cu vin şi miez de nucă. Şoro adusese cu el şi un aparat de fotografiat care funcţiona ca unul de filmat.

Oamenii legii au sosit. I-a întâmpinat Adrian, cu o afectuoasă politeţe: „Poftiţi, poftiţi!", i-a poftit el deschizându-le uşa şi făcându-le loc să intre, cu gesturi largi şi ample plecăciuni, ca la marile recepţii atunci când apar suveranii. Le-a întins chiar pachetul de ţigări Kent, pe care nici naiba nu ştia cum anume şi de unde le procura el –, căci le scotea ca prin hocus-pocus de prin buzunare atunci când noi nu aveam nici Naţionale, insistând să servească: „Sunt bune, sunt foarte bune, ia uitaţi-vă ce ambalaj superb...", îi ademenea el, sâcâindu-i. Oamenii sechestrului însă s-au arătat sobri şi n-au servit, dar nici n-au mulţumit, la care atitudine Adrian a spus: „Nu le place, ce să le facem" şi s-a aşezat la masă. Petre a umplut paharele: „Ai mă, ce dracu' facem aici, că ăştia văd că s-au apucat serios de lucru". Horică a dat drumul la glasul lui de zile mari şi a început să cânte şugubii studenţeşti; Naică atunci s-a apucat să danseze, ridicând picioarele lungi până-n tavan, gata gata să sfărâme lustra, trecându-le uneori ca din nebăgare de seamă talpa pe sub nasuri la domnii care zoreau stabilirea preţurilor la mobilă, radio, televizor, bibliotecă, iar Şoro, aşezat într-un colţ şi cu o mască pe faţă de diavol care râde, filma

neîncetat mişcările toate, mai cu seamă ale acelora care răscoleau prin casă lucrurile.

Nu le-a convenit treaba asta, i-a pus chiar pe gânduri. Şoro însă filma de zor, râzând cu colţurile gurii şi-ale ochilor trimise diavoleşte în sus.

— Ce faci dumneata? întrebă mai marele peste ceata sechestranţilor.

— Păi, nu vezi? răspunde Şoro, filmez. Fiecare face ce poate. De pildă, eu nu pot să fac ceea ce faceţi voi.

— Dumneavoastră aţi citit vreo carte? intervine în discuţie, cu felul lui de-a nu ierta nicidecum prostimea, Petru.

— Asta-i bună, subliniază Nae, ca ce chestie...

— Ziceam aşa... numai... ca o chestie, îşi băgă nasul şi Adrian.

— Nici ca cât, se întrerupe din cântec Horică.

— Am terminat în schimb facultatea, se întrerupe din filmat şi Şoro.

— Daţi-o-n pisici, nu vă mai puneţi atâtea probleme, a încheiat dialogul Petru, turnând în pahare.

Văzând oamenii ordinei şi-ai justiţiei că sunt luaţi în tărbacă şi neconvenindu-le deloc faptul că li se filma munca, s-au dus la telefon şi, fără a cere voie, au luat legătura cu foruri superioare competente, raportând şi întrebând ce să facă.

— N-ar fi fost necuviincios dacă aţi fi cerut, totuşi, voie să folosiţi telefonul, pufneşte Petru, căci pe telefon nu aveţi dreptul să puneţi sechestru, nefiind proprietatea sechestratului.

Ei, vigilenţi, cuminţi şi înţelepţi, n-au răspuns, dar deloc, la provocări, ci şi-au văzut de treabă până la capăt, deşi jinduiau vădit vinul roşu de pe masă şi tava plină cu miez de nucă...

— Ştiţi ce zic eu, intervine iarăşi Adrian. Adineaori n-aiți vrut să serviţi din ţigările pe care vi le-am oferit, nu-i aşa? Ei bine, acum vă poftesc să primiţi – şi scoate din buzunar un sul de hârtii de o sută, pe care eu după ce le procurasem cu greu, i le-am dat lui – banii, uitaţi, vi-i număr, sunt 16.000 de franci, exact atâta cât consideraţi că

datorează gazda – domnia sa consideră, şi pe drept cuvânt socotim şi noi, că i se fură, şi eu iau în schimb – şi pune mâna pe o plachetă de versuri pe care eu o scosesem în urmă cu treizeci de ani aproape – cărţulia asta, şi le-o flutură pe sub nas. Să ştiţi că face atâta.

— Dar lucrurile ar trebui puse la locul lor, de către cei care le-au dislocat, mormăie Petru.

— S-o uşchească numai cât mai iute şi le aşezăm noi la loc, subliniază Horică.

— No, aşa da, zice şi rânjeşte satanaelic Şoro, iar Naică, de bucurie, s-a mai lansat într-un dans himeric, de arheopterix al văzduhurilor, trecându-le cu picioarele pe deasupra capetelor la domnii care părăseau unul câte unul locuinţa.

Nu-i puteam lăsa să-şi ducă până la capăt operaţiunile de sechestru şi apoi de scoatere la licitaţie a obiectelor, ar fi însemnat să nu mai rămână nimic afară de pereţi în casă. Iar pe deasupra, copiii mei, aflând că se va face licitaţie acasă la ei şi că acest lucru va fi anunţat în ziarul lecal, „Opaiţul", m-au rugat să nu permit această faptă, că o să-şi râdă de ei colegii şi colegele şi-o să-i întrebe profesorii că de ce şi cum... „Tăticule, te rugăm, nu ne fă de ruşine", m-au rugat ei, cu ochii înlăcrimaţi, aşa că am recurs la tertipul cu banii pe care, chipurile, Adrian i-ar fi dat, sfidător, drept preţ pe o cărticică nevolnică.

Ba mai mult, Horică şi cu Şoro au propus să pună mână de la mână – şi nu aveau decât jumătate de normă salariu, adică mai nimica, vreo 1400 de lei pe lună, şi nu 6.000, aşa cum primeau cei care, fie că nu veneau deloc pe la locurile de muncă, fie că veneau, dar stăteau doar cât durează fumatul unei ţigări, – să-i mai roage şi pe alţii să facă la fel, „să cerem nişte ajutoare de la caseria Eteriei, propunea Petru, că şi-aşa banii de-acolo sunt meniţi să se ducă pe apa sâmbetei..."

Lucrurile au rămas rezolvate aşa cum le potrivisem eu, şi-aşa a fost bine.

Astfel a luat sfârşit confruntarea mea cu justiţia, astfel mi-am

câştigat dreptul, pentru copiii mei şi pentru mine, de-a sta în casa noastră proprie, iar, dacă ar fi să mai am de-a face cu justiţia şi judecătorii încă o dată, le-aş da de data aceasta şi casa întreagă nu numai jumătate din ea, numai şi numai ca să nu mai am de lucru cu ei.

Moartea Nicanorei

Sus, în clădirea aceea mare, rece, colorată-n vineţiu, feudă a morţii, Nicanora îşi ducea, cu amarnică discreţie şi teribilă demnitate, calvarul. Era împăcată şi mulţumită pentru că eu nu cunoşteam adevărul despre boala ei. Aranjase, conjurându-i pe toţi, doctori, personalul auxiliar, rude, să nu-mi spună nimic mie, decât că era vorba de un chist superficial, ca atâtea altele care apar la femei, mai ales la cele care au născut prin cezariană. Aşa că, îndată ce mă vedea, când mergeam la ea, se ridica zglobie din patul în care se zvârcolise până atunci de dureri, fără să o fi auzit cineva, nici până atunci şi nici până la moarte, să se vaiete, să strige, să geamă, să grimeze, îmi surâdea solar, cu toate rănile care ardeau în trupul şi sufletul ei, iar dacă eu atunci o cuprindeam în braţe ori o sărutam uşor pe obraji, se simţea a fi cea mai fericită fiinţă de pe pământ, în braţele lui Dumnezeu – în ale căruia se şi afla cuprinsă de mult... —, chiar dacă o simţeam cum se scutură de lacrimi peste singurătatea din ea, aşa cum un pom se scutură de ploaie, undeva pe-o pustie, când îl străbate vântul, al altei pustii.

Căci Nicanora nu era o femeie bolnavă de cancer, ci o actriţă fără de asemănare, şi nu din vanitate făcea pe actriţa, nici din făţărnicie, nici din talent prea mult, ci numai şi numai ca să se ascundă faţă de cei pe care-i iubea şi o iubeau, să nu le amărască sufletul cu amarul ei, să nu fie aduşi în situaţia de-a suferi din cauza suferinţei la care era supusă

Ea. Şi era o fântână de încredere-n ele şi de curaj pentru toate colegele şi colegii, din aceeaşi suferinţă, acolo internaţi.

Veniţi, o, regine ale pământului, împărătese şi fete de împăraţi, zâne şi Ilene din cele mai minunate basme şi istorii, să aşterneţi părul vostru auriu ori negru la picioarele ei, ca să treacă peste el, ca peste ultimul prag al acestei lumi, dincolo, cea mai prepus decât voi toate, Nicanora!

Dar am aflat. Un doctor prieten venit din capitală, de la Institutul Oncologic de-acolo, în schimb de experienţă la Institutul Oncologic din Claustrum, văzându-mă pe coridor, cu privirea pierdută pe fereastră şi sorbind la răstimpuri din ţigară, s-a bucurat văzându-mă şi m-a întrebat cu îngrijorare:

— Ce-i cu tine-aici, Toma?

— Aa, am soţia internată aici.

— Cum aşa? Pentru ce?

— Aa, nimica toată. Un chist de la cezariene.

— Unde-i internată?

— La rezerva 24, chirurgie. Dacă ai timp, treci, te rog, pe la ea şi spune-i o vorbă de încurajare... Să nu tare cumva să intre la idee că ar avea altceva.

— Mă duc numaidecât.

S-a dus, i-a spus că este prieten cu mine, că citeam amândoi versuri la şedinţele revistei *Calendarul...,* în fine, că totul merge spre bine, i-a văzut fişa medicală cu toate examenele şi că nu-i nimica serios, problema se va rezolva în scurt timp – cum s-a şi rezolvat. Apoi a ieşit afară, apropiindu-se de mine cu faţa schimbată (Nicanora n-a apucat să-l dăscălească...):

— Toma dragă, situaţia este gravă de tot. Doamna are..., ştii ce are?

— Desigur. Un... chist.

— Dragul meu, are o tumoare malignă la sânul drept, în faza a treia aproape, cu ganglionii prinşi... probabil, adică sigur, au început diseminările spre metastaze, aşa că..., iartă-mă că-ţi spun, a adăugat el,

văzând că eu mă întunec la faţă şi că încep să mă clatin.

M-am povârnit brusc dinaintea lui, jos, pe scări, având sentimentul că sunt un urlet enorm, zăgăzuit puternic din toate părţile.

Nu ştiu cum am ajuns acasă, simt însă şi-acum durerea loviturilor pe care le primeam atunci când mă izbeam cu capul dintr-un pom într-altul, dintr-un gard într-altul, dintr-un colţ de stradă într-altul, dintr-o poartă într-alta, de la un stâlp – de care mă agăţăm – la altul.

Iar din clipa aceasta eu deveneam marele actor, în întrecere cu Nicanora: ea jucând rolul bolnavei care nu este bolnavă, a aceleia care se bucură de viaţă, deşi viaţa i se luase, eu jucând pe neştiutorul, pe acela care nu se îndoieşte nicio clipă că ea spune adevărul, că într-adevăr nu are nimic, că în curând vom merge acasă şi vom fi fericiţi, mai ales că datorită lui Zaducheu Stâncă avem casa noastră, iar eu un nou post, mai potrivit pentru firea mea tembelă şi excesivă în acelaşi timp, mai onorabil, redactor la pisania *Stela.*

Împotriva răului omenesc, oricât de puternic a fost el, oricât de abject, am luptat cu cerbicie şi-am biruit. Dar cum să lupţi împotriva morţii, împotriva aceleia care înseamnă biruinţa apriorică, absolută, dinainte ştiută asupra noastră? Cu ce să lupt? Unde să lovesc? Loviturile nimeresc în genune, genune fără de capăt. Şi, încercând să dai, să te aperi, nimereşti cu mâinile în acel gol fără de margini, cu frica şi amărăciunea neputinţei, iar braţele atunci îţi cad din încheieturi. Cum, cu ce şi împotriva cui să lupţi?

Iubirea! mi-am şoptit, aceasta este arma împotriva morţii, iubirea! Voi iubi-o într-atâta, încât beatitudinea, chiar dacă învelită în doliu, pe care va simţi-o, să stea deasupra fricii de moarte, deasupra urâciunii ei nemăsurate, ca o biruinţă peste biruinţă, ca o apoteoză peste negrele ei prăpăstii fără fund, ca ultimul triumf şi ultima sfidare a vieţii – chiar dacă trecătoare – asupra morţii.

Aşa îmi ziceam şi aşa mă încurajam. Apoi am intrat în rol ca un mare actor. Dar nu era deloc uşor: dacă arătam prea multă atenţie,

prea multă şi insistentă dragoste, mă temeam să nu creadă că tocmai de aceea mi-am schimbat purtarea – şi nu pot să mă laud, n-am dreptul, că m-aş fi purtat cu ea aşa cum ar fi meritat cu prisosinţă în viaţă, fără să îndrăznesc a spune totodată că n-am iubit-o – pentru că ştiu situaţia în care se află; dacă, din contră, m-aş fi purtat anume mai indiferent, mai dur, mai ingrat, ca uneori până atunci, aş fi rănit-o, m-aş fi rănit pe mine, ar fi fost oribil, nu-mi puteam îngădui o astfel de sălbăticie. Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să evit cu artă şi pe una şi pe cealaltă din comportările extreme şi să mimez firescul, să creadă că este o bucurie a mea pe care eu o găsesc într-o purtare atentă, tandră, din care să reiasă discret că într-adevăr mă bucur că pot s-o iubesc, iar femeile, fiind credule la acest capitol şi uşor a se pierde, s-ar fi bucurat şi ea la rândul ei, chiar dacă nu m-ar fi crezut, chiar dacă ar fi ghicit că eu am aflat adevărul, şi de aceea...

Şi a intrat în starea de comă stând în braţele mele, iubind-o, îngânând amândoi, eu numele ei, ea numele meu şi al copiilor.

Dar uite, am aici – şi Toma a scos din buzunar un sul inform de hârtii gălbejite – un fel de însemnări ale ei din zilele cât a stat în spital. I le-am găsit pitite în mâneca de la halat, când voiam să-l spăl. Ascultă. Pe mine m-ai ascultat destul şi te-am plictisit şi mai destul, acum ascult-o pentru câteva clipe şi pe Ea. Dar, înainte, rabdă, să-ţi mai relatez o chestiune care merită a fi consemnată; se leagă oarecum de întâlnirea cu prietenul meu, doctorul-poet venit de la Capitală.

După prima intervenţie chirurgicală, executată cu multă dibăcie de doctorul Keazim Malatîr, de seminţie turcă, om mic şi insignifiant, cu nasul lung şi acvilin, tenul pământiu, ochi ageri, şi căruia îi curgea discret, mereu, nasul, pe care-l ştergea cu nişte degete pline de bătături – nu de la operaţii, – şi vom vedea de unde-i veneau, m-am înfăţişat la dânsul în birou, cu sfială, recunoştiinţă şi grijă mare, să nu-l jignesc cumva, ţinând în mână un plic cu nişte mii – miile de rigoare în asemenea situaţii către medici, ca şi faţă de alţi sau alte soiuri de medici –, care plic, cu stângăcie idioată şi tot vorbind cu Malatîr, ca să

nu observe, să-l deruteze, am încercat să i-l strecor în buzunarul de la halat, aşa după cum se obişnuieşte.

Malatîr însă a simţit intenţiile mele şi s-a dat la o parte, refuzând cu hotărâre sinceră dania mea.

— Domnule Graţian, în niciun caz, a zis.

— Domnule doctor, vă rog, nu mă refuzaţi, zic eu de colo.

— V-am spus: nu, domnule Graţian.

— Dar mă jigniţi, domnule doctor.

— Vă rog să vă puneţi plicul în buzunarul dumneavoastră şi, umblând într-un fel de dulăpior-bar, a scos de-acolo două păhărele, a turnat în ele dintr-o sticlă pântecoasă un coniac străin şi m-a îmbiat să bem.

— În cinstea cui să cinstim? întreb eu.

— În cinstea nimănui, ci doar aşa, ca să ne încălzim niţel.

— Atunci vă rog să primiţi mica mea atenţie. Nu sunt chiar sărac încât să mă jigniţi. Ştiu că vă faceţi casă... Cred că nu din salariu.

— Exact. Şi-mi arată pălmile bătătorite până-n vârful degetelor.

— Dar nici cu mâinile voastre, singure, încerc a insinua a glumă eu.

— Nu, nu. Să ştiţi că nu sunt uşă de biserică, dar... cum să vă spun... mă obligaţi să vă spun... ceea ce, de fapt, trebuia s-o ştiţi, un lucru care, spunându-l, aş călca un consemn...

— Vă rog, luaţi plicul, şi iarăşi mă străduiesc să i-l strecor în buzunarul de la halat.

— Domnule Graţian, aşa cum vă spuneam, nu sunt uşă de biserică, nici nu-mi fac casă din salariu, dar... cum să vă spun... mă obligaţi să calc un consemn... De la oameni... îmi pare rău... condamnaţi la moarte nu primesc bani. A, de la cei cărora le pot salva viaţa, ori cărora le-o mai pot prelungi... e altceva.

— Aa, ştiu ce vreţi să-mi spuneţi, am aflat adevărul de la un doctor prieten şi poet... Aruncaţi vina pe el dacă cumva directorul o să afle şi-o să vă certe.

— Doamna este foarte necăjită, a încercat el să atenueze.

— Şi nu este nicio scăpare? întreb eu, dilatând implorativ ochii.

— Din păcate, nu, răspunde el sec, înghiţind coniacul, îndemnându-mă să fac ca el.

Când am intrat din nou la Nicanora, m-a întrebat:

— I-ai dat ce trebuia domnului doctor? Nu care cumva să uiţi.

— Draga mea, răspund eu, m-am dus, dar n-a vrut să primească. Am insistat. Degeaba. Turcu-i turc.

— Şi ce zicea, de ce nu primeşte? întreabă bănuitor Nicanora.

— Aa, e un tip foarte simpatic, deşi nu dai doi bani pe el după înfăţişare, uneori cu lumânăriţe la nas ca la copii, mic şi sfrijit, cu pălmile bătătorite... Cum naiba să ţină-n ele bisturiul şi să opereze?

— Te rog, nu ocoli, spune-mi de ce n-a primit plicul, cum s-a explicat?

— Mi-a zis aşa, la insistenţele mele, că băiatul său este coleg cu Tao al nostru şi că el nu primeşte bani de la părinţii colegilor fiului său. Şi are dreptate...

Dragă Pavel, ţi-am reţinut atenţia şi asupra acestui amănunt, ca să vezi că mai există şi printre doctori oameni, chiar şi printre oameni.

Şi-acum ascultă însemnările:

„1 octombrie. M-au pus într-o rezervă. De-acum voi fi singură, cu mine şi cu moartea mea. Nu voi mai asista uluită la suferinţa şi moartea altora. Mi-ajunge agonia mea, nu era cazul s-o văd şi s-o trăiesc şi pe-a celorlalte, să le zâmbesc încurajator şi compătimitor, să le spun vorbe de îmbărbătare, să le insuflu speranţă vană bietelor mele vecine de pat, care suportau mai greu starea în care se aflau, să le zâmbesc când nici eu nu ştiam cum să-mi ascund durerile şi sentimentul că, de fapt, împreună plecam spre acolo...

Eu aveam „bucuria” unei tării pe care ele nu o aveau. Am o altă structură, sunt o privilegiată. Îmi era teamă însă de ceva: nu cumva să las impresia că sfidez suferinţa lor. Făceam acel efort tocmai ca să-i cruţ pe alţii, să nu-mi vadă disperarea care trona şi în mine, ca o mumă a pădurii.

2 octombrie. Sărmana Pia. Lasă doi copii, un soţ la care ţinuse mult, dar care, după cum am priceput eu, nu va trebui să facă eforturi prea mari ca să se consoleze, deja se gândeşte cu cine anume să se însoare după moartea Piei, şi o mamă, octogenară, ce urma să aibă grijă de toţi, chiar şi de ginerele ei, dar de aceasta nu prea multă vreme. De biata bătrână mi se rupea inima. Vai doamne! Ce teribil stoicismul ei! Te-a depăşit în indiferenţa Ta faţă de noi prin indiferenţa cu care îşi trata propria soartă. Este firesc să-şi înmormânteze copiii părinţii, dar nu acelaşi lucru când părinţii îşi înmormântează copiii. La fel se va întâmpla şi cu mine: mă va înmormânta el, mama., Copiii! Nu-mi pare rău după ei – doamne, iartă-mă –, căci ei au drumul lor în viaţă şi-or să mă uite; nici după mama, sărmana, căci ea are credinţa şi se va consola, o *va consola,* îmi pare rău de el... căci va rămâne singur.

3 octombrie. Săraca Pia. În disperarea ei se agaţă de orice nimic, precum naufragiatul se agaţă pe talazurile mării, de o aşchie. Îţi vine să plângi de naivitatea şi neputinţa ei copilăroasă. Ea rămâne liniştită şi senină în spaima ce o bântuie, care, de fapt, este şi spaima mea şi-a tuturora câţi aşteaptă aici vindecarea. Unica vindecare este sfârşitul. Unii reuşesc să-l amâne, să-l înşele, să-l trişeze, să cocheteze chiar, dar până la urmă... Sfârşitul propriu-zis nu durează mult. Ia, acolea, o clipă oarecare, dar până la acea clipă, ce noian de neguri şi de gânduri care vin asupra ta ca fiarele pădurii şi ca şerpii terţului. Răstimpurile de pace şi alinare sunt înşelătoare și străbătute de veninoase suspinuri suind din negre adâncuri.

4 octombrie. Pia credea-n minunea care trebuie să se întâmple cu ea. Minunea se putea întâmpla, desigur, aşa cum s-a mai întâmplat cu femeia aceea de la Sângiorz, sau cu pivnicerul de la Ciumurud, de exemplu, dar nu s-a întâmplat.

Dar un soi de minune s-a petrecut, totuşi, şi cu ea. Deşi era aproape stinsă, arătând ca o vedenie, jumătate pământ, jumătate nimica, deşi abia izbutea să-nghită două picături din supa ce i-o aducea maică-sa – pâine nu înghiţise de mult –, totuşi, într-o după-amiază a cerut să i se

aducă sarmale, că-i este foame şi doreşte să mănânce sărmăluţe. I s-au adus, iar Pia a mântuit tot ce era în castron, de parcă atunci ar fi venit de la polog, ori de la spălat rufele la râu, spre uimirea noastră a celorlalte şi spre fericirea înlăcrimată a bătrânei sale mame.

A trecut brusc într-un fel de exuberanţă copilărească. Pierdută de fericire, striga, mulţumea lui Dumnezeu, lui Iisus şi Maicii lui Iisus, sărea la noi şi ne săruta cu frenezie, îşi striga copiii să se bucure şi ei de minunea săvârşită de Domnul cu ea, îşi chema soţul să se bucure şi el (dar mai puţin că nu va rămâne singur. „Minunea! Minunea! S-a întâmplat minunea!" striga din toată fiinţa câtă îi mai rămăsese, înălţând mâinile când spre răsărit, când spre apus, când spre fereastră, când spre noi, cu ochii dilataţi, în flăcări. Apoi a adormit adânc de tot, ca după ultima morfină – ca după o cină copioasă –, iar peste noapte şi-a dat duhul.

La dorinţa ei exprimată cândva în glumă că ar vrea să fie înmormântată în grădina părintească, unde se juca în copilărie cu prietenii şi prietenele, soţul ei, după ce a exoperat necesarele formalităţi birocratice, încurajând, aşa cum se cere, foruri peste foruri şi potentaţi peste potentaţi, a înmormântat-o chiar acolo.

(Fac aici o paranteză, ca să-ţi spun ce s-a întâmplat cu femeia de la Sângiorz şi cu pivnicerul de la Ciumurud; cred că eşti curios să afli.

După ce au deschis-o şi-au văzut că stomacul era năpădit, tot, de un fel de conopidă irascibilă şi că, deci, nu se mai putea interveni cu bisturiul – ar fi însemnat să-i provoace o hemoragie la prima atingere, cu unealta chirurgicală, a veninoasei conopide fremătătoare, şi să moară pe masa de operaţie –, au cusut-o la loc şi-au trimis-o acasă, ca să moară acolo, nu la ei, în spital, unde formalităţile de transferare şi înhumare ar fi ajuns pe mâna funcţionarilor diverşi, excesiv de „corecţi", şi-ar fi fost vai şi-amar... I-au spus că nu are nimic, că ce-a fost rău au aruncat afară şi că poate să mănânce şi să bea orice doreşte.

Şi Nastasia s-a dus acasă, unde trebuia să moară în scurt timp, poate chiar pe drum. Aceasta se petrecea prin luna septembrie. În vara

următoare, cam pe la jumătatea lunii august, doctorul Vimu, aflându-se în staţiunea Sângiorz, când s-o părăsească, l-a mânat curiozitatea să treacă pe la casa bietei Nastasia, să vadă ce-i fac copiii – căci avea vreo cinci –, soţul ei rămas singur, om tare de omenie, care le-a adus de toate, şi nu numai lui, ci la toţi: purcel, jinars, siropuri de zmeură, de afine şi de brad, carne de viţel, lapte de oi conservat în bărbinţe, căpăţâni de caş de la stână, miel şi chiar şi bani.

Cunoştea adresa moartei. S-a oprit cu maşina cam în dreptul grădinii de lângă casă. Cum în grădină o femeie strângea păstăi în poală, domnul doctor a agrăit-o:

— Bună ziua... Aici şade... Paramon Ichim?

— Aici dară, răspunde femeia, desprinzându-se de arac şi venind în întâmpinarea străinului.

Doctorul tocmai se pregătea s-o întrebe de soarta copiilor rămaşi orfani, de omul rămas văduv, cum a sfârşit şi dacă s-a chinuit mult până ce a murit biata de ea..., când femeia care culegea păstăi a rămas uimită înaintea doctorului:

— Tulvai, domnu' doctor, Dumnezeu v-ajute, dumneavoastră sunteţi?! Da' poftiţi înăuntru!

Femeia părea cu totul şi cu totul străină. Era zdravănă, ageră şi cu niscaiva aprindere în obraji. Doctorului nu-i venea să creadă ochilor că putea să fie bolnava aceea, aproape scândură, nu femeie, şi nici n-a crezut până când gospodina n-a început să-i mulţumească, sărutându-i hainele şi mâna pentru că i-a redat viaţa:

— Multămăscu-ţi, domnule doctor, deie-ţi Dumnezău sănătate, că m-ai făcut sănătoasă şi sunt iar femeie la casa mea, mamă copiilor şi nevastă omului meu.

— Şi cum a fost? întrebă, încă nedumerit, doctorul.

— D-apăi, cum să şie... Întomna cum aţi zis. Am mâncat de toate şi...

— Cam ce anume?

— Ce dă năcazul: zamă de curechi, de păstăi, de barabule,

mămăligă cu lapte şi brânză, câte niţică slană, şi... de, ia acolea, câte un jinars, la sărbători.

— Şi unde ţi-i soţul?

— În munte, la oi, după brânză.

— Copiii?

— Unu-i cu omu' meu la stână, ăilalţi cu nişte mărhăi la păşune, iar băiata lucrează la băi, este ospătăriţă acolo. Şedeţi, faceţi bine, la noi.

Nu-ncăpea nicio îndoială că ea era, Nastasia. Doctorul a pus de mai multe ori mâna pe ea ca să se convingă. Să nu fie cumva vreo nălucire, nălucire iscată din cauza apelor radioactive pe care le-a băut acolo – mai ales de la izvorul 4, unde merg pe ascuns bărbaţii – sau din cauza destrăbălării minunate la care-l supusese noaptea trecută o asistentă, cunoştinţă mai veche, de la Claustrum.

— Iartă-mă că n-am să pot să stau, mă grăbesc, dar o să trimit ambulanţa să te aducă până la noi, la un control.

— Faceţi bine şi staţi, şi-ţi îmbuca ceva la noi, şi vi-ţi cinsti c-un pahar de jinars de-al nost, şi lăsaţi în trăsnet s-o ducă de ambulanţă, a dat răspuns femeia, grăbindu-se a pune pe masă cele de cuviinţă.

Când au dus-o la Claustrum şi-au căutat-o cu razele la stomac, nu au mai zărit acolo nici urmă de tumoare.

La fel s-a întâmplat şi cu pivnicerul acela, om cât un munte, zdravăn şi rumen la faţă, care-n câteva săptămâni se preschimbase într-un fel de desen străveziu despre el, cel dinainte. O vedenie de spaimă, nu altceva. L-au tăiat şi pe acesta, dar numai pentru ca să-l coasă la loc, deoarece nu se mai putea face nimic, şi l-au trimis acasă, ca să moară acolo.

— Ce mă sfătuiţi să fac? a întrebat el, la plecare, pe doctori.

— Du-te acasă, mănâncă şi bea tot ce-ţi tihneşte. Nu mai ai nimic.

Şi-aşa a făcut pivnicerul. A mâncat slană cu ceapă, a tras după fiecare masă câte o cupă de vin din ăla bun, fără feşteli, nici prafuri

într-însul, şi, ţinând-o tot aşa, mai adăugând câte o tocană, câte o friptură, câte un pui la proţap şi premergându-le pe toate cu câte unul, doi deţi de palincă de-aia de vreo şaptezeci de grade tărie, de să fie microbul cât rădaşca, – vorba lui Pătru Opincău – şi tot îl biruie, numai ce-apare, într-o bună zi, dinaintea domnilor doctori de la Oncologie, un zdrahon de om, tîrând după dânsul damigene de vin, numai din ăla bun, să-i cinstească şi să-i omenească pentru că i-au redat viaţa şi sănătatea. Strigoi să fi fost?! Da' de unde! Era însuşi pivnicerul din Ciumurud, în carne şi oase – şi încă ce carne şi ce oase! — încărcat de damigene.

Şi s-au speriat cu toţii, şi-au ieşit şi bolnavii toţi din ascunzişurile lor să-l vadă, să vadă minunea, şi s-au bucurat cu spaimă, şi s-au gândit, bolnavii, că aşa se va întâmpla şi cu ei toţi.

L-au pus la raze. L-au întors şi pe-o parte şi pe alta, dar degeaba, iscusitul aparat Röntgen nu arăta altceva decât un stomac cu pereţii perfect sănătoşi.

Am făcut această parantează ca să vezi cum se fac şi minuni, cum organismul are această putere – şi cine ştie câte puteri miraculoase ascunde încă, dar pe care noi nu le ştim – şi cum niciun adevăr stabilit de oameni nu este neapărat şi definitiv, şi absolut.)

5 octombrie. Şi biata Olga, cea împăcată cu sine ca într-o stare paradisiacă, ce nici măcar din curiozitate nu se gândea că ar fi bolnavă, ci că soţul ei, din dragoste şi *grijă* pentru ea, a adus-o la Claustrum, unde directorul îi era bun prieten, ca să-i facă un consult, aşa cum necesar şi cuminte este ca orice om —mai ales femeile – să-l facă la o anumită vârstă, din când în când. (Eu nu l-am făcut.)

Stătea într-o rezervă, ca o păpuşă între fetiţe bolnave şi nici nu se întreba, nici nu se mira ce caută acolo. Se simţea un fel de prinţesă rătăcită întâmplător şi trecător printre oameni de rând, bolnavi. Îmi era foarte dragă. A murit fericită, aşteptându-l pe soţul ei să vină la ea, s-o sărute şi s-o alinte ca-n primii ani de dragoste – cum şi făcea el, de fapt –, venind de două ori pe săptămână la dânsa, miercurea şi

sâmbăta, căci în restul zilelor o chema la telefon şi vorbea cu ea ore întregi, cu mare drăgălăşenie.

Olguţa avea şi-o fată, foarte frumoasă. Mi-a arătat-o-n fotografie. Avea ochii maică-sii. Dar n-a venit niciodată s-o vadă. Aştepta ca Olga să se întoarcă acasă.

Dar Olguţa nu s-a mai întors. Ea a murit fericită, crezând, până-n clipa când a intrat în comă, că nu are nimic.

6 octombrie. Coma aceea mi-o închipui – căci simt că-mi dă târcoale – ca pe o stare în care timpul îşi schimbă direcţia de pe orizontală, a scurgerii, şi o ia pe verticală, în jos, aşa ca o picătură de apă care cade încet, încet de tot..., deloc. Şi Olga a intrat în acea lume înfricoşată, care nu e nici viaţă nici moarte, un fel de teritoriu al nimănui, un teribil purgatoriu, agonia dintre cele două forţe: întunericul şi lumina, surâzând ea gândului, poate, cine ştie, că mai sunt trei ceasuri până ce va veni soţul la dânsa s-o mângâie şi s-o sărute ca-n primele luni de iubire. Aşa se simţea ea acolo, ca-ntr-o sală de aşteptare a unei necunoscute, până atunci, gări, printre forfota de călători, toţi străini şi grăbiţi, aşteptând sosirea trenului care s-o ducă acasă. Şi trenul acela a venit fără să şuiere sosirea, fără să încetinească mersul, a intrat în viteză, cu farurile aprinse puternic asupra ei, a smuls-o de la locul unde aştepta, şi-a dus-o – ea s-a dus supusă –, fără să şuiere nici de plecare, dar nu acasă a dus-o, ci, după ce i trecut printr-o poartă de foc mare, altundeva.

7 octombrie. Poarta aceea de foc mi se arată din când în când şi mie, şi în vis şi în stare de veghe, noaptea mai ales, mai limpede – noaptea vedem mai departe – şi parcă mă cheamă, se arată tot mai aproape. Parcă-i aud vuietul, departe şi adânc, şi mă cutremur.

8 octombrie. Săracul maistru tehnician de mină, care purta un cancer cât un uriaş păianjen, dintre aceia care au cruce pe spate! Păianjenul avea corpul-nucleu – îl văd, deşi nu l-am văzut – căpuşa infernală, instalată-n pancreas, dar picioarele nenumărate cu care scormonea peste tot se puteau zări cum îşi arătau unghiile şi ventuza până şi-n

ochii omului, şi-n degetele de la mâini şi de la picioare. Nu am întâlnit om mai optimist şi mai încrezător în viaţă ca el. Nu avea familie. Se căsătorise din tinereţe cu mina, şi asta i-a fost familia. Câştigase bine şi avea bani mulţi la Casa de economii. Ne spunea: „— După ce ies de-aici, mă pensionez, că doar am trudit destul treizeci de ani încheiaţi sub pământ, îmi pun la punct casa, mi-o pictez pe dinlăuntru şi pe dinafară, o mobilez ca domnii cei mari, îmi găsesc o vădancă zdravănă – dar să nu aibă rudenii şi să tragă spre ele –, am s-o ţin ca pe-o boieroaică şi, mai ales, n-am să lipsesc de la niciun meci susţinut acasă ori în deplasare de „Corvinul". Am să cumpăr televizorul cel mai scump şi, bineînţeles, maşină. Şoferitul îl învăţ eu una-două. N-o fi el mai cu moţ decât mineritul".

Şi aşa bolnav cum era, după ce-şi primea doza de morfină, din ce în ce mai mărită, şi după ce dormea dus în lumea viselor, ieşea pe coridor şi angaja discuţii aprinse, cu precădere despre fotbal, indiferent cu cine, până ce ghearele păianjenului începeau iarăşi să-l scormonească.

Nu citise nicio carte în viaţa lui, nu cunoştea numele nici unui savant, filosof, poet, a nici unui politician, dar îi cunoştea pe absolut toţi fotbalişti de la noi şi din ţările unde acest sport se bucură de-o faimă sporită, ştia rezultatele tuturor meciurilor de la toate campionatele mondiale şi-ale altor meciuri celebre, minutul marcării golurilor, pe autorii golurilor, şi nimic nu avea o mai mare valoare în ochii lui decât un fotbalist mare, unul cu „detentă", „şut puternic la poartă, din întoarcere sau din vole", cu „joc de cap", „demaraj impetuos", „dribling abrupt", „fulgerat", „plasament impecabil", „fentă vicleană" etc.

Mi-a făcut cinstea şi bucuria de-a veni la mine în vizită un poet. De fapt, venea să te mângtie cumva pe tine. Poetul acela, cu păr auriu şi nas cârn, de timpuriu adus din umeri şi cu dantură de carnasier, strălucitoare, a adus cu sine o aşchie din crucea lui Iisus, pe care a fost răstignit El, de la Ierusalim, căci el umblase mult. Îndată s-a răspândit

vestea în toată secţia despre miraculoasa bucăţică de lemn şi toate bolnavele – bolnavii mai puţin – au cerut să li se aducă s-o sărute, să se tămăduiască. A fost o euforie generală, o trecere bruscă în extaz a bolnavelor. Poetul s-a arătat foarte fericit de credinţoşia acelor fiinţe, n-a vorbit multe, mi-a înmânat un buchet de flori, m-a îndemnat să mă rog lui Dumnezeu – ceea ce nu prea făceam şi n-am făcut de când mă ştiu – apoi, palid la faţă, a părăsit încăperea, cu faţa spre mine mereu, iar când a ajuns pe coridor l-am auzit când ţi-a spus – în timp ce tu suspinai, şi m-a durut acel suspin al tău mai mult şi mai adânc decât rănile din mine:

„Săracul meu prieten, sărmanul poet", şi-a dat să plece pe scări în jos, grăbit să iasă cât mai repede din acel limb al morţii celei vii, dar l-a oprit din drum maistrul miner şi-atâtea i-a trăncănit despre fotbal şi fotbalişti, că bietul poet a rămas necuvântător, dând doar din umeri şi zâmbind a admiraţie şi nedumerire către vorbitor. Poetul se numea Ioan...

Dar, în aceeaşi noapte, maistrul miner a zâmbit şi el perspectivelor de viitor, casei spoite, zugrăvite şi mobilate fain, vădancei trupeşe, arenei de fotbal, pensiei... şi s-a dus.

9 octombrie. Venise la timp. Avea ceva cât un bob de neghină la sân. Şi-a dat seama că are ceva acolo atunci când soţul ei, în luna de miere, strângând-o ceva mai apăsat, a simţit că o jenează. Au venit repede la Claustrum.

— Bine-aţi făcut c-aţi venit acum, au zis doctorii, căci dacă mai întârziaţi, era rău. Suntem în afară de orice primejdie Au operat-o amputându-i nu numai sânul, ci şi o mare suprafaţă din vecinătatea lui, până la brâu, la gât, la subsuori, ca să nu rămână nicio urmă, nimic. Au mai bombardat-o cu raze de cobalt înainte şi după operaţie, ca să fie siguri că au nimicit totul, absolut totul.

Au trimis-o acasă, siguri de victorie. Dar boala aceasta nu este o boală, ci un blestem oribil. Se instalează-n tine undeva, discret şi minuscul, un strigoi infim, apoi, încetul cu încetul, foarte sigur, creşte,

tot creşte şi te cuprinde liniştit, în braţele lui tot mai lungi, mai robuste, mai numeroase, mai înverşunate, şi, într-o tăcere tenebroasă, tot creşte, până ce devine monstru constrictor, miriapod, întinde ramificaţii şi tentacule, rădăcini multiple, razante şi pivotante, şi creşte, şi din infima aceea nălucă devine hidră, scorpie şi gorgonă biciuitoare care devoră lent, lacom, în linişte, totul. Tânăra nevastă, după două luni, a făcut metastaze, a revenit la spital şi-a murit lângă mine. Aşa mă devoră şi pe mine. Uneori, când închid ochii, o văd şi-i aud mişcările, văd cu groază cum ochii hidrei se arată ficşi, ceţoşi şi fosforescenţi asupra ochilor mei, şi-i pironeşte, stând aşa, nemişcată, apropiindu-se încet, târându-se încet, târându-şi greu tentaculele spre mine, într-o teribilă muţenie. Eu atunci zâmbesc, dar ei, ochii aceia, ai blestemului, rămân şi mai reci, şi mai ficşi, şi mai haotic deschişi în ferocitatea lor mută asupra mea.

Dar, hai să-nchid lumina şi să-ncerc să adorm... Vai de somnul meu. Acolo mă voi întâlni cu ochii monstrului. Dar trebuie s-o închid. Am s-o sun pe sora Mia să-mi facă o injecţie (iartă-mă, Dumnezeule, că nu pot îndura până la capăt durerile dăruite mie şi că recurg la morfine, smintind rânduielile aşezate-n viaţa noastră de tine) şi-am să mă culc, căci trebuie să doarmă şi el, nefericitul Toma, care stă încolăcit ca un câine acolo, în camera de pansamente, în spălătorul acela mirosind a puroaie şi-a sânge, şi de-acolo vede prin crăpăturile uşii de la rezerva mea că n-am adormit încă, şi suferă, şi plânge poate, acolo, ca un om al nimănui. Mie îmi spune că se duce acasă (mai bine s-ar duce cu prietenii să-şi petreacă şi să uite...), dar el nu ştie că eu îl simt aici, aproape, în sala de pansamente, îi simt respiraţia, îl simt că se apropie, că doreşte să se apropie, şi-l doresc. Parcă eu nu ştiu că s-a înţeles cu doctorii să-l lase să doarmă (vai de somnul lui) acolo, în camera de pansamente, ca să fie aici, lângă mine, cu mine? L-aş chema să vină... Ah, cum nu l-aş chema?!... Şi cum nu l-aş strânge la piept (care piept?!) Dar nu. Nu-l chem. Îl las să trăiască în ideea că-l cred acasă, lângă copii. Căci, dacă l-aş chema, ar suferi mai tare decât

suferă, cu toate că ar fi fericit să se, afle lângă mine, dar s-ar amărî că i-am dejucat stratagema cu dormitul între pansamente. Dar el crede că eu nu ştiu, şi-i mulţumit, stă acolo încolăcit, urgisit – şi n-o merită! — şi nu va aţipi decât pentru puţine clipe, abia către dimineaţă, toropit de nesomn, secătuit de frământuri aride, ca o albie de râu peste care demult nu mai curge apă, în deşert.

10 octombrie. Sinistru loc, spălătorul acela, ori salon de pansamente, cum i se spune, prevăzut şi cu un fel de pat în colţul ce dă înspre uşă. Am intrat şi eu într-însul de câteva ori, când mă mai puteam ridica din pat şi mai puteam umbla, dar de fiecare dată se petrecea acolo ceva care mă înspâimmta: cum stăteam înaintea robinetului încercând să-mi spăl mâinile şi faţa (care mâini şi care faţă?!), ca odinioară aceleaşi mâini şi-aceeaşi faţă în apele şi izvoarele din ţara mea de la Ţibleş, simt deodată că cineva – în niciun caz om – se strecoară pe uşa, care nu se deschidea, nu făcea niciun zgomot, vine lângă mine, dă drumul la aragaz, apăsând parcă pe un fel de buton, care nu era buton, şi acolo, într-o tăcere care te îngheţa, tacticos, fără să respire măcar, tot mesteca, şi tot fără niciun zgomot, într-un fel de ibric, care nu se vedea.

Plecam îngrozită şi-l lăsam să mestece acolo mai departe cât îi poftea inima, acolo, la aragaz, singur, în sala de bandaje, unde omul meu stă de câteva seri – cred că nu multe încă –, iar oaspetele, neomul acela îi apare cu linguriţa şi ibricul în mâini, în uşă, fără ca uşa să se deschidă, fără niciun zgomot, trece pe dinaintea ochilor lui istoviţi şi arşi de nesomn, se instalează în faţa aragazului, şi împlineşte acolo, într-o tăcere care te îngheaţă, nu ştiu e bozgoane, ce alchimie a miazănopţii.

Se va speria şi se va gândi la cine ştie ce, dar cum de felul său este temerar până la dispreţuirea totală a impulsurilor de conservare – ba găseşte uneori o adevărata voluptate (vanitate) în a-şi provoca stări peste fire, în a le înfrunta, în a le sfida, având în felul acesta credinţa că se apropie mai mult de ceea ce pare inapropiabil –, îşi va spune-n

gând „dă-l în aia...", se va întoarce pe partea cealaltă, încolăcindu-se cu faţa spre perete. Dar cum închipuirea îl ţine sub aripile ei ca sub cortul unei fără de seamăn iubiri, îi va şopti, cu ecouri până foarte departe: „Dar dacă e Ea?... Dacă cumva ursuza prezenţă care mestecă-n ibric fără zgomot este însăşi Ea, jupâneasa astfel deghizată?"

Atunci într-adevăr se va înfricoşa, trufia din el se va înmuia şi va simţi îndemnul de-a veni la mine... să mă îmbrăţişeze, să mă sărute, să fie cu mine, să nu fiu singură, să nu mă afle Aceea singură, s-o apuce de grumaz şi s-o facă ferfeniţă pe intrusa cu ibricele în mână.

11 octombrie. Nini, cea mai de admirat dintre toate nefericitele de-aici, a murit zâmbind ştrengăreşte, sfidând cochet, acceptând cu bravadă şugubeaţă moartea, şi s-a dus aşa cum te-ai duce, abandonându-te hazardului, la risc, atunci când te răpeşte una dintre brutele unei armate de cotropitori supunând cetatea la jafuri şi viol. „Ei şi? Până la urma urmei vedem noi. Cine mai poate şti unde şi cum sfârşesc toate", zicea Nini.

Credinţa în Cel-de-Sus era pentru ea mai presus decât rănile, suferinţele, umilinţele, trudniciile şi alte lovituri – şi nu puţine – pe care le primise în viaţă. Această credinţă, cu care se născuse, desăvârşită prin educaţie şi practică stăruitoare a concentrării, a comunicării cu ceea ce este etern, îi dădea o linişte şi-o pace sufletească, o încredere şi-o seninătate ce-o făceau invulnerabilă. Cu toate acestea, odată s-a culcat cu tâlharul de soţ al celei mai bune prietene, iar acuma se căia, zglobie. Mai era şi-n Vinerea Mare când s-a săvârşit oribila nelegiuire... Dar eu nu o învinuiesc. N-a supărat pe nimeni prin aceasta, iar dacă ar fi să atribuim vreo vină cuiva, atunci numai nesăbuitului acela de tâlhar, soţul prietenei, o putem atribui. Avea şi ea dreptul la slăbiciunile omeneşti, să se bucure de ceea ce ele oferă omului. A stat şi ea o zi în braţele unui bărbat, chiar dacă tâlhar, şi chiar dacă era! în Vinerea Patimilor.

S-a dus a doua zi numaidecât să se mărturisească, dar nu la preot, ci de-a dreptul la vlădică, iar vlădica i-a spus că rău a făcut şi că,

pentru a i se ierta păcatul – strigător la cer –, i-a fixat canon de zece rozarii pe zi: de întărire a sufletului, de pocăinţă, de iertare, de ajutor de la Iisus, de mulţumită, de adoraţie, de alungare a spiritelor rele, de curăţire şi de bucurie. Dar degeaba: păcatul, cuibărit în mădularele tâlharului aceluia, nu a ocolit-o nici după rozarii, căci a mai fost să se întâmple şi altădată pacostea, dar de data aceasta în Duminica Tomii.

Când a fost de-a simţit că jupâneasa care umbla prin salonul de pansamente, făcând pe cafegioaica, îi dă târcoale, mi s-a spovedit mie, iar eu mărturisesc acum, aici, înainte de-a muri şi eu, lumii, de la care ne vin şi la care se întorc toate câte ne sunt date.

12 octombrie. Mâine am să-l rog să-mi aducă copiii, să-i mai văd... pentru ultima dată. Şi-am să-l mai rog să nu-i mai aducă să mă vadă după ce voi muri. Să nu-i aducă la înmormântare.

13 octombrie. Astă-noapte am avut un vis îngrozitor. Şi n-a fost vis, ci un fel de vedenie despre ceea ce se va întâmpla cu tine, după ce eu nu voi mai fi. De obicei, în somnul meu simt, de o vreme încoace, cum izvorăsc lumini din mine. Nu ştiu din care cauză. Poate din cauza morfinei... sau mai ştii? Iar visul de astă-noapte m-a îngrozit. Se făcea că te aflai într-un loc străin, prăpăstios, în camera unei cabane, cu o femeie alături, goală. Avea trupul alb, era încinsă de flăcări, stătea întinsă peste părul ei negru ca peste o cergă neagră, şi părul acela negru îi ajungea până la glezne. Şi te aştepta, cu ochii mari, negri, arzând în orbitele-i afunde, ca doi cărbuni enormi, chinuiţi, chinuitori.

Te-ai aruncat asupra ei ca fiara codrului flămândă, stăpânit de-o dorinţă de a te distruge pe tine însuţi, infernală, nu de dorinţa de-a te bucura de ea. Mâinile şi picioarele ei s-au preschimbat îndată în nişte tentacule albe, ale unei meduze albe, şi te-a cuprins între ele, ţi-a cuprins şi umerii în fălcile ei hămesite, şi-ai zdrobit-o sub apăsările înverşunatei tale porniri de autodistrugere – căci se vedea limpede că doreai mai mult să te distrugi singur decât să te bucuri, cu voluptate dezlănţuită asupra ta mai mult decât asupra ei. Apoi s-a făcut noapte mare peste sufletul tău. V-aţi desprins anevoie unul de celălalt, ea s-a

întins mulţumită alături, arăta toată, ca întruparea desăvârşită a satisfacţiei, şi-a adormit stând aşa lângă tine, ca o apă limpede, liniştită, potolită, cu cerul bucuriei depline oglindit în trupul ei dulce istovit, iar pe tine, acoperit de noapte, te-am văzut, vai!, cum stăteai lângă acea apă, întins, cu pălmile căpătâi, şi cum îţi curgeau din ochi neîncetat, peste noaptea din tine, într-o înfricoşată muţenie, lacrimile.

Am înţeles atunci că după mine plângeai, şi m-a durut adânc, şi-am plâns şi eu de nefericirea ta, în visul din somnul acela.

M-am trezit. Am întins mâna să te caut. Am adormit din nou, iar visul a devenit coşmar: te vedeam încleştându-te cu ea într-o zbuciumare aridă, disperată – aproape că nu urla ea de-atâta răscolire dezlănţuită –, iar tu parcă-ţi chemai moartea, nu altceva, noaptea târziu, sub lună, pe câmpuri pustii, în plină miazăziuă, pe creasta dealurilor, în bezna răcoroasă a pădurii, pe malul apelor dintre coclauri, într-o încăpere sordidă de hotel ori camping, pe ploaie torenţială cu fulger şi trăsnete, mereu în aceeaşi infernală întruzvârcolire duşmănoasă, după care, oribilă plăcere! ea rămânea totdeauna mulţumită, cu trupul ei alb numai pace şi surâs, iar tu, acoperit de noapte, alături, cu furtunile dinlăuntrul tău potolite, dar cu jalea deschizându-şi zările asupra ta lent, limpede, sfâşietor, ca-ntr-o prăpastie după furtună, plângând în noapte, singur, fără să te audă, fără să te vadă nimeni, decât numai eu. Şi de la o vreme vedeam cum din nou meduza albă întindea tentaculele asupra ta, lent, şerpuitor, şi iarăşi îţi răzvrătea noaptea şi jalea blestemului din tine, şi iarăşi te asmuţeai cu toate fiarele teribilei singurătăţi din tine, şi parcă nu asupra ei, ci asupra ta. — Nuuu! am strigat atunci din toate rănile mele, trezindu-mă. Eram acoperită de sudori reci, ale morţii, pentru că, într-adevăr, adevărata mea moarte nu este cea care mă aşteaptă pe mine, şi care va veni curând, ci moartea ta, moartea care te aşteaptă pe tine după moartea mea. Şi tu nu trebuie să mori, dragul meu. Dacă alţii nu au nevoie de tine, dacă lumii îi eşti nefolositor – dar cine, oare, mai poate fi de folos unei astfel de lumi? —, măcar pentru copiii noştri

trebuie să trăieşti, sau... pentru că *eu vreau* ca tu să trăieşti, să te bucuri de viaţă... dar nu astfel, distrugându-te cu o pornire asupră-ţi feroce, înfricoşată. Nuuu!

14 octombrie. Astăzi, în fine, m-am achitat de obligaţia ce-o aveam faţă de simpaticul domn Malatîr, cel care mi-a făcut prima operaţie. Prefăcându-mă, mai abilă decât el, că nu-mi cunosc soarta ce mă aşteaptă. „—Domnule doctor, i-am spus cu aleasă delicateţe, eu o să port în viaţă (care viaţă!) o amintire de la dumneavoastră: tăietura pe care mi-aţi făcut-o. Vă rog foarte mult să primiţi această atenţie de la mine, ca şi dumneavoastră să aveţi o amintire din partea mea, şi i-am întins o învelitură în care se afla un macrameu făcut de mâinile mele, precum şi o sticlă de şampanie. El mi-a mulţumit, forţându-se să-mi zâmbească şi întrebându-mă cum mă simt şi că se pare că ne aflăm în afară de orice pericol...

15 octombrie. Iar te-am visat azi-noapte. De data aceasta frumos, deşi erai foarte trist. Te aflai parcă într-un restaurant plin de lume, unii stăteau la masă şi petreceau, alţii dansau. Dansul era o încâlceală şi-o foială de moluşte, nu de trupuri de bărbaţi şi femei. Instrumentele muzicale nu cântau, ci detunau zgomotos, stârnind o viscerală răscoală. Unii se frământau în fel şi chip din membre şi şolduri stând faţă-n faţă, parcă ademenindu-se, parcă ameninţându-se, cei mai vârstnici dansau melancolic, indiferent, în paşi de tango, ca-ntr-o amintire îndepărtată, iar alţii, nici prea tineri nici prea în vârstă, se lipeau pur şi simplu unul de celălalt, el ţinând-o strâns de mijloc cu amândouă braţele, ea aninată total de gâtul partenerului. Erai la masă cu prietenii tăi, nişte copii de fapt – dar tu eşti mai copil decât ei –, Văsii, Horia, Nae, Petre, Şoro, Nicu. Ei fumau ţigări bune, pe care, după spusele tale, numai Dumnezeu sau dracul ştia de unde anume şi cum le procura totdeauna, şi numai el, Adrian, drept care tu l-ai poreclit Puck; mai sorbeau din pahare, nu-i interesa deloc lumea din jur, dar discutau pe îndelete despre cărţi şi autori de cărţi, cu dulce intonaţie în zeflemea Adrian, în lovituri tranşante, radicale, mani-

heice, Horia, cu acceptare sigură sau refuz total şi cu ample gesturi din mâinile lui de arheopterix însoţind cele două atitudini, Nae, Petre cu diabolic rânjet circumspect în vorbire, tăios şi necruţând pe nimeni, Şoro cu arhierească, înţelept ticluită vorbă şi colţurile ochilor şi-ale gurii aduse-n sus într-un fel de satanaelică petrecere în sinea sa, iar Nicu recita din Eminescu.

Iar tu, pierdut într-un halou ceţos, şedeai morocănos, chiar lângă orchestranţi, cu gândurile toate amuţite – şi cu orice mişcare sufletească – de răpăielile, stridenţele, ţipetele, bubuiturile cumplite ale tobei, trompetei şi orgii electronice. Şi te simţeai bine. Răsunetele trăsnite şi bubuite ale instrumentelor produceau un şoc asupra nervilor şi-a seismelor din tine aşa de puternic, încât ele încetau total, într-un fel de amorţire liniştitoare. Sărmanul de tine, mi-am zis când m-am trezit din vis. Ce frumos te iubesc copiii aceia, iar tu te întrebi mereu pentru ce, care merite? Ştiu eu de ce te iubesc: pentru că nu ştii să minţi, pentru că eşti în stare de gesturi înfricoşate, şi pentru că în tot ce spui şi faci spui şi faci din inimă, cu fervoare şi ardere mare. Şi-atunci, ard şi ei împreună cu tine şi-n felul acesta nu uită că sunt tineri.

Cu femeia aceea, larvă infernală, lucrând asupra ta ca o hămesită, nu vreau să te mai visez. Trebuie să trăieşti din obligaţie pentru copiii noştri, din respect pentru dragostea pe care prietenii tăi, copiii aceia superbi, ţi-o poartă, ca şi pentru că eu te rog s-o faci.

16 octombrie. Azi iar au venit în vizită la mine soră-mea şi cu soţul ei. Am iubit-o întotdeauna, este capabilă de gesturi frumoase de generozitate, dar ea nu m-a iubit, m-a suspectat cu invidie întotdeauna. Când mama, de pildă, ne cumpăra, la amândouă, aceeaşi stofă şi ne croia aceleaşi rochii, îmbrăcându-le şi cochetând înaintea oglinzii ea spunea cu pizmă: „Ţie-ţi stă mai bine, a ta rochie este mai frumoasă...", şi aşa mai departe: prăjitura mea era mai mare şi mai gustoasă, părul meu era mai bogat şi mai arătos, băieţii care mă curtau erau mai chipeşi şi mai deştepţi. Ştie să agonisească, idealul este să-i

geamă cămara cu de toate, îi place să mănânce mult, lacom şi bine, şi ştie, cu răceală, să aducă spre ea nu numai ce este al ei, ci şi ceea ce nu-i aparţine. I-aş lega opiii de suflet, pentru că îi iubeşte – deşi, când vine-n vizită, lui Tao îi aduce mici cadouri, iar lui Dao nimic, greşeală pentru care Dao a pedepsit-o drastic, refuzând să mai stea acasă atunci când ei se află la noi –, dar mi-e teamă că va încerca să le anuleze total personalitatea, făcându-i milogii ei, ai capriciilor, vanităţilor, mofturilor şi cusururilor amândorura, căci el nu iese din voia ei, nazurile şi pretenţiile ei – care, când nu i se împlinesc, o dă pe plânsete şi tângă – devin pentru dânsul o adevărată alarmă, de-i în stare să-şi renege atunci şi părinţii şi propria identitate, gata să săvârşească orice numai ca s-o liniştească şi să aibă satisfacţie ea.

Şi-apoi el are un fel de a se aşeza şi de a sta pe scaun, când vin la mine, care mă înfioară. Ca o arătare ursuză, obosită, stă pe scaun şi tace, şi cască din când în când, uitându-se la ceas, parcă ar fi un enorm corb cenuşiu, o prezenţă funestă, parcă ar fi cafegiul care apare noaptea în camera de pansamente fără să se deschidă uşa, fără niciun zgomot, şi mestecă acolo în ibricul lui, el ştie ce anume şi dracul să-l ia...

Vor pune zâzanii, după moartea mea, între tine şi copii, între tine şi mama mea. Vor căuta să te alunge de-acasă, de lângă copiii noştri, spunând că tu nu eşti în stare să-ngrijeşti de ei, că-ţi risipeşti viaţa şi banii cu femeile, că eşti un nemernic, pentru că şi-au făcut de pe-acuma planul ca, după ce eu nu voi mai fi, să se mute la Claustrum – lucru ce demult doresc să-l facă – şi să se înstăpânească pe casa mea, considerând că tot lor li se cuvine şi aceasta după ce pe a lor o lichidaseră de nu s-a ales nimic din truda bietului meu tată, nu unul golan ca tine, iar de copii, de creşterea şi educaţia lor, numai ei sunt în măsură să se ocupe. Şi-ţi vor face mari necazuri. Dar tu, sfătuit de duhul tău cel bun care te păzeşte şi te apără de primejdii, vei ieşi din impas şi vei rezolva lucrurile în felul tău năpraznic, fulgerător, imprevizibil.

Dar totuşi mă doare că n-am s-o mai văd, şi mi-e milă de ea. Am dat odată, fără să vreau, peste o hârtie, şi m-am îngrozit: ţinea pe acea hârtie obscenă o socoteală amănunţită despre tot ce cumpărase până atunci drept cadouri şi atenţii la copii, de la o cămăşuţă, o jucărie, o prăjitură la cofetărie sau o pungă de doi bani cu bomboane, până la cât anume a cheltuit ea atunci când m-am dus la ei în vizită, pentru masă. Atunci când copiii nu vor vrea să le facă pe plac, ea le va arunca în nas, cu plânsete şi reproşuri aprige, cât de mult a cheltuit ea pentru ei, câtă dragoste le-a arătat, şi-acum „aceasta vă este recunoştiinţa?!" şi dă-i cu lacrimi şi scânceli. Tu îi vei ierta atunci când îşi vor dovedi răutatea, şi nu numai o dată, dar când se vor întrece şi-i vei prinde asupra faptei mişeleşti – de pildă, când te vor ocărî cu înverşunare în faţa copiilor, iar pe tine te va aduce duhul cel bun tocmai atunci acasă –, îi vei alunga din casă, precum domnul Iisus pe precupeţii din templu, şi nu le mai permite să-ţi treacă pragul. Aşa va fi. Văd limpede. Şi mă doare. Tao, cu firea lui domol înţeleaptă, va spune că nu ştiu ce fac, dar Dao, orgolios şi necruţător – aici îţi seamănă –, tu spui că nu-i bine că te-a moştenit la aceste două metehne, dar mie tocmai pentru aceasta mi-e drag, dragul meu, – va spune: „Eu zic să nu ne mai calce altu-n casă". Atunci ei vor lăsa ceea ce le-a dat la moarte tatăl meu, inelul şi ceasul de aur şi alte câteva lucruri scumpe, în ciudă, unor străini, care-au ştiut să le umble-n coarne şi să li se strecoare sub piele. Nu-i nimic. Deşi acele lucruri copiilor mei li se cuvin, numai lor... şi mă doare. Le-au scos de la tata prin linguşire şi şantaj, asigurindu-l că, dacă nu li le dă lor, vor ajunge pe mâinile tale şi haram se va alege din ele. Le vei vinde sau le vei dărui cine ştie cărei femei...

Nu vreau să mă mai gândesc la aceste lucruri. Fie ce-o fi.

17 octombrie. Domnii doctori, când fac vizita bolnavilor, nu mai trec pe la mine. Consideră că nu mai are rost. În schimb, mi te-au dat pe tine, aici, lângă mine, în patul de-alături. Le mulţumesc. Aş fi vrut să mor acasă. Nu. Mai bine aici. Acasă s-ar fi speriat copiii. Şi-apoi ce

contează unde mori? Cum anume mori, asta contează. Dar nici asta. Sunt fericită că voi muri lângă tine, poate chiar în braţele tale. Dragul meu!

18 octombrie. Partea mea de casă să-ţi rămână ţie, să-mi faci o înmormântare cât mai simplă.

19 octombrie. O uriaşă poartă de foc mi se arată-n vis tot mai des şi tot mai aproape. La început, mi se arăta departe foarte şi foarte vag, aidoma unui soare iarna printre nori, acum însă o văd cum se apropie, aud vuietele flăcărilor. Curând, dragul meu, voi trece prin ea, dincolo.

20 octombrie. Şi ce dacă mor? Moartea unui ins, sau a oricărei vieţuitoare, nu mi s-a părut a fi altceva – şi am văzut destule fiinţe moarte, de la păsări, porci şi până la oameni – decât faţa liniştită a vieţii, chiar dacă are ceva teribil în expresia ei. Dispare doar forma trupului în care s-a ascuns viaţa, iar viaţa, prin eliberare din containărul material se regăseşte-n starea ei pură, devine mai amplă, mai vastă, purificată prin poarta de foc şi redată infinităţii, propriei sale esenţe eterne. Căci viaţa este eternă, deci moartea este un nonsens, adică nu există decât doar ca o potenţare, ca o purificare şi perpetuare a adevăratei Morţi, care este Viaţa în etern. Nu zâmbi.

21 octombrie. Cine ştie ce păcate anume şi ale cine ştie căruia dintre înaintaşii şirului vieţii mele răscumpăr prin suferinţa şi moartea mea timpurie. Poate că propriile-mi păcate săvârşite în cine ştie care altă existenţă, altă trăire, în altă viaţă, în acelaşi trup, acesta, petrecută cu sute şi mii de ani înainte, poate chiar cu milioane cie ani-lumină înainte. Sau, ce poţi să ştii!, poate că prin jertfa aceasta a chinurilor mele, prin această moarte salvez pe copiii noştri şi pe tine de cine ştie ce rele. Mai bine că mi-au fost date mie spre ispăşire acele tăinuite lucruri decât ţie ori copiilor.

22 octombrie. Am să te imit aici pe tine cel de câteodată, când îţi place să faci pe filosoful, pe grozavul: Tu, Dumnezeule, ai fugit mereu dinaintea ochilor mei; eu unde să mă ascund de tine, căci te aflu pretutindeni... Şi-am să te văd aievea după ce voi trece prin poarta de

foc.

23 octombrie. Nu mai pot nici măcar să ţin creionul Între degete. Mâine am să te rog să-i mai aduci pe copii Ifl mine, să-i văd pentru ultima oară. Am să mă gătesc, să nu arăt aşa de prăpădită. La înmormântare să nu-i aduci. Să nu vină. Nu vreau să mă vadă moartă. Vai!

24 octombrie. Toate, în mine, tremură. Toată fiinţa mea plânge. O plângere albă mă adună-n ea ca-n linţoliul unei misterioase nunţi.

25 octombrie. Gata. Repet cu ultimă tărie: partea mea de casă să-ţi revină ţie. Şi să-mi faci o înmormântare cât mai simplă. Tao mi-a surâs tot timpul, cu durere reprimată atletic, iar bietul Dao surâdea şi el sfielnic, şi părea caraghios în pantofii lui Tao, prea mari pentru el. O să sufere mult, căci este închis la fire ca şi mine. După ce au plecat, am plâns cu gemete.

Aici se termină însemnările Nicanorei. Doctorii, aşa după cum ea însăşi a consemnat, o ocoleau, nu treceau pe la ea atunci când făceau vizita la bolnavi. Ea, auzindu-i cum umblă prin coridor şi saloane şi trec pe lângă uşa de la rezerva ei, îmi surâdea compătimindu-i, iar ei, tot din compătimire, nu mai treceau pe la ea. Într-o zi m-am rugat fierbinte de dânşii să treacă şi pe la ea, să-i spună măcar o vorbă, bună, o minciună, să-i adreseze un zâmbet. Doctorii au ridicat din umeri, iar doctoriţa Eleonora Muşat s-a oprit înaintea mea, m-a privit lung, i s-au umezit ochii şi mi-a răspuns abia îngânând:

— Domnule Graţian, mi se rupe inima când o văd, aş face mai degrabă o gafă decât un bine, m-aş pune pe plâns, i-aş face un mare rău. Acolo, singură, adică cu tine alături, va sfârşi mai uşor. Nu ştiu ce să-i spun...

Mi-am zis atunci: doctorii trebuie să fie dublaţi de nişte druizi şi de nişte poeţi, să studieze teologia şi filosofia, să citească multă, foarte multă poezie.

Apoi au început să se arate alte semne. Individul acela suspect şi fără legitimaţie, deghizat în cafegiu, s-a arătat, adică şi-a lansat şi-n

alte forme vicleniile, avertismentele. S-a strecurat în pielea câinelui Negus, şobolănarul vecinului, care venea înaintea uşii noastre, la gard, şi începea să urle a nu ştiu ce, de trei ori pe zi, dimineaţa, la chindii şi seara, după scăpătat. Şi urla de zor, indiferent, ba mai jalnic încă atunci când eu încercam să-l potolesc cu vorbe de prietenie: „Negus, prietene, ce ai, ce vrei... cu noi? Să-ţi dau nişte oase, o prăjitură, ce să-ţi dau ca să încetezi cu urletele tale?" Dar el atunci mai cu înverşunare şi mai a jale încă urla, cu botul întors în sus undeva.

Noaptea, Negus preda mesajele misterioase unei alte arătări, o cucuvea care se instala, tot fără niciun zgomot, pe creanga frasinului ce da în fereastra noastră şi lansa de-acolo ţipetele ei sfâşietoare.

Se spune pe nedrept că această pasăre a nopţii vine şi cântă la fereastra unei case în care se află un muribund, din cauză că ea este atrasă de lumină, iar la o asemenea casă, în care trage să moară cineva, arde într-una lumina. Oamenii de ştiinţă şi cei care vor să explice neapărat la modul ştiinţific toate fenomenele din natură ar trebui să-şi cam vadă de lungul nasului. Teoria lor despre cântatul cucuvelei se izbeşte aici de absurd, căci cel care trăgea să moară din familia noastră nu se afla acasă, ci la rezerva nr. 24 de la Institutul Oncologic, şi-ar fi trebuit să cânte acolo, şi nu la fereastra casei noastre. Iar acolo ar fi însemnat să vină nu una, ci un stol întreg de cucuvele, căci în fiecare cameră, salon ori rezervă se pregăteau de ducă nu o persoană, ci mai multe. Acolo, în schimb, lucra insul acela ursuz ce apărea fie în sala de pansamente, fie ascuns pe după câte un ungher, ca năluca întunericului, fie după draperie – eu am auzit de nenumărate ori cum se foieşte acolo şi cum pândeşte. Şi l-am surprins odată ascuns în baie, după uşă, dar la intrarea mea a foşnit parcă din nişte aripi nevăzute şi s-a mistuit dinainte-mi, lăsând în baie un miros de ierburi străine, arse, de deşert.

Altădată, intrusul acela s-a strecurat în spatele oglinzii mari din bucătărie, în timp ce noi toţi, cu Nicanora în fruntea mesei – era duminică şi ea servea pentru ultima oară masa împreună cu noi –,

stam în jurul trapezei. Uşile erau închise, şi cea care dădea afară, spre gardul de unde urla Negus, şi cea care dădea înspre dormitor. De asemenea, închise erau şi ferestrele. Dar nepoftitul, pitit în spatele oglinzii, a suflat în ea o dată şi ţăndări a făcut-o, risipind-o pe jos, până la picioarele Nicanorei. Ne-am înfiorat. Nicanora însă s-a iluminat de un surâs amar, ne-a zâmbit cu faţa înfăşurată în palori şi-a glumit, căutând să abată atenţia noastră de la frica ce ne străbătuse până-n oase şi ne făcuse să ne uităm cu toţii la ea cu jale prelungă şi cu dumicatul în gât sau ţinut între degete. „Nu-i nimic, dragii mei, nu-i nimic", a zis ea, şi a simulat că mănâncă din supă, doar aşa, ca să ne facă nouă plăcere.

Visul ce mi s-a arătat însă mie în somn a fost cel mai înfricoşător semn dintre toate, cel mai lămurit. Se făcea că urcam pe o potecă, o pantă acoperită cu ciulini şi cu noroaie negre. Înaintea mea, la vreo douăzeci de metri, înainta din greu Nicanora, iar înaintea Nicanorei, la distanţe tot mai reduse, mergea o femeie oribilă, goală, cu părul negru, ajungând până la călcâie, cu nişte tălpi enorme, plate, răsucite cumva înspre în lături, albă la trup şi vânjoasă ca un călău.

Nicanora se oprea din când în când şi se înturna spre mine, zâmbindu-mi cu durere mută. Femeia aceea însă – tot cafegiul deghizat astfel – îşi oprea şi ea mersul, se răsucea, precum ursul, către Nicanora şi, cu o privire excesiv de categorică, implacabilă, pe faţa ei teşită, lătăreaţă şi albă, cu sprâncenele negre dese şi cu ochii enorm de mari şi de negri, cu mâna dreaptă întinsă către ea, fără s-o cheme pe nume, îi făcea doar semn, îndoind degetul arătător mereu, să meargă după ea. Şi Nicanora pornea fără voia ei către gâdele acela femeie. Şi iarăşi se oprea şi se uita sfâşietor spre mine, dar dihania albă pe loc se oprea şi ea şi-i făcea acelaşi semn cu degetul, să se ducă după dânsa. Scena s-a repetat de vreo trei ori, până ce chemătoarea a ajuns la un fel de cotitură, după care nu se mai zărea nimic. Acolo s-a oprit şi a făcut stăruitor şi tot mai grăbită semn către Nicanora să se apropie. Nicanora înainta din ce în ce mai greu, mai anevoie, tot răsucind ochii

ei împăienjeniţi. Într-o tragică constelare înspre mine. Chemările proxenetei aceleia însă se adevereau a fi tot mai severe, mai stăruitoare, mai hotărâte.

Şi Nicanora, cu chiu cu vai, a ajuns în faţa ei. Atunci gâdele a scos de la spate, ca printr-o mişcare de scamator, lent, o enormă căciulă neagră, i-a făcut un ultim semn imperativ Nicanorei să se apropie bine de tot de ea – căci biata de ea îşi tot înturna capul înspre mine cu jale neţărmurită şi negrăită –, iar când Nicanora a fost în faţa ei, aproape de tot, codoaşa infernală a ridicat în mâini enorma căciulă neagră, aşa cum ai ridica o mitră deasupra unui cap de arhiereu, i-a aşezat-o deasupra şi-a tot apăsat peste ea, încet, încet de tot, până ce Nicanora a intrat în pământ împreună cu căciula aceea blestemată. Şi nu s-a mai văzut, nici ea, nici cealaltă.

A doua zi i-am adus copiii. S-a sculat, cu puteri supraomeneşti, s-a îmbrăcat, a cochetat la oglindă, s-a rujat şi s-a pudrat niţel, dar văzând că pudra şi rujul o fac şi mai cadaverică, le-a şters, şi a rămas aşa, curată, toată numai surâs palid. I-a îmbrăţişat – nu cu efuziune, ci cu durere mută – a glumit cu ei, le-a spus să fie buni şi cinstiţi, iar după ce copiii, care în tot acel timp n-au scos o vorbă, ci zâmbeau şi înclinau din cap, au părăsit camera aşa cum ai părăsi un loc străin, mi-a spus surâzând înlăcrimat, adică s-a silit să-mi îngâne, căci iarăşi ieşiseră haitele la pradă şi sfâşiau în trupul ei: „Cât de frumoşi sunt! Să nu-i aduci, te rog, la înmormântare. Voi arăta foarte urât. Vreau să păstreze despre mine imaginea mea de când eram frumoasă”.

Am cerut să i se facă o injecţie cu morfină şi-a adormit, îngânând mereu, tot mai încet, mai stins, numele lor.

În preziua morţii, pe la orele cinci după-masă, a vrut să se scoale să se ducă la baie – căci nimeni n-a şters după ea nici măcar o picătură de impuritate, a murit aşa cum a trăit, în curăţenie desăvârşită, cu o fără de asemănare demnitate senină –, dar de data aceasta n-a mai putut să se ţină pe picioare şi a apelat zâmbind la sprijinul meu. După ce am adus-o înapoi de la baie şi-am aşezat-o ca pe un copil în pat, mi-a

spus: „Acesta este sfârşitul”.

S-au pornit de îndată hemoragii pe nas şi pe gură. Am intrat în panică. Am sunat-o pe sora Mia.

Sora Mia i-a spus cuvinte de îmbărbătare, cu eforturi dureroase reţinându-şi plânsul, şi i-a făcut ultima injecţie, înainte de-a cădea în somnul acela teribil, horcăitor, al stării de comă – stare purgatorie –, a îngânat într-una numele copiilor şi pe-al meu, până ce n-am mai desluşit horcăitul acela răscolitor, agonic, tot mai puternic, mai sufocant, iar către dimineaţă mai potolit, mai stins. La orele şase dimineaţa a venit bunul doctor Petre Neagu, din nou cu o sticlă de suc de mere în buzunar şi gata să glumească cu ea, dar a aşezat sticla pe noptieră, i-a luat pulsul şi m-a rugat „şeful” sau „şeriful!” – căci aşa îl alinta ea, cu această vorbă, „şefule” („şefule, ai întârziat astăzi, şerifule, te-am aşteptat, şefule, mai spune-mi o glumă”, căci şeful, atunci când nu mai avea cum să-i ajute pe bolnavi, ştia să glumească mai bine ca orice actor mare cu ei – şi un medic trebuie să fie şi un bun actor) să mă duc până afară. Ştia el de ce, căci peste două minute m-a chemat înăuntru, iar Nicanora nu mai era Nicanora. Îşi dăduse sufletul. Petre Neagu, „şeful” sau „şeriful”, i-a închis ochii, i-a aşezat mâinile în cruce pe piept, i-a aprins o lumină – pe care cine ştie de când o purta în taină cu el – şi-i aranjase hainele, să stea frumos peste trupul ei mort.

În faţa acelui spectacol, am strigat cu deznădejde mare: „Scumpa mea!” şi au văzut atunci ochii mei minune: ochii Nicanorei, căzuţi într-un fel de abis crepuscular, s-au reîntors de-acolo pentru câteva secunde, mi-au clipit. Îmi auzise strigătul, s-a reîntors pentru trei secunde, mi-a răspuns astfel.

Apoi s-a petrecut ceva îngrozitor, sălbatic. O femeie voinică – să fi fost, oare, aceeaşi care a chemat-o după ea şi-a scufundat-o sub căciulă, în pământ, pe cărarea aceea afurisită din visul meu? — a intrat ca o furtună în cameră, s-a repezit cu grabă infernală asupra Nicanorei şi a rupt hainele de pe ea, toate, aruncându-le mototol într-

un colţ. Apoi au apărut alţi profanatori, sora ei Căpuşa cu soţul ei Căpuş, şi aceştia i-au smuls din degete inelele şi de pe braţul ei brăţara de aur, cadou de la mine.

După ce am îmbrăcat-o însă cu haine noi şi-am aşezat-o în sicriu, i-am repus pe inelar inelul cununei noastre. Cumnaţii au făcut ochii mari. Dacă ziceau ceva, îi risipeam de acolo ca pe nişte jigodii.

M-am dus acasă, am acoperit oglinzile, am mâncat zdravăn şi-am dormit tun până seara târziu. Mă rugam până atunci lui Dumnezeu – aşa cum nu mă pricep eu să mă rog – să-i curme odată chinurile, dar, după ce a murit, şi, mai ales, după ce am îngropat-o, disperat şi umblând aiurea, strigam în sinea mea: „Doamne, numai de-ar trăi, oricum, numai ca să am măcar unde să mă duc, la cine să poposesc. Oricum, numai s-o ştiu vie!"

A urmat apoi cam ceea ce văzuse ea în vis că se va întâmpla cu mine.

Iar în prima noapte după ce-a murit, am stat lângă ea, în camera aceea frigorifică, aşa i se spune, cu o lumânare aprinsă şi fixată jos, pe ciment – parcă ar fi fost ultima stea ce pilpâia agonic în abisuri –, am stat lângă ea, în picioare, până ce se făcu dimineaţă, şi mi-am adus aminte...

Îţi mulţumesc, dragă Pavel, că ai avut răbdarea să mă asculţi până la capăt. Nu ţi-am citit vreun roman, nici nu ţi-am spus măcar o poveste frumoasă, ci am făcut doar o mărturisire, din toată inima, ca unui bun prieten, în această ambianţă pustie, într-o oază din Sahara Tunisiei.

Pavel ascultase cu atenţie totul, cu obrazul stâng rezemat în palmă. După ce Toma a terminat de vorbit, Pavel a simţit un îndemn firesc în asemenea împrejurări: să întindă mâna şi să i-o poarte lui Toma peste frunte, până pe umeri, a mângâiere prietenească. Şi-a întins-o încet, cu grijă. Dar, înfricoşată surpriză: mâna a atins doar aerul, fără să întâlnească nimic altceva în calea ei. Pavel a ridicat, dilataţi, ochii... În

faţa lui, pe scaunul de pe cealaltă parte a mesei, nu se afla nimeni!

Iar moartea lui Toma s-a petrecut astfel: întors într-o dimineaţă acasă, după o noapte cumplită, de totală şi înverşunată autodistrugere, abia a putut să urce treptele ce duc spre terasă. A intrat în cameră, unde era frig zăcut, şi, când să se culce, a pornit să dea sânge mult din plămâni afară. Instinctiv, a întins mâna spre telefon ca să cheme Salvarea. Brusc, însă, s-a abţinut, a refuzat cu scrâşnet să ceară vreo asistenţă în acele clipe. Apoi se făcea că a venit un tren, s-a suit, s-a dus şi s-a dat jos într-o gară dintr-o aşezare de munte. A străbătut aşezarea aceea şi şi-a continuat drumul, tăind peste munte, singur, tăcut. Şi ningea, ningea tot mai înverşunat, iar el, într-o stare de beatitudine, înainta, înainta, tot mai anevoie, tot mai luminat. Şi zăpada i-a ajuns la genunchi, la brâu, i-a năpădit umerii, gâtul şi, repede de tot, faţa, capul întreg. Iar el a continuat să înainteze aşa nins cum era, una cu zăpada muntelui, ca o mumie, ca o stafie de nea, târând după el muntele întreg cu toţi nămeţii de pe el, până ce a ajuns pe culme...

Apoi, a fost ca o alunecare în nişte genuni albe, reci, fără de capăt.

Pavel s-a ridicat de la masă, suspinând, şi a pornit spre camera sa din hotel. În urma lui, de foarte departe, din pustia nisipurilor, veneau două voci, îngânate ca de vânt, prelung, sfâşietor, iar acele voci parcă înaintau pe cărări paralele, dar foarte apropiate una de cealaltă, stăruitor, ca pentru o întâlnire cine ştie unde şi când – două linii paralele se întâlnesc, zice-se, la infinit – aievea.

Vocile acelea ce răzbeau dinspre marea pustie, parcă duceau la sunet cu două nume strigate necontenit, cu tăiş ascuţit în ele: „Nooraa!" „Toomaa!" „Oooraa!" „Ooomaa!", „... aaa!", „... aaa!"

Iar prietenii săi, bunii săi prieteni Niculiţă, Văsâi, Horică, Doru şi Nae, stând ei cu mâhnire mare la un pahar de băutură tare foarte şi sfătuindu-se îndelung, fără a vorbi, doar din priviri, au compus şi un epitaf, pe care l-au cioplit apoi ei înşişi, cu stângăcie, peste lespedea de pe mormânt a celor doi:

„Dacă toţi am fi ca ei anume,
Nu ar exista sclavi pe lume”.

Lector: VIORICA MARII
Tehnoredactor: GHEORGHE SANDU
Corector: ILIANA BRAŞOVEANU
Apărut: 1991. Bun de tipar: 22.05.1991
Comanda nr. 3.173
coli de tipar: 16,25. Hârtia: velină 70 g/mp.
Format: 54 X 84/16
Tiparul executat sub comanda nr. 186
la IMPRIMERIA „ARDEALUL" Cluj
Municipiul Cluj-Napoca
B-dul 22 Decembrie nr. 148
România

remember

Am scris şase cărţi pe temă autobiografică: „Tărîmul izvoarelor", în care este evocată copilăria şi prima tinereţe în zarea fabuloasă a locurilor natale, „Frumoasa risipă", în care este proiectată în ficţiune vîrsta adolescenţei cu anii de liceu, „Străinul de la miezul nopţii", cu evocare faustică a vieţii universitare, „În colţ lîngă fereastră", cu cei trei ani de profesorat petrecuţi la Bistriţa şi Năsăud, „Pe muntele Ebal", cu proiectarea-n orizonturile blestemului ai celor şapte ani de detenţie politică, şi, nu chiar în fine, aceasta, „Steaua cîinelui", cu filmul anilor de după „eliberare", în decursul cărora am primit cea mai dură lovitură, singura pe care am simţit-o şi o resimt în continuare din ce în ce mai acut: agonia de un an şi moartea lui Zoe, credincioasa, peste puteri omeneşti, Penelopă a Plaiului Bătrîn. Ceea ce transfigurează biografia propriu-zisă este, cred, ca şi în celelalte, un anume suflu poetic, o anume aură magică, pe cît de duioasă pe atîta de tragică.

EDITURA DACIA

Lei 70,–

ISBN 973-35-0168-9